

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a financí

Disertační práce

Účetní podvody, formy, dopady, metody jejich identifikace ve vybraných oblastech

Vypracoval: Ing. Marcela Hradecká

Vedoucí práce: doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

České Budějovice 2020

Prohlašuji, že svoji disertační práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své disertační práce, a to – v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum_____

Podpis studenta

Poděkování

Moc ráda bych poděkovala své školitelce paní doc. Ing. Jindřišce Kouřilové, CSc., za projevenou velkou schopnost stimulovat můj zájem o téma disertační práce, za podněty souvisejících aspektů s tématem práce, za její trpělivost a důvěru ve mě a zejména za nadšení, které na mě dokázala po celou dobu studia přenášet.

Abstrakt

Hradecká, M. Účetní podvody, formy, dopady, metody jejich identifikace ve vybraných oblastech. České Budějovice, 2019. 172 s. Ekonomická fakulta. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí disertační práce: doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

Řízení podniků obchodních korporací v podnikatelském prostředí doprovází řada problematických oblastí, mezi které patří zejména řízení rizik, řízení fraudů - podvodů, a také kreativita uplatňovaná při vedení účetnictví a vykazování nesprávných hodnot v účetních výkazech a účetních závěrkách podniků. Práce je zaměřena na okruh podvodů v účetnictví u podnikatelských subjektů. Vybraná témata fiktivní služby ve výkonové spotřebě, nadhodnocování přenosových služeb u transferových řízených transakcí a podvody při stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi jsou v současnosti velmi aktuální. Problematika je zvolena z důvodu společných charakteristických znaků, kterými jsou značné finanční škody, zkreslování výsledku hospodaření a základu daně z příjmů s mezinárodním přesahem.

Hlavním cílem práce je detekce účetních podvodů jako prostředek pro předcházení nesprávného jednání ve vybraných oblastech a návrh řešení u těchto konkrétních problematik. K dosažení cílů práce jsou použity výzkumné metody analýzy, dedukce, explanace, komparace, management science, matematické metody, mentální metody, modelové ilustrace, statistické metody a strukturalizace metod. Postupy práce jsou definovány dílčími cíli, teoretickými východisky a shromažďováním údajů. Následuje aplikace vhodných vybraných detekčních metod pro detekci podvodů u vybraných témat. Další část práce tvoří přezkum současného stavu kalkulace výpočtové základny pro výplatu dividend. V dalším práce navazuje návrhem koncepce fraud managementu a je představen a definován celopodnikový robotický systém „Robotický Interní audit.“

Na základě provedeného aplikačního výzkumu je možné učinit tyto závěry. Byla provedena analýza současných metod používaných pro odhalování podvodů v účetnictví. Dále byly testovány nové možné metody pro identifikaci podvodů. Na základě výsledků modelových ilustrací těchto metod je možné potvrdit jejich validaci pro odhalování podvodů v účetnictví a také jejich přínos spočívající v maximálním snížení podvodů v podnicích. Testováním bylo potvrzeno, že fiktivní služby ve výkonové spotřebě a nadhodnocované přenosové služby u transferových řízených transakcích je možné identifikovat a následně přiřadit do jednotlivých účetních

období, případně je mimořádně zdanit. V případě podvodů při stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi byla navržena modifikace této výpočtové základny a byly vypracovány návrhy věcných záměrů pro zakomponování těchto opatření do právních předpisů. Pro zakotvení kontrolní činnosti v podniku v době průmyslové úrovně 4.0 byl navržen celopodnikový robotický systém.

Klíčová slova: Účetní podvody, Účetnictví, Fiktivní služby, Transferové řízené transakce, Výpočtová základna pro výplatu dividend, Taxonomie outliers, Hodnototvorné aktivity - řetězce, Robotický interní audit - definice, Fraud management, Průmysl 4.0, Balanced Scorecard.

JEL klasifikace: G30, G32, M2, M41, M42, O31, O32

Abstract

Hradecká, M. Accounting fraud, forms, impacts, methods of their identification in selected areas. České Budějovice, 2019. pp. 172. Faculty of Economics. University of South Bohemia in České Budějovice. Thesis supervisor: doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

The corporate governance of business corporations in the business environment is accompanied by a number of problematic areas, including in particular risk management, fraud management, as well as creativity applied in bookkeeping and reporting incorrect values in the financial statements and annual accounts of companies. The work is focused on the area of accounting fraud in business entities. Selected topics of fictitious service in power consumption, overvaluation of transmission services in transfer-controlled transactions and fraud in determining the calculation basis for the payment of dividends and profit shares on an accounting basis are currently very topical. The issue is chosen due to common characteristics, which are significant financial damage, distortion of the economic result and the income tax base with an international dimension.

The main goal of this work is the detection of accounting fraud as a means of preventing misconduct in selected areas and proposing solutions to these specific issues. Research methods of analysis, deduction, explanation, comparison, management science, mathematical methods, mental methods, model illustrations, statistical methods and structuring of methods are used to achieve the aims of the work. Work procedures are defined by partial goals, theoretical background and data collection. Furthermore work follows the application of suitable selected detection methods for fraud detection on selected topics. Next part of the work is a review of the current state of calculation of the calculation basis for the payment of dividends. Furthermore work follows the proposal of the concept of fraud management and introduces the company-wide robotic system "Robotic Internal Audit" designed by the author and its definition.

Based on the applied research, it is possible to draw these conclusions. An analysis of current methods used to detect accounting fraud was performed. Furthermore, new possible methods for identifying fraud were tested. Based on the results of model illustrations of these methods, it is possible to confirm their validation for the detection of accounting fraud and also their contribution to the maximum reduction of fraud in companies. The testing confirmed that fictitious services in custom consumption and transfer pricing services in transfer-controlled transactions can be identified and subsequently assigned to individual accounting periods, or they

can be exceptionally taxed. In the case of fraud in determining the calculation base for the payment of dividends and profit shares on an accounting basis, a modification of this calculation base was proposed and proposals for substantive intentions were prepared for the incorporation of these measures into legal regulations. A company-wide robotic system was designed to anchor control activities in the company at the time of industrial level 4.0.

Keywords: Accounting fraud, Accounting, Fictitious services, Transfer controlled transactions, Calculation basis for dividend payment, Taxonomy of outliers, Value-creating activities - chains, Robotic internal audit - definition, Fraud management, Industry 4.0, Balanced Scorecard.

JEL klasifikace: G30, G32, M2, M41, M42, O31, O32

Obsah

Úvod	4
1. Teoretická východiska	11
1.1. Charakteristika podvodů a účetních pochybení	12
1.2. Identifikace problémových položek účetních výkazů	14
1.3. Nadhodnocené přenosové služby u transferových řízených transakcí.....	23
1.4. Fiktivní služby ve výkonové spotřebě.....	28
1.5. Zkreslování výpočtové základny pro výplatu dividend	30
1.5.1. Komparace metod dividendových politik.....	36
1.5.2. Vliv návratnosti kapitálu vlastníkům na rozvoj podniku.....	42
1.6. Vlivy behaviorálních faktorů	42
1.7. Robotický interní audit.....	44
1.8. Shrnutí teoretických východisek	47
2. Cíle práce a metodika	51
2.1. Hlavní cíl práce	51
2.2. Dílčí cíle práce	52
2.3. Stanovení výzkumných otázek.....	52
3. Metodika a postupy	53
3.1. Metodika.....	53
3.2. Postup	56
4. Metody identifikace účetních podvodů	58
4.1. Metody tvorby transferových řízených transakcí podle Směrnice OECD.....	61
4.1.1. Stanovení transferových transakcí podle metody srovnatelné ceny CUP (Comparable Uncontrolled Price Method).....	62
4.1.2. Stanovení transferové transakce metodou rozdělení zisku PSM (Profit Split Method)	63
4.1.3. Kalkulace řízené transakce „Unikátní služby“ metodou rozdělení užitku	64
4.1.4. Shrnutí metod pro tvorbu transferových řízených transakcí	68

4.2.	Vybrané metody pro detekci fiktivních služeb a nadhodnocovaných přenosových služeb u transferových řízených transakcí.....	69
4.2.1.	Metoda komparace hodnot ve výkaznictví.....	69
4.2.2.	Metoda upravené přidané hodnoty.....	69
4.2.3.	Metoda analýzy hodnotového řetězce.....	70
4.2.4.	Metoda Index _{UBD} - příspěvku na rozvoje podniku.....	74
4.2.5.	Taxonomie outliers.....	78
4.2.6.	Shrnutí výsledků vybraných metod pro odhalování podvodů v účetnictví. ...	90
4.3.	Návrh na formalizaci účetní metodiky modifikace výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi.....	91
4.3.1.	Ustálené zvyklosti pro výplatu dividend.....	91
4.3.2.	Současný postup stanovení výpočtové základny.....	92
4.3.3.	Návrh modifikace stanovení výpočtové základny.....	94
4.3.4.	Návrh postupu stanovení modifikované výpočtové základny.....	97
4.3.5.	Aplikace navrhovaného postupu stanovení modifikované výpočtové základny.....	98
4.3.6.	Komparace vyhodnocení současného stavu testování ustálených zvyklostí pro výpočtovou základnu s navrhovaným modifikovaným modelem výpočtové základny na účetní bázi.....	104
4.3.7.	Vyhodnocení detekce ustálených zvyklostí pro výpočtovou základnu.....	107
4.3.8.	Finanční plánování.....	107
4.3.9.	Diskusní otázky k promítnutí návrhu modifikace do legislativních předpisů....	110
4.3.10.	Závěrečné shrnutí k návrhu modifikace výpočtové základny na účetní bázi .	118
4.4.	Návrh koncepce implementace fraud managementu do organizační struktury podniku pomocí robotického interního auditu.	121
4.4.1.	Implementace robotického interního auditu - RIA.....	122
4.4.2.	Robotický interní audit v balanced scorecard.....	124

4.4.3.	Perspektivy metody balanced scorecard.....	124
4.4.4.	Vyhodnocení implementace robotického interního auditu do organizační struktury	130
5.	Výsledky.....	131
6.	Přínosy disertační práce.....	141
6.1.	Přínosy pro oblast teorie.....	141
6.2.	Přínosy pro oblast praxe	141
6.3.	Přínosy pro oblast pedagogickou	142
7.	Závěr.....	143
8.	Summary.....	147
9.	Zdroje.....	149
10.	Seznam tabulek.....	156
11.	Seznam schémat	158
12.	Seznam rovnic	159
13.	Seznam grafů	160
14.	Seznam obrázků.....	161
15.	Přehled zkratk a pojmů	162
16.	Přílohy	165
16.1.	Příloha 1 Strukturalizace metod pro detekci podvodných jednání.....	166
16.2.	Příloha 2 Vzorec testu ziskovosti	167
16.3.	Příloha 3 Vzorec testu vlastního kapitálu (TVK).....	168
16.4.	Příloha 4 Vzorec testu insolvence (CPR).....	169
16.5.	Příloha 5 Vzorec testu solventnosti	170
16.6.	Příloha 6 Vzorec testu platební neschopnosti	172

Úvod

Podvody v účetnictví mají dlouhodobou historii, přítomnost, ale i budoucnost. Existují a budou existovat subjekty zneužívající různých metod k realizaci svých cílů. Podvody v účetnictví jsou častým předmětem diskusí v publikacích, soudních řízeních a jsou příčinou pádu mnohých firem.

Práce se zabývá pohledem na právní úpravu účetnictví, problematiku úskalí při vedení účetnictví a výkaznictví, které lze považovat za jeden z nejpodstatnějších nástrojů ilustrujících úspěšnost podniku obchodní korporace na globalizovaném trhu. Účetní informace vypovídají zejména o finanční síle a kapitálové stabilitě podniku. Jako příklad lze uvést předkládání účetních informací při veřejných zakázkách, jednáních s investory, při akvizicích, Joint Venture¹ nebo horizontální a vertikální kooperaci v mezinárodních projektech. Dále je práce zaměřena na úskalí podvodného jednání (fraudů) při vedení účetnictví a výkaznictví.

Možnosti předcházení podvodům lze vnímat z právního i ekonomického pohledu, ale vždy je nutné sledovat zájem stakeholders². Důležité je i hledisko státního rozpočtu zvláště v současné době poznamenané koronavirovou krizí, která mění finanční chování zúčastněných subjektů včetně chování obchodních partnerů a musí reagovat i na environmentální aspekty včetně klimatických změn. Všechny činnosti a okolnosti se postupně projeví v účetnictví. Je potřeba věnovat pozornost i vlivu dopadů chování zúčastněných subjektů na vykazovaná data v širším kontextu.

Tematicky je práce zaměřena jednak na podvody při stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi, dále na podvody v účetnictví v oblasti fiktivních služeb ve výkonové spotřebě a následně na nadhodnocování přenosových služeb u transferových řízených transakcí. Nezanedbatelnou součástí práce je kvalifikace metod, posouzení možnosti jejich využití v oblasti identifikace podvodů a ověření možností využití taxonomie outliers pro odhalování podvodů v účetnictví.

Specifikovaná témata jsou vybrána zejména z důvodu rozsahu a velikosti působených finančních škod pro podniky samotné, ale také pro ztrátové finanční dopady na státní rozpočet na příjmové straně, neboť zde dochází ke krácení daňové povinnosti. Dalším důvodem výběru témat je nadměrný odliv peněžních prostředků z podniků obchodních korporací, což způsobuje

¹ Joint Venture – společná firma nebo spolupráce více subjektů

² Stakeholders – zainteresovaná skupina osob a institucí

zápornou likviditu a sklony k nesolventnosti nebo dokonce až k bankrotu. V neposlední řadě také z důvodu zkreslování výkaznictví a účetní závěrky jako zdroje informací o bonitě podniku pro účely financování bankovními institucemi nebo jinými investory. Dalším důvodem výběru těchto témat jsou možnosti zařazení a využívání účetnictví v robotických procesech a platformách technologického a technického rozvoje průmyslu 4.0 jako prvku digitálního řídicího a kontrolního systému.

V případě prvního vybraného tématu, který je velmi aktuální a diskutovaný ekonomickou sférou, jsou výplaty dividend a podílů na zisku a nadměrný odliv peněžních prostředků z podniků, zejména do zahraničí. Na první pohled se může zdát, že výplata dividend a podílů na zisku nijak nesouvisí s podvodným jednáním uvnitř podniků obchodních korporací, natož s podvody v účetnictví. Samotný akt výplaty dividend a podílů na zisku při dodržení podmínek testů³ likvidity a vlastního kapitálu již s podvodným jednáním přímo nesouvisí, ale s předcházející výchozí fází, kterou je stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi s podvody v účetnictví souvisí velmi úzce a významně. Jedná se o nesprávné jednání v oblasti zkreslování účetního výsledku hospodaření a jeho dopady pro celou skupinu stakeholders⁴. S tímto souvisí i potřeba zahájení možné odborné diskuse k účetním předpisům, které jsou v platnosti od 90. let a jsou zastaralé a dále k věcným záměrům nové legislativy v oblasti účetnictví. Shodně tak je nutná diskuse k neefektivní koncepci výkaznictví⁵ výsledku hospodaření v druhovém členění, a to z důvodu, že tato koncepce umožňuje značnou kreativitu v účetních postupech ve vybraných oblastech. Jejich společnou charakteristikou je nadměrné vyvádění peněžních prostředků z podniků obchodních korporací a manipulativní snižování daňové povinnosti.

V případě dalších témat v rámci okruhu detekce podvodů v účetnictví se jedná o uvádění nesprávných hodnot ve vykazovaných účetních datech podniků obchodních korporací, a to u fiktivních služeb ve výkonové spotřebě a nadhodnocovaných přenosových služeb u transferových řízených transakcí, což je nejen účetní, ale i daňový problém. Nesprávně vykazované hodnoty ve výkaznictví ovlivňují vnitřní procesy uvnitř podniku a také strategická rozhodování pro budoucí rozvoj podniku a jeho okolí. Podvodná jednání jsou z důvodu absence kontrolních systémů uvnitř podniků odhalována mnohdy s velkým zpožděním, například při čtvrtletní uzávěrce nebo v některých případech až při běžné účetní závěrce k rozvahovému dni, kdy lze již pouze

³ Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

⁴ Stakeholders – zainteresovaná skupina osob a institucí

⁵ Výkaznictví výsledku hospodaření - Výkaz zisku a ztráty podle Vyhlášky 500/2002 Sb., prováděcí vyhlášky k zákonu o účetnictví

konstatovat, že k podvodnému jednání došlo. Není tak možné fraud odhalit včas, nejlépe v době, kdy k němu došlo a viníka potrestat a zároveň učinit protiopatření.

V současné době je často prezentována⁶ potřeba předcházet podvodům na evropské úrovni nejen v účetnictví samotných podniků, ale i při uskutečňování ekonomické činnosti skupiny podniků obchodních korporací v mezinárodním měřítku⁷, a to z důvodu vyššího výběru daní, návratnosti kapitálu vlastníkům a také pro růst bohatství stakeholders. Z globálního hlediska je podnikatelská činnost podniků obchodních korporací rozvíjena ve vazbě na efektivnost, úspory ve výrobě a v poskytovaných službách. Zejména se jedná o náklady na mzdy zaměstnanců a souvisejících odvodů, finanční náklady, zdaňování finančních investic, a také o náklady celkového daňového zatížení vybraného teritoriálního státu korporátní daní z příjmů.

Účetní zásady a postupy používané v jednotlivých státech mají z globálního hlediska velký vliv nejen na zdanění nadnárodních korporací, ale také na stanovení a úpravu výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku. Pro návratnost kapitálu investorů a vlastníků podílů jsou metody oceňování, postupy účtování a vykazování účetních informací používané ve vybraném státě⁸ zásadnější než zvolená metoda dividendové politiky konkrétního podniku obchodní korporace, neboť tyto účetní postupy a informace umožňují zejména predikci dynamických indexů, volného cash flow (čistého zisku + odpisů), interních finančních zdrojů a možnost výskytu krizových situací, jako například nastalá pandemie. Zvolená dividendová politika má vliv na stanovení poměru hodnoty čistého zisku, to znamená na část, kterou je třeba zadržet na další reinvestice a na část, kterou je možné nechat vyplatit na dividendách nebo podílech na zisku (výplatní poměr). Svým způsobem tak může zvolená dividendová politika ovlivnit (způsobit) nerovnováhu v interních zdrojích, stabilitu a likviditu podniku obchodní korporace. Shodně tak i stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi a stanovení disponibilního zisku značně ovlivňuje množství peněžních prostředků, které lze podle právních předpisů a při dodržení testů vlastního kapitálu a testů likvidity a insolvence vyplatit.

Agresivní daňové a účetní plánování nadnárodních podniků obchodních korporací uskutečňované prostřednictvím transferových řízených transakcí umožňujících přenos služeb a převládání peněžních prostředků⁹ musí být kontrolováno nejen z daňového pohledu, aby

⁶ Jak mohou malé a střední podniky snížit riziko podvodu. *Studie vydaná Evropskou Federací Účetních FEE (2005)*. Překlad Komora auditorů ČR. [online 6.9.2019] Dostupné z: https://www.kacr.cz/file/851/4_2006_mim_pril.pdf

⁷ Vytvoření Evropského úřadu pro boj proti podvodům. *European Office for the Fight against Fraud*. [online 6.9.2019] Dostupné z: https://www.kacr.cz/file/851/4_2006_mim_pril.pdf

⁸ Účetní systémy jsou v různých zemích odlišné

⁹ Za účelem snížení nebo vyhnutí se zdanění korporátní daní nebo daní vybíranou z podílů na zisku

nedocházelo k daňovým únikům do jurisdikcí s nižší daňovou zátěží, ale i z účetního pohledu, aby nebyly řízené transferové transakce nadhodnocované o fiktivní službové náklady, které vedou ke zkreslování výsledku hospodaření a snižování hodnoty pro shareholders¹⁰.

Účetní právní úprava vznikala začátkem devadesátých let dvacátého století. V průběhu následujících třiceti let byla mnohokrát novelizována, a to nejčastěji z důvodů implementace směrnic Evropské unie do tuzemských českých právních předpisů. Harmonizace v oblasti účetnictví s mezinárodními účetními standardy IFRS¹¹, případně s americkými účetními standardy US GAAP¹² probíhá velmi pomalu a následkem je velká nesrovnatelnost českého a mezinárodního výkaznictví. Překážkou není daňová sazba ani metody odepisování, a ani úrokové zatížení podniků obchodních korporací, protože hodnotu výsledku hospodaření lze vyjádřit na úrovni účetní EBITDA¹³, ale překážkou je zejména metodika účtování příjmů, respektive výnosů a výdajů, respektive nákladů účtovaných na účtech časového rozlišení a zejména na účtech dohadných položek. Další významný rozdíl tvoří i podmíněné závazky, které se podle českých účetních předpisů tvoří pouze podle odborného úsudku odpovědné osoby za účetnictví. Mimo výše uvedené rozdílné účetní postupy lze uvažovat možnosti novelizovat účetní právní předpisy tak, aby se odstranila nutnost vedení rozsáhlého manažerského účetnictví souběžně s finančním účetnictvím. Další uvažovanou možností je motivace k zamezení nadměrného odlivu peněžních prostředků z podniků obchodních korporací, které pod tímto trendem majitelů podílů nemají po vyplacení podílů na zisku dostatek peněžních prostředků na další provozní činnost a na další rozvoj podniku.

Řízení podniku obchodní korporace je velmi sofistikovaný systém metod, který uplatňuje vrcholový management, popřípadě vlastníci a investoři, jako efektivní nástroj pro podnikovou strategii, plánování a provozní úspory v procesu výroby. V moderním systému řízení podniku, v jeho vrcholovém managementu má již své nezastupitelné místo i fraud management¹⁴. Úkolem fraud managementu je eliminace veškerých ztrát způsobených selháním lidského faktoru.

¹⁰ Shareholders – akcionáři, vlastníci podílů ve společnosti

¹¹ IFRS – International Financial Reporting Standards, mezinárodní účetní standardy

¹² US GAAP – Generally Accepted Accounting Principles United States, americké účetní standardy

¹³ EBITDA je úroveň výsledku hospodaření před zdaněním a vyloučenými úroky a odpisy.

¹⁴ Pojem „*fraud*“ pochází z latinského slova „*fraudem*“, které se užívalo pro pojmenování podvodných jednání. In *Fraudem Legis* je v současné době označení pro podvodná jednání při obcházení zákona. Tento název je běžně užívaný v zahraničí a zahrnuje celou množinu těchto jednání, tedy nejen krádeže. Dostupné z: <https://www.systemonline.cz/business-intelligence/fraud-management-1.htm>.

Za součást práce lze považovat i návrh celopodnikového robotického kontrolního systému pro odhalování fraudů.

Další důležité hledisko pro řízení podniku obchodní korporace je technologický pokrok a environmentální aspekty. Podniky obchodních korporací se nezaměřují ve svých strategických cílech na úsporné energetické technologie na automatizaci a robotizaci v průmyslové revoluci 4.0, což má vliv na kalkulace, systém cenotvorby a cílený optimální zisk.

Vybraná témata jsou zpracována do jednotlivých sekcí teoretických východisek – literární rešerše. Témata fiktivní služby ve výkonové spotřebě a nadhodnocované služby u transferových řízených transakcí mají společnou problematiku, kterou jsou zejména nakupované služby účtované na nákladových účtech v účetnictví. Tyto služby mohou být součástí kalkulací cenotvorby nebo jen provozního charakteru. Pokud se tyto nakupované služby odchylují, a to kladně i záporně od ceny obvyklé na trhu nebo nevytvářejí užitek, to znamená, že je nelze zahrnout do cenotvorby, pak je možné je označit jako účelové (nadhodnocené nebo podhodnocené) vykazující znaky fiktivní služby. Takovéto služby by měly být prověřovány, účtovány a zdaňovány odlišně od nakupovaných služeb, které užitek tvoří. Řešení této problematiky je možné prostřednictvím novelizací účetních a daňových předpisů, zejména v oblasti cenotvorby. Téma zkreslování výpočtové základny pro výplatu dividend je charakteristické kreativitou účtování a behaviorálními vlivy pověřených a odpovědných osob. Cílem tohoto jednání je dosažení finančního uspokojení na úkor stability, likvidity a dalšího rozvoje podniku obchodní korporace. Řešení této problematiky se nachází v modifikaci výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi, a to prostřednictvím právních předpisů upravujících podmínky výplaty dividend a účetní postupy. Výsledky teoretických východisek jsou směřovány k utřídění názorů na daná témata a ke stanovení cílů práce.

Hlavní cíl práce: „Detekce účetních podvodů jako prostředek pro předcházení nesprávného jednání ve vybraných oblastech a jejich dopady.“ V této souvislosti byl cíl specifikován na úrovni z prostředí podniků obchodních korporací a na vybraná témata aktuálního dění. **Dílčí cíle práce** jsou formulovány na základě tří vybraných problémových témat, ke kterým jsou stanoveny výzkumné úkoly ve vztahu k návrhu řešení těchto konkrétních problematik.

1) Identifikovat fiktivní služby ve výkonové spotřebě a navrhnout možnost řešení jejich účtování a zdaňování.

- 2) Identifikovat nadhodnocované služby u transferových řízených transakcí a navrhnout možnost řešení jejich účtování a zdaňování.
- 3) Navrhnout modifikaci stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi a vytvořit možné věcné návrhy pro novelizaci předpisů upravujících validaci disponibilního zisku.
- 4) Zjistit možnost využití některé ze souboru zkoumaných metod k identifikaci účetních podvodů.
- 5) Vytvořit podnikový kontrolní systém pro odhalování podvodů v době digitalizace a robotizace.

V této práci budou posouzeny a zodpovězeny následující **výzkumné otázky**, které byly formulovány v závislosti na výše zmíněných dílčích cílech.

- 1) Lze využít kalkulace a hodnototvorné řetězce k detekci podvodů v oblasti fiktivních služeb ve výkonové spotřebě a nadhodnocovaných služeb u transferových řízených transakcí? Výběr metod je stanoven na základě analýzy metod vhodných pro identifikaci fraudů.
- 2) Lze předpokládat, že větší restrikce prostřednictvím novelizací účetních předpisů umožní zamezit (snížit) fiktivní a nadhodnocené služby ve výkonové spotřebě a transferových řízených transakcí?
- 3) Je možné modifikací výpočtové základny na účetní bázi zamezit nebo snížit nadměrný odliv peněžních prostředků ve formě dividend nebo podílů na zisku z podniků obchodních korporací?
- 4) Lze využít taxonomie outliers k odhalování podvodů v účetnictví? Výběr metody je stanoven na základě analýzy metod vhodných pro identifikaci fraudů.
- 5) Ovlivní robotizace a digitalizace průmyslu 4.0 kontrolní činnost v oblasti řízení podniku pro zamezení (snížení) podvodných jednání (frauds)?

K dosažení výsledků práce budou použity výzkumné metody analýzy, aplikovaného výzkumu, dedukce, explanace, komparace, management science, matematické a statistické metody, mentální modely, modelové ilustrace.

Metodika práce - výběr témat v rámci zkoumaného okruhu účetních podvodů je směřován na základě poznatků z praxe a z literárního přehledu. Uvedená témata reprezentují případy spojené s podvody v účetnictví v různých odvětvích podnikatelských aktivit a měla by tak nabídnout komplexnější náhled na vybranou problematiku. V první části je zaměřena pozornost na přehled používaných detekčních metod pro odhalování účetních podvodů. Další část obsahuje aplikaci vybraných detekčních metod pro detekci podvodů ve vybraných oblastech. Třetí část je zaměřena na přezkum současného stavu kalkulace výpočtové základny pro výplatu dividend a na nový návrh formalizace této účetní metodiky na účetní bázi. V dalším je práce zaměřena na zcela nové možnosti kontrolní činnosti pro předcházení podvodů pomocí spojení robotizace procesů a technologií na úrovni průmyslu 4.0. do celopodnikového robotického systému „Robotického interního auditu.“ Práce zahrnuje i vlastní návrh koncepce celopodnikového robotického systému, který poskytuje informace o fraudovém prostředí a je implementován do fraud managementu podniku.

Výsledky práce budou prezentovány na závěrečných hodnotách aplikovaných detekčních metod a konkrétních návrzích novelizací účetních předpisů souvisejících s danou problematikou. Následně budou prezentovány odpovědi na stanovené výzkumné otázky a konkretizovány přínosy této práce pro oblast teorie, podnikatelskou praxi a také pro pedagogickou oblast.

1. Teoretická východiska

Důležité je nejprve vymezit základní hlediska týkající se účetních podvodů, metod jejich identifikace ve vybraných účetních oblastech a ve stanovení témat, jimž bude věnována pozornost. Těmi jsou 1) Fiktivní služby ve výkonové spotřebě, 2) Nadhodnocování služeb u transferových řízených transakcí, 3) Modifikace stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi, a to v souvislostech se zkušenostmi z praxe a literární rešerší k této problematice. V souvislosti se vybranými tématy je vymezeno ještě další společné hledisko a tím je hledání možnosti účelné použitelnosti některé z aplikovaných metod pro identifikaci podvodů v účetnictví. Uvedená témata byla vybrána hned z několika důvodů. A to z důvodu co nejužšího pokrytí ilustrace „sortimentu“ účetních podvodů v korporátní sféře, dalším důvodem je rozsah a velikost působených finančních škod nejen pro podniky samotné, ale také pro ztrátové finanční dopady na státní rozpočet na příjmové straně, neboť dochází ke krácení daňové povinnosti a dále z důvodu nadměrného odlivu peněžních prostředků z podniků obchodních korporací a potažmo z České republiky, což způsobuje zápornou likviditu a sklony k nesolventnosti nebo až k bankrotu. Dalším důvodem je zkreslování výkaznictví a účetní závěrky jako zdroje informací o bonitě podniku pro účely financování bankovními institucemi nebo jinými investory. V neposlední řadě je výběr ovlivněn možností zařazení a využívání účetnictví v robotických procesech a platformách technologického a technického rozvoje průmyslu 4.0 jako prvku digitálního řídicího a kontrolního systému.

Cílem zpracování teoretických východisek je přehled stávajících charakteristik podvodů a účetních pochybení a identifikace problémových položek účetních výkazů v účetní závěre z hlediska kreativního účetnictví a podvodů po linii vybraných témat. Dále je pozornost věnována možnostem a způsobům jejich testování se zmíněným zaměřením na obchodní korporace. Teoretická východiska jsou rovněž zaměřena na vhodné metody identifikace účetních podvodů u těchto vybraných témat, zejména finanční, nefinanční a manažerské a dále také na vlivy behaviorálních faktorů. Nelze tedy opomenout prvky psychologie (behavior disciplíny), její významný vliv na ekonomické rozhodování (viz Nobelova cena za ekonomii 2017, Thaler).

Vybraná témata v oblasti sledování a řešení účetních podvodů v teoretické rovině a následně i v kontextu s korporátní praxí mají v různých poměrech společné styčné plochy, jimiž jsou účetnictví, daně, management a ekonomika podniku. Výsledky by měly vést k objasnění a identifikaci podvodů v účetnictví, kterými se především záměrně zkresluje účetní výsledek

hospodaření a základ daně pro zdanění daní z příjmů. Dílčí cíle se navzájem doplňují a zároveň každý z nich by měl vykazovat přínos v teoretické i praktické oblasti.

1.1. Charakteristika podvodů a účetních pochybení

Účetnictví je ekonomický vědní obor, jehož cílem je vytvořit a zaznamenat všechny skutečnosti a údaje o ekonomické činnosti podniku obchodní korporace. Mezi charakteristické znaky patří vytěžování informací, třídění a vyhodnocování účetních skutečností a jejich následné zaznamenávání a prezentace. Účetnictví podniku jako celku je velmi cenný informační systém. Celosvětově je nutná harmonizace účetních soustav s mezinárodními účetními standardy IFRS¹⁵ a americkými standardy US GAAP.¹⁶ Do této harmonizace se musela zapojit a začlenit i Česká republika prostřednictvím implementace směrnic Evropské unie do českých právních předpisů upravujících vedení účetnictví¹⁷, postupy a metody¹⁸ oceňování majetku a závazků při vedení účetnictví a obsah účetní závěrky. České právní předpisy vznikaly začátkem devadesátých let, dvacátého století a skýtají velký prostor pro takzvané kreativní účetnictví²⁰. Kreativita je lidská schopnost generovat nápady. Kreativní a tvořiví lidé jsou schopni umět se podívat na věc z jiného hlediska. Pro některé profese je kreativita nezbytná. Například v reklamě a podobných oborech a je považována za kladnou vlastnost. Pro práci ve finančních, účetních, controllingových nebo auditorských oborech je však tato vlastnost považována za nežádoucí, byť neoprávněně. Kreativní lidé jsou spojováni se stimulační svobodou. To znamená, že opomíjejí existenci pravidel, pokud je situace dvojznačná.

V oblasti finančního účetnictví může docházet k porušování právních předpisů méně závažným způsobem, který nezkresluje výsledek hospodaření. Na druhé straně může docházet k porušování předpisů závažným způsobem, a to neúmyslným nebo úmyslným, který může vykazovat i znaky trestného činu. Autorky Hradecká a Hudečková²¹ (2016) rozdělily účetní pochybení a podvody do následujících skupin. Do první skupiny méně závažného pochybení lze

¹⁵ IFRS – International Financial Reporting Standards

¹⁶ US GAAP - Generally Accepted Accounting Principles United States

¹⁷ Zákon č. 563/91 Sb. o účetnictví, v platném znění

¹⁸ ČÚS - České účetní standardy

¹⁹ Vyhláška 500/2002, prováděcí vyhláška k zákonu o účetnictví pro podnikatele

²⁰ Kreativní účetnictví lze charakterizovat jako určitou volnost ve vykazování účetních skutečností, které umožňují účetní předpisy.

²¹ Hradecká, M. Hudečková, V. (2016) Typologie osobnosti a její využitelnost při identifikaci kreativního účetnictví. *Aktuální trendy sociální práce (Česko-slovenské perspektivy rozvoje)*. Sborník z mezinárodní vědecké konference. Příbram. Ústav sv. Jana Nepomuka Neumanna. ss. 286 – 298. ISBN 978-80-906146-8-0.

zařadit nesrovnalost, chybu, opomenutí. Účetní předpisy jsou porušovány například z důvodů absence interních směrnic, absence smluvních a jiných dokumentů apod. Tyto úkony mají za následek špatný úsudek při účtování účetních operací. Autorka předložené práce se v praxi setkává zejména s chybným účtováním na jiné účty v rozporu s doporučeným účtovým rozvrhem²² z důvodu absence interních směrnic, které má vydávat vedení podniku obchodní korporace. Například lze uvést oblast pohledávek a závazků. Ostatní pohledávky mají být účtovány na účtech 315 – ostatní pohledávky nebo 378 – jiné pohledávky a účetní jednotky účtují všechny pohledávky bez rozlišení na účet 311 – odběratelé – pohledávky z obchodních vztahů. Ostatní závazky mají být účtovány na účtech 325 – ostatní závazky nebo 379 – Jiné závazky a účetní jednotky účtují všechny závazky bez rozlišení na účet 321 – dodavatelé – závazky z obchodních vztahů. Tato pochybení mají za následek zkreslené položky výkaznictví zejména v oblasti pracovního kapitálu, což podstatně ovlivňuje řízení podniku. Shodně tak je možné uvést pochybení u kvalifikace pohledávek a závazků na krátkodobé a dlouhodobé a jejich nasměrování do položek (řádků) výkaznictví. Dalším příkladem je opomenutí u přeúčtování položek ve vlastním kapitálu z důvodu chybějícího právního dokumentu, například rozhodnutí valné hromady o schválení účetní závěrky, účetního výsledku hospodaření za běžné období nebo jiného výsledku hospodaření a jejich rozdělení. Položky vlastního kapitálu jsou tak v účetní závěrce zkreslené. K dalším pochybením lze řadit nesprávnou kvalifikaci právního úkonu z důvodu absence právního dokumentu. Jedná se například o špatné posouzení druhu nákladů. Zejména u provozních nakoupených služeb nebo drobného nehmotného majetku, které mají být účtovány na účet 518 – ostatní služby jsou účtovány z důvodu absence smlouvy nebo nejasně označené položky faktury – daňového dokladu jako provozní spotřebované nákupy nebo drobný hmotný majetek na účtu 501 – spotřebované nákupy. Tato pochybení mají za následek zkreslené položky výkaznictví a významně ovlivňují položky kalkulace cenotvorby. K dalším chybám a opomenutím patří i neuvedení významné položky nebo vysvětlující položky v popisné části účetní závěrky. Investoři, banky pak mají neúplné účetní informace, které jsou rozhodující pro akvizice a finanční investice. V důsledku těchto porušování právních předpisů méně závažným způsobem však nedochází ke zkreslení (změně hodnoty) účetního výsledku hospodaření. Těchto omylů se může za určitých okolností dopustit každý. Významnou úlohu má u této kreativní činnosti schopnost koncentrace, velká únava, aktuální zdravotní stav, a také osobní vztah k rutinní činnosti nebo ke zpracovávané agendě. Podle Hudečkové²³ (2016) jsou osobnostně tato porušení

²² Vyhláška č. 500/2002 Sb. prováděcí vyhláška k zákonu o účetnictví

²³ Hradecká, M. Hudečková, V. (2016) Typologie osobnosti a její využitelnost při identifikaci kreativního účetnictví. *Aktuální trendy sociální práce (Česko-slovenské perspektivy rozvoje)*. Sborník z mezinárodní vědecké

bližší lidem, kteří nemají velký smysl pro detail, nesnášejí rutinu, mají tendenci práci nedokončit a nejsou dostatečně pečliví. Dále pro lidi, kteří upřednostňují komunikaci a pro něž je náročné vydržet u samostatné práce, která vyžaduje dlouhodobé soustředění.

Do druhé skupiny závažné kreativity lze zařadit neúmyslné a úmyslné zkreslení účetních dat a korporátního výkaznictví, krádeže a podvody neboli fraudy. Právní předpisy jsou porušovány například z důvodu příslibu vysokých finančních odměn nebo tantiém při dodržení cílených ukazatelů nebo kovenant²⁴ daných valnou hromadou obchodní korporace nebo bankou, dále minimalizací daňové povinnosti nebo trestnými činy krádeže peněžních prostředků pro vlastní obohacení, anebo podvodu.²⁵ V důsledku těchto činností však ke zkreslení výsledku hospodaření dochází. Podle Hudečkové (2016) není v tomto případě již tak důležitý osobnostní profil, ale prostředí, ze kterého člověk přišel. Nemalou roli hraje fakt, zda byl vychováván k čestnosti a poctivosti nebo k upřednostňování osobního prospěchu. Důležitou roli hraje úspěšnost zaměstnance v zaměstnání a také v osobním životě. Rizikovým faktorem může být i vydíratelnost dané osoby a nízká odolnost vůči zátěži. Vnitřní kontrolní systém je tedy nepostradatelnou součástí řízení podniků obchodních korporací.

1.2. Identifikace problémových položek účetních výkazů

Účetní výkaznictví pro všechny druhy účetních jednotek,²⁶ jejich rozsah, rozdílnost a obsahové položky jsou dány vyhláškami²⁷, jakožto prováděcími předpisy k zákonu o účetnictví. Účetní výkazy jsou součástí účetní závěrky a podávají přehled o finanční pozici podniků obchodních korporací a prezentují výsledky ekonomické činnosti podniků obchodních korporací uživatelům (skupině stakeholders). Výkaz rozvaha sleduje majetek podle jeho dlouhodobosti, označovaný jako aktiva a kapitálové zdroje nazývané jako pasiva, ze kterých je majetek (aktiva) financován k určitému datu²⁸. Výkaz zisku a ztráty zachycuje, jakého výsledku hospodaření bylo k určitému datu dosaženo z provozní činnosti, finanční činnosti, a také zachycuje celkový výsledek hospodaření.²⁹ Výkaz přehled o pohybu vlastního kapitálu sleduje zvýšení nebo

konference. Příbram. Ústav sv. Jana Nepomuka Neumanna. ss. 286 – 298. ISBN 978-80-906146-8-0. Dostupné z: <https://www.prohuman.sk/socialna-praca/sbornik-z-konference-aktualni-trendy-socialni-prace-praha-2016-pdf>

²⁴ Kovenanta je hraniční hodnota určitého ukazatele nebo položky v účetním výkaznictví, která je rozhodující pro přiznání určitého benefitu nebo například výhodnější úrokové sazby.

²⁵ Podvod je jednání, kterého se jednotlivec nebo skupina dopustí, pokud uvede tímto jednáním někoho v omyl a způsobí tak škodu jinému.

²⁶ Účetní jednotky jsou definovány v § 1, zákona č. 563/91 Sb. o účetnictví. Jedná se například o právnické osoby, které mají sídlo na území České republiky nebo fyzické osoby podnikatele zapsané v Obchodním rejstříku.

²⁷ Pro podnikatelskou činnost se jedná o Vyhlášku č. 500/2002 Sb., prováděcí vyhlášku k zákonu o účetnictví v platném znění.

²⁸ Rozvahový den, je datum pro sestavení účetní závěrky a účetních výkazů, které jsou její součástí.

²⁹ Výsledek hospodaření se vykazuje ve výši před zdaněním daní z příjmů a jako čistý výsledek hospodaření

snížení jednotlivých složek vlastního kapitálu. Posledním výkazem je přehled o peněžních tocích (cash flow), který přehledně sleduje tok peněžních prostředků a krátkodobého likvidního finančního majetku k určitému datu³⁰. Tento přehled vyjadřuje, která z činností - provozní, investiční nebo finanční nejvíce přispěla ke zvýšení stavu peněžních prostředků a tím zvýšila solventnost podniku obchodní korporace nebo naopak nejvíce odčerpala peněžní prostředky z tohoto podniku a podnik tak není schopen platit své závazky. Kreativní činnost zpracovatelů a předkladatelů účetní závěrky dokáže účetní výkazy změnit natolik, že údaje neodpovídají skutečně dosaženým hodnotám. Zkreslováním účetních výkazů se zabývali autoři Marai a Pavlovic³¹ (2013), kteří zkoumali účetní podvody ve výkaznictví, a také kategorizaci stupňů podvodu podle US GAAP³². Autorka Drábková³³ (2011) se zabývala ve své disertační práci kreativnímu výkaznictví a možnostmi identifikace zkreslování finančních výkazů. Forenzní účetnictví zkoumala ve své diplomové práci Hantková³⁴ (2015). Zaměřila se zejména na etiku při vedení účetnictví, kategorie podvodů a auditorské postupy při zjišťování podvodů.

Rozdělení účetních pochybení dle schématu na neúmyslná a úmyslná (podvodná jednání) je velmi citlivá a těžko prokazatelná činnost, neboť úmyslné zavinění je nutné prokázat.³⁵ Úmysl musí existovat v době jednání, tedy od počátku. Do schématu je tedy možné zařadit některá účetní pochybení jak do skupiny neúmyslných, tak do skupiny úmyslných účetních pochybení. Autorka práce by tento přehled účetních pochybení nově doplnila o položku stanovení kalkulací cenotvorby se zápornou marží, ke které dochází absencí kalkulačního systému v podniku obchodních korporací.

³⁰ Rozvahový den, je datum pro sestavení účetní závěrky a účetních výkazů, které jsou její součástí.

³¹ Marai, A., Pavlovič, V. (2013) Earning management vs financial reporting fraud key features for distinguishing. *Facta Universitatis. Economics and organization*. n. 1. ss.39-47. UCD: 343.53.657.375. [online 15.4.2019]. Dostupné: <https://www.researchgate.net>

³² US GAAP – americké účetní standardy, Generally Accepted Accounting Principles pro americké společnosti

³³ Drábková, Z. (2011). *Kreativní účetnictví a účetní podvody jako porušování věrného a poctivého obrazu účetnictví*. (Disertační práce) Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Dostupné z: <https://theses.cz/id/4pa3u2/1372777>

³⁴ Hantková, Z. (2015). *Forenzní účetnictví a hospodářská kriminalita*. (Diplomová práce), Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Dostupné z: <https://theses.cz/id/wa2itv/>

³⁵ Podle § 209, odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, je charakterizován trestný čin podvodu takto: „Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou (...)

Schéma 1 – Vlastní schéma účetních pochybení a podvodů

POCHYBENÍ NEÚMYSLNÁ	POCHYBENÍ ÚMYSLNÁ - PODVODY
<ul style="list-style-type: none"> • Nesprávné ocenění aktiv • Špatně nastavená životnost stálých aktiv • Nesprávně nastavená odpisová politika aktiv • Špatné ocenění zásob • Absence inventarizace pohledávek • Absence vytváření opravných položek k oběžným aktivům • Špatný úsudek při účtování dohadných položek • Absence tvorby rezerv - vyjádření rizik a ztrát • Časové nesrovnalosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Nasprávné ocenění aktiv • Špatně nastavená životnost stálých aktiv • Nesprávně nastavená odpisová politika aktiv • Špatné ocenění zásob • Absence inventarizace pohledávek • Absence vytváření opravných položek k oběžným aktivům • Záměrné zkreslování dohadných položek • Záměrná absence tvorby rezerv - vyjádření rizik a ztrát • Časové nesrovnalosti • Krádež peněžních prostředků • Zpronevěra majetku • Korupční jednání • Fiktivní prodej zásob • Vystavování falešných službových faktur • Earning managemet • Záměrné zatajování závazků - směnek (mimobilančně)

Zdroj: Vlastní návrh a zpracování

K problematickým položkám lze řadit zejména špatné vykazování stálých³⁶ a oběžných³⁷ aktiv hmotných, nehmotných i finančních, to znamená nadhodnocování nebo podhodnocování aktiv. K nadhodnocení aktiv dochází zejména při pořízení aktiva, kdy jsou do pořizovací ceny zahrnovány položky výdajů, které se podle českých účetních standardů do pořizovací ceny nezahrnují.³⁸ K podhodnocení aktiv dochází například při pořízení aktiva, kdy nejsou naopak do pořizovací ceny zahrnuty všechny výdaje, které s pořízením aktiva podle českých účetních

³⁶ Stálá aktiva – majetek s dobou použitelnosti (opotřebení) déle než jeden rok

³⁷ Oběžná aktiva – finanční majetek, zásoby a pohledávky, které se v rámci ekonomické činnosti spotřebovávají v jednom účetním období.

³⁸ Například pořizovací cena stálého finančního majetku neobsahuje finanční výdaje. Ty se evidují jako náklad běžného období a testují se na daňovou uznatelnost v běžném účetním období.

standardů souvisí.³⁹ Špatně stanovená pořizovací cena stálých aktiv přináší i následnou problematiku, která se stává často předmětem kreativní činnosti a zkreslování účetních výkazů, a to odpisová politika podniku obchodní korporace.

Nejčastější chybou při odepisování stálých aktiv je účtování daňových odpisů⁴⁰. Pro účetní účely se však stanovují a účtují výhradně účetní odpisy. Volba metody odepisování a doby odepisování je závislá na odpovědné osobě za účetnictví. Správně nastavená odpisová politika stálých aktiv by měla odrážet skutečnou dobu opotřebení stálého aktiva podle předmětu ekonomické činnosti,⁴¹ využitelnosti stálého aktiva podle kalkulačního systému cenotvorby a zejména by měla být v souladu se strategickou vizí a plánováním investiční politiky podniku obchodní korporace.

Další problematickou položkou výkazu rozvaha jsou zásoby. V případě materiálu a zboží může docházet ke zkreslování skladové hodnoty těchto zásob z důvodu, že tyto zásoby jsou po přechodnou (sezónní) dobu prodejné pouze za sníženou hodnotu nebo mohou být již úplně neprodejné. Nejčastější chybou a zkreslením hodnoty těchto zásob v položkách výkazu rozvaha je nevykazování účetních opravných položek k takovýmto zásobám. Zásoby jsou tak vykazovány v nadhodnocené výši a zkreslují hodnotu pracovního kapitálu, což je důležitý ukazatel v řízení podniku. V případě nedokončené výroby je situace ještě horší. Ke zkreslování hodnoty vykazované nedokončené výroby dochází jak ve výkazu rozvaha, tak ve výkazu zisku a ztráty. Stanovení kalkulace nedokončené výroby k rozvahovému dni je velký problém pro mnoho osob odpovědných za účetnictví podniků obchodních korporací. Hodnotu nedokončené výroby stanovují odhadem nebo procentem dokončení⁴² podle již provedené fakturace, to znamená, že od celkové smluvní ceny zakázky odečtou vystavené a zaúčtované fakturace a rozdíl zaúčtují jako stav nedokončené výroby a vykazují v položce zásob ve výkazu rozvaha. V horším případě tento stav zaúčtují jako dohadnou položku aktivní a vykazují v položce pohledávek ve výkazu rozvaha. Další příklady - v rámci kalkulace příčinně souvisejících nákladů k rozvahovému dni dochází k nadhodnocování složky mzdových nákladů⁴³ včetně souvisejícího pojistného. Další

³⁹ Například při pořízení nemovité věci. Do pořizovací ceny nové stavby patří i výdaje spojené s odstraněním (demolicí) stávající stavby.

⁴⁰ Daňové odpisy jsou dány zákonem č. 586/92 Sb. o dani z příjmů. Všechny účetní jednotky jsou povinné z daňového hlediska stanovit pro účely daně z příjmů odpisy stálých aktiv podle jednotné metodiky pro daňovou rovnost mezi daňovými poplatníky.

⁴¹ Například osobní vozidlo využívané v managementu podniku může být opotřebeno za šest až osm let. Osobní vozidlo využívané na stavbě v terénu pro stavební dozor může být opotřebeno již za tři roky.

⁴² Metoda procentem dokončení není v České republice povolena.

⁴³ K nadhodnocování mzdových nákladů dochází formou vykazování fiktivních hodin na projekt nebo zahrnování ročních prémie závislých na vytvořeném a schváleném zisku do těchto mzdových nákladů na projekt

nadhodnocovanou položkou kalkulace nedokončené výroby jsou nakoupené kooperace, zejména nakoupené kooperace u spřízněných osob za účelem zkreslování výsledku hospodaření. Velmi opomíjenou položkou kalkulace nedokončené výroby jsou odpisy stálých aktiv, které příčinně souvisí s cenotvorbou projektu nebo výrobku. Zejména se jedná o špatně nastavenou odpisovou politiku, která nereflektuje skutečnou využitelnost stálých aktiv a jejich opotřebení a hrubě zkresluje⁴⁴ výši nedokončené výroby.

K vykazování hodnoty nedokončené výroby patří i vyjádření hodnoty rizika k těmto projektům nebo výrobkům. Odpovědné osoby za účetnictví zcela opomíjejí vyjádřit hodnotu přechodného snížení hodnoty nedokončené výroby prostřednictvím opravné položky nebo v horším případě hodnotu trvalého snížení hodnoty nedokončené výroby prostřednictvím vytvoření rezervy k nedokončené výrobě.

Hodnota takto stanovené a vykázané nedokončené výroby hrubě zkresluje stav oběžných aktiv a hodnotu ukazatele pracovního kapitálu pro řízení podniku. V druhém zmíněném výkazu zisku a ztráty dochází ke zkreslení položek provozního výsledku hospodaření. Stav nedokončené výroby k rozvahovému dni se od roku 2016 účtuje nákladovým způsobem prostřednictvím strany DAL účtu 581 – změna stavu nedokončené výroby⁴⁵ a vykazuje v položce „B“ změna stavu nedokončené výroby vlastní činnosti ve výkazu zisku a ztráty. V praxi často dochází k chybnému zahrnutí tohoto účtu (581) do položky ostatních provozních nákladů výkazu zisku a ztráty⁴⁶. Chybné a zkreslené výkaznictví v této oblasti poškozují podnik před skupinou stakeholderů⁴⁷, neboť položka ostatních provozních nákladů tak vykazuje zápornou hodnotu a podhodnocuje hodnototvorné aktivity podniku obchodní korporace.

Další problematickou položkou výkazu rozvaha jsou pohledávky. Podle doby splatnosti se pohledávky dělí na dlouhodobé a krátkodobé⁴⁸. Nejčastější chybou při vykazování pohledávek

k rozvahovému dni. Dochází tak ke značným výkyvům mezi průměrnou mzdovou hodinou používanou v různých účetních obdobích u stejného nedokončeného projektu.

⁴⁴ K hrubému zkreslení dochází nejčastěji prostřednictvím nastavených odpisů stálých aktiv, které kopírují daňové odpisy, jejichž výše je nereálná pro kalkulaci cenotvorby a vytvoření užitku. V prvních letech tak dochází k nadhodnocování hodnoty nedokončené výroby a v dalších letech naopak odpisy stálých aktiv úplně chybí. K těmto pochybením dochází často pouze z důvodu, že odpovědné osoby se chtějí vyhnout výpočtům odložené daně z příjmů, kterou považují za moc složitou.

⁴⁵ Účtováním na stranu Dal nákladového účtu 581 – dochází ke snížení hodnoty nákladů.

⁴⁶ Pokud je stav nedokončení výroby (strana DAL účtu 581) uveden v jiné položce výkazu, například v položce Ostatní provozní náklady, pak tento účetní zápis způsobí, že hodnota Ostatních provozních nákladů bude záporná, což hrubě zkresluje nejen skupinu provozních nákladů, ale i výsledky ukazatelů finanční analýzy.

⁴⁷ Stakeholders – zainteresovaná skupina osob a institucí.

⁴⁸ Pohledávky se vykazují jako dlouhodobé, pokud je jejich doba splatnosti delší než jeden rok. Krátkodobé pohledávky jsou splatné do jednoho roku.

ve výkazu rozvaha je účtování dlouhodobých pohledávek na účtech⁴⁹ krátkodobých pohledávek, které jsou v rámci výkaznictví zahrnuty do algoritmu⁵⁰ výkazu rozvahy do položky krátkodobých pohledávek. Dochází tak ke zkreslení vykazované hodnoty pracovního kapitálu a ukazatele likvidity. Další chyby a zkreslování hodnoty dlouhodobých a krátkodobých pohledávek nastává v případě prodloužení doby splatnosti nad jeden rok. Takovouto pohledávku již nelze přeúčtovat z účtu krátkodobých pohledávek na účty dlouhodobých pohledávek, ale hodnota pohledávek s prodlouženou dobou splatnosti se musí zahrnout do algoritmu výkazu rozvahy do položky dlouhodobé pohledávky. Shodně je nutné postupovat i v případě poskytnutých zápůjček a úvěrů. Řízení pohledávek je důležitou součástí řízení podniku. Tato oblast řízení zahrnuje detekování bonity obchodních partnerů pro účely určení způsobu platby (hotovost, bankovní převod), a také pro rozsah doby splatnosti vydaných faktur (daňových dokladů) za uskutečněná plnění v rámci ekonomické činnosti. Pohledávkám po dni splatnosti je nutné věnovat zvýšenou pozornost. V účetnictví a ve výkaznictví jsou pohledávky účtované a vykazované v nominální hodnotě. V případě pohledávek po splatnosti jejich hodnota klesá z důvodu zvýšené rizikovosti vymožení takovéto pohledávky. Účetní předpisy ukládají povinnost k těmto pohledávkám po splatnosti vytvářet opravné položky.

Další významnou chybou a zkreslením při vykazování pohledávek je účtování pouze daňových opravných položek.⁵¹ Pro účetní účely se však stanovují a účtují výhradně účetní opravné položky⁵². Volba časového pásma a procentní sazba⁵³ tvorby účetní opravné položky z hodnoty pohledávek po splatnosti je výhradně na odpovědné osobě za účetnictví. Správně nastavená politika řízení rizik vymáhání pohledávek a tvorby účetních opravných položek by měla odrážet skutečnou hodnotu portfolia pohledávek podle splatnosti.

Do oblasti řízení obchodní bilance náleží nejen řízení pohledávek, ale i řízení závazků podle doby splatnosti a jejich správné vykazování. Stěžejním výkazem pro tuto oblast řízení je výkaz

⁴⁹ Účty pro účtování účetních operací vycházejí z doporučeného účtového rozvrhu, který je součástí vyhlášky 500/2002 Sb. prováděcí předpis k zákonu o účetnictví.

⁵⁰ Algoritmus výkazu znamená vymezení součtu skupiny účtů z doporučeného účtového rozvrhu dle vyhlášky č. 500/2002 Sb., do jednotlivých položek výkazu rozvaha.

⁵¹ Daňové opravné položky jsou dány zákonem č.593/92 Sb. o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů. Všechny účetní jednotky jsou povinné z daňového hlediska stanovit pro účely daně z příjmů opravné položky podle jednotné metodiky pro daňovou rovnost mezi daňovými poplatníky.

⁵² Účetní opravná položka vykazovaná ve výkaze rozvaha vyjadřuje vyšší rizika vymožení takovéto pohledávky a snížení nominální hodnoty původní výše pohledávky.

⁵³ Časové pásmo znamená počet dnů po splatnosti pohledávky, kdy se musí podle vnitřní směrnice podniku vytvořit opravná položka k pohledávce a procentní sazba znamená jaká výše opravné položky se má vytvořit z nominální hodnoty původní pohledávky, vyjádřené v procentech.

cash flow, i když v tomto případě ve zjednodušené podobě. Zaměřuje se pouze na provozní oblast ekonomické činnosti, likviditu a solventnost podniku.

Položky výkazu rozvaha v oblasti pohledávek a závazků mohou být zkreslené také z důvodu, že zahrnují i dohadné položky aktivní a dohadné položky pasivní. Těmto položkám je věnována zvýšená pozornost zejména v případě daňové kontroly ze strany Finančních úřadů, kdy je předmětem zkoumání, zda byla správně stanovena odvedena daň z příjmů. Nadhodnocování dohadných položek aktivních ne vždy odhalí auditor, protože odpovědná osoba za účetnictví předloží propracovanou kalkulaci, která je odsouhlasena obchodním partnerem, ale existuje předem domluva, že v následujícím období bude fakturace nižší. Podrobněji je věnována pozornost dohadným položkám v kapitole 1.5.

V oblasti kapitálových zdrojů (pasiv) jsou problematické oblasti jak v položkách vlastního, tak cizího kapitálu. V položkách vlastního kapitálu ve výkazu rozvaha jsou nejčastěji zkreslované položky kapitálových fondů, zahrnující oceňovací rozdíly z přecenění majetku a oceňovací rozdíly z přeměn. Například při projektu přeměny odštěpením dochází při nevhodně zvolené odštěpované položce pasiv k podhodnocení položek oceňovacích rozdílu z přecenění majetku, a naopak k nadhodnocení výsledku hospodaření minulých let nebo dluhů. Zkreslené hodnoty položek vlastního kapitálu u odštěpované nebo nástupnické obchodní korporaci jsou pak předkládány valné hromadě podniku obchodní korporace k následnému rozhodování o rozdělení zisku. K chybnému vykazování a zdaňování dochází také při snížení a vyplacení jednotlivých položek kapitálových a ostatních fondů a vkladů mimo základní kapitál.

Další problematickou a opomíjenou oblastí v účetnictví a výkaznictví jsou rezervy. Významnou chybou a zkreslením účetních výkazů při vykazování rezerv je účtování pouze daňových rezerv.⁵⁴ Pro účetní účely se však stanovují a účtují výhradně účetní rezervy⁵⁵. Volba metody a výše tvorby rezervy je dána českými účetními standardy. Správně nastavená politika tvorby účetních rezerv by měla odrážet skutečná budoucí rizika. Do oblasti zkreslování položek rezerv patří i záměrné nevytváření rezerv na nevyčerpanou dovolenou⁵⁶ a rezerv na roční odměny⁵⁷ a

⁵⁴ Daňové rezervy jsou dány zákonem č.593/92 Sb. o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů. Všechny účetní jednotky jsou povinné z daňového hlediska stanovit pro účely daně z příjmů rezervy podle jednotné metodiky pro daňovou rovnost mezi daňovými poplatníky.

⁵⁵ Účetní opravná položka vykazovaná ve výkaze rozvaha vyjadřuje vyšší rizika vymožení takového pohledávky a snížení nominální hodnoty původní výše pohledávky.

⁵⁶ Hodnota rezervy na nevyčerpanou dovolenou je tvořena náhradou mzdy + nákladů na pojistné, které je povinen platit zaměstnavatel.

⁵⁷ Hodnota rezervy na roční odměny a prémie zahrnuje hodnotu mzdových nákladů těchto nároků, které jsou závislé na dosaženém zisku za běžné účetní období, ale jejich nárok je závislý na odsouhlasení výsledku hospodaření za běžné období valnou hromadou v následujícím roce. Na základě tohoto rozhodnutí valné hromady jsou vypláceny. Rezerva zahrnuje i náklady na pojistné, které je povinen hradit zaměstnavatel.

prémie, jejichž výše je závislá na dosaženém výsledku hospodaření schváleném valnou hromadou v následujícím roce.

Výkaz zisku a ztráty je prezentací podnikového kalkulačního systému. Tento výkaz obsahuje hodnoty výsledku hospodaření na několika úrovních. Hodnoty položek tohoto výkazu by měly podle názoru autorky vycházet z kalkulovaných aktivit. V praxi tomu tak mnohdy nebývá a je možné pouhou komparací výkazu zisku a ztráty dojít k závěru, že podnik obchodní korporace podceňuje kalkulace jednotlivých aktivit. Z tohoto výkazu zisku a ztráty lze vyčíst zápornou přidanou hodnotu nebo zápornou obchodní marži oproti vysokým hodnotám odpisů nebo výrazně vysoké výkonové spotřebě.

K problematickým položkám v oblasti provozního hospodářského výsledku patří zejména záměrné nadhodnocování výnosů. To znamená umělé zvýšení výnosů,⁵⁸ například vykázaným předčasným prodejem zboží, nevykázáním poskytnutých slev⁵⁹ ke zboží apod. V oblasti výnosů z poskytovaných služeb je kreativita ještě rozsáhlejší. Například dílčí fakturace k poskytnuté službě nebo projektu, které nejsou dílčím dokončeným plněním⁶⁰ a jsou účtovány a vykazovány v položkách výnosů, které jsou tímto nadhodnocované a zkreslují výsledek hospodaření. Tyto dílčí fakturace mají být vykazovány jako dílčí zálohy přijaté na celkové plnění (službu nebo projekt). Do výkazu zisku a ztráty se vůbec nepromítají.

Další problematickou položkou jsou hodnoty prodaného zboží, zejména při účtování zásob způsobem B⁶¹. V případě, že nejsou řádně prováděny fyzické inventury zásob a skladové evidence, dochází ke kreativnímu zkreslování výsledku hospodaření na požadovanou výši.

Položky výkonové spotřeby mohou být zkreslené z důvodu neprávě časově rozlišených provozních nákladů, ale také z důvodu, že obsahují položku přijatých služeb, kterým se autorka věnuje podrobněji v kapitole 1.4. Do oblasti provozního výsledku hospodaření a možnosti významného zkreslování hospodářského výsledku patří hodnoty nedokončené výroby. Tato problematika již byla popsána v rámci této kapitoly. Osoby odpovědné za účetnictví opomíjejí povinnost kalkulací zakázek, zejména těch, které nejsou k rozvahovému dni dokončené. Hodnoty nedokončené výroby jsou mnohdy oceňovány odhadem nebo procentem dokončení a

⁵⁸ Záměrné zvýšení výnosů je také nazýváno - Earning management

⁵⁹ Slevy poskytnuté za odebrané množství nebo za dosažený obrat. Tyto slevy mají dopad nejen na účetní výkazy, ale mají dopad i na daň z příjmů a také na zdanění daní z přidané hodnoty.

⁶⁰ Dílčí plnění je vázáno na předanou dokončenou dílčí část služby nebo dílčí část dokončeného díla na základě předávacího protokolu, případně smlouvy. Tato dílčí plnění bez předávacího protokolu se účtují na závazkových účtech účtové třídy 3 a nemohou se tak účtovat na výsledkové účty.

⁶¹ Evidenci zásob způsobem „B“ umožňují účetní předpisy. V průběhu roku se všechny nákupy zásob účtují na nákladových účtech a k rozvahovému dni se na základě fyzické inventury náklady na prodané zboží v inventurní hodnotě sníží a nespotebované zboží se přeúčtuje na rozvahový účet zásob.

v některých případech jsou i záměrně podhodnocovány, neboť mají významný vliv na výši nákladů a tím i hodnotu výsledku hospodaření, který je následně transformován na daňový základ za účelem snížení daňové povinnosti. K problematickým položkám v oblasti finančního výsledku hospodaření můžeme řadit položky finančních nákladů, zejména v oblasti úroků ze zá-půjček a úvěrů, které mohou patřit do pořizovací ceny stálých aktiv a nesmí být účtovány do finančních nákladů. Kreativní vykazování finančních nákladů značně ovlivňuje hodnotu testu nízké kapitalizace⁶² a celkového výsledku hospodaření. Výčet problematických položek není taxativní, ale zahrnuje nejčastější kreativní úkony. Ke kreativní manipulaci s hodnotami položek výkazu zisku a ztráty dochází nejběžněji z důvodů příslibu vyšších odměn, které jsou vázány na dosažený výsledek hospodaření nebo dodržení podmíněných kovenant⁶³ daných bankou pro plnění smluvních podmínek, například poskytnuté výhodné úrokové sazby nebo z důvodu požadavku vlastníků podílů obchodních korporací na výši vyplacení dividend.

V současné době, kdy svět zasáhla pandemie covid dochází v podnicích obchodních korporací ke střetu managementu a akcionářů (společníků) ve věci a náhledu na úspory v ekonomické činnosti a zachování co největších finančních rezerv pro další existenci a trvání podniku do dalších období a tlaku (panice) akcionářů na co nejvyšší výplatu dividend (podílů na zisku) a zrychlenou návratnost kapitálu pro minimalizaci ztrát z investovaného kapitálu. Podle názoru autorky je nutné rozhodovat v takto vypjaté době v zájmu obou stran. Znamená to, že obě strany musí ustoupit a hledat úspory na obou stranách. Digitalizace a moderní technologie již umožňují automatizovat nebo robotizovat administrativní procesy včetně zapisování účetních operací, načítání bankovních operací pomocí QR kódů do bankovníctví, a naopak do účetnictví. Úspory je možné hledat v osobních nákladech na mzdy, používáním pracovního režimu práce z domova (home office) apod. Dále je možné uspořit provozní náklady na dopravu nebo na pracovní cesty z důvodu rozmachu video konferencí. Na druhé straně je nutné přehodnotit strategické cíle akcionářů a alespoň na tři roky nenárokovat dividendu (podíl na zisku). Bonitní pracovní kapitál podniku je v současné době velmi důležitý pro řízení podniku v krizi.

Pokud bude nadměrný odliv peněžních prostředků z podniků obchodních korporací v podobě výplaty dividend (podílů na zisku) prostřednictvím nadhodnocených služeb u transferových řízených transakcí a fiktivních služeb v provozní oblasti pokračovat a nebudou nastavena nová účetní pravidla, pak je možné očekávat vlnu bankrotů a insolvenčí podniků obchodních

⁶² Test nízké kapitalizace ovlivňuje daňovou uznatelnost finančních výdajů v poměru k výši vlastního kapitálu.

⁶³ Kovenanta je podmíněčná mezní hodnota za které platí výhodné podmínky dané úvěrovou smlouvou

korporací s následky pro celou ekonomiku v podobě prudkého růstu nezaměstnanosti, výpadku daňových příjmů do státního rozpočtu, zhroutení trhu apod.

Zvýšenou pozornost je nutné věnovat i možným signálům podvodů.⁶⁴ Lze uvést několik příkladů. 1) Obchodní korporace má stanovenou nepřehlednou, složitou a neefektivní organizační strukturu. Vedení podniku obchodní korporace tak umožňuje příležitosti k fraudům. 2) Nedostatečné osobnostní testování uchazečů o zaměstnání na důležitých a odpovědně náročných pozicích. 3) Zaměstnanci nejsou seznamováni se systémem a obsahem interních směrnic, případně konsolidačních pravidel. 4) Vedení obchodních korporací nemá propracovaný vnitřní kontrolní systém proti podvodům a řízení rizik⁶⁵ a vůbec neviduje již zjištěná podvodná jednání v katalogu fraudů a rizik⁶⁶. 5) V rámci obchodních vztahů není prováděno podnikové výběrové řízení, a ani nejsou nastavena kritéria pro výběr obchodního partnera. Zaměstnanci tak mohou zvolit a doporučit obchodního partnera, který nabízí zboží nebo služby za zvýšené ceny, které obsahují i provizi pro zaměstnance. 6) Dalším signálem může být špatně nastavená mzdová politika. Špatně ohodnocení zaměstnanci mohou mít sklony k osobnímu obohacení. 7) Zaměstnanci nejsou vůbec školeni anebo jsou používány nevhodné školící programy. 8) Dalším neméně důležitým signálem může být i časté střídání v osobě auditora.

Pokud dojde při ověřování běžné účetní závěrky nebo při prověřování interních procesů ke zjištění některých signálů nasvědčujících vzniku podvodu, je nutné jej neprodleně zdokumentovat a seznámit vedení obchodní korporace s těmito skutečnostmi.

1.3. Nadhodnocené přenosové služby u transferových řízených transakcí

Transferová řízená transakce je příčinně související s prodejem zboží nebo poskytnutím služeb a finančních transakcí, to znamená s transakcí mezi spřízněnými stranami⁶⁷, zejména pokud jsou podniky obchodních korporací součástí koncernu nebo nadnárodní skupiny⁶⁸. Tyto transakce mají významný vliv na účetní čistý zisk, který je základnou pro výplatu dividend. Principem transferové řízené transakce je zaplacení ceny za transakci v rámci koncernu nebo

⁶⁴ Dvořáček J., Kafka, T. (2005) *Interní audit v praxi*. Computer Press. Praha. ISBN 80-251-40836-8.

⁶⁵ Příručka řízení rizik, (2006). *Ministerstvo pro místní rozvoj*. [online 6.9.2019] Dostupné z: http://www.dotaceu.cz/getmedia/883b7bdc-d729-4bb0-9ee8-afa4224750fb/Prirucka_rizeni_rizik.pdf

⁶⁶ Hnilica, J.,Fotr, J. (2009) *Aplikovaná analýza rizika ve finančním managementu a investičním rozhodování*. Grada Publishing. Praha. ss. 28-56. ISBN: 978-80-247-2560-4.

⁶⁷ Spřízněné strany jsou definovány zákonem č. 586/92 Sb. o dani z příjmů, v platném znění

⁶⁸ Koncern nebo nadnárodní skupina je definována zákonem č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech – zákon o obchodních korporacích

nadnárodní skupiny z jedné obchodní korporace do druhé, za předpokladu, že se obě pohybují na mezinárodním trhu v různých zemích.

Cílem transferového managementu je diverzifikace nákladů a rozložení rizik, snížení daňové zátěže, optimalizace hrubého zisku mezi dceřinými obchodními korporacemi, návratnost investic a zajištění peněžního toku mezi mateřskou a dceřinými obchodními korporacemi. Předpisy upravující transferové řízené transakce zajišťují regulaci pro stanovení převodní ceny. Jedná se zejména o směrnici OECD⁶⁹, smlouvy o zamezení dvojího zdanění, manuál vydaný OSN, daňové zákony a pokyny Ministerstva financí České republiky.

Tématem transferových cen se zabývala řada autorů. Bokšová⁷⁰ (2007) ve svém článku transferové ceny cituje zákonnou úpravu kapitálově⁷¹ a jinak spojených osob a zákonnou možnost závazného⁷² posouzení způsobu tvorby transferových cen. Solilová⁷³ a kolektiv (2019) se zabývají transferovými cenami, zejména stanovením převodních cen ve vazbě na směrnici OECD a manažerské účetnictví a také výhodami a nevýhodami zpracované dokumentace k převodním cenám. Uyar⁷⁴ (2014) se ve svém článku zabývá systémem účtování přenosových cen a podle IFRS a jejich vliv na daň z příjmů právnických osob. Tran⁷⁵ a kolektiv provedli studii o nastavení převodních cen a komparovali chování obchodních korporací za podmínek plného a částečného vlastnictví podílů v dceřiných korporacích a za rozdílných daňových a celních sazeb. Všechny uvedené příspěvky jsou zaměřeny na tvorbu a stanovení převodních cen podle směrnice OECD⁷⁶ a na vliv daňového zatížení v jednotlivých zemích na výši přenosové ceny.

Kalkulace hodnoty transferové řízené transakce je v mezinárodním měřítku spjata s agresivním daňovým a účetním plánováním⁷⁷ a také s kreativním účetnictvím. Podle kolektivu autorek Nerudové, Bohušové a dalších⁷⁸ (2017) je důležitý alokační mechanismus podle navrhované

⁶⁹ Směrnice pro nadnárodní podniky o mezinárodních investicích. OECD – *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj*. (2016) [online 15.12.2019] Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/narodni-kontakti-misto/smernice/smernice-oecd-pro-nadnarodni-podniky--223693/>

⁷⁰ Bokšová, J. (2007) Transferové ceny. *Český finanční a účetní časopis*. VŠE. Dostupné: <https://cfuc.vse.cz/pdfs/cfu/2007/02/04.pdf>

⁷¹ Zákon č. 586/92 Sb. o dani z příjmů, § 23, odstavec 7

⁷² Zákon č. 586/92 Sb. o dani z příjmů, § 38nc

⁷³ Solilová, V., Nerudová, D. (2019) *Transferové ceny – Unikátní komplexní zpracování problematiky*. Wolters Kluwer. Praha. ISBN 978-80-7598-169-1.

⁷⁴ Uyar, M. (2014) A study of accounting of transfer pricing and its effect on taxation. *Accounting and Finance Research*. [online 6.9.2019] Dostupné z: Sciedu.ca

⁷⁵ Tran, H.Q., Croson, R.T.A., Seldon, B.J. (2016) Experimental evidence on transfer pricing. *International Journals of Management and Economics*. [online 6.9.2019] Dostupné z: Sciendo.com

⁷⁶ Metody použitelné podle směrnice OECD jsou uvedeny v kapitole „Analýza transferových cen a jejich podstata“

⁷⁷ Agresivní daňové plánování znamená záměrně prováděné a cílené transakce pro snížení daňové povinnosti.

⁷⁸ Nerudová, D., Solilová, V., Bohušová, H., Svoboda, P., Litman, M. (2017) Panelový regresní model: Nástroj pro odhad obvyklé rentability tržeb pro účely převodních cen v kontextu malých a středních podniků. *Politická*

evropské směrnice o CCCTB⁷⁹ pro eliminaci daňového agresivního plánování založeného na vážených faktorech tržeb, aktiv a mezd, namísto zisků z jednotlivých transakcí. Podle autorky je podstata vážených faktorů kalkulace založená na těchto faktorech pouze z hlavní ekonomické činnosti a podle druhů odvětví.

Z těchto důvodů je kladen velký důraz a vysoké požadavky na prokazování a zdokumentování kalkulace transferové řízené transakce v oblasti zboží, služeb, dlouhodobého majetku a dále také pro finanční transakce, které nabírají v posledních letech na významu z pohledu omezení daňové uznatelnosti finančních výdajů⁸⁰. Mateřský podnik obchodní korporace je povinný zdokumentovat všechny okolnosti a informace vztahující se k obchodnímu vztahu mezi podniky ve skupině. Dokumentace⁸¹ „Masterfile“ musí obsahovat zejména informace o ekonomické činnosti jednotlivých podniků obchodních korporací, organizační strukturu skupiny, finanční a nefinanční ukazatele v časové ose. Dalším důležitým bodem je zvolená metoda tvorby transferové řízené transakce, a dále srovnávací analýza o srovnatelných obchodních poměrech uvnitř skupiny a mezi dvěma srovnatelnými nezávislými podniky. Dokumentace musí také obsahovat plán a přehled toku transakcí, průběh fakturací, rozsah transakcí, smluvní podmínky apod.

Nadhodnocování přenosových služeb u transferových řízených transakcí způsobuje nejen zkreslování účetního výsledku hospodaření a základu daně z příjmů právnických osob, případně základu daně k dani z přidané hodnoty, ale také umožňuje přelévání peněžních prostředků mezi spřízněnými osobami. Záměrem je zakrýt finanční zápůjčky (úvěry), ze kterých plyne příslušenství v podobě úroků nebo výplatu dividend a podílů na zisku, které musí být zdaňovány v zemi zdroje těchto příjmů podle jurisdikce země, ze které je zdroj těchto příjmů, ale s ohledem a korekcí smluv o zamezení dvojího zdanění.

Transferová řízená transakce může být součástí kalkulace cenotvorby a být tak hodnototvornou složkou a zvyšovat tak užitek podniku obchodní korporace. To znamená, že bude generovat kladnou hodnotu marže a zvyšovat tak přidanou hodnotu podniku. Při záměrném

Ekonomie. Praha. ss. 440-459. VOL. 65. No. 4. [online 15.9.2019]. Dostupné z: <http://doi.org/10.18267/j.polek.1154>. ISSN: 2336-8225.

⁷⁹ CCCTB - Common consolidated corporate tax base - společný konsolidovaný základ daně z příjmů právnických osob. Návrh směrnice č. 121. (2011) [online 15.9.2019]. Dostupné z: <https://www.google.com/search?channel=crow2&client=firefox-b-d&q=CCCTB++Common+consolidated+corporate+tax+base>

⁸⁰ Směrnice ATAD1 a ATAD2, Směrnice č. 2016/1164 a 2017/952 – stanovující pravidla proti praktikám vyhýbání se daňovým povinnostem, které mají přímý vliv na fungování vnitřního trhu EU. (2016) [online 15.9.2019] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L1164&from=cs>

⁸¹ Dokumentace Masterfile - hlavní dokumentace tvorby transferových řízených transakcí. [online 17.10.2019] Dostupné z: www.financni-rizeni.cz

nadhodnocování přenosových služeb u transferových řízených transakcí dochází k propadu cenotvorby, není generován užitek, marže je záporná a není vytvářena ani přidaná hodnota podniku. To znamená, že nadhodnocení části transferové řízené transakce může vykazovat znaky fiktivní služby účtované do provozního nákladu, která má účelně snížit výsledek hospodaření, potažmo i základ daně z příjmů. Tyto popsané skutečnosti jsou patrné již při prvním pohledu do účetních výkazů. Mateřská obchodní korporace by měla zvolit takové oceňovací metody při stanovení transferových řízených transakcí, které povedou k vyšším ziskům celé konsolidované skupiny. Transakce mezi spřízněnými osobami vyžadují kalkulaci na úrovni nezávislého trhu, aby se zabránilo podvodům v účetnictví a také daňovým podvodům. Informace pro tvorbu transferových řízených transakcí se čerpají z veřejně dostupných rejstříků, ale také z výkaznictví, účetnictví a dalších evidencí obchodních korporací.

Metody používané ke kalkulaci a stanovení transferové řízené transakce

Transakční oceňovací metody⁸² - u těchto metod se využívají při stanovení hodnoty transferové přenosové ceny informace z účetního systému, které jsou zaměřené na přírážku neboli marži.⁸³ Ve výkazu zisku a ztráty je při poskytování služeb marže tvořena tržbami za prodané služby po odečtení výkonové spotřeby. V případě, že se jedná o zboží jsou to tržby za zboží po odečtení nákladů na prodané zboží.

Tabulka 1 Položky části výkazu zisku a ztráty – druhové členění

Označení řádků	Položka výkazu zisku a ztráty
I.	Tržby za služby a výrobky
II.	Tržby za zboží
A.	Výkonová spotřeba
1.	Náklady na prodané zboží
2.	Spotřeba materiálu a energie
3.	Služby

⁸² Oceňovací metody stanovené Směrnicí OECD: Metoda CUP – Comparable Uncontrolled Price Method. Metoda Cost+ - Cost Plus Method. Metoda RPM – Resale Price Method. Metoda TNNM – Transactional Net Margin Method.

⁸³ Přírážka neboli marže definovaná v souladu s Finančním zpravodajem MFČR č. 5/2019. [online 5.6.2019] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/financni-zpravodaj/2019/financni-zpravodaj-cislo-5-2019-35308>

Zdroj: Vyhláška 500/2002 Sb., prováděcí vyhláška k zákonu o účetnictví

Z tabulky č. 1 je patrné, že marže nezahrnuje položky, které jsou příčinně související s řízenou transakcí. Výsledné hodnoty ukazatele marže a přidané hodnoty jsou značně zkreslené a nadhodnocené. Přidaná hodnota podle českých účetních předpisů neobsahuje mzdové a další osobní náklady a také neobsahuje odpisy majetku⁸⁴ používaného k hlavní ekonomické činnosti. Pro porovnatelnost výkaznictví v oblasti výkonové spotřeby a transferových řízených transakcí je to překážka, která vyžaduje následnou úpravu pro relevantní komparaci a porovnávací analýzu.

Metody rozdělení zisku a ziskového rozpětí⁸⁵ – využívají při stanovení hodnoty transferové řízené transakce informace z účetního systému, jsou zaměřené na úroveň indikátoru úrovně zisku, provozní ziskovou rentabilitu a poměr hrubého zisku k provozním nákladům. Ve výkazu zisku a ztráty jsou informace o úrovních zisku obchodní korporace uvedeny v následujících položkách.

Tabulka 2. Položky části výkazu zisku a ztráty – druhové členění

Označení řádků	Položka výkazu zisku a ztráty
I.	Tržby za služby
II.	Tržby za zboží
A.	Výkonová spotřeba
1.	Náklady na prodané zboží
2.	Spotřeba materiálu a energie
3.	Služby
D.	Osobní náklady
E.	Úpravy hodnot v provozní oblasti
III.	Ostatní provozní výnosy
F.	Ostatní provozní náklady
*	Provozní výsledek hospodaření
*	Finanční výsledek hospodaření
**	Účetní výsledek hospodaření

⁸⁴ Dlouhodobý majetek evidovaný ve stálých aktivech

⁸⁵ Oceňovací metody stanovené Směrnicí OECD: Metoda PSM – Profit Split Method.

Zdroj: Vyhláška 500/2002 Sb., prováděcí vyhláška k zákonu o účetnictví

Z tabulky č. 2 je patrné, že jednotlivé úrovně zisku zahrnují i položky, které s řízenými transferovými transakcemi nesouvisejí a úrovně zisku značně zkruslují. Shodně tak jsou zkrusleny i ukazatele finančních analýz, které vycházejí z účetních výkazů.

Názor autorky:

Pro relevantní účetní ocenění transferové řízené transakce uskutečňované v rámci ekonomické činnosti koncernu nebo nadnárodní skupiny v podmínkách České republiky by mělo dojít k novelizaci účetních předpisů zejména v oblasti výkaznictví a metodiky účtování směřujících k hodnototvorným řetězcům a kalkulačnímu systému aktivit. Podrobněji ve výsledcích v kapitole 4.2.3.

1.4. Fiktivní služby ve výkonové spotřebě

K nejproblematictější oblastem v účetním výkaznictví patří zejména přijaté služby vykazované v provozní části výkazu zisku a ztráty v položce výkonová spotřeba.⁸⁶ Výše hodnoty nakupovaných služeb má výrazný vliv na kalkulace cenotvorby, neboť nakupovaná služba může být přímou příčinně související položkou kalkulace výkonu nebo může být součástí kalkulačního příspěvku provozních nákladů souvisejících s výkonem. Správně nastavené kalkulace cenotvorby ovlivňují vytvořenou přidanou hodnotu a účetní výsledek hospodaření. Přijátá služba může mít tedy povahu hodnototvorné jednotky⁸⁷ nebo provozní služby.⁸⁸ Vynaložené peněžní prostředky za přijaté služby příčinně související s ekonomickou činností podniku jsou do kalkulací cenotvorby rozpouštěny rovnoměrně a v časové ose přispějí k tvorbě přidané hodnoty podniku obchodní korporace.

Názory autorky:

Pokud se nakoupená služba odchyluje od ceny obvyklé na trhu nebo nevytváří užitek, pak je možné ji označit jako nadhodnocenou nebo podhodnocenou, vykazující znaky fiktivní služby za účelem daňové optimalizace a peněžního toku v rámci podniku nebo koncernu nadnárodní skupiny. Takovéto služby by měly být prověřovány, účtovány a zdaňovány odlišně od nakupovaných služeb, které užitek tvoří. Problematika účtování a vykazování fiktivních služeb čistě z účetního pohledu není obsažena v žádné z literárních rešerší.

⁸⁶ Vyhláška č. 500/2002 Sb. prováděcí vyhláška k zákonu č. 563/91 Sb. o účetnictví

⁸⁷ Například subdodávka

⁸⁸ Například nájemné výrobní haly

Řešení této problematiky je možné prostřednictvím novelizací účetních a daňových předpisů, zejména v oblasti cenotvorby. Velká potřeba je především v úpravě účtování těchto služeb a v úpravě daňového posouzení těchto služeb:

1) První možností je tyto přijaté provozní služby, které nejsou zahrnované do kalkulací cenotvorby, negenerují užitek v daném účetním období a mají příčinnou souvislost s ekonomickou činností podniku,⁸⁹ by měly být účtovány do *jiného dlouhodobého nehmotného majetku*, pokud do provozních nákladů by měly být rozpouštěny prostřednictvím měsíčních odpisů. Tímto řešením by se docílilo efektivního rozložení těchto služeb vykazovaných v provozních nákladech do několika konkrétních účetních období a nedocházelo by ke zkreslování běžného účetního výsledku hospodaření.

2) Druhou možností je tyto přijaté služby související s ekonomickou činností, které vytvářejí zápornou přidanou hodnotu vyloučit z daňově uznatelných nákladů snižujících základ daně z příjmů shodně jako jsou nově vylučovány nadlimitní finanční výdaje⁹⁰ a daňovou uznatelnost přesouvat do následujících zdaňovacích období, kdy bude vytvořena kladná přidaná hodnota. Tento restriktivní způsob řešení by mohl působit jako prevence, neboť by předem odrazoval od nesprávných jednání v oblasti fiktivních služeb.

3) Další možností je přijaté služby, které nelze přiřadit do hodnototvorných aktivit, a které vytvářejí zápornou přidanou hodnotu a nemají příčinnou souvislost s uskutečňovanou ekonomickou činností podniku zdanit zvláštní sazbou daně z příjmů. Tento restriktivní způsob řešení by mohl také působit jako prevence, neboť by předem odrazoval od nesprávného jednání v oblasti fiktivních služeb.

Lze se domnívat, že je příhodné zvolit první nebo třetí variantu, neboť tyto postupy řeší jak účetní, tak daňové aspekty. Účtováním do jiného dlouhodobého majetku a následným odepisováním těchto provozních nákladů souvisejících s ekonomickou činností by nedocházelo ke zkreslování výkonové spotřeby a následně i účetního výsledku hospodaření. Prostřednictvím třetí varianty by nedocházelo ke zkreslování základu daně a tím ani ke krácení daně z příjmů právnických osob.

⁸⁹ Například zpracovaná dokumentace marketingové kampaně, která může být využívána déle nežli jedno účetní období

⁹⁰ Směrnice ATAD1 a ATAD2, Směrnice č. 2016/1164 a 2017/952 – stanovující pravidla proti praktikám vyhýbání se daňovým povinnostem, které mají přímý vliv na fungování vnitřního trhu EU. (2016) [online 15.9.2019] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L1164&from=cs>

1.5. Zkreslování výpočtové základny pro výplatu dividend

Finanční výnosy z dividend a podílů na zisku jsou pro vlastníky velmi atraktivním příjmem. Z pohledu obchodní korporace je důležité nastavení dividendové politiky pro finanční stabilitu a solventnost obchodní korporace. K základním ukazatelům finanční výkonnosti podniku patří dosažený účetní čistý zisk, který je podle současné právní úpravy také výpočtovou základnou pro výplatu dividend a podílů na zisku. Problematika stanovení hodnoty výpočtové základny, jako kovenanty, která je podkladem pro rozhodování valné hromady nebo rozhodnutí jediného společníka při působnosti valné hromady o velikosti výplaty dividend nebo podílů na zisku je podle autorky velmi diskutabilní, neboť vychází ze současných platných účetních předpisů, které umožňují účtovat některé položky výnosů a nákladů odhadem a zároveň požadují, aby byly splněny podmínky věcné a časové souvislosti nákladů a výnosů do období, se kterým souvisí. Tyto položky jsou často prostředkem ke kreativnímu zkreslování cíleného výsledku hospodaření za účelem dosažení požadované výše kovenant pro přiznání prémie, tantiém a ročních odměn managementu, a zejména pro nadhodnocení výsledku hospodaření jako jedné z veličin výpočtové základny pro zajištění vyplacení dividend.

V České republice je dividendová politika velmi aktuálním a zároveň citlivým tématem, zejména z pohledu zahraničních investorů, kteří investovali do českých obchodních korporací a vyplacené dividendy odvádějí do zahraničí. Tyto skutečnosti mají vliv na ekonomiku České republiky. Francouzský ekonom Piketty⁹¹ (2018) se nad tímto tématem zamýšlel a provedl analýzu dat z Eurostatu a dalších renomovaných zdrojů. Dospěl k závěru, že západní investoři vlastní významnou část kapitálu ve východní Evropě. Z toho fixní kapitál tvoří čtvrtinu a akvizice do korporací tvoří zbytek, tedy větší podstatnou část. Piketty varuje před příjmovou nerovností. Uvádí, že ze střední Evropy v letech 2010 až 2016 odešlo na dividendách podle statistik Eurostatu 7,6 procenta HDP (hrubý domácí produkt) a naopak na evropských dotacích přišlo 1,9 procenta HDP. Znamená to minus 1 689 miliard korun za sedm let. Český Statistický úřad⁹² uvádí, že v roce 2018 oteklo do zahraničí z České republiky téměř 294 miliard Kč.

Pro Českou republiku je stěžejní vytvořit podmínky pro to, aby investoři měli zájem reinvestovat část zisků v tuzemsku. Ekonom Marek (2018) říká, že nejhorší způsob, jak zadržet

⁹¹ Piketty, T. (2018). Češi jsou poraženým národem. Na členství v EU prodělali nejvíc. *Parlamentní listy*. [Online 20.9.2018]. Dostupné z: www.parlamentnilisty.cz.

⁹² Loni do zahraničí oteklo v dividendách téměř 294 miliard korun, nejvíce do Německa, Nizozemska a Lucemburska. *Hospodářské noviny*. [online 2.4.2019] Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-66547520-loni-do-zahranici-odteklo-v-dividendach-temer-294-miliard-korun-nejvice-do-nemecka-nizozemska-a-lucemburska>.

zisky v České republice, by bylo vytvoření překážek nebo zákazů. Ministerstvo financí implementovalo počínaje účetním obdobím od 1. 4. 2019 zpřísnění daňové uznatelnosti nadlimitních finančních výdajů. Tato novelizace tuzemského zákona o dani z příjmů⁹³ podle evropské směrnice ATAD (Anti Avoidance Tax Directive) z roku 2016 má zabránit přelévání peněžních prostředků do zahraničí.⁹⁴ Restrikce spočívá v daňové (ne)uznatelnosti nadlimitních finančních výdajů ze zápůjček a úvěrů od spřízněných osob, pokud přesáhnou 30 procent daňové EBITDA⁹⁵. Je však stanovena také dolní hranice, od které se tato restrikce bude uplatňovat, a to částka 80 mil. Kč. Odhad přírůstku daňových výnosů se očekává ve výši 456 milionů korun.

Poznámka: Dialog ve věci odlivu zisků z České republiky inicioval i premiér⁹⁶ České republiky. V září 2018 se sešel s představiteli nejvýznamnějších zahraničních firem podnikajících na území České republiky a podněcoval je k dalším investicím do projektů, například do infrastruktury nebo podpory kultury a dalších, aby zabránil odlivu zisků těchto společností do zahraničí.

Dividendová politika obchodní korporace určuje pravidla, jak rozdělit dosažený čistý zisk „*Earning After Tax*“. Volba metody dividendové politiky má vliv na stanovení poměru hodnoty, kterou zadržet na další reinvestice a kterou nechat vyplátit na dividendách nebo podílech na zisku. Takzvaný výplatní a aktivační poměr. Dosažený čistý zisk je zásadním finančním interním zdrojem. Částka k výplatě dividend nesmí překročit výši čistého výsledku hospodaření ve schvalovacím řízení za skončené účetní období, zvýšeného o nerozdělený zisk minulých let a sníženého o ztráty z minulých let. Pokud obchodní korporace dobrovolně vytváří fondy ze zisku, je nutné výslednou částku ještě ponížít o částku převedenou do vytvořených fondů ze zisku.

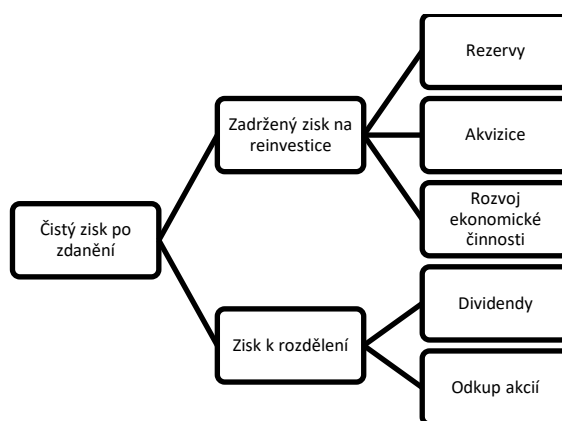
⁹³ Zákon č. 586/92 Sb. o dani z příjmů, § 23 a následujících.

⁹⁴ Moudrý, M. (2017) Evropská směrnice oseká daňově uznatelné náklady, české firmy zaplatí stamiliony navíc. [cit. 2. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/evropska-smernice-oseka-danove-uznatelne-naklady-ceske-firmy-zaplaci-stamiliony-navic-1339260>.

⁹⁵ Daňová EBITBA je daňový zisk před úroky, zdaněním a odpisy

⁹⁶ Babiš, A. (2018). Nechte zisky v Česku, žádá Babiš investory. *Lidové noviny*. [online 15.9.2019]. Dostupné z: www.lidovky.cz

Schéma 1 Rozdělení zisku obchodní korporace

Zdroj: zákon č. 90/2012 Sb. zákon o obchodních korporacích, zákon: 89/2012 Sb. občanský zákoník, vlastní zpracování.

Důležitým faktorem v této oblasti je účetní pohled na stanovení účetního čistého výsledku hospodaření pro účely výplaty dividend a podílů na zisku. Současná účetní legislativa definuje stanovení výsledku hospodaření jako rozdíl mezi výnosy a náklady. Některé položky výnosů a nákladů jsou z pohledu kreativního účetnictví rizikové. Pro výpočtovou základnu pro výplatu dividend jsou to zejména položky nerealizovaných nákladů a výnosů a také nákladů a výnosů účtovaných souvztažně s účty dohadných položek aktivních a pasivních, které mohou být záměrně nadhodnocované. Dále se jedná o případy časového rozlišení, které jsou podle současných předpisů považované za realizované, ale mohou být také záměrně nadhodnocované.

Názor autorky:

Nadhodnocení nebo podhodnocení nákladů a výnosů má za cíl zajištění požadované výše kovenant pro výplatu tantiém, prémie a dividend nebo podílů na zisku. Příležitost manipulovat zejména výnosy účtované souvztažně s účty dohadných položek aktivních vzniká z důvodu snížené měřitelnosti. Běžné realizované výnosy, které jsou zároveň příjmem v daném účetním období generují i peněžní tok, který je lehce měřitelný. Dohadné výnosy účtované akruálním principem do období, se kterým časově a věcně souvisí, ale jejich příjem se promítne do peněžních toků až v následujícím účetním období, nelze tak lehce měřit pevnou změnou. Současná právní úprava je v této oblasti nedostačující a nechrání před nadměrným odlivem peněžní prostředků na dividendách a podílech na zisku z podniků obchodních korporací. Definici podvodného vykazování výnosů (příjmů) lze nalézt v ISA97 240, kde se uvádí, že za podvodné finanční

⁹⁷ ISA 240, odstavec 9. auditorický standard USA, novelizovaný v roce (2009). www.kacr.cz/data/metodika/auditing

výkaznictví lze označit nepřiměřenou úpravou odhadů a změnou úsudků použitých pro odhad účetních zůstatků. K dalším položkám, které jsou rizikové, patří manipulace prostřednictvím nákladových účetních rezerv, opravných položek a účetních odpisů, přecenění dlouhodobého finančního majetku v případě metody přecenění do výsledku hospodaření.⁹⁸ Rozdíly v těchto záměrně nadhodnocovaných položkách nákladů a výnosů lze charakterizovat jako chyby (pochybení), respektive záměrné chyby (pochybení) a lze je tedy zařadit do skupiny nerealizovaných výnosů a nákladů.⁹⁹ Management, který se záměrně dopouští této manipulace s výnosy a náklady v jednom účetním období, tyto rozdíly v následujícím účetním období rozpustí jako odchylku odhadů¹⁰⁰ do výsledku hospodaření následujícího roku a tím zkreslí i výsledek hospodaření následujícího účetního období. Tento postup je v rozporu s českými účetními pravidly a předpisy.

Definované rozdíly jako účetní chyby (pochybení) se podle účetních předpisů opravují v následném období výhradně rozvahově, to znamená do vlastního kapitálu na poměrně nový účet 426¹⁰¹ – Jiný výsledek hospodaření minulých let podle doporučeného účtového rozvrhu. Současně je také povinnost podat dodatečné přiznání k dani z příjmů¹⁰² za období kdy došlo k manipulaci (pochybení). Bohužel povinnost k vrácení dividendy nebo podílu na zisku žádný zákon nestanoví. Pro akcionáře je tento postup bohužel zcela vyhovující.

Problematika kreativního účetnictví není řešena pouze v souvislosti s českými účetními předpisy a standardy, ale také v souvislosti s IFRS¹⁰³ a US GAAP¹⁰⁴. Deskripcí earning managementu, jak je v angličtině nazýváno nadhodnocování položek výsledku hospodaření, se zabývali autoři Bergstresser a Philippon (2006).¹⁰⁵ Ve svém článku popisují manipulaci příjmů manažery obchodní korporace Xerox. Americký regulátor Komise pro cenné papíry SEC zažalovala obchodní korporaci XEROX za podvodné nadhodnocování tržeb. Obchodní korporace XEROX byla nucena přepočítat výnosy za čtyři roky zpětně. Tímto přepočítáním byly sníženy výnosy o 2,1 miliardy dolarů a čistý zisk byl snížen o 1,4 miliardy dolarů. Komise pro cenné papíry stanovila korporaci XEROX pokutu 10 miliónů dolarů. Regulátor SEC však vyšetřuje i podíl auditora obchodní korporaci KPMG na účetních machinacích, a to údajně za to, že kryla

⁹⁸ § 8 a §51, Vyhlášky 500/2002 Sb. Prováděcí Vyhlášky k zákonu č.561/91 Sb. o účetnictví, v platném znění

⁹⁹ Tyto nadhodnocené náklady a výnosy nikdy nebudou generovat peněžní tok

¹⁰⁰ Autorka práce vychází ze svých zkušeností z třicetileté praxe poradce v oboru daní a účetnictví

¹⁰¹ §15a, Vyhlášky 500/2002 Sb. Prováděcí Vyhlášky k zákonu č.561/91 Sb. o účetnictví v platném znění

¹⁰² §23, odst. 3, zákona č. 586/92 Sb. o dani z příjmů, v platném znění

¹⁰³ IFRS Mezinárodní účetní standardy, International Financial Reporting Standards

¹⁰⁴ US GAAP – americké účetní standardy

¹⁰⁵ Bergstresser, D., Philippon, T. (2006). CEO incentives and earning management. *Journals of Financial economics*. Dostupné z: www.sciencedirect.com

účetní podvody svého zákazníka. Další autorkou zabývající se earning managementem je Roychowdhury¹⁰⁶ (2006), která se zaměřila na podvody při poskytování slev při prodeji zboží a při účtování časového rozlišení při prodej zboží. Behaviorální rysy ovlivňující chování managementu při diskreční správě výnosů (příjmů) zkoumá ve svém článku autor Habib¹⁰⁷ (2012). Autoři Ištvánfyová¹⁰⁸ a Pelák (2010) zkoumali vliv změn v účetních normách na chování subjektů, které povinně vykazují informace z účetních závěrek. Analyzovali definici disponibilních zdrojů podle dnes již neplatného zákona číslo 513/91 Sb. obchodního zákoníku a účetních předpisů. Účetní předpisy umožňují přecenění majetku a závazků v odůvodněných případech s cílem zvýšení věrohodnosti vykazovaných informací. Například u dlouhodobého finančního majetku. Toto přecenění¹⁰⁹ se promítá do nerealizovaných zisků a ztrát výsledku hospodaření nebo do vlastního kapitálu. Rozvahový způsob přecenění aktiv převážně zvyšuje vlastní kapitál, čímž obchodní korporace bohatne. Autoři článku tak provedli komparaci s ustanoveními obchodního zákoníku ve věci ochrany věřitele, a také to, je-li možné vyplatit dividendy z takto nerealizovaného zisku. Autoři došli k závěru, že takto nerealizované zisky by neměly být vyplaceny, avšak tento argument lze rozporovat tím, že obchodní zákoník nerozeznával realizované a nerealizované zisky. Debatu na toto téma lze považovat spíše za filozofickou nežli za právní nebo účetní. Tematicky tento článek sice již obsahuje účetní aspekty, ale jen vztahující se k okruhu nerealizovaných zisků a ztrát z přecenění aktiv, které ovlivňují hodnotu vlastního kapitálu. Problematikou výplaty dividend z nerealizovaných zisků se zabývali autoři Chen¹¹⁰ a Gavius (2015) z Univerzity v Izraeli. Problematiku analyzovali z pohledu národních izraelských účetních standardů GAAP a z pohledu následně přijatých mezinárodní účetní standardy IFRS. Autoři Mulford¹¹¹ a Comiskey (2002) se ve své vědecké práci zabývali novelizací amerických účetních standardů ve vazbě na odhalování fiktivních výnosů a zkraslování účetní závěrky. Ve své práci rozvádějí možnosti odhalování kreativity v účetnictví a statistické prověřování oceňovacích metod. Kolektiv autorů He¹¹², Ng, Zaiats a Zhang (2017) se zabývali výzkumem spojení

¹⁰⁶ Roychowdhury, S. (2006). Earning management through real activities manipulation. *Journal of accounting and Economics*. Dostupné z: www.sciencedirect.com

¹⁰⁷ Habib, J. (2012). Earning management and board oversight an international comparison. *Econpapers*. [online 15.9.2019] Dostupné z: <https://econpapers.repec.org>

¹⁰⁸ Ištvánfyová, J. Pelák J. (2010). Vliv účetních norem na koncept dividendové politiky v České republice. *Český Finanční a Účetní Časopis. VŠE*. Dostupné z: <https://cfuc.vse.cz>

¹⁰⁹ § 8 a §51, Vyhlášky 500/2002 Sb. Prováděcí Vyhlášky k zákonu č.561/91 Sb. o účetnictví, v platném znění

¹¹⁰ Chen, E. and Gavius, I. (2015). Unrealized Earning Dividends and Reporting Aggreasiveness. *Accounting and Finance*. Dostupné z: <https://papers.ssrn.com>

¹¹¹ Mulford, W. CH., Comiskey, E.E. (2002). The Financial Numbers Game. *John Wiley & SONS.INC. US*. Dostupné z: <https://www.wiley.com>

¹¹² He, W., Ng, L. K., Zaits, N. S., Zhang, B. (2017) Dividend police and Earning management Across. *Journal of Corporate Finance*. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2686897

dividendové politiky a řízení příjmů napříč jednotlivými zeměmi na základě statistik z 29 zemí světa. Shodují se, v tvrzení, že větší kreativita v řízení příjmů se vyskytuje v zemích s menší ochranou investorů a slabými institucemi.

Dalšími předpisy upravujícími podmínky pro výplatu dividend je zákon¹¹³ o obchodních společnostech a družstvech. Tento zákon svěřuje valné hromadě výlučné rozhodovací pravomoci v klíčových záležitostech, ke kterým patří také schvalování běžné účetní závěrky a rozdělení zisku. Zákon o obchodních korporacích¹¹⁴, upravuje samostatně výplatu dividend a podílů na zisku v paragrafech:

§ 40, odst. 1. „Obchodní korporace nesmí vyplatit zisk nebo prostředky z jiných vlastních zdrojů, ani na ně vyplácet zálohy, pokud by si tím přivodila úpadek podle jiného právního předpisu“.

§161, odst. 4. „Částka k rozdělení mezi společníky nesmí překročit výši hospodářského výsledku posledního skončeného účetního období zvýšenou o nerozdělený zisk z předchozích období a sníženou o ztráty z předchozích období a o příděly do rezervních a jiných fondů v souladu s tímto zákonem a společenskou smlouvou“.

§350, odst. 1 a 2. „Společnost nesmí rozdělit zisk ani jiné vlastní zdroje mezi akcionáře, pokud se ke dni skončení posledního účetního období vlastní kapitál vyplývající z řádné nebo mimořádné účetní závěrky nebo vlastní kapitál po tomto rozdělení sníží pod výši upsaného základního kapitálu zvýšeného o fondy, které nelze podle tohoto zákona nebo stanov rozdělit mezi akcionáře. Částka k rozdělení mezi akcionáře nesmí překročit výši hospodářského výsledku posledního skončeného účetního období zvýšenou o nerozdělený zisk z předchozích období a sníženou o ztráty z předchozích období a o příděly do rezervních a jiných fondů v souladu s tímto zákonem a stanovami“.

Zejména v §161, odst. 4. a v § 350, odst. 1 a 2, je zakotven u společností s ručením omezeným test ziskovosti a u akciových společností test ziskovosti a test vlastního kapitálu¹¹⁵.

¹¹³ Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech, (zákon o obchodních korporacích), v platném znění

¹¹⁴ Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech, (zákon o obchodních korporacích), v platném znění

¹¹⁵ Testy ziskovosti a testy vlastního kapitálu – vzorce pro výpočet jsou uvedeny v přílohách této práce

1.5.1. Komparace metod dividendových politik

Dividendová politika představuje predikci kapitálové struktury podniku a rozdělení výsledku hospodaření po dobu životního cyklu podniku. Vlivů, které ovlivňují dividendovou politiku, je mnoho. Zejména se jedná o zákonnou úpravu, druh ekonomické činnosti, finanční stabilitu obchodní korporace a také inflaci.

Schéma 3 Hlavní druhy dividendové politiky

Zdroj: vlastní zpracování, Podle Moyera a týmu autorů (1990) a podle Marka a týmu autorů (2009).

1.5.1.1. Stabilní dividendová politika (Stable dividend policy) ¹¹⁶¹¹⁷

Stabilní dividendovou politiku tvoří ustálené zvyklosti, podle kterých jsou schvalovány dlouhodobé finanční strategie podniku.

- Hodnota kmenové dividendy na akcii v daném roce musí být vyšší než kmenová dividendy na akcii v roce minulém.
- Podnik predikuje v rámci strategické politiky podniku maximální hodnotu dividendového podílu, který je nepřekročitelný.
- Rostoucí tendence dividendy na akcii je pozitivní signál o růstu podniku.
- Platí vertikální pravidlo nadřazenosti zvyklostí.

116 Moyer, CH. R, Mcguigan, J.R., Kretlow, W.J. (1990). *Contemporary Financial Management. USA.* West Publishing Company. 1990. pp. 6 – 17. ISBN: 0-314-58059-X

117 Marek, P., a kol. (2009). *Studijní průvodce financemi podniku.* 2. vydání. Praha. Ekopress. ss. 459 – 496. ISBN: 978-80-86929-49-1.

Rovnice 1 Test na stabilní hodnotu dividendy v daném roce (Div)

$$Div_t = \frac{EPS * \text{Výplatní poměr}}{\text{Počet akcií volně v oběhu}}$$

EPS – čistý zisk na akcii v roce t

Výplatní poměr – poměr rozdělení zisku na vyplacení dividend a zadrženého zisku na reinvestice.

Pomocí tohoto testu se provádí komparace hodnoty dividendy s hodnotami v minulých letech. Pokud má hodnota dividendy na akcii v časové řadě stoupající tendenci nebo stagnující tendenci, lze dividendovou politiku obchodní korporace považovat za stabilní. Pokud obchodní korporace upravují výplatní poměr podle hodnoty peněžních toků oproti stabilní strategické predikci výplatního poměru, vystavují se riziku zvýšené opatrnosti ze strany investorů. Je tedy nutné predikovat i ukazatel likvidity, zejména ukazatel okamžité likvidity. Je-li požadavek na vyplacení vyšší dividendy, pak je vhodné rozhodnout o výplatě mimořádné dividendy, která nerozkolísá stabilní dividendovou politiku obchodní korporace.

1.5.1.2. Pasivní reziduální dividendová politika (Passive Residual Dividend Policy) 118119

Podstatou modelu pasivní reziduální dividendové politiky je management řízení finančních toků, zejména těch interních. Investiční příležitosti a tržní faktory ovlivňují rozhodování vlastníků k použití volného cash flow k dalšímu reinvestování (odložené výhody). Pokud není na trhu rentabilní příležitost, je volné cash flow vyplaceno na dividendách.

Rovnice 2 - Výpočet odložené výhody pro akcionáře

Výpočet odložené výhody = Δ bohatství z reinvestice – Δ bohatství z vyplacení dividend

Pozn: Δ – přírůstek

Pokud je výsledek kladný, jedná se o odloženou výhodu. V případě záporného výsledku se jedná o odloženou nevýhodu. Časová hodnota peněz má vliv na hodnocení investiční

118 Moyer, CH. R, Mcguigan, J.R., Kretlow, W.J. (1990). *Contemporary Financial Management*. USA. West Publishing Company. 1990. pp. 6 – 17. ISBN: 0-314-58059-X

119 Marek, P., a kol. (2009). *Studijní průvodce financemi podniku*. 2. vydání. Praha. Ekopress. ss. 459 – 496. ISBN: 978-80-86929-49-1.

příležitosti a přírůstek bohatství akcionářů. K hodnocení růstu cen akcií se používají ukazatele ROE (rentabilita vloženého kapitálu), EPS (čistý zisk na akcii), EVA (ukazatel ekonomické přidané hodnoty), MVA (ukazatel hodnoty přidané trhem), případně TSR (změny v bohatství akcionářů).

1.5.1.3. Dividendová politika založená na udržování stálé výše výplatního poměru (Constant payout Ratio Dividend Policy)¹²⁰¹²¹

Rozhodujícím prvkem tohoto modelu je prvotní pevné definování výplatního poměru. Obchodní korporace stanoví zvýšení nebo snížení dividendy na jednu akcii podle výše dosaženého zisku.

Rovnice 3 Stanovení výše dividendy podle výše dosaženého zisku (D)

$$D_{t+1} = \frac{\text{EPS}(t) * \text{Výplatní poměr}}{N(t+1)}$$

D_{t+1} dividendy před zdaněním vyplacená na konci období (t)

EPS_t čistý zisk korporace v období (t)

Výplatní poměr - jeho plánovaná výše

N_{t+1} celkový počet všech vydaných akcií na konci období (t)

Rozhodnutí valné hromady vlastníků velkých obchodních korporací o výši odložené výhody na investice se může odchýlit od rentability a návratnosti investic a způsobit tak snížení hodnoty akcií a výnosů v daném účetním období. Model pasivní reziduální politiky je vhodný pro malé obchodní korporace, ve kterých se vlastníci podílí i na vedení obchodní korporace. Obdobně mohou způsobit ztráty i zvyklosti podle modelu stálé výše výplatního poměru. Management obchodní korporace sice může lépe plánovat reinvestice na základě volného cash flow podle pevně daného procenta z dosaženého zisku, ale s výrazným omezením, které je představováno povinností vyplatit část volného cash flow na dividendách. Při výhodné investiční příležitosti může mít povinnost vyplatit dividendu i negativní vliv na krátkodobý finanční majetek a tím i na hodnotu aktiv.

120 Moyer, CH. R, Mcguigan, J.R., Kretlow, W.J. (1990). *Contemporary Financial Management*. USA. West Publishing Company. 1990. pp. 6 – 17. ISBN: 0-314-58059-X

121 Marek, P., a kol. (2009). *Studijní průvodce financemi podniku*. 2. vydání. Praha. Ekopress. ss. 459 – 496. ISBN: 978-80-86929-49-1.

Problematika nadměrného odlivu dividend z podniků obchodních korporací a nadhodnocování výpočtové základny pro výplatu dividend se v posledních letech stává předmětem zájmu a je tématem řady studií a článků především v zemích s fungujícím kapitálovým trhem. Tímto tématem se zabývali Moyer¹²² a kolektiv autorů (1998) se zaměřili na primární cíl investorů, a to růst bohatství shareholders¹²³ (maximalizing shareholders wealth). Sekundárním cílem byla volba metody dividendové politiky, která zhodnocuje cenu akcií na trhu. Dalšími autory, kteří se zabývají tímto tématem, jsou Marek¹²⁴ a kolektiv autorů (2009), kteří se zabývají jednotlivými druhy dividend a podobami v níž jsou vypláceny. Block¹²⁵ a Hirt (1989) se věnovali tématu, jak lze nejlépe využít peněžní prostředky vytvořené čistým ziskem a také mírou návratnosti pro korporaci v porovnání s dividendami. Brigham¹²⁶ a kolektiv autorů (1986) se zabývali hypotézami faktorů, které ovlivňují tržní hodnotu dividendy a kapitálový přínos, zejména vlivy daňovými. Danos¹²⁷ a kolektiv autorů (1991) se specializovali na rozbor distribuce dividend metodou pro rata. Kislingerová¹²⁸ a kolektiv autorů (2010) se zaměřovali na náklady investovaného kapitálu.

Všichni tito autoři se zabývali dividendovou politikou po účetní závěrce. To znamená v době, kdy je již účetnictví běžného období uzavřené a čistý zisk je již převeden do nerozděleného zisku minulých let (retained earning). Volba metod dividendové politiky je však následná problematika. Může být zkrešlena kreativním účetnictvím za účelem nadhodnocení vlastního kapitálu pro distribuci dividend. Další autorkou zabývající se dividendovou politikou je diplomantka Nevosádová¹²⁹ (2013), která ve své diplomové práci zhodnotila vliv dividendové politiky na tržní hodnotu vybraných korporací a navrhla pro ně nejoptimálnější metodu pro

122 Moyer, CH. R, Mcguigan, J.R., Kretlow, W.J. (1990). *Contemporary Financial Management*. USA. West Publishing Company. 1990. pp. 6 – 17. ISBN: 0-314-58059-X

123 Shareholders - akcionáři

124 Marek, P., a kol. (2009). *Studijní průvodce financemi podniku*. 2. vydání. Praha. Ekopress. ss. 459 – 496. ISBN: 978-80-86929-49-1.

125 Blok, S. B., Hirt, A. G. (1988). *Foundations of Financial Management*. USA: IRWIN. 1972. pp. 542 – 559. ISBN: 0-256-06844-5.

126 Brigham, E. F., Kahl, A. L., Rentz, W. F. (1986). *Canadian financial management*. Canada. CSB College Publishing. 1986. pp. 464 – 497. ISBN: 0-03-921885-6.

127 Danos, P., Eugene, A., Imhoff, JR. (1991). *Financial Accounting*. Boston: IRWIN. 1991. pp. 610 – 612. ISBN: 0-256-62187-4.

128 Kislingerová, E., a kol. (2010). *Manažerské finance*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck. 2010. pp. 383 – 418. ISBN: 978-80-7400-194-9.

129 Nevosádová, D. (2013). Dividendová politika podniků v ČR. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. [online 18.9.2018]. Dostupné z: <http://is.muni.cz>

dosahování nejvyšších výsledků. Shodně také studentka magisterského studia Kačerová¹³⁰ (2011) si pro svůj příspěvek zvolila téma otázky ve vazbě na dividendovou politiku vzešlé z nedávné judikatury tuzemských soudů. Řešená problematika se vztahuje k právu na podíl na zisku podle dnes již neplatného zákona číslo 513/91 Sb. obchodní zákoník, a také na splnění testů ziskovosti, vlastního kapitálu a testů insolvence. Analýzu současného stavu dividendové politiky v prostředí českých korporací provedli autoři Královič¹³¹, Lojda a Lojda (2009). Tématem jejich příspěvku bylo představit dividendovou politiku jak významnou oblast finančního řízení akciových korporací. Autoři si kladli otázku, jak ovlivňuje dividendová politika tržní hodnotu korporace. Jedním zkoumaným názorem je, že zvýšení dividendy vede ke snížení hodnoty firmy. Druhým zkoumaným názorem je, že hodnota firmy je na dividendové politice nezávislá (dividendová neutralita). Autoři došli k závěru, že hodnotu firmy ovlivňuje více zhoršující se ekonomická situace, restrukturalizace ekonomiky a skutečnost, že kapitálový trh velmi citlivě reaguje na změny v korporaci nežli zvolená metodika dividendové politiky.

K dalším autorům, kteří se zabývají dividendovou politikou je Masry¹³² (2018). Autor ve svém příspěvku analyzuje problematiku dividendové politiky v prostředí bank v Egyptě. Uvádí, že mezi důležité aspekty ovlivňující dividendovou politiku jsou daně, transakční náklady a asymetrie informací. Výhody a nevýhody z reinvestování zkoumal ve svém článku autor Marek¹³³ (2008). Analyzoval metodické problémy spojené s konstrukcí modelu odložené výhody, respektive nevýhody z reinvestování. Tento model je nazýván modelem pasivní reziduální politiky. Princip metody spočívá v tom, že dividendy jsou vypláceny pouze tehdy, pokud jsou výnosnější než investiční příležitosti. Při modelových výpočtech autor pracuje s ukazatelem rentability a se zákonem klesajících výnosů z rozsahu. Znamená to, že s každou vynaloženou jednotkou kapitálu bude dosaženo nižší úrovně zisku.

130 Kačerová, L. (2011). Aktuální otázky dividendové politiky. SVOČ. *Univerzita Karlova v Praze*. [Online 30.9.2018]. Dostupné z: <https://www.prf.cuni.cz/res/dwe-files/1404046090.pdf>

131 Královič, J. Lojda, J. (2009). Analýza současného stavu dividendové politiky ve vybraných a.s. v ČR. *Příspěvek z Mezinárodní konference finanční řízení podniků a finančních institucí. VŠB-TU Ostrava*. [online 18.9.2018]. Dostupné z: <https://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/frpfi/cs/archiv/rocnik-2009/prispevky/dokumenty/Lojda.Jan-Kralovie.pdf>

132 Masry, M. (2018). Faktory ovlivňující dividendovou politiku na vznikajícím kapitálu. *Mezinárodní žurnál ekonomiky, financí a manažerských věd*. Vol. 6, č. 4, Egypt. [online 2. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.sciencepublishinggroup.com/j/ijefm> ISSN: 2326-9553

133 Marek, P. (2008). Model odložené výhody, respektive nevýhody z reinvestování – metodické problémy. *Český finanční a účetní časopis*, roč. 3. č. 3. Praha. [Online 18.9.2018]. Dostupné z: <https://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=cfuc&pdf=277.pdf>

Marek¹³⁴ (2007) analyzoval teze udané Millerem a Modiglianím (1961) o novém směru dividendové politiky, a to o dividendové neutralitě. Kritici této neutrality, uvádí, že tento nový směr je ve finančním světě nepoužitelný. Předkládali protiargumenty, jako například rozdílnost ve zdaňování dividend a kapitálových výnosů, informační asymetrii, náklady zastoupení, floatační náklady, které vyjadřují administrativní náklady a riziko spojené se získáváním kapitálu na základě emisí cenných papírů. Závěrem autor Marek konstatuje, že teze dividendové neutrality je stále nedokončená, ale je podle jeho názoru platná. Výzkum v oblasti otázek existence pozitivního vztahu mezi velikostí dividendy a hodnotou firmy provedl ve své bakalářské práci Strnad¹³⁵ (2013). Analyzoval signály, podle kterých dividendy zprostředkovávají informace o kondici společnosti od manažerů po investory. Strnad ve své práci konstatuje, že dividendová politika je jednou z hlavních oblastí, která dosud nebyla uspokojivě dořešena. Finančními a behaviorálními faktory, které ovlivňují rozhodnutí o výplatě dividend, se ve svém článku zabývali Ahmed, Pacheco a Carolos¹³⁶ (2007). Soustředili se zejména na otázku, jak investoři hodnotí peněžní dividendu ve srovnání s kapitálovým ziskem.

Komparací jednotlivých modelů dividendové politiky lze považovat stabilní dividendovou politiku jako vhodný model pro velké obchodní korporace s velkým podílem na trhu, protože svým každoročním objemem výkonů mohou naplňovat ustálené zvyklosti tohoto modelu. Naopak pro menší obchodní korporace jsou tyto ustálené zvyklosti překážkou, a proto je tento model pro menší obchodní korporace nevhodný. Model pasivní reziduální politiky je příliš náročný na management řízení obchodní korporace, neboť komplikuje dlouhodobé plánování ekonomické činnosti a vyžaduje velkou časovou náročnost pro opakovaná jednání managementu s vlastníky o výhodnosti a efektivitě právě nastalé možnosti investice.

Názor autorky:

Všechny příspěvky zmíněných autorů v této kapitole jsou zaměřeny na disponibilní zisk, metody dividendové politiky a earning management. Neřeší vazby na účetnictví a české účetní předpisy, možnou manipulaci s účetními knihami a tím zkreslování výsledku hospodaření.

134 Marek, P. (2007). Věčně živá dividendová hádanka. *Český finanční a účetní časopis*. roč. 2. č.1. Praha. [Online 18.9.2018]. Dostupné z: <https://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=cfuc&pdf=215.pdf>

135 Strnad, J. (2013). *Signální efekty dividend*. (Bakalářská práce). Univerzita Karlova. Praha. [online 15.4.2019]. Dostupné z: <http://is.cuni.cz>

136 Ahmad, H. J., Pacheco, O., Carolos, J. (2007). The Economical and Behavioral Determinants of Cash Dividends Policy. *Forum Empresarial. Puerto Rico*. vol. 12, núm. 2, pp. 54-75, [online 15.4.2019]. Dostupné z: forum@uprrp.edu. ISSN: 1541-8561.

Důležitým hlediskem je zabránit manipulacím s účetnictvím se záměrem nadhodnocení čistého zisku pro zvýšení disponibilního zisku pro distribuci dividend.

Řešení, které je možné nabídnout, se nachází v samých základech účetnictví a právních předpisech, které definují disponibilní zisk a upravují zákonné podmínky pro výplatu dividend. Podrobněji v kapitole 4.3.3 a následujících.

1.5.2. Vliv návratnosti kapitálu vlastníkům na rozvoj podniku

Rozvoj a budoucnost podniku je závislá na kapitálových investicích. Pro dokreslení problematiky je nutné vzít v potaz i vliv návratnosti kapitálu vlastníkům. Podle Kislingerové¹³⁷ (2010) je podniková investice jednorázově vynaložený zdroj, který bude přinášet peněžní příjem během následujících let.

V případě finanční investice vlastníka kapitálu do základního kapitálu podniku obchodní korporace je návratnost kapitálu dlouhodobá a rozhodnutí vlastníka bude ovlivňovat podniková dividendová politika a stabilita a bonita podniku v časové ose. V případě jednorázové investice do podniku, který inovuje a obnovuje technologie, například technologické robotizované linky splňující průmysl 4.0, pak bude rozhodnutí vlastníka ovlivňovat zpracovaný podnikatelský plán tržeb a obchodních kontraktů podniku, propracovaný kalkulační systém podniku a systém řízení nákladů, včetně úspor v oblasti mzdových nákladů z důvodu robotizace. Návratnost investice je i v tomto případě dlouhodobá. Pokud by se jednalo o regulatorní investici bez přímého určení, pak by zřejmě vlastník kapitálu upřednostnil tuto investici jako investici rizikového kapitálu s vysokou výnosností a současně za podmínky účasti na vedení podniku po dobu splácení takto poskytnutého rizikového kapitálu z důvodu efektivního využití takového finančního kapitálového zdroje podnikem.

1.6. Vlivy behaviorálních faktorů

Samostatnou kapitolou, která také úzce souvisí s účetními podvody jsou behaviorální vlivy jednotlivých jedinců (zaměstnanců) podniků obchodních korporací na vývoj ekonomické činnosti a zvyšování hodnoty podniků a na osobní prospěch jedinců v podnicích. Vědní obor filosofie poskytl prameny pro vědecká zkoumání a interpretaci zejména charakteristiky člověka a hnací síly lidského jednání. Skotský ekonom a filosof Adam Smith (1723 – 1790) ve svém díle

¹³⁷ Kislingerová, E. a kol. (2010) *Manažerské finance*. 3. vydání. Praha: C H. Beck. ISBN 978-80-7400-194-9

Bohatství národů¹³⁸ uvádí, že filosofie interpretuje „neviditelné řetězy,“ či dokonce „řetězy neviditelných objektů,“ spojujících rozmanité jevy. Podle Smitha¹³⁹ existuje, takzvaný „Realismus vztahů.“ Americký profesor Richard Thaler¹⁴⁰ v roce 2017 obdržel Nobelovu cenu za rozvoj behaviorální ekonomie a behaviorální přístup k ekonomické analýze lidského chování. Ve své vědecké práci se zabývá takzvaným majetnickým efektem¹⁴¹. Znamená to, že člověk se chová k vlastněné věci jinak a při jejím postoupení za ni požaduje vyšší cenu, než když by si jí šel koupit do obchodu, neboť k ní má citový vztah. Firmy a domácnosti¹⁴² představují základní bázi ekonomiky. Hybnou silou u těchto entit jsou emoce fyzických osob, ale i firemní emoce šířené prostřednictvím řízení interních procesů. Další hybnou silou jsou peníze. Výzkumy v oblasti peněz byly prováděny podle vnímání peněz. Riegel¹⁴³ (2007) ve své knize uvádí, že stabilní extroverti jsou více otevření a méně se starají o své peníze než nestabilní introverti. Podle Hudečkové¹⁴⁴ (2016) je extrovert člověk, který může v zaměstnání řídit svoji činnost rychle, umí emotivně jednat, zkoušet nové nápady, pracovat v týmech podle svého časového harmonogramu. Introvert je člověk, který pracuje samostatně v ústraní a umí se soustředit na jeden úkol s předem stanovenými informacemi a je schopen pracovat s dalšími jednotlivci. V oblasti finančního účetnictví může docházet k porušování právních předpisů, které mohou být pouhou chybou, ale i trestným činem.

Názor autorky:

Je tedy důležité soustředit se na behaviorální vlivy jedinců již při přijímacím řízení nových zaměstnanců. Personální oddělení by mělo testovat uchazeče nejen z pohledu vědomostního, ale i podle vlastností, výkonnosti, dovedností, postojů, rozumových procesů, paměti, pozornosti a motivace. Jednou z testovacích metod, které se v posledních letech používají stále více, jsou MBTI¹⁴⁵ testy osobnostního typu, které umožňují identifikovat potenciál jednotlivých

¹³⁸ Smith, A. (2016) *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Praha. 3. vydání. Grada Publishing. ISBN: 978-8086389-60-8

¹³⁹ Tamtéž

¹⁴⁰ Chytil, Z., Klesla, A. (2018) Nositel Nobelovy ceny za ekonomii pro rok 2017. [online 6.9.2019]. *Politická ekonomie*. Dostupné z: <https://www.vse.cz> > polek.

¹⁴¹ Tamtéž

¹⁴² Riegel, K. (2007) *Ekonomická psychologie*. Praha. 1. vydání. Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1185-0

¹⁴³ Tamtéž

¹⁴⁴ Hradecká, M. Hudečková, V. (2016). Typologie osobnosti a její využitelnost při identifikaci kreativního účetnictví. *Aktuální trendy sociální práce (Česko-slovenské perspektivy rozvoje)*. Sborník z mezinárodní vědecké konference. Příbram. Ústav sv. Jana Nepomuka Neumanna. ss. 286 – 298. ISBN 978-80-906146-8-0. Dostupné z: <https://www.prohuman.sk/socialna-praca/sbornik-z-konference-aktualni-trendy-socialni-prace-praha-2016-pdf>

¹⁴⁵ Tamtéž

zaměstnanců, včetně jejich slabín a mohou pomoci určit jejich využitelnosti na konkrétních pracovních místech.

1.7. Robotický interní audit

Odhalování podvodů v účetnictví je úzce spjato s vnitřní kontrolní činností podniku, to znamená s interním auditem. Interní audit¹⁴⁶ je podle Českého institutu interních auditorů poradenská činnost zaměřená na přidávání hodnoty a zdokonalování procesů v podniku a také ujištění, že podnik řídí rizika své podnikatelské činnosti. Tématem interního auditu se zabývala celá řada autorů odborných článků. Arena¹⁴⁷ (2013) se zabývala analýzou používání interního auditu na vysokých školách. Ve svém článku uvádí, že funkcí interního auditu je pomáhat zajistit spolehlivé účetní informace. Korporátní skandály vyvolaly celosvětový zájem o správu a řízení společností. Interní audit v této problematice přináší efektivitu, ale také disciplínu. Arshad¹⁴⁸ a kolektiv (2015) se věnovali fraudům a podvodům v neziskových organizacích. Autoři si kladli otázku, proč jsou neziskové organizace atraktivní pro fraudy (osoby páchající podvody). Ve svém článku učinili závěry, že neziskové organizace jsou přístupné široké škále poskytovatelů darů, kteří své příspěvky vkládají v hotovosti a také proto, že neziskové organizace nejsou kontrolované státem. Dalšími autory jsou Fourie¹⁴⁹ a Ackermann (2013). Ve svém příspěvku identifikovali charakteristiky pro implementaci interního auditu a navrhovali použití systému organizace COSO¹⁵⁰ v rámci kterého je uplatňováno pět složek vnitřní kontroly. 1) kontrolní prostředí, 2) hodnocení rizik, 3) kontrolní činnost, 4) informační a komunikační činnost, 5) monitorovací činnost. Vnitřní kontrola je zaměřována na finanční a nefinanční výkaznictví cílů. Badara¹⁵¹ a Saidin (2013) také analyzovali systém pro interní audit organizace COSO a navrhli

¹⁴⁶ Co je interní audit – [online 24.6.2019] Dostupné z: <https://www.interniaudit.cz/ciia/?idKategorie=1>

¹⁴⁷ Arena, M. (2013) Internal audit in Italian universities: An empirical study. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. ELSEVIER. [online 24.6.2019]. Dostupné z: www.sciencedirect.com

¹⁴⁸ Arshad, R., Razalli, W.A.A.M., Bakar, N.A. (2015) Catch the „Warning Signals“: The Fight against Fraud and Abuse in Non-Profit Organisations. *Procedia Economics nad Finance*. ELSEVIER. [online 24.6.2019]. Dostupné z: www.sciencedirect.com

¹⁴⁹ Fourie, H., Ackermann, Ch. The Impact of COSO control components on internal control effectiveness: An Internal Audit Perspective. *Journal of Economics and Financial Sciences*. [online 28.5.2019]. Dostupné z: <https://journals.co.za/content/jefs/6/2/EJC142871>

¹⁵⁰ COSO – pojem. Vnitřní kontrolní systém podle výboru COSO

¹⁵¹ Badara, M.S., Saidin, S.Z. (2013) Impact of the Effective Internal Control System on the Internal Audit Effectiveness at Local Government Level. *Journal of Economics and Development Sciences*. [online 28.5.2019]. Dostupné z: http://hrmars.com/hrmars_papers/Article_38_The_Journey_so_far_on_Internal_Audit_Effectiveness.pdf

rozšíření tohoto systému o složku environmentálních aspektů. Nwankpa¹⁵² a Datta (2012) detekovali systém ERP (Enterprices Resource Planning). Ve svém příspěvku uvádějí, jak tento systém pomáhá řídit vnitřní procesy a napomáhá kontrole těchto procesů. Aziz¹⁵³ a kolektiv (2015) se věnovali vnitřní kontrole, jako multidimenzionálnímu konceptu a uvádějí, že se nejedná pouze o postup, ale i o politiku za daný časový úsek fungující na všech úrovních organizace.

Dobrý systém vnitřní kontroly přináší prospěch organizaci, prevenci špatného financování, dále pomáhá odhalovat chyby a nesrovnalosti v provozu podniku a také řídit rizika. Piano¹⁵⁴ a kolektiv (2015) se zabývali úsudkem, do jaké míry se externí auditoři spoléhají na práci interních auditorů. Externí auditor jako autorita se musí vyjádřit, zda je ve společnosti nastaven efektivní kontrolní rámec, který je jasně zdokumentován a důsledně uplatňován.

Autoři ve svých závěrech uvádějí, že vazby mezi externím a interním auditorem jsou velmi těsné a přináší vyšší efekt v řízení vnitřních procesů. Všechny příspěvky zmíněných autorů v této kapitole jsou zaměřeny na interní audit jako proces, který napomáhá řídit vnitřní kontrolní procesy. Vždy však za účasti lidského faktoru, tedy osoby interního auditora a interních podnikových směrnic.

S nástupem čtvrté průmyslové revoluce 4.0 však přichází zcela nový trend, a tím je digitalizace a robotizace - průmysl 4.0.¹⁵⁵ Koncept čtvrté průmyslové revoluce byl nastíněn na veletrhu v Hannoveru v roce 2013, který obsahoval prvky chytré továrny,¹⁵⁶ to znamená spojení strojů se softwarovými aplikacemi a dalšími systémy, které jsou schopné řídit a vyhodnocovat identifikovaný technologický celek. Internet věcí¹⁵⁷ je novinka v oblasti kontroly a komunikace prostřednictvím technologií bezdrátového přenosu dat a internetu ve spojení s cloudovým

¹⁵² Nwankpa, J., Datta, P. (2012) Perceived Audit Quality from ERP Implementations. *Information Resources Management Journal*. [online 28.5.2019]. Dostupné z: https://www.academia.edu/31125056/Perceived_Audit_Quality_from_ERP_Implementations

¹⁵³ Aziz, M.A.A., Rahman, H.A., Alam, M.M., Said, J. (2015) Enhancement of the Accountability of Public Sectors Through Integrity System, Internal Control System and Leadership Practices: A Review Study. *Procedia Economics and Finance*. ELSEVIER. [online 20.6.2019]. Dostupné z: www.sciencedirect.com

¹⁵⁴ Paino, H., Razalli, F.M., Jabar, F.A. (2015) The Influence of External Auditor's Working Style, Communication Barriers and Enterprise Risk Management toward Reliance on Internal Auditor's Work. *Procedia Economics and Finance*. ELSEVIER. [online 22.6.2019]. Dostupné z: www.sciencedirect.com

¹⁵⁵ Ahmed A. N. A, Aziati, A.H.N, Chuan L.T., Ta, S.I. (2018) An Overview of Industry 4.0: Definition, Components and Government Initiatives. *Journals of Advanced Research in Dinamical and Control System*. Vol. 10,14. ISSN 1943-023X. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/332440369_An_Overview_of_Industry_40_Definition_Components_and_Government_Initiatives

¹⁵⁶ Koncept 4. revoluce – chytrá továrna. (2020) *IoT portál*. [online 22.6.2020]. Dostupné z: <https://www.iot-portal.cz/co-je-iot/>

¹⁵⁷ Tamtéž

modelem a servery. Internet věcí a služeb umožňuje digitální řízení podniku. Povinnou složkou úrovně průmyslu 4.0 je i ověřování a detekce podvodů a víceúrovňová interakce se zákazníky. Tyto nové technologie a systémy se promítají nejen do výrobního procesu, průmyslové výroby, zemědělství, kde nahrazují těžkou práci lidí, ale vstupují postupně i do oblasti služeb a podnikové administrativy prostřednictvím aplikací RPA¹⁵⁸ robotických procesů (Robotics Process Automation).

Ve skutečnosti asi pouze 20 % podniků plánuje v letošním roce využívat automatizované a robotické procesy. Tyto podniky zavádějí robotické procesy pouze z důvodů úspory pracovního kapitálu pro získání lepší konkurenceschopnosti na trhu. Stále více firemních manažerů se zajímá o propagované robotické nadřazené software, které automatizují manuální procesy, zefektivňují práci zaměstnancům a poskytují čas soustředit se na způsoby, jak zvýšit zisk podniku. Znamená to pouze automatizaci výrobního procesu nebo elektronické vytěžování dat a archivaci dokumentů. Téměř žádný z těchto podniků neplánuje plně využít digitalizaci a robotizaci také v rámci fraud managementu. To znamená, že neplánují implementaci robotických softwarových aplikací umožňujících prevenci před fraudy.¹⁵⁹ Oddělení interních auditů v českém podnikatelském prostředí jsou v počátečních fázích pochopení toho, jak robotika může podpořit automatizaci vnitřních kontrolních procesů podniku. Robotické softwarové skripty nejsou určeny pro žádný konkrétní proces nebo činnost. Robotický software je flexibilní a může být využíván téměř jakoukoliv aktivitou založenou na pravidlech. Připomíná to lidskou interakci s IT systémy. Na rozdíl od lidského faktoru může robotický software provést kroky založené na pravidlech za zlomek času, než který by potřeboval k provedení tohoto kroku člověk.

Robotický interní audit¹⁶⁰ je nejmodernější kontrolní metoda pro předcházení podvodů ve výrobním procesu a také v oblasti financí a účetnictví bez ovlivnění a zásahu lidského faktoru.

Robotický interní audit (RIA) lze definovat¹⁶¹ jako celopodnikový robotický systém poskytující v reálném čase informace o fraudovém prostředí. Jedná se kontinuálně probíhající proces, který není časově omezen. Tento systém má i prevenční povahu, protože napomáhá předcházet podvodům.

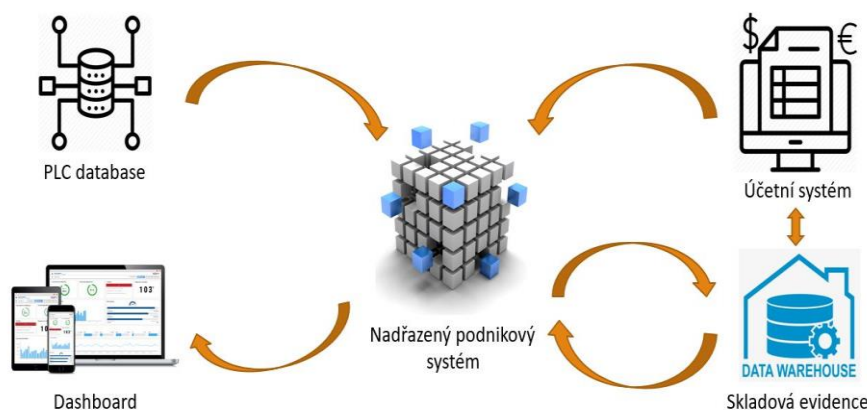
¹⁵⁸ RPA – Robotics Process Automation (2018) KPMG Consulting Co. Ltd. [online 22.6.2020]. Dostupné z: <https://home.kpmg/content/dam/kpmg/jp/pdf/jp-en-rpa-business-improvement.pdf>

¹⁵⁹ Fraudy znamenají – krádež, korupci, kreativitu v účetní evidenci apod.

¹⁶⁰ Robotický interní audit – jedná se o vlastní návrh kontrolního robotického systému

¹⁶¹ Definice RIA – jedná se o vlastní definici

Schéma 4 - Přehled vzájemných relací Robotického interního auditu „RIA“

Zdroj: Vlastní zpracování

Schéma znázorňuje jednotlivé okruhy a vzájemné relace poskytovaných kontrolních dat a informací do nadřazeného podnikového systému, a dále prezentace kontrolních výsledků (výstupů) z tohoto robotického kontrolního systému v reálném čase prostřednictvím cloudových obrazovek (dashboards) vytvářených automaticky z výrobní, skladové a administrativní části podniku obchodní korporace.

Tento robotický systém umožňuje v reálném čase odhalovat podvodná jednání (fraudy) bez zásahu lidského faktoru. Zamezuje zkreslení hodnot a krádeží ve výrobě a dalším zpracování výrobků, dále zamezuje ztrátám a krádežím ve skladech materiálu a zboží, a také záměrnému zkreslení účetních informací a záznamů ve finančním účetnictví.

1.8. Shrnutí teoretických východisek

Účetnictví v českém právním prostředí se rozvíjelo od 90. let. Harmonizace účetních soustav ČÚS s IFRS a US GAAP je neustále oddalována z důvodu nepřipravenosti podnikatelské sféry na tyto změny. Zejména se jedná o menší podniky a OSVČ. K novelizacím tak dochází pouze z důvodů implementace směrnic a nařízení Evropské unie. V důsledku těchto implementací došlo zejména ke zrušení mimořádné části výsledku hospodaření ve výkazu zisku a ztráty, dále ke změně vykazování nedokončené výroby zásob vytvořených vlastní činností z výnosového modelu na model nákladový. Došlo také k novému rozdělení účetních jednotek do nových skupin podle kritérií daných zákonem o účetnictví.¹⁶² Jednotlivým skupinám zákon a vyhláška ukládá povinný rozsah a obsah běžných účetních závěrek, zejména obsah popisné přílohy běžné

¹⁶² Zákon o účetnictví č. 563/91 Sb., v platném znění

účetní závěrky. V neposlední řadě došlo také k možnosti volby vykazovat položky časového rozlišení v samostatném oddíle výkazu rozvaha nebo jako součást oběžných aktiv a cizích pasiv tohoto výkazu. Tyto dílčí novelizace však bohužel stále nezaručují srovnatelnost výkaznictví s IFRS a US GAAP, a to přesto, že tyto evropské a americké standardy nemají zákonnými předpisy danou povinnou strukturu výkazů a povinný obsah účetní závěrky, ale důraz je kladen na významnost informací.

České účetní standardy jsou z dnešního pohledu zastaralé a umožňují kreativitu nejen při vedení účetnictví, ale i při sestavování účetních výkazů a při sestavování běžné účetní závěrky. Podniky a drobní podnikatelé tak díky této zákonné zastaralosti a zejména absenci vymahatelnosti sankcí za porušování těchto účetních pravidel upřednostňují osobní priority a priority vlastníků podílů (akcionářů) podniků obchodních korporací a kreativně upravují či jinak zkreslují účetnictví a výkaznictví.

V roce 2020 připravilo Ministerstvo financí věcný návrh zcela nového zákona o účetnictví. Cílem tohoto návrhu je přeměna obsahu současného zákona o účetnictví¹⁶³ na základech Konceptního rámce, který by upravoval základní práva a povinnosti účetních jednotek, všeobecné účetní zásady a principy a také nové prvky ve výkaznictví. Věcný návrh zákona je v připomínkovém řízení a není rozpracován v takové míře, aby bylo možné jej porovnat s návrhy řešení předložené autorkou v této práci.

V České republice je finanční účetnictví úzce spjato se stanovením základu daně z příjmů a také s výší daňové povinnosti. Kreativita v účetnictví je tak mnohdy vedena za účelem minimalizace daňové povinnosti k dani z příjmů¹⁶⁴. Velmi podhodnocená je i oblast kontrolní. Ministerstvo finanční prostřednictvím Finančních úřadů zavedlo nové kontrolní mechanismy¹⁶⁵ teprve v posledních letech. Přesto i tato opatření jsou zaměřena zejména na daňové úniky a podvody, ale ne na oblast, která jí předchází, to znamená na bázi účetnictví.

Tato práce je zaměřená na kontrolní metody pro detekci podvodů v účetnictví. Existuje celá řada metod, při kterých jsou testovány a analyzovány účetní výkazy podniků obchodních korporací na manipulaci a zkreslování údajů. Detekce fraudů ve fázi, kdy je účetnictví uzavřené, účetní závěrka zpracovaná, schválená valnou hromadou a zveřejněná v obchodním rejstříku přichází pozdě, zejména pro skupinu shareholders¹⁶⁶. V této fázi jsou již podniky obchodních

¹⁶³ Zákon o účetnictví č. 563/91 Sb., v platném znění

¹⁶⁴ Zákon o dani z příjmů č. 586/92 Sb., v platném znění

¹⁶⁵ Jedná se zejména o kontrolní hlášení a evidence tržeb EET pro účely daně z přidané hodnoty.

¹⁶⁶ Shareholders – akcionáři a vlastníci podílů společností (korporací)

korporací v podstatě okradené a zbývá pouze konstatovat, že došlo ke zkreslení účetnictví nebo k manipulaci s údaji v účetních výkazech, případně k podvodnému jednání (fraudu).

Podvodná jednání (fraudy) mají dopady na příjmovou stránku státního rozpočtu v podobě menšího výběru daní a v případě bankrotů podniků také na vyšší náklady na sociální dávky v nezaměstnanosti poskytované bývalým zaměstnancům. Lokální dopady bankrotů se promítají i do sociálního jednání jedinců (behaviorální vlivy).

Efektivní detekci na fraudy v účetnictví a reálně ve výrobním procesu v celé šíři je nutné provádět na každodenní bázi za pomoci modifikace účetního výkaznictví a účetnictví samotného. Zejména se jedná o vykazování ekonomických činností v hodnototvorných aktivitách - řetězcích a v oblasti detekce fraudů pomocí moderních metod robotického interního auditu nebo aplikací sofistikovaných matematicko-statistických metod pro odhalování fiktivních služeb ve výkonové spotřebě nebo záměrného nadhodnocování služeb u transferových řízených transakcí.

Samostatnou kapitolou je zabránění nadměrného odlivu peněžních prostředků z podniků obchodních korporací na dividendách a podílech na zisku. Upřednostňováním osobních zájmů skupiny shareholders na nejrychlejší návratnost kapitálu a zisku z investice tak reálně dochází k nadměrnému vytěžování peněžních prostředků z tolik potřebného pracovního kapitálu. Podniky tak nemají po vyplacení dividend a podílů na zisku žádnou rezervu v podobě nejlikvidnějšího kapitálu na další rozvoj podniku a realizaci investičních záměrů.

Podrobné studium problematiky nastíněné v úvodu práce, autorku dovedlo k závěru, že tématem fiktivních služeb ve výkonové spotřebě a nadhodnocování služeb u transferových řízených transakcí a tématem výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi se zabývá velice málo odborníků a témata jsou v člancích, příspěvcích, předpisech řešena pouze okrajově nebo z jiného úhlu pohledu.

Transferové řízené transakce jsou orgány Evropské unie řešeny¹⁶⁷ z daňového pohledu, a to rozdělením podílů zisků nebo výnosů mezi jednotlivé jurisdikce. Organizace pro evropskou spolupráci a rozvoj (OECD) ve své směrnici stanovuje metody tvorby transferových řízených transakcí podle ekonomických oblastí a stanovuje podmínky porovnávací analýzy pro stanovení ceny obvyklé na trhu pro daňové účely. Účetní pohled na tyto transferové řízené transakce z pohledu položky kalkulace cenotvorby vytvářející užitek pro skupinu stakeholders však chybí. Fiktivní služby ve výkonové spotřebě z účetního pohledu nejsou řešené vůbec. V České

¹⁶⁷ Prostřednictvím Směrnice EU

republice jsou přijaté služby jako celek řešené pouze z pohledu daňové uznatelnosti prostřednictvím zákona o dani z příjmů. Téma výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi není také v odborné literatuře vůbec řešené. Články, příspěvky a předpisy se zabývají dividendovou politikou jako nástrojem podnikové politiky, avšak po účetní závěrce. Problematiku je ale nutné řešit ještě před uzavřením účetních knih a sestavením účetní závěrky, a to modifikací stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi.

Vlastní názory autorky:

Uvedené souvislosti nabízejí mnohé otázky, ke kterým lze uvést následující: V současné době je stále více nutné řešit zvýšení věrohodnosti a transparentnosti účetních informací na účetní bázi z důvodu ekonomické situace na trhu a z důvodu probíhající pandemie. Je nutné hledat velké úspory v účetních provozních a osobních nákladech, je nutné zvýšit prodejnost výrobků a služeb zpřesněním, případně zavedením účetních kalkulací cenotvorby a také je nutné zefektivnit (digitalizovat¹⁶⁸) řízení podniku implementací aplikací průmyslu 4.0. a digitalizací účetnictví. Shodně tak je nutné hledat i nové kontrolní metody a systémy pro identifikaci účetních podvodů v podniku, zejména implementací celopodnikového robotického kontrolního systému „Robotického interního auditu,“ který výrazně přispívá nejen k odhalování podvodných jednání (fraudů), ale také k předcházení podvodů v reálném čase.

¹⁶⁸ Digitalizaci řízení podniku lze chápat jako bezpapírové řízení podniku

2. Cíle práce a metodika

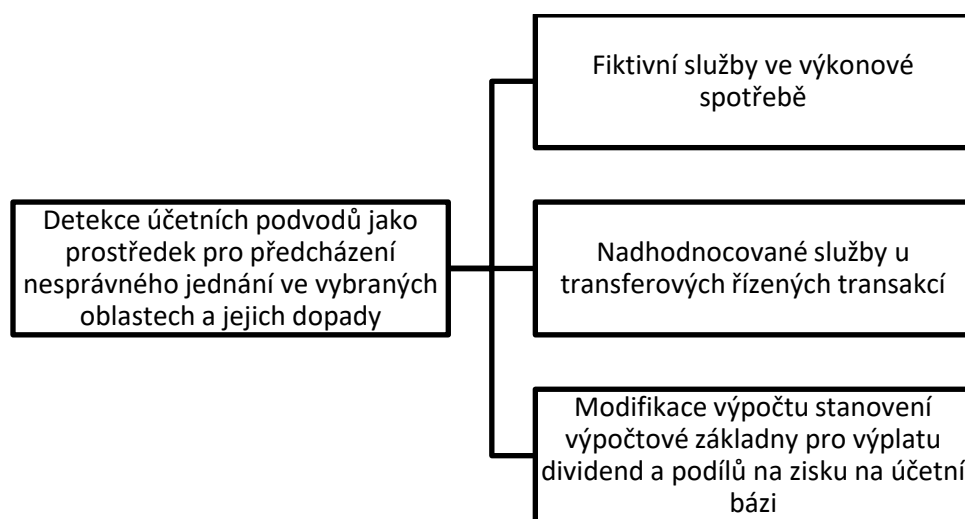
Cíle této práce byly stanoveny s ohledem na používané účetní zásady a postupy, neboť mají vliv na průkaznost a věrohodnost účetního výkaznictví a účetních informací.

2.1. Hlavní cíl práce

Hlavní cíl práce „Detekce účetních podvodů jako prostředek pro předcházení nesprávného jednání ve vybraných oblastech a jejich dopady.“ V této souvislosti byl cíl specifikován na úrovni z prostředí podniků obchodních korporací a na vybraná témata aktuálního dění.

Cíl vyplývá z motivace a poznatků autorky, je formulován na základě předestřených problémů v úvodu práce a literárního přehledu. Na základě podrobného studia určeného problémového okruhu podvodů v účetnictví a vybraných témat, vyplynula potřeba řešit dílčí části hlavního cíle a jejich zpracování do dílčích cílů práce. Zejména se jedná o potřebu hledání řešení na účetní bázi a jeho následné zapracování do účetních předpisů a dalších právních norem, neboť podvody v účetnictví mají dopad na podnikovou politiku.

Schéma 5 Specifikace cíle na úroveň vybraných témat z hlavního okruhu účetních podvodů

Zdroj: Vlastní zpracování

2.2. Dílčí cíle práce

Dílčí cíle práce: Struktura dílčích cílů byla zvolena na základě dlouholeté praxe a bohatých zkušenostech autorky práce.

- 1) Identifikovat fiktivní služby ve výkonové spotřebě a navrhnout možnost řešení jejich účtování a zdaňování.
- 2) Identifikovat nadhodnocované služby u transferových řízených transakcí a navrhnout možnost řešení jejich účtování a zdaňování.
- 3) Navrhnout modifikaci výpočtu stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi a vytvořit možné věcné návrhy pro novelizaci předpisů upravujících validaci disponibilního zisku.
- 4) Zjistit možnost využití některé ze souboru metod k identifikaci účetních podvodů.
- 5) Vytvořit podnikový kontrolní systém pro odhalování podvodů v době digitalizace a robotizace.

2.3. Stanovení výzkumných otázek

Z důvodu hledání a zkoumání nových možností a metod, jak odhalovat a předcházet podvodným jednáním (fraudům) ve vybraných tématech a pro dosažení dílčích cílů, byly zvoleny právě následující výzkumné otázky:

- 1) Lze využít kalkulace a hodnototvorné řetězce k detekci podvodů v oblasti fiktivních služeb ve výkonové spotřebě a nadhodnocovaných služeb u transferových řízených transakcí? Výběr metod je stanoven na základě analýzy metod vhodných pro identifikaci fraudů.
- 2) Lze předpokládat, že větší restrikce prostřednictvím novelizací účetních předpisů umožní zamezit (snížit) fiktivní a nadhodnocené služby ve výkonové spotřebě a transferových řízených transakcí?
- 3) Je možné modifikací výpočtové základny na účetní bázi zamezit nebo snížit nadměrný odliv peněžních prostředků ve formě dividend nebo podílů na zisku z podniků obchodních korporací?
- 4) Lze využít taxonomie outliers k odhalování podvodů v účetnictví? Výběr metody je stanoven na základě analýzy metod vhodných pro identifikaci fraudů.
- 5) Ovlivní robotizace a digitalizace průmyslu 4.0 kontrolní činnost v oblasti řízení podniku pro zamezení (snížení) podvodných jednání (frauds)?

3. Metodika a postupy

Metodika a postupy výzkumu vycházejí z využití kvalitativních, případně kvantitativních metod, které se navzájem prolínají a doplňují. Pro uvedené dílčí cíle byl zvolen způsob vytěžování dat pomocí shromažďování údajů a hodnot z dokumentů.

3.1. Metodika

Úvodem byly vybrány následující výzkumné metody, prostřednictvím kterých se bude postupně řešit aplikovaný výzkum ve vybraných tématech.

Charakteristika – Podvodná jednání u těchto konkrétních témat se v uplynulých třiceti letech rychle rozvíjela. V počátcích se jednalo o pokusy, které se stupňovaly a v posledních letech se z těchto témat stala organizovaná činnost napříč celým světem,¹⁶⁹ z důvodu absence restriktivní úpravy v účetních předpisech, které jsou zastaralé a umožňují kreativitu v účetnictví.

Účetní podvody mají vliv na řízení podniků. Konkrétně se jedná zejména o zkreslené výsledky finanční analýzy, bonitních a bankrotních modelů zpracovaných na základě zkresleného výkaznictví, které mají vliv na návratnost kapitálu nebo možného bankrotu podniku. Dále se jedná o zkreslené výsledky finančních plánů, které mají dopad na podnik do budoucna. V případě potřeby externích zdrojů kapitálu pak může být podnik poškozen na bonitě u finančních institucí, neboť účetní výkaznictví je bankami vždy testováno na věrohodnost a správnost. Důsledkem tohoto zkresleného výkaznictví tak může být neposkytnutí úvěru. Dalším příkladem dopadů zkresleného výkaznictví může být nízký výnos z akvizice, neboť zkreslené výkaznictví sníží cenu finanční investice z důvodu podstoupení účetních rizik investorem. Celospolečensky může být podnik také hodnocen nižší známkou – rating firem.¹⁷⁰

Kreativní účetnictví má dopady nejen pro podniky samotné, ale také na celkovou ekonomiku, zejména na státní rozpočet na příjmové straně z důvodů ztrátových daňových výnosů, neboť dochází ke krácení daňové povinnosti. Dále také z důvodu nadměrného odlivu peněžních

¹⁶⁹ Mezinárodní kontext, zejména u nadnárodních koncernů a korporací

¹⁷⁰ Rating MSP - Rating MSP Hospodářské komory hl. m. Prahy a analytické společnosti CRIF – Czech Credit Bureau, umožňuje podnikatelským subjektům výhodně získat objektivní pohled na jejich ekonomické zdraví na základě ratingu, který je harmonizovaný se standardy EU, splňuje metodiku BASEL II. a je plně srovnatelný s pohledem bankovního sektoru. Rating MSP je profesionální nástroj poskytující přesný pohled na hospodaření a aktuální stav firmy nebo živnostníka. [online 30.6.2020]. Dostupné z: <http://www.ratingmsp.cz/o-ratingu/>

prostředků z podniků, což způsobuje zápornou likviditu a sklony k nesolventnosti nebo až bankrotu.

Zvolená témata v rámci okruhu účetních podvodů autorka práce považuje za velmi důležitá a naléhavá. K určení podstatných prvků tohoto aplikačního výzkumu dochází zejména způsobem vytěžování dat pomocí shromažďování údajů a hodnot z dokumentů jako jsou: účetní závěrka její výkaznictví a popisná část, dokumentace k transferovým přenosovým transakcím, účetní knihy, jiné pomocné účetní evidence a výrobní a manažerské evidence reálných obchodních společností zapsaných ve Veřejném rejstříku korporací. V této práci není možné uvádět konkrétní názvy korporací, neboť autorka práce podléhá zákonné mlčenlivosti.¹⁷¹ Vlastní výzkumná činnost je směřována k hledání nových metod pro odhalování podvodných jednání v účetnictví a také zcela novým možnostem kontrolní činnosti pro předcházení podvodů (fraudů) pomocí technologií průmyslu 4.0 na základě vlastních poznání a empirických zkušeností. Výsledky práce budou prezentovány na závěrečných hodnotách aplikovaných metod, konkrétních návrzích novelizací účetních předpisů souvisejících s problematikou výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi a nové možnosti kontrolní činnosti pro předcházení podvodů pomocí spojení robotizace procesů a technologií na úrovni 4.0. do celopodnikového systému „Robotického interního auditu.“ Součástí výsledků práce budou také odpovědi na stanovené výzkumné otázky.

Použité metody:

Analýza – reálný rozklad. Tato výzkumná metoda bude použita pro rozklad již používaných detekčních metod pro identifikace účetních podvodů a jejich kategorizaci.

Aplikovaný výzkum – Aplikace vybraných praktických metod na vytěžených datech z účetních pomocných dokumentů a evidencí umožní hledání nových řešení detekce podvodných jednání v účetnictví a proč k nim dochází.

Dedukce – Pomocí dedukce je zkoumán současný stav postupu kalkulace výpočtové základny na účetní bázi a stav ustálených zvyklostí pro výplatu dividend.

Explanace – Metoda explanace v tomto výzkumu bude umožňovat logické pochopení procesu spojení technologie, softwarových aplikací a dalších systémů, které jsou schopné řídit identifikovaný celek a vyvozovat závěry v této oblasti.

¹⁷¹ Zákonná mlčenlivost podle § 6, odst. 9, zákona č. 523/92 Sb. o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, v platném znění.

Komparace – Pro daný výzkum bude metoda komparace využita pro rozklad a seznámení se s podstatnými prvky metod tvorby cen transferových přenosových služeb, které mají vliv na výsledek hospodaření v odlišných oblastech ekonomické činnosti.

Management science – Výzkum v oblasti odhalování podvodů v účetnictví a podvodných jednání v rámci celého podniku pracuje se otázkami co se děje (k jakému podvodu došlo) a proč. Odpověď na otázku, proč došlo k podvodnému jednání, lze najít prostřednictvím management science. Pomocí management science, který je odlišný od praktického managementu je možné vycházet z přínosů autorky a soustředit se na konkrétní problém k řešení, kterým je implementace fraud managementu do systému celého řízení podniku pro předcházení podvodných jednání.

Matematické metody – Matematické metody budou v tomto výzkumu uplatněny pro podrobení vytěžených dat z dokumentů a pomocných evidencí matematickým operacím. Na základě výsledků těchto operací bude možné vyvodit závěry nebo se tyto závěry stanou zdrojem dalšího zkoumání pomocí statistických metod.

Mentální modely – Prostřednictvím této metody bude autorka práce interpretovat své zkušenosti a možné vlastní návrhy a postupy, zejména v oblasti modifikace výpočtové základy pro výplatu dividend na účetní bázi a v oblasti návrhů věcných záměrů novelizací účetních předpisů. Zcela novým prvkem interpretace vlastních návrhů a aplikací bude návrh koncepce implementace fraud managementu do řízení podniku ve smyslu návrhu a postupu implementace celopodnikového robotického kontrolního systému „Robotického Interního Auditů.“

Modelové ilustrace – Prostřednictvím modelových ilustrací budou v tomto výzkumu interpretovány situace z podnikového prostředí, umožňující identifikovat a pojmenovat podstatu problémů ve vybraných oblastech.

Statistické metody – V tomto výzkumu bude představena výzkumná metoda nazývaná taxonomie outliers a bude nově využita pro zpracování problematiky odhalování podvodů v účetnictví. Vybraná skupina podniků bude za pomoci vícerozměrné shlukové analýzy klasifikována podle podobnosti hodnot účetních dat a ukazatelů do jednotlivých clustrů (taxonomů). Na základě výsledků bude možné určit, které podniky ve svém výkaznictví vykazují vybočující až značně vybočující hodnoty (outliers) sledovaných položek účetního výsledku hospodaření.

3.2. Postup

Postup realizace výzkumné procedury vztahující se k realizaci výzkumného cíle je

v první části zaměřen na:

- Definování předmětu zkoumání, to znamená formulaci výzkumu problematiky odhalování podvodů v účetnictví, jejich předcházení a dopady.
- Využití literární rešerše pro zjištění názorů odborníků z tohoto oboru na problematiku odhalování podvodů ve vybraných oblastech.
- Stanovení dílčích cílů práce. Jednotlivé dílčí cíle jsou zvoleny z důvodu naléhavosti problematiky a také z důvodu absence restriktivní úpravy v účetních předpisech, které autorka považuje za zastaralé a umožňující kreativitu v účetnictví.
- Stanovení výzkumných otázek. Formulace výzkumných otázek je směřována k daným dílčím cílům práce.

Další část postupu obsahuje:

- Analýzu vhodných metod identifikace účetních podvodů a jejich kategorizace. Zejména se jedná o využívané detekční metody založené na analýze účetního výkaznictví nebo rozboru účetních informací ve vazbě na bilanci, které se již k detekci podvodů používají.
- Komparace metod tvorby transferových řízených transakcí v souladu se směrnicí OECD pro rozklad jednotlivých metod a seznámení se s podstatnými prvky metod tvorby cen transferových přenosových služeb, které ovlivňují výsledek hospodaření.
- Aplikační výzkum pomocí aplikace vybraných detekčních metod pro odhalování fiktivních služeb ve výkonové spotřebě a nadhodnocovaných služeb u transferových řízených transakcí prostřednictvím modelových ilustrací. V této části se jedná o aplikaci nových možných detekčních metod, a to metody upravené přidané hodnoty, metody analýzy hodnotového řetězce, metody taxonomie outliers a aplikace vytvořeného indexu $Index_{BD}$ – příspěvek na rozvoj podniku. Vyhodnocení výsledných hodnot modelových ilustrací bude provedeno v závěru této kapitoly.

Třetí část postupu je zaměřena na:

- Deduktivní přezkum současného stavu postupu kalkulace výpočtové základny na účetní bázi a stavu ustálených zvyklostí pro výplatu dividend. Zjištění a pojmenování problémů prostřednictvím mentální interpretace u současné výpočtové základny na základě přezkumu.

- Vlastní návrh na řešení problému, a to modifikací stanovení výpočtové základny na účetní bázi pro výplatu dividend.
- Aplikace a testování navrhovaného postupu stanovení modifikované výpočtové základny na účetní bázi pro výplatu dividend prostřednictvím modelových ilustrací, vybraných modelů z finanční analýzy a skupiny bonitních a bankrotních modelů na datech z výkaznictví účetního výsledku hospodaření.
- Mentální interpretace výsledků aplikace navrhovaného postupu stanovení modifikované výpočtové základny na účetní bázi pro výplatu dividend prostřednictvím modelových ilustrací a jejich komparace s výsledky současného postupu stanovení modifikované výpočtové základny na účetní bázi.
- Vlastní návrh na řešení problému stanovení modifikace výpočtové základny a disponibilního zisku dle výše stanoveného postupu ve třetí části prostřednictvím věcných záměrů novelizací účetních předpisů a jiných norem souvisejících s rozdělením a výplatou disponibilního zisku.

Ve čtvrté části je postup zaměřen na

- Vlastní návrh koncepce implementace fraud managementu do řízení podniku pro odhalování podvodů a současně pro preventivní předcházení podvodů v podniku. Vlastní implementace fraud management je navržena prostřednictvím strategické manažerské metody Balanced scorecard. Podstatným prvkem řízení fraud managementu je robotický interní audit.
- Vlastní návrh a implementace celopodnikového robotického kontrolního systému „Robotického interního auditu“, který výrazně přispívá k odhalování podvodných jednání (fraudů) a také přispívá k předcházení (prevenci) podvodů v reálném čase. V této fázi postupu je obsaženo i vlastní definování tohoto systému. Systém je prezentován pomocí mentálních metod a také pomocí obrazové ilustrace.

Pátá část postupu obsahuje

- Vyhodnocení výsledků provedeného aplikovaného výzkumu a formulace odpovědí na výzkumné otázky.
- Prezentaci přínosů práce pro oblast teorie, pro praxi a pro oblast pedagogiky.
- Formulace závěrů provedeného aplikovaného výzkumu a splnění cílů práce.

4. Metody identifikace účetních podvodů

Metod pro odhalování podvodů v účetnictví je celá řada. Podle Kouřilové a kol¹⁷². (2016) je kreativní účetnictví charakterizováno způsobem vedení účetnictví. Autorky ve své monografii rozdělují způsoby identifikace kreativního účetnictví a podvodů do následujících skupin (kategorií):

- a) Identifikace podvodů prostřednictvím právních aktivit. Například oznamování podezřelých aktivit zaměstnanci (do podnikových schránek důvěry).
- b) Identifikace prostřednictvím software. K tomuto účelu lze využít také datamining (získávání znalostí z databází).
- c) Identifikace na základě detekce modelů. Modely se zaměřují na identifikaci lži pomocí hlasu nebo na prognózování a výpočet frekvence případů apod. Dále pomocí matematicko-statistických metod.
- d) Identifikace a aktivity při uplatňování etiky a odpovědnosti. Tyto metody jsou uplatňovány pro prevenci a řízení rizik.
- e) Manažerské metody identifikace podvodů v účetnictví. Management by měl průběžně sledovat v rámci vnitřní kontroly vybrané ukazatele důležité pro daný obor ekonomické činnosti pro předcházení nestability a pro předcházení rizik v časové ose.
- f) Behaviorální podvody. Psychologie a sociologie ovlivňuje chování jedinců a s tím i související rizika jednání jedinců.

K nejjednodušším metodám lze řadit *interní směrnice*. Pomocí těchto interních směrnic může podnik obchodní korporace vyhlášovat (nařizovat) systém účtování vybraných účetních operací¹⁷³, vydávat závazné harmonogramy termínů a povinných postupů¹⁷⁴ nebo oceňovacích metod při účetní uzávěrce a účetní závěrce apod.

Interní výkazy manažerského účetnictví z vybraných sledovaných hodnot a údajů na základě reportingu jsou další možnou kontrolní metodou. Vedoucí pracovník nebo manažer si stanoví

¹⁷² Kouřilová, J. Drábková, Z., Vlčková, M. (2016) *Metody: AHP, CFEBT, DMFCA jako možná metoda identifikace chyb a podvodů v účetnictví*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. České Budějovice. ISBN: 978-80-7394-623-4

¹⁷³ Interní směrnice by měla v tomto případě obsahovat stručný popis účetní operace a závaznou předkontaci účtů (MD/DAL) z doporučeného účtového rozvrhu, na které se účetní operace má účtovat a odkazy na zákonnou úpravu.

¹⁷⁴ Interní směrnice by měla v tomto případě obsahovat seznam účetních a administrativních úkonů od provedení fyzické a dokladové inventury až po vymezení oceňovacích metod a výpočet daňové povinnosti a uzavření účetních knih a odkazy na zákonnou úpravu.

vybrané položky z hlavní knihy a dalších pomocných účetních knih, které jsou důležité pro danou ekonomickou činnost. Vytvoří interní výkaz a pomocí reportingu sbírá data pro další manažerská rozhodování a plánování, takzvaný „Backtesting“¹⁷⁵.

Předcházet podvodům v podnicích obchodních korporací, a to nejen v účetnictví je možné i prostřednictvím řízených procesů oběhu a archivace digitálních dokumentů „**Dokumentová workflow**“, například aplikace Dokument management systém (DMS) eDOCaT¹⁷⁶. Tento řízený proces oběhu a archivace dokumentů neumožňuje zpracovat a zaúčtovat například fiktivní fakturu, neboť veškeré dokumenty, včetně přijatých účetních a daňových dokladů mohou vstoupit do digitalizovaného řízeného procesu oběhu přijetí, schválení a následného zaúčtování do účetnictví pouze na jednom pracovišti v rámci podniku.

Do této skupiny řízených anti-fraudových procesů lze zařadit i **závazné vzory smluv**. Tyto závazné vzory smluv obsahují mimo smluvních ujednání také odstavce (články) se způsobem účtování a vykazování těchto obchodních transakcí v účetnictví a v účetních výkazech smluvních stran. V případě skupiny podniků, které povinně sestavují konsolidovanou účetní závěrku tyto závazné vzory smluv, mohou obsahovat i povinné vykazování těchto transakcí v podkladových souborech nebo podkladových tabulkách pro konsolidaci a vylučování vzájemných vnitroskupinových transakcí.

Do této skupiny lze zařadit i **reporting**. Vybraná data a informace jsou vytěžované z účetních knih a shromažďují se do interních formulářů podle požadavků vedení podniku. Prioritně je reporting využíván pro controllingová oddělení, ale lze jej zaměřit i na odhalování účetních chyb a nesprávností.

Detekce odhalování účetních podvodů a kreativity v účetnictví, prováděná na úrovni zákonných účetních výkazů¹⁷⁷ patří již k sofistikovanějším detekčním metodám.

K nejpoužívanějším metodám patří **metody finanční analýzy**¹⁷⁸, a to vertikální a horizontální, popřípadě prostorová, které vyhodnocují data v časové řadě a zkoumají velikosti odchylek. Dále analýza rozdílových a poměrových ukazatelů, které v časové ose vykazují vývoj ekonomické situace podniku obchodní korporace. Výkyvy v hodnotách mohou vykazovat znaky

¹⁷⁵ Backtesting je testování strategií do budoucna na historických datech.

¹⁷⁶ eDOCaT - Vyplatí se DMS? [online 6.9.2019]. Dostupné z: www.businessit.cz

¹⁷⁷ Zákonná úprava účetních výkazů je dána zákonem č. 563/91 Sb. o účetnictví a vyhláškou 500/2002 Sb., prováděcí vyhláškou k zákonu o účetnictví pro podnikatele.

¹⁷⁸ Finanční analýza. [online 6.9.2019]. Dostupné z: <http://is.mendelu.cz>

kreativity v účetnictví. Dále se jedná o bilanční analýzu I. až III. stupně¹⁷⁹ zaměřenou na různém stupni na skupinu ukazatelů, jejíž výsledky cílí na finanční zdraví podniku a jeho stabilitu. Metoda není vhodná pro komparaci hodnocení podniků podle odvětví.

K dalším metodám pro detekci rizika manipulace s účetními výkazy patří **model CFEBT**¹⁸⁰ z Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity. Model je založen na varovných signálech, které vyplývají z výkaznictví v časové ose. Podstatou je komparace dat z výkaznictví daného podniku se srovnatelnými subjekty v daném odvětví nebo s jednotlivými ukazateli v rámci účetních výkazů. Jedná se například o peněžní tok (cash flow) a jeho přírůstek nebo úbytek ve vazbě na účetní výsledek hospodaření v běžném účetním období před zdaněním. Závěry tohoto modelu jsou závislé na následných podrobnějších analýzách položek výkazů, které vykazují rizika.

Do shodné skupiny detekčních metod patří **model Beneish M Score**.¹⁸¹ Tento finanční model o osmi proměnných analyzuje předpokládané riziko manipulace s výnosy daného podniku. Identifikované výsledné rizikové ukazatele je nutné také podrobit následným analýzám. Model není vhodný pro finanční instituce.

Jonesova nediskreční akruálnost¹⁸² je další detekční metoda z této skupiny, která je zaměřena na nepravidelnosti nediskrečních akruálů. Komparuje rozdíly mezi dvěma účetními obdobími v oblasti časového rozlišení. Pokud je identifikován výkyv, pak je patrné riziko manipulace s údaji v účetních výkazech.

Další metodou pro odhalování chyb a podvodů v účetnictví z Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity z odlišné skupiny je i **bilanční model Q – DMFCA**.¹⁸³ Tento model je zaměřen na kreativitu při vykazování a oceňování zásob ve vazbě na bilance struktury zásob, fiktivní prodej, evidenci zmetků a odpadu. Identifikace se provádí ve čtyřech liniích, a to materiálové, energetické, finanční a právní. Všechny bilance, včetně prodeje musejí být zachovány. Součástí metody je podchycení odpadů z výroby zpět do účetnictví, lze sledovat kvalitu i ztráty, neboť

¹⁷⁹ Růčková, P. (2010) *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. Praha. Grada. ISBN: 80-247-1386-1.

¹⁸⁰ Drábková, Z. (2011). *Kreativní účetnictví a účetní podvody jako porušování věrného a poctivého obrazu účetnictví*. (Disertační práce). Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. [online 6.9.2019]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/4pa3u2/1372777>

¹⁸¹ Beneish M Score – calculator. (2013) [online 6.9.2019]. Dostupné z: <https://apps.kelley.iu.edu/Beneish/Mscore/MscoreInput>

¹⁸² Akruálnost je vybranou základní účetní zásadou. Stanovuje povinnost účtovat náklady a výnosy do období se kterým časově a věcně souvisí, a to i bez přírůstku nebo úbytku peněžních prostředků.

¹⁸³ Kouřilová, J. (2013) Model DMFCA jako způsob užití environmentálních nákladů ke kontrole účetnictví podniku. *Mezinárodní vědecká konference INPROFORUM 2013*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7394-440-7

i odpady mohou být druhotnou surovinou pro jiný podnik. Prodejem tohoto odpadu mimo účetnictví vznikají podniku finanční ztráty, to znamená snížení peněžního toku a také snížení hodnoty pracovního kapitálu. Ze strany státu pak dochází ke ztrátám na příjmové straně rozpočtu z daňových úniků na dani z příjmů a současně i na dani z přidané hodnoty.

Specifickou metodou pro detekci ztrátových a ohrožených zemědělských podniků zaměřených na prvovýrobu je *Gurčíkův index*¹⁸⁴. Tento model pomocí diskriminační funkce bilančních a výsledkových hodnot detekuje prosperitu či ne-prosperitu zemědělských podniků ve vazbě na čistý nerozdělený zisk a výši rentability jako ukazatele zachování hodnoty vloženého kapitálu.

Tuto skupinu metod a postupů lze zařadit do identifikačních skupin vytvořených kolektivem autorek Kouřilová a kol¹⁸⁵. (2016) - příloha č. 1, této práce.

4.1. Metody tvorby transferových řízených transakcí podle Směrnice OECD

Metod k odhalování podvodů v účetnictví v oblasti nadhodnocování přenosových služeb u transferových řízených transakcí mezi spřízněnými osobami není mnoho. Nadnárodní korporace a koncerny využívají nedokonalých a nedostačujících regulativních předpisů v oblasti účetnictví v České republice pro převádění zisků do jurisdikcí s nižším daňovým zatížením za účelem optimalizace čistého zisku, který je základnou pro výplatu dividend. Dále k zajištění peněžních toků v rámci koncernu nebo nadnárodní skupiny, aniž by byl přiznán skutečný stav (povaha) finančních investic s povinným úročením mezi spřízněnými osobami a s příslušným zdaněním výnosů z finančních investic.

Detekční modely založené na signálech o rizicích zmanipulování účetních výkazů vyhodnocují výkyvy pouze na všeobecné úrovni. Následně pak musí být rizikové položky výkaznictví zkoumány podrobněji a jsou tedy pro detekci nadhodnocovaných služeb v oblasti transferových řízených transakcí značně nepřesné, neboť hodnoty uváděné v účetních výkazech mohou být cíleně zmanipulované, tedy nadhodnocené nebo podhodnocené.

¹⁸⁴ Gurčík L, (2002) G index the financial situation prognosis method of agricultural enterprises. *Zemědělská ekonomika*, ročník 48 (8). UZPI, Praha. s. 373-378. ISSN 0139-570X.

¹⁸⁵ Kouřilová, J. Drábková, Z., Vlčková, M. (2016) Metody: AHP, CFEBT, DMFCA jako možná metoda identifikace chyb a podvodů v účetnictví. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*, České Budějovice. ISBN: 978-80-7394-623-4

Předmětem výzkumu jsou nadhodnocované přenosové služby u transferových řízených transakcí, které mohou být součástí kalkulace cenotvorby a stávají se hodnototvornou položkou, která umožní zvyšovat užitek nadnárodním obchodním korporacím. Znamená to, že budou generovat kladnou hodnotu marže a zvyšovat přidanou hodnotu podniků ve skupině. Tyto přenosové služby mohou být pouze provozního charakteru za účelem daňové optimalizace, které cíleným nadhodnocováním přispějí k propadu cenotvorby. Negeneruje se užitek, hodnota marže je záporná a není vytvářena ani přidaná hodnota skupiny podniků.

Pro odhalování nadhodnocovaných služeb u transferových řízených transakcí je v první fázi nutné seznámit se podrobněji s jednotlivými metodami stanovení transferových řízených transakcí podle směrnice OECD pro identifikaci problematických míst při kalkulaci této ceny.

Metody ocenění závislých transakcí podle směrnice OECD pro daňové účely můžeme dělit na transakční metody (metoda CUP, COST+, RPM) a metody na bázi rozdělení zisku (TNNM, PSM).

4.1.1. Stanovení transferových transakcí podle metody srovnatelné ceny CUP (Comparable Uncontrolled Price Method)

Data do zdrojové matice pro komparaci podniků metodou CUP byla vybrána z účetních výkazů reálných obchodních korporací, uložených ve sbírce listin z veřejného obchodního rejstříku.

Tabulka 3 Komparace hodnot podle metody srovnatelné ceny CUP – ilustrace

Název položky	Korporace A – v mld. Kč	Korporace B – v mld. Kč
Výnosy z prodeje zboží	2,624 mld. Kč	2,465 mld. Kč
Náklady na prodej zboží	2,071 mld. Kč	2,128 mld. Kč
Výkonová spotřeba	2,394 mld. Kč	2,344 mld. Kč
Marže I	0,553 mld. Kč / 21 %	0,337 mld. Kč / 14 %
Marže II	0,230 mld. Kč / 9 %	0,121 mld. Kč / 5 %

Zdroj: vlastní zpracování

Ilustrace komparace dat podle metody srovnatelné ceny zahrnuje hodnoty z položek účetních výkazů dvou podniků obchodních korporací, jejichž předmětem činnosti je nákup a prodej domácích spotřebičů. Marže jsou stanoveny na úrovni I z výnosů a nákladů z prodeje zboží a na

úrovni II výnosů a výkonové spotřeby¹⁸⁶. Komparace výsledných marží ve sledovaném směru nemá žádnou vypovídací schopnost, i když obě obchodní korporace prodávají stejný sortiment zboží. Dále je nutné uvést, že marže nezahrnuje další náklady související s ekonomickou činností, kterými jsou například osobní náklady a odpisy dlouhodobého majetku.

4.1.2. Stanovení transferové transakce metodou rozdělení zisku PSM (Profit Split Method)

Data do zdrojové matice byla vybrána z účetních interních a manažerských dokumentací podniků reálných obchodních korporací.

Tabulka 4 Kalkulace nákladů projektu pro metodu rozdělení zisku PSM - ilustrace

Název	Korporace A – v mil. Kč	Korporace B – v mil. Kč
Vlastní kalkulované výkony	3, 211 mil. Kč	10,080 mil. Kč
Provozní kalkulované náklady	1,650 mil. Kč	3,350 mil. Kč
Celkem	4,861 mil. Kč	13,430 mil. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Ilustrace zahrnuje kalkulaci nákladů projektů dvou podniků, které jsou podkladem pro metodu rozdělení zisku.

Marže se stanovuje pomocí váženého průměru potencionálně srovnatelných subjektů pro jednotlivé aktivity a mezi-kvartilového rozpětí. Výsledná hodnota mediánu je optimální procentní přírůžkou.

Tabulka 5 Stanovení konsolidované marže projektu - ilustrace

Název	Hodnota v mil. Kč
Celkové konsolidované kalkulované náklady	18,291 mil. Kč
Kalkulovaná konsolidovaná marže	12 %
Výsledná konsolidovaná kalkulovaná cena	20,486 mil. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

¹⁸⁶ Výkonová spotřeba zahrnuje i hodnotu prodaného zboží.

Ilustrace zahrnuje stanovení konsolidované marže a celkové konsolidované ceny (hodnoty) výkonů dvou podniků v rámci metody rozdělení zisku.

Tabulka 6 Vlastní rozdělení zisku metodou PSM - ilustrace

Název	Korporace A	Korporace B
Celkové kalkulované náklady	4,861 mil. Kč	13,430 mil. Kč
Rozdělení konsolidovaného zisku	0,583 mil. Kč	1,612 mil. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Ilustrace rozdělení konsolidovaného zisku metodou PSM je prezentována na datech dvou podniků. Rozdělení zisku se provádí pomocí stanovené konstanty, například podle počtu oceněných úkonů (aktivit) apod.

Dokumentace transferových řízených transakcí skupiny podniků obchodních korporací metodou rozdělení zisku PSM je vhodná pro horizontální nebo vertikální kooperaci u projekčních nebo investičních zakázek nebo také pro skupinu výrobních podniků se stejným produktem. Například u výrobců piva. Výhodou této metody je, že hodnoty zahrnuté do výpočtů konsolidované řízené transakce nejsou čerpány z veřejně dostupných databází, ale z interních kalkulačních dokumentů jednotlivých podniků obchodních korporací. Vlastní rozdělení konsolidované marže a stanovení jednotlivých podílů se stanovuje z účetních knih a kalkulačního systému mateřského podniku. Hodnoty stanovené systémem kalkulací jsou objektivnější a věrohodnější, neboť není rozdělován zisk na úrovni EAT, EBT nebo EBIT).

4.1.3. Kalkulace řízené transakce „Unikátní služby“ metodou rozdělení užítku¹⁸⁷

Další metodou stanovení transferové řízené transakce z pohledu poskytovaných služeb mateřským podnikem je metoda rozdělení užítku unikátní služby.

¹⁸⁷ Kalkulace a cenotvorba unikátní služby pomocí metody COST+, podle směrnice OECD, byla čerpána z dokumentací vytvářených autorkou v rámci její poradenské činnosti (praxi) pro podnikatelskou sféru.

Ilustrace služeb zahrnutých do Unikátní služby“ poskytované mateřským podnikem obchodní korporace:

- Telekomunikační služby, rámcová smlouva o cenách za telekomunikační služby pro skupinu podniků obchodních korporací.
- Licenční poplatky, rámcová smlouva o cenách licencí pro skupinu podniků obchodních korporací.
- Právní služby, rámcová smlouva o cenách za právní služby pro skupinu podniků obchodních korporací.
- Marketingové a reklamní služby na skupinové úrovni.
- Ekonomické konzultace, rámcová smlouva o cenách za ekonomické služby pro skupinu korporací.
- Podpora při vypracování strategických a investičních plánů.
- Podpora řízení obchodních zakázek a vyšší obchodní aktivity.
- Podpora credit quality¹⁸⁸ a cash pooling¹⁸⁹

Z pohledu mateřského podniku obchodní korporace je poskytování unikátní služby¹⁹⁰ strategickým ekonomickým záměrem. Rámcové smlouvy uzavřené mateřským podnikem obchodní korporace se strategickými dodavateli umožňují sjednání zvýhodněných cen za čerpané služby pro celou skupinu spřízněných podniků obchodních korporací. Zvýhodněné ceny tak zefektivňují (snižují) provozní příčinně související náklady kalkulace projektů a zakázek uskutečňovaných dceřinými podniky obchodních korporací. Služby poskytované mateřským podnikem obchodní korporace k podpoře řízení projektů, credit quality apod., umožňují také snížení finančních výdajů (nákladů) na požadovaný cizí kapitál. Tato poskytovaná unikátní služba také umožňuje zvýšení ratingu podniku obchodní korporace, pokud se uchází o získání zakázek při výběrových řízeních. Záměrem poskytované unikátní služby je zvýšení výnosů (obratu) a dosažení vyššího zisku při úspoře nákladů (generování užitku z unikátní služby).

¹⁸⁸ Credit quality – úvěrová kvalita (bonita) skupiny podniků

¹⁸⁹ Cash pooling - nástroj k optimalizaci firemních účtů

¹⁹⁰ Unikátní službou je možné nazvat komplexní poskytovanou službu, která se skládá z dílčích druhů služeb a její struktura je dána jedinečností. To znamená, že každý mateřský podnik individuálně stanovuje složení dílčích služeb. Unikátní službu mateřského podniku nelze porovnávat s jinými unikátními službami jiného mateřského podniku.

Tabulka 7 Služby zahrnuté do unikátní služby a kovenanty úspor nákladů - ilustrace

Název	Úspora nákladů za jednotlivé služby
Telekomunikace	20 %
Licence	15 %
Právní služby	20 %
Ekonomické služby	20 %
Podpora credit quality	3 %
Průměrná úspora nákladů z rámcových smluv	1,273 tis. Kč / 1 korporace

Zdroj: vlastní zpracování

Ilustrace prezentace dílčích služeb zahrnutých do unikátní služby reálného podniku mateřské korporace znázorňuje individuálnost kovenant úspor nákladů, které jsou závislé od manažerských a obchodních schopností vyjednávacího týmu při stanovení zvýhodněných cen¹⁹¹. Není tedy možné plošně uvést, proč jsou procentní hodnoty kovenant v ilustraci právě v této výši.

Srovnáním cen za služby nabízené jednotlivými (potenciálními) dodavateli selektivně dceřiným podnikům obchodních korporací a cen zvýhodněných na základě skupinových rámcových smluv dochází u tohoto reálného podniku mateřské korporace k průměrné úspoře nákladů v celkové hodnotě 1 273 tis. Kč za rok na jednu dceřinou korporaci.

Služby nakupované jednotlivými korporacemi skupiny podniků za zvýhodněné ceny umožňují úsporu a efektivitu nákladů, které vstupují do kalkulace projektů a produktů. Tyto služby znamenají komparativní výhodu oproti konkurenci. V případě credit quality je komparativní výhodou poskytnutá nižší sazba potřebného kapitálu na financování projektů finanční institucí z důvodu bonity celé skupiny.

¹⁹¹ V tomto případě mateřská obchodní korporace uzavírá rámcové smlouvy za celou skupinu korporací za významně nižší ceny.

Tabulka 8 Kalkulace ceny transferové řízené transakce poskytované mateřským podnikem - ilustrace

Název	Částka v mil. Kč
Osobní náklady	5,916 mil. Kč
Náklady na reklamu skupiny podniků	3,135 mil. Kč
Podpora řízení zakázek a obchodní aktivity	4,916 mil. Kč
Provozní náklady (odpisy HW, nájemné apod.)	0,950 mil. Kč
Celkové kalkulované náklady	14,917 mil. Kč
Marže v souladu se směrnicí OECD	8 % - 10 %
Celková kalkulovaná cena TRT ¹⁹²	16,110 mil. Kč – 16,409 mil. Kč
Počet dceřiných korporací	7
Průměrný podíl na jednu dceřinou korporaci	2,301 mil. Kč – 2,344 mil. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Ilustrace prezentuje individuální kalkulaci ceny této transferové řízené transakce. Stanovení marže unikátní služby v ilustraci v souladu se směrnicí OECD se provádí porovnávací metodou jednotlivých marží u dílčích poskytovaných služeb na trhu a následně se stanoví průměrná hodnota marže za unikátní službu.

Tabulka 9 Tržby za výkony z projektů dceřiných podniků - ilustrace

Název	Výnosy ze služeb	Konstanta 2 %
Korporace A	110,930 mil. Kč	2,219 mil. Kč
Korporace B	138,483 mil. Kč	2,769 mil. Kč
Korporace C	138,667 mil. Kč	2,773 mil. Kč
Korporace D	87,782 mil. Kč	1,756 mil. Kč
Korporace E	96,961 mil. Kč	1,939 mil. Kč
Korporace F	129,246 mil. Kč	2,585 mil. Kč
Korporace G	107,948 mil. Kč	2,159 mil. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Ilustrace prezentuje výpočty konstanty a cen transferových řízených transakcí pro jednotlivé podniky skupiny.

¹⁹² TRT – Transferové řízené transakce

Služby poskytované mateřským podnikem obchodní korporace nejsou v souladu se Směrnicí OECD poskytovány z pozice akcionáře, a proto budou všechny dceřiné podniky obchodních korporací za tyto jedinečné služby hradit management fee¹⁹³.

Z pohledu podniku mateřské korporace musí platit pravidlo:

Transferová cena TC unikátní služby \leq celkový užitek TU z unikátní služby

Celkový užitek je nutné převést na jednotky Kč, například tržby za služby (výkony) nebo provozní výsledek hospodaření a stanovit časovou osu sledování výše užítku. Podnik mateřské korporace stanoví konstantu, pomocí které bude určena výše management fee¹⁹⁴. V tomto případě je tato konstanta 2 % z tržeb za služby (výkony).

4.1.4. Shrnutí metod pro tvorbu transferových řízených transakcí

Ilustrací metod tvorby transferových řízených transakcí podle Směrnice OECD pro daňové účely je nejméně spolehlivá metoda porovnatelné ceny CUP, protože komparuje data pouze z výkaznictví z veřejně dostupných rejstříků a databází. Jednotlivé položky výkazů obchodních korporací mohou obsahovat rozdílné oceňovací metody a tím i rozdílné hodnoty nákladů a výnosů, i když se jedná o srovnatelný produkt. K nejobektivnějším metodám podle názoru autorky patří metody na bázi rozdělení zisku PSM. Metodika tvorby transferových řízených transakcí založených na rozdělení zisku musí být dána pevně stanovenou kalkulací koncernové nebo skupinové transakce a zisku nebo užítku z této transakce. Následně lze podíl na zisku nebo užítku rozdělovat mezi jednotlivé podniky obchodních korporací skupiny podle předem stanoveného klíče. Výsledný efekt z uskutečněné transakce musí vést ke zvýšení ekonomické hodnoty koncernu nebo nadnárodní skupiny (shareholder value). To znamená růst ukazatele ROE (rentability vloženého kapitálu), ukazatele EVA¹⁹⁵ (ekonomické hodnoty podniku).

Z pohledu řešené problematiky, kterou je odhalování nadhodnocovaných přenosových služeb u transferových řízených transakcí je nutné se především soustředit na kalkulaci hodnototvorných aktivit a řetězců při stanovení ceny transferové řízené transakce a její vliv na účetní výsledek hospodaření, který je základnou pro výplatu dividend a podílů na zisku.

¹⁹³ Management fee - poplatek za poskytnuté služby, nejčastěji mateřskou korporací.

¹⁹⁴ Management fee – poplatek za službu, kterou poskytuje mateřská společnost

¹⁹⁵ Ukazatel EVA – ukazatel růstu ekonomické hodnoty podniku obchodní korporace

4.2. Vybrané metody pro detekci fiktivních služeb a nadhodnocovaných přenosových služeb u transferových řízených transakcí

Detekce fiktivních služeb vykazovaných ve výkonové spotřebě a nadhodnocování přenosových služeb u transferových řízených transakcí mají společný charakteristický směr, a tím je zkreslení účetního výsledku hospodaření a zkreslení základu daně pro zdanění daní z příjmů podniku obchodní korporace.

4.2.1. Metoda komparace hodnot ve výkaznictví

Mezi nejběžnější metody pro detekci fiktivních služeb patří **komparace** hodnot mezi nezávislými subjekty s hodnotami transferových řízených transakcí. Tyto metody jsou značně nepřesné, neboť se opírají o data z veřejně dostupných databází, které mohou být zkreslené na bázi rozdílných používaných druhů výkazů¹⁹⁶. Aplikace této metody spočívá ve shromáždění značného množství účetních výkazů zisku a ztráty jednotlivých podniků obchodních korporací v dané oblasti ekonomické činnosti. Do zdrojové matice se vyberou hodnoty detekovaných položek z těchto výkazů. Metoda komparace je použitelná na data jakéhokoliv podniku obchodní korporace. Komparace hodnot (viz. kapitola 4.1.1.) se provádí nejčastěji za účelem stanovení ceny obvyklé na trhu. Tato hodnota je důležitá pro dokazování daňové uznatelnosti v daňovém řízení a v oblasti účetnictví pro pravdivý obraz tvorby užitku a jeho vlivu na účetní výsledek hospodaření, který je základnou pro výplatu dividend a podílů na zisku.

4.2.2. Metoda upravené přidané hodnoty

Další možností je detekční **metoda upravené přidané hodnoty**¹⁹⁷, která detekuje vybraná data z výkazu zisku a ztráty podniků vybraných korporací nebo nadnárodní skupiny, která jsou v procesu výroby nebo fáze projektu generována. V tomto modelu jsou již oproti ukazateli přidané hodnoty zahrnuté i osobní (mzdové) náklady zaměstnanců, případně trvalé úpravy hodnot v provozní oblasti (odpisy majetku) příčinně¹⁹⁸ související s hlavní ekonomickou činností. Modifikací ukazatele přidané hodnoty stanovené podle položek výkazu zisku a ztráty

¹⁹⁶ Výkaz zisku a ztráty v druhovém členění a účelovém členění obsahuje jiné složení položek výkazu.

¹⁹⁷ Vzorec upravené přidané hodnoty je uveden v kapitole 4.2.2.

¹⁹⁸ Příčinná souvislost je rozhodující, neboť například položka úpravy hodnot přechodné (opravné položky) do upravené přidané hodnoty nepatří.

v druhovém členění¹⁹⁹ je možné okamžitě zjistit, zda podniky obchodních korporací zahrnutých do nadnárodní skupiny nebo koncernu generují užitek a hrubý zisk z hlavní ekonomické činnosti. Metoda upravené přidané hodnoty je použitelná na datech jakéhokoliv podniku obchodní korporace. Podrobnější rozklad položek této metody je v kapitole 4.2.4. v souvislosti s vytvořeným ukazatelem - Indexem_{BusinessDevelopment} – příspěvkem na rozvoj podniku.

Z definované detekční metody vyplývá, že pokud podniky obchodních korporací v koncernu nebo nadnárodní skupině správně a řádně kalkulují ceny za poskytované služby a zboží, které zahrnují i náklady na služby transferových řízených transakcí, nemohou vykazovat nízké až záporné hodnoty upravené přidané hodnoty a nevytvářejí tak užitek podniku, který zvyšuje ekonomickou hodnotu a užitek podniku obchodní korporace. Přijaté transferové řízené transakce (služby) při vykázané záporné upravené přidané hodnotě lze považovat pouze za provozní službu nesouvisející s hlavní ekonomickou činností a je potřeba v dalším kroku detekovat příčinu, proč byl vynaložen takovýto provozní náklad (výdaj), pokud tyto služby nelze zahrnout do kalkulace cenotvorby. Pokud není prokázána příčinná souvislost takovýchto služeb s čistě provozní činností, to znamená mimo hlavní ekonomickou činnost, což odporuje filosofii transferových řízených transakcí podle směrnice OECD, je možné takovouto přijatou transferovou řízenou transakcí (službu) označit za účelovou fiktivní službu v rámci agresivního daňového plánování.

4.2.3. Metoda analýzy hodnotového řetězce

K detekci fiktivních služeb a nadhodnocovaných přenosových služeb u transferových řízených transakcí lze využít systém kalkulací.²⁰⁰ Z této skupiny metod byla vybrána *Analýza hodnotového řetězce (Value Chain Analysis)*. Podle Portera²⁰¹ (1993) je hodnotový řetězec sled aktivit, které podnik obchodní korporace stanoví jako primární, to znamená přinášející zvýšení hodnoty korporace a podpůrné, mezi které lze zařadit využívání informačních technologií. Metoda hodnotového řetězce se zaměřuje na konkurenční výhodu spočívající v poskytování aktivit s nižšími náklady.

¹⁹⁹ Vyhláška 500/2002, prováděcí vyhláška k zákonu o účetnictví pro podnikatele

²⁰⁰ Hradecká, M. (2018) Kalkulace, možná metoda pro předcházení podvodů v účetnictví při poskytování služeb. *Konference doktorandů VŠFS*. Praha. ISBN 978-80-7408-181-1

²⁰¹ Porter, Michael E. (1993) *Konkurenční výhoda: (jak vytvořit a udržet si nadprůměrný výkon)*. Praha: Victoria Publishing, 626 s. ISBN 80-85605-12-0.

Tabulka 10 Vzorec pro Hodnotový řetězec

Hodnototvorné aktivity +
Marže +
Celková cena výkonu (projektu)

Zdroj: vlastní zpracování

Management korporace v první fázi pomocí analýzy odděluje a pojmenovává jednotlivé aktivity v rámci podniku obchodní korporace a současně pojmenovává úkony v rámci projektu. Jednotlivým aktivitám jsou přiřazovány příčinně související náklady a reálné zdroje, které přinášejí zvýšení ekonomické hodnoty jednotlivým podnikům nebo skupině podniků obchodních korporací a zvýšení jejich užitku.

Každé aktivitě je přiřazena kalkulační jednice. V případě poskytovaných služeb (výkonů) se bude jednat o měrnou jednotku - časovou hodinu. Veškeré příčinně související náklady s každou aktivitou tvoří hodnototvornou výkonovou spotřebu. Zejména se jedná o odpisy dlouhodobého majetku, nájemné a související služby, režii, reklamu, přijaté transferové řízené transakce (služby) apod. Související náklady jsou přepočteny na měrnou jednotku časovou hodinu a následně jsou vytvořeny kalkulace nákladové hodiny.

Nákladová hodina je složena z časové jednice hodnototvorné aktivity (výkonové spotřeby) vyjádřené v měrné jednotce času a časové jednice průměrné mzdové nákladové hodiny.

Tabulka 11 Vstupní údaje pro plánovou kalkulaci na projekt - ilustrace

Plánovaná kalkulace	Vstupní údaje
Počet hodin na projekt	1 700 hodin
Průměrná mzdová hodina vč. pojistného	320 Kč
Počet zaměstnanců	5 zaměstnanci
Průměrná nákladová hodina	1 000 Kč
Marže	10 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Ilustrace prezentuje vstupní údaje kalkulace vybraného projektu reálného podniku obchodní korporace. Položka průměrná nákladová hodina zahrnuje všechny příčinně související náklady s projektem mimo osobních nákladů zaměstnanců.

Detekční procesy analýzy hodnotového řetězce

Na základě výstupů robotického interního auditu²⁰² lze reálně detekovat nadhodnocení vykázaných fiktivních příčinně souvisejících nákladů k aktivitě, to znamená jak fiktivních služeb, tak nadhodnocovaných přenosových služeb u transferových řízených transakcí v rámci koncernu. Tyto nadhodnocené náklady (služby) cíleně snižují zisk transakce a zkreslují účetní výsledek hospodaření jednotlivých podniků obchodních korporací a současně zkreslují i skupinový zisk koncernu.

Tabulka 12 Detekční procesy - ilustrace

Vytvoření výstupů	Nastavení položek potřebných pro kontrolní systém
Analýza odchylek	Analýza odchylek nákladů z finančního účetnictví od plánové kalkulace v reálném čase
Komparace mzdových hodin	Porovnání vykázaných odpracovaných mzdových hodin na projektech v kalkulaci se mzdovou rekapitulací za danou časovou periodu
Komparace subdodávek	Porovnání vykázaných nákladů na subdodávky z kalkulace a nákladů vykázaných ve finančním účetnictví
Komparace provozního HV	Porovnání dosaženého provozního výsledku hospodaření a cíleného kalkulovaného zisku z projektů (hlavní činnosti)
Analýza ostatních nákladů	Porovnání celkových nákladů v provozním výsledku hospodaření a celkových nákladů v kalkulačním systému
Analýza dílčích fakturací	Porovnání výnosů vykázaných ve finančním účetnictví a fakturací předepsanou podle kalkulačního systému
Inventarizace nedokončené výroby	Porovnání hodnototvorných aktivit v kalkulacích a inventarizace vykázaná ve finančním účetnictví

Zdroj: Vlastní zpracování, vlastní návrh

²⁰² Robotický interní audit – podrobněji v kapitole 4.4

Aplikace detekčních procesů robotickým interním auditem (RIA)

Výstupy z RIA: Na základě výtěžených dat z robotického interního auditu se porovnají vybrané sledované náklady z účetnictví podniku obchodní korporace z hlavní knihy. Zejména z účtů účtových tříd 5 a 6 doporučeného účtového rozvrhu v členění podle projektů (zakázky) a z kalkulačního systému hodnototvorných aktivit. Zjištěné rozdíly je nutné podrobit další analýze.

Tabulka 13 Výsledky detekčních procesů - ilustrace

Název položka	Kalkulace	Hlavní kniha	Odchylky
Výkony +	1 870 000	1 684 000	-186 000
Výkonová spotřeba -	1 156 000	1 369 000	+213 000
Osobní náklady -	544 000	581 120	+37 120
Celkem	170 000	-266 120	----

Zdroj: Vlastní zpracování

Ilustrace prezentuje detekční procesy a výstupy z těchto zjišťování na datech vybraného podniku obchodní korporace.

Na základě výsledků byly zjištěny následující rozdíly oproti celkové kalkulaci hodnototvorných aktivit:

Komparace mzdových hodin: Provedenou komparací mzdových hodin na základě výstupů z kalkulačního systému a ze mzdové rekapitulace odpracovaných hodin v členění podle projektů a zaměstnanců bylo detekováno, že na daný projekt bylo vykázáno 1 816 hodin, což je o 116 hodin více, oproti plánové kalkulaci. Mzdové náklady tím vzrostly o 37 120 Kč.

Analýza provozních nákladů: Analýzou provozních nákladů bylo detekováno, že ve finančním účetnictví je zaúčtována služba od mateřského podniku obchodní korporace za reklamní kampaň k danému projektu, která si vyžádala vyšší náklady oproti kalkulaci a ovlivnila tak hodnotu průměrné nákladové hodiny a celkové výkonové spotřeby. Náklady jsou vyšší o 213 000 Kč.

Analýza výnosů (výkonů): Analýzou výnosů bylo detekováno, že nebyla podle kalkulace provedena poslední fakturace ve výši 186 000 Kč.

Komparace provozního výsledku hospodaření: Provedenou komparací bylo detekováno, že plánovaný zisk ve výši 170 000 Kč z tohoto projektu dosažen nebude. Naopak bude vykázána

ztráta. Důvodem jsou vyšší provozní náklady o 213 000 Kč a vyšší osobní (mzdové) náklady zaměstnanců o 37 120 Kč. Zjištěné rozdíly je nutné podrobit další detekci.

Na základě výsledků robotického interního auditu a provedených detekčních procesů prezentovaných na ilustraci dat z vybraného podniku obchodní korporace je nutné vyzvat odpovědné osoby za daný projekt ke zdůvodnění překročení plánovaných hodin na projektu a dále ke zdůvodnění, proč jsou náklady na služby vyšší o 213 000 Kč. Ze strany odpovědných osob se může jednat o pochybení, neboť bylo možné včas, to znamená v dílčí fázi projektu nahlásit větší rozsah prací, které podléhají odsouhlasení vedením podniku nebo se může jednat o záměrné zkreslení počtu hodin s cílem dosažení vyššího mzdového ohodnocení. Ve věci nákladů na reklamu - přijatou transferovou řízenou transakci se může jednat opět o pochybení odpovědného zaměstnance mateřského podniku obchodní korporace při vyjednávání s reklamní agenturou nebo se může jednat o záměrné nadhodnocení z důvodů vyvedení peněžních prostředků z podniku obchodní korporace do nadnárodního koncernu. Nevyfakturovanou čtvrtou fází projektu ve výši 186.000 Kč lze detekovat jako pochybení odpovědného zaměstnance z nedbalosti, ale může se také jednat o cílený záměr zkreslení účetního výsledku hospodaření a shodně tak i o záměr snížení daňové povinnosti u daně z příjmů a dani z přidané hodnoty.

Metodu analýzy hodnotového řetězce (Value Chain Analysis) je možné použít na datech jakéhokoliv podniku obchodní korporace. Metodu je vhodné doplnit o další poměrové ukazatele zaměřené na rentabilitu využití dlouhodobého majetku, rentabilitu investice a rentabilitu vloženého kapitálu. Pokud management podniku obchodní korporace neprovádí detekci na předcházení účetních podvodů²⁰³, může docházet ke zkreslení účetního výsledku hospodaření s přímými dopady na daňovou povinnost, ztrátu volného cash flow a pro akcionáře to může znamenat finanční ztrátu z důvodu nevyplacených dividend a snížení shareholders value.

4.2.4. Metoda Index_{BD} - příspěvku na rozvoje podniku

Další metoda, kterou lze využít k detekci fiktivních služeb a nadhodnocovaných přenosových služeb u transferových řízených transakcí je **Index_{Business Development} - Index rozvoje podniku**,²⁰⁴ jedná se o vlastní vytvořený index. Transferové řízené transakce a nakupované služby mají vliv na přidanou hodnotu zakázek a projektů, provozní výsledek hospodaření a účetní výsledek hospodaření (čistý zisk), který je základnou pro výplatu dividend. Pro zohlednění

²⁰³ Například robotickým interním auditem – kapitola 4.4.

²⁰⁴ Hradecká, M. (2017). Detection of outliers as a Possible Method od Accounting Fraud Revelation. *Scientific conference INPROFORUM 2017, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*. ISBN 978-80-7394-668-5.

kovenant růstu užitku (upravené přidané hodnoty) z transferové řízené transakce a požadavku akcionářů a společníků na maximální výplatu dividend a podílů na zisku, je nutné detekovat jaký příspěvek na rozvoj podniku transferové řízené transakce a nakupované služby přináší.

Vytvořený Index_{BD} – příspěvek na rozvoj podniku detekuje, jaká část užitku vytvořené přidané hodnoty²⁰⁵ zůstává v podniku na jeho rozvoj (solventnost a stabilitu) po vyplacení maximálních požadovaných dividend a podílů na zisku.

Rovnice 4 Index_{BusinessDevelopment} index rozvoje podniku

$$\text{Index}_{\text{BD}} = \frac{\text{Upravená přidaná hodnota} - \text{EAT}}{\text{Upravená přidaná hodnota}}$$

Zdroj: Vlastní návrh a zpracování

Index_{BD} – příspěvku na rozvoj podniku byl aplikován na datech dvou vybraných reálných obchodních korporací, které jsou začleněny do skupiny podniků obchodních korporací přijímající transferové řízené transakce. V první ilustraci je aplikace Index_{BD} – na datech podle současně vykazované přidané hodnoty. V druhé ilustraci je aplikace Index_{BD} – na datech podle metody upravené přidané hodnoty.

Tabulka 14 Aplikace Index_{BD} – současně vykazovaná přidaná hodnota - ilustrace

Název položky	Podnik A částka v tis. Kč	Podnik B částka v tis. Kč
Tržby za výkony a zboží	207 782	169 194
Výkonová spotřeba	74 254	81 254
Přidaná hodnota	133 528	87 940
EAT (čistý zisk)	21 825	4 601
Vyplacené podíly na zisku	21 825	4 601
INDEX_{BD}	83,7 %	94,8 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z ilustrace aplikace Index_{BD} je patrné, že současné výkaznictví v druhovém členění poskytuje zkreslené informace o příspěvku na rozvoj podniku. Výsledné hodnoty příspěvku na rozvoj

²⁰⁵ Tento index pracuje s přidanou hodnotou upravenou, tak jak je popsána v kapitole 4.2.2.

podniku bez upravené přidané hodnoty dosahují nereálných hodnot 83,7 % a 94,8 %. Nezahrnování mzdových a osobních nákladů a příčinně souvisejících odpisů z dlouhodobého majetku a přístrojů používaných k výkonům hlavní činnosti do přidané hodnoty neposkytuje relevantní údaje pro management a řízení podniku, a také pro řízení dividendové politiky.

Tabulka 15 Aplikace Indexu_{BD} – upravená přidaná hodnota - ilustrace

Název položky	Podnik A částka v tis. Kč	Podnik B částka v tis. Kč
Tržby za výkony a zboží	207 782	169 194
Výkonová spotřeba	74 254	81 254
Osobní mzdové náklady	102 103	80 087
Upravená přidaná hodnota	31 425	7 853
EAT (čistý zisk)	21 825	4 601
Vyplacené podíly na zisku	21 825	4 601
INDEX_{BD}	30,5 %	41,4 %

Zdroj: vlastní zpracování

Provedenou aplikací Indexu_{BD} na datech dvou vybraných obchodních korporací uvedených v ilustraci bylo detekováno, že vybrané podniky obchodních korporací ponechávají optimální procentní podíl²⁰⁶ z vytvořeného užitku (upravené přidané hodnoty) na další rozvoj podniku, a to i za předpokladu požadavku společníků nebo akcionářů na maximální výplatu podílů na zisku nebo dividend (100 % EAT) z čistého zisku za běžné účetní období.

Pro dokreslení problematiky navrhované modifikace vykazování výsledku hospodaření je v následující ilustraci prezentován výpočet Indexu_{BD} – příspěvku na rozvoj podniku na dalších datech vybraného vzorku podniků obchodních korporací.

²⁰⁶ Doporučené hodnoty Indexu_{BD} jsou v rozpětí 30 % až 45 %

Tabulka 16 Index_{BD} – příspěvek na rozvoj podniku - Ilustrace

Název	EAT (*)	PH	INDEX _{BD}	ProvVH	UPH	INDEX _{BD}
Firma 1	-461	1 146	100,00 %	-498	-450	0,00 %
Firma 2	-311	1 761	100,00 %	-285	-277	0,00 %
Firma 3	1 964	25 450	92,28 %	2 357	4 725	58,43 %
Firma 4	3 178	13 785	76,94 %	4 112	4 011	20,25 %
Firma 5	-8 367	8 894	100,00 %	-7 187	2 558	0,00 %
Firma 6	486	2 091	76,76 %	501	1 240	60,81 %
Firma 7	44 164	36 779	0,00 %	-808	6 624	0,00 %
Firma 8	17 691	38 446	53,98 %	22 728	26 472	33,17 %
Firma 9	31 614	124 784	74,67 %	39 908	41 266	23,39 %
Firma 10	1 815	21 002	91,36 %	1 820	1 479	0,00 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Legenda: EAT – čistý výsledek hospodaření, PH – současně vykazovaná přidaná hodnota, Index_{BD} – příspěvek na rozvoj podniku, ProvVH – provozní výsledek hospodaření, UPH – upravená přidaná hodnota.

Z tabulky 16 jsou patrné značné rozdíly výsledných hodnot tohoto Index_{BD} podle současné přidané hodnoty a podle upravené přidané hodnoty a také důvod, proč je nutná změna ve vykazování výsledku hospodaření k hodnototvorným řetězcům příčinně souvisejících nákladů. Navrhovaná změna zamezí zkreslování vytvořeného užitku a efektivní odhalování fiktivních služeb a nadhodnocovaných přenosových služeb u transferových řízených transakcí.

Aplikace tohoto indexu je dále zahrnuta do další navrhované sofistikovanější statistické detekční metody v kapitole 4.2.5.1. a kapitole 4.2.5.2.

Pokud Index_{BD} – příspěvek na rozvoj podniku vykazuje podprůměrné až záporné hodnoty, pak lze konstatovat, že společníci nebo akcionáři upřednostňují vlastní peněžní toky, to znamená co nejvyšší a nejrychlejší návratnost vloženého kapitálu na úkor dalšího rozvoje podniku nebo další základní existence podniku nebo peněžního toku prostřednictvím transferové řízené transakce.

Autorka se ve své praxi setkala i se způsobem výplaty podílů na zisku na úvěr. To znamená, že podnik si na výplatu podílů na zisku vzal úvěr, který je zatížený finančními výdaji²⁰⁷ (náklady). Podnik obchodní korporace se záporným indexem rozvoje podniku a přijatým

²⁰⁷ Finanční výdaje – úrokové náklady na cizí kapitál

úvěrem zatíženým finančními výdaji (náklady) se stává nesolventním a směřuje k úpadku (execuci). Tuto detekční metodu Index_{BD} lze aplikovat na data jakéhokoliv podniku obchodní korporace.

4.2.5. Taxonomie outliers

Taxonomie²⁰⁸ outliers zkoumá a klasifikuje vybrané jevy a třídí je podle specifických společných znaků do jednotlivých taxonomů (skupin), které jsou dále zařazeny do hierarchického stromu. Taxonomie se běžně využívá v biologii, farmacii, medicíně, informatice apod. Patří do skupiny statistických výzkumných metod.²⁰⁹ Autorka práce zpracovávala v rámci studia²¹⁰ rozbor vícerozměrných statistických analýz. Z tohoto rozboru²¹¹ ji nejvíce inspirovala vícerozměrná metoda shlukové analýzy a její možnost využití pro detekci podvodů v účetnictví.

Podstatou metody je analýza extrémů – *outliers*, kdy se následně dokazuje pravdivost tvrzení o extremitě zkoumané hodnoty. K takové analýze se používají sofistikované jednorozměrné nebo vícerozměrné metody, které na určitém definovaném souboru dat potvrdí, že se jedná o extrémní hodnotu. Pro správnou aplikaci metody ze skupiny taxonomie outliers je v první řadě stěžejní, jestli je důležitá extrémní hodnota ve frekvenční nebo datové oblasti. To znamená extrémní hodnoty ze „zdrojové matice.“

V případě frekvenční oblasti je extremita dána četností výskytu extrémních hodnot, které převyšují četnost výskytu ostatních hodnot zkoumaných dat. Charakteristickým znakem je tedy četnost extrémních hodnot.

V případě datové oblasti je extremita dána extrémní hodnotou převyšující nebo nedosahující charakteristické hodnoty, které mohou tato zkoumaná data běžně nabývat. Datové extrémy lze definovat jako body ležící mimo shluk datového souboru.

Metody ze skupiny taxonomie outliers²¹² lze zařadit jako jednu z možných metod pro odhalování podvodů v účetnictví. Extrémy a extrémní hodnoty jsou součástí standardní analýzy jevů nebo dat. Pojem extrém je možné běžně označovat jako data, která dosáhla neočekávané

²⁰⁸ Taxonomie – definování. (2014) [online 6.9.2019].

Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1431/jaro2014/Bi6580/um/Taxonomie_2014.pdf

²⁰⁹ Molnár, Z. a kolektiv. (2012) Pokročilé metody vědecké práce. *Profess Consulting*. Praha. ISBN: 978-80-7259-064-3. Dostupné z: http://www.fit.vutbr.cz/lib/dokumenty/Pokrocile_metody_vedecke_prace.pdf

²¹⁰ Rozbor vícerozměrných analýz – seminární práce autorky ke zkoušce z matematicko – statistických výzkumných metod.

²¹¹ Zadání: doc. RNDr. T. Mrkvička, PhD

²¹² Meloun, M., Militký, J. (2012) *Kompendium statistického zpracování dat*. 3. vydání. Karolinum 1. Praha: ISBN: 978-80-246-2196-8

hodnoty nebo neočekávaného stavu. To znamená data extrémně vysoká nebo jakkoli nápadně vybočující.

4.2.5.1. Detekce jednorozměrných extrémů - outliers²¹³

Analýza jednorozměrných outliers předpokládá, že hodnoty zkoumané datové sady a hodnoty očekávaných odlehlých jsou známy. Vlastní detekci extrémů lze získat numerické hodnoty extrémů z datové sady, to znamená výpočet extrémů pomocí aparátu matematické analýzy.

Detekci jednorozměrných outliers byla podrobena vybraná data a ukazatele z účetních výkazů zisku a ztráty vybraných reálných podniků obchodních korporací.

Cílem analýzy je detekce odlehlých hodnot v datové oblasti.

Postup při analýze datových sad za účelem prokázání extrémů probíhá ve dvou krocích. Nejprve se identifikují body podezřelé z extrémů, čímž se vymezí množina těch bodů, které se budou dále analyzovat v druhém kroku, a to grafickou průzkumovou analýzou dat.

Hodnocení na základě této analýzy poskytuje informace o nenormalitách (vybočující měření). Tato analýza je velmi citlivá a závisí zejména na síle testu. Data vybraných obchodních korporací se vloží pro účely analýzy do zdrojové matice.²¹⁴

Ukazatel ziskové marže

Prvním ukazatelem podrobeným jednorozměrné analýzy je zisková marže.

Tabulka 18 Hodnoty kvantilů pro zadanou číselnou řadu - ilustrace

Kvantil	Dolní kvantil	Horní kvantil
Medián – M	0,0500	0,0500
Kvartil - F	0,0342	0,1218

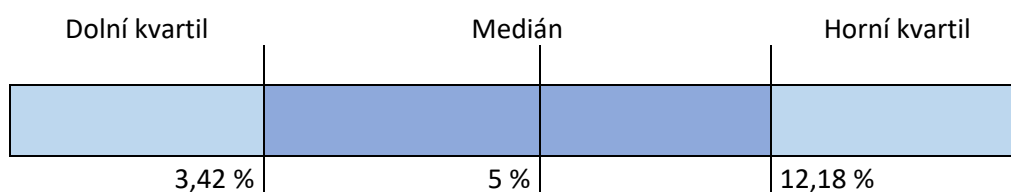
Zdroj: Vlastní zpracování

V druhém kroku se datová sada rozdělí na množinu extrémů – outliers do grafické průzkumové analýzy dat.

²¹³ Tamtéž

²¹⁴ Hradecká, M. (2017) Detection of outliers as a possible method of accounting fraud revelation. *Mezinárodní vědecká konference INPROFORUM 2017. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*. ISBN 978-80-7394-668-5.

Graf 1 Grafické znázornění detekovaných kvantilů - ilustrace

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě ilustrace provedené grafické průzkumové metody ukazatele ziskové marže z výkazu zisku a ztráty vybraných korporací lze uvést, že analyzované vybočující hodnoty datové sady jsou hodnoty pod 3,42 % a hodnoty nad 12,18 %. Doporučené optimální hodnoty tohoto ukazatele se pohybují v rozpětí 5 % až 12 %. Podniky obchodní korporace, které dosahují menší ziskové marže²¹⁵ nežli 3,42 %, ²¹⁶ by měly být podrobeny detailnější analýze vlivů, které způsobily nízkou ziskovou marži. Jedná se například o nesprávné kalkulace cenotvorby, špatně nastavené odpisové plány technologického zařízení, nehospodárnost v oblasti energií a ostatních médií, neefektivní mzdové a osobní náklady, ale také například vysoká službová část výkonové spotřeby, kde je největší pravděpodobnost kreativity zkreslování účetnictví nebo záměrné zkreslování výnosů z prodaných produktů, zejména systémem uplatňovaných slev.²¹⁷

Ukazatel rentability nákladů z hlavní činnosti

Doplňujícím ukazatelem k ziskové marži, který byl podroben jednorozměrné analýze, je ukazatel rentability nákladů z hlavní činnosti. Tento ukazatel znázorňuje, jaká část z 1 koruny utopené v nákladech z hlavní činnosti se podniku vrátí v podobě zisku. Čím nižší je hodnota tohoto ukazatele, tím roste zisková marže. Pokud hodnota tohoto ukazatele roste, snižuje se ziskovost, ale i rentabilita vloženého kapitálu a hodnoty podniku obchodní korporace.

Tabulka 19 Hodnoty kvantilů pro zadanou číselnou řadu - ilustrace

Kvantil	Dolní kvantil	Horní kvantil
Medián – M	0,0546	0,0546
Kvartil - F	3,6000	0,1445

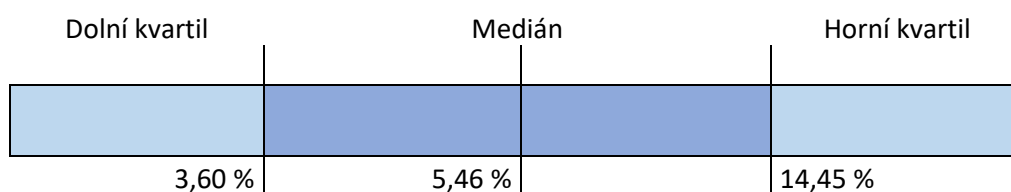
Zdroj: Vlastní zpracování

²¹⁵ V Odvětví výroby piva

²¹⁶ Případně 5 %, podle rozhodnutí posuzovatele

²¹⁷ Pro analýzu kreativity v případě uplatňování slev, zejména četnosti uplatněných slev lze použít také taxonomii outliers, ale ve frekvenční oblasti.

Graf 2 Grafické znázornění detekovaných kvantilů - ilustrace

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě ilustrace provedené grafické průzkumové metody ukazatele rentability nákladů z hlavní činnosti z výkazu zisku a ztráty vybraných korporací lze uvést, že analyzované vybočující hodnoty datové sady jsou hodnoty pod 3,60 % a hodnoty nad 14,45 %. Podle výše definované legendy k tomuto ukazateli by připadala v úvahu podrobnější detekce podniků vybočujících nad horním kvantilem, a to ze stejného důvodu jak u ukazatele ziskové marže, to znamená, jaká část nákladů roste neúměrně k tržbám. Podniky, které dosahují hodnot nad horním kvantilem, to znamená nad 14,45 % rentability nákladů z hlavní činnosti, by měly být detekovány v komparaci s ukazatelem ziskové marže, zejména s ohledem na správnost kalkulace cenotvorby, která umožňuje tak vysoké hodnoty rentability nákladů a tím nízkou ziskovou marži.

Ukazatel $Index_{BD}$ (příspěvek na rozvoj podniku)

Příspěvek na rozvoj podniku²¹⁸ detekuje, jaká část užitku vytvořené přidané hodnoty²¹⁹ upravené zůstává v podniku na jeho rozvoj po vyplacení maximálních požadovaných podílů na zisku.

Tabulka 20 Hodnoty kvantilů pro zadanou číselnou řadu - ilustrace

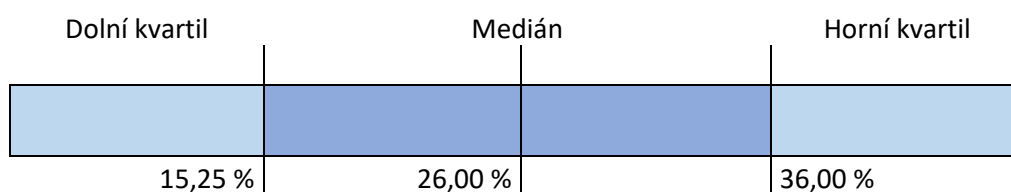
Kvantil	Dolní kvantil	Horní kvantil
Medián – M	0,2600	0,2600
Kvartil - F	0,1525	0,3600

Zdroj: Vlastní zpracování

²¹⁸ $Index_{BD}$ – popis v kapitole 4.2.4.

²¹⁹ Tento index pracuje s přidanou hodnotou upravenou. Její popis je v kapitole 4.2.2.

Graf 3 Grafické znázornění detekovaných kvantilů - ilustrace

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě ilustrace provedené grafické průzkumové metody ukazatele příspěvku na rozvoj podniku z výkazu zisku a ztráty vybraných korporací lze uvést, že analyzované vybočující hodnoty datové sady jsou hodnoty pod 15,25 % a hodnoty nad 36,0 %.

Doporučené optimální hodnoty tohoto ukazatele se pohybují v rozpětí 30 % až 45 %²²⁰. Obchodní korporace, které dosahují menší hodnoty tohoto příspěvku na rozvoj podniku nežli 25 % by měly být podrobeny detailnější analýze vlivů, protože nadměrný odliv peněžních prostředků z podniků obchodních korporací na dividendách a podílech na zisku nebo nadměrných tantiémách na úkor dalšího rozvoje podniku vede ke snížení likvidity, nesolventnosti a v některých případech až k bankrotu podniku.

Pokud je analýza zaměřena na velký datový soubor mnoha podniků obchodních korporací,²²¹ tak v případě jednotlivých podniků začleněných do této analýzy je nutná korekce vybočujících hraničních hodnot pro začlenění do interních procesů podniku obchodní korporace, například do robotického interního auditu²²². Vybočující hraniční hodnoty na základě této průzkumové metody musí být v souladu s výše uvedeným posuzovány podle rozhodnutí posuzovatele, a to korekcí kontrolovaných subjektů.

Relevantnost hodnocení dat je dána možností zdroje dat. Pro tuto průzkumovou analýzu byla použita data z výkaznictví vybraných obchodních korporací dostupných z veřejného rejstříku (www.justice.cz). Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, tato data z výkaznictví mohou být zkreslená na základě kreativity zpracovatelů nebo předkladatelů účetního výkaznictví. Autorka proto upřednostňuje tuto analýzu provádět na základě dat přímo z účetních knih nebo robotického interního auditu. Pokud se provádí analýza v rámci daňových kontrol správců daně

²²⁰ Rozsah doporučených hodnot se může lišit podle odvětví.

²²¹ Například v případě průzkumové analýzy prováděné Finančním úřadem z důvodů možného prověřování krácení daně z příjmů nebo daně z přidané hodnoty.

²²² Například pro vytváření dashboards. Nadřazené softwarové aplikace nebo součást finančních metrik strategické metody balanced scorecard

je výběr a selekce dat vybraných kontrolovaných subjektů dána datovým souborem, kterým disponují Finanční úřady.

Tabulka 17 Zdrojová matice - vypočtené hodnoty ukazatelů²²³ - ilustrace

Firma	Obrat	EAT	ZM	NA-HČ	Služby	RONA Total	RONA Služeb	PH	UPH	PBD-PH	PBD-UPH
Firma 1	139 256	2 002	0,0144	136 284	29 186	0,0147	0,0686	76 411	2 972	0,97	0,33
Firma 2	45 141	1 840	0,0408	42 286	7 552	0,0435	0,2436	19 858	2 704	0,91	0,32
Firma 3	42 526	2 586	0,0608	39 133	3 633	0,0661	0,7118	10 135	3 393	0,74	0,24
Firma 4	46 260	8 850	0,1913	26 484	5 862	0,3342	1,5097	30 356	13 732	0,71	0,36
Firma 5	87 401	4 521	0,0517	78 512	18 371	0,0576	0,2461	32 052	9 189	0,86	0,51
Firma 6	46 410	1 673	0,0360	43 778	7 096	0,0382	0,2358	16 436	2 632	0,90	0,36
Firma 7	99 970	9 925	0,0993	91 738	25 151	0,1082	0,3946	38 587	21 270	0,74	0,53
Firma 8	1 200 665	143 116	0,1192	1 033 028	612 781	0,1385	0,2336	300 257	167 637	0,52	0,15
Firma 9	780 944	143 076	0,1832	600 306	122 152	0,2383	1,1713	415 509	180 638	0,66	0,21
Firma 10	180 868	34 325	0,1898	132 459	12 749	0,2591	2,6924	116 838	48 409	0,71	0,29
Firma 11	142 117	654	0,0046	139 986	27 229	0,0047	0,0240	67 107	2 131	0,99	0,69
Firma 12	75 790	3 126	0,0412	72 329	10 207	0,0432	0,3063	27 593	3 451	0,89	0,09
Firma 13	2 702 491	257 793	0,0954	2 382 045	612 712	0,1082	0,4207	958 240	320 446	0,73	0,20
Firma 14	219 297	4 820	0,0220	209 968	34 552	0,0230	0,1395	49 631	9 452	0,90	0,49
Firma 15	99 062	2 023	0,0204	96 460	22 382	0,0210	0,0904	28 023	2 602	0,93	0,22
Firma 16	519 676	16 868	0,0325	496 186	125 515	0,0340	0,1344	132 084	17 812	0,87	0,05
Firma 17	17 975	893	0,0497	16 967	9 715	0,0526	0,0919	8 260	1 008	0,89	0,11
Firma 18	11 275	420	0,0373	10 796	2 707	0,0389	0,1552	4 621	479	0,91	0,12
Firma 19	21 078	6 323	0,3000	13 143	1 443	0,4811	4,3818	13 609	7 935	0,54	0,20
Firma 20	29 167	3 629	0,1244	24 035	4 552	0,1510	0,7972	15 883	5 333	0,77	0,32

Zdroj: Vlastní zpracování

Ilustrace zdrojové matice prezentuje soubor vybraných matematicky zpracovaných ukazatelů, které jsou podstatné pro vedení podniku obchodní korporace.

²²³EAT – čistý zisk po zdanění, ZM – zisková marže, NA-HČ – náklady na hlavní činnost, RONA – total - Rentabilita nákladů celkem, RONA služeb – rentabilita služeb, PH – přidaná hodnota, UPH – upravená přidaná hodnota, PBD PH – příspěvek na rozvoj podniku z přidané hodnoty, PBD UPH - příspěvek na rozvoj podniku z upravené přidané hodnoty

4.2.5.2. Detekce vícerozměrných extrémů - outliers

K detekci velkého množství účetních dat podniků obchodních korporací v datové oblasti lze použít metodu Shlukové analýzy²²⁴, která umožňuje sledování více rozměrů v rámci jedné analýzy u vybraných podniků. Do zdrojové matice lze přiřazovat data nebo matematicky zpracované ukazatele podniků do datové sady podle ekonomické činností nebo velikosti podniků apod. Například při prověřování zkreslení účetního výsledku hospodaření, transferových řízených transakcí, marže, a to ve vazbě na výkonovou spotřebu a příspěvek na rozvoj podniku. Výsledky analýzy jsou závislé na správně nastavených vstupních parametrech. Aplikace této metody vícerozměrné analýzy v rámci výzkumu byla zaměřena matematicky zpracované ukazatele 1) vytvořený účetní výsledek hospodaření (čistý zisk), 2) upravenou přidanou hodnotu a 3) hodnotu vytvořeného příspěvku na rozvoj podniku.

Detekci outliers Shlukovou analýzou²²⁵ byla podrobena vybraná data a ukazatele z výkazů zisku a ztráty vybraných reálných podniků obchodních korporací²²⁶. Cílem analýzy byla detekce odlehklých hodnot - outliers. Hodnoty matematicky zpracovaných ukazatelů byly vloženy do zdrojové matice.²²⁷

Vybrané vstupní proměnné ze zdrojové matice

- Vytvořený účetní výsledek hospodaření (čistý zisk)
- Dosažená upravená přidaná hodnota
- Hodnota vytvořeného příspěvku na rozvoj podniku - $Index_{BD}$

Pro analýzu detekce outliers byl vybrán hierarchický postup shlukování.²²⁸ To znamená, že skupina podniků (objektů) v daném shluku má menší vzdálenost, než podniky (objekty) do shluku nepatřící. Pro tento postup není vhodná standardizace dat.

²²⁴ Meloun, M., Militký, J. (2012) *Kompendium statistického zpracování dat*. 3. vydání. Karolinum 1. Praha: ISBN: 978-80-246-2196-8

²²⁵ Hradecká, M. (2017) Detection of outliers as a possible method of accounting fraud revelation *Mezinárodní vědecká konference INPROFORUM 2017. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*. ISBN 978-80-7394-668-5.

²²⁶ Vybraných z dostupné databáze www.justice.cz

²²⁷ Zdrojová matice je shodná s maticí v tabulce 17, kapitola 4.4.5.1.

²²⁸ Viz tabulka č. 21 a graf č. 4

Cílem analýzy shluků je klasifikace objektů²²⁹ do taxonomů (skupin) prostřednictvím zjednodušení dat podle znaků podobnosti a charakterizování objektů ve shlucích.²³⁰

Tabulka 21 Rozvrh shlukování - ilustrace

Rozvrh shlukování (Detekce outlier - zdrojová matice)																				
Jednoduché spojení																				
Euklid. vzdálenosti																				
spojení vzdálen.	Obj. č. 1	Obj. č. 2	Obj. č. 3	Obj. č. 4	Obj. č. 5	Obj. č. 6	Obj. č. 7	Obj. č. 8	Obj. č. 9	Obj. č. 10	Obj. č. 11	Obj. č. 12	Obj. č. 13	Obj. č. 14	Obj. č. 15	Obj. č. 16	Obj. č. 17	Obj. č. 18	Obj. č. 19	Obj. č. 20
181,8598	Firma 2	Firma 6																		
209,5066	Firma 2	Firma 6	Firma 15																	
313,1581	Firma 1	Firma 2	Firma 6	Firma 15																
398,2085	Firma 5	Firma 14																		
543,1059	Firma 3	Firma 12																		
709,6266	Firma 17	Firma 18																		
719,9285	Firma 1	Firma 2	Firma 6	Firma 15	Firma 3	Firma 12														
1135,501	Firma 1	Firma 2	Firma 6	Firma 15	Firma 3	Firma 12	Firma 11													
1148,151	Firma 1	Firma 2	Firma 6	Firma 15	Firma 3	Firma 12	Firma 11	Firma 17	Firma 18											
1948,059	Firma 1	Firma 2	Firma 6	Firma 15	Firma 3	Firma 12	Firma 11	Firma 17	Firma 18	Firma 20										
2135,485	Firma 5	Firma 14	Firma 19																	
3745,403	Firma 1	Firma 2	Firma 6	Firma 15	Firma 3	Firma 12	Firma 11	Firma 17	Firma 18	Firma 20	Firma 5	Firma 14	Firma 19							
5878,716	Firma 1	Firma 2	Firma 6	Firma 15	Firma 3	Firma 12	Firma 11	Firma 17	Firma 18	Firma 20	Firma 5	Firma 14	Firma 19	Firma 4						
7614,268	Firma 1	Firma 2	Firma 6	Firma 15	Firma 3	Firma 12	Firma 11	Firma 17	Firma 18	Firma 20	Firma 5	Firma 14	Firma 19	Firma 4	Firma 7					
7756,482	Firma 1	Firma 2	Firma 6	Firma 15	Firma 3	Firma 12	Firma 11	Firma 17	Firma 18	Firma 20	Firma 5	Firma 14	Firma 19	Firma 4	Firma 7	Firma 16				
13001,06	Firma 8	Firma 9																		
35226,74	Firma 1	Firma 2	Firma 6	Firma 15	Firma 3	Firma 12	Firma 11	Firma 17	Firma 18	Firma 20	Firma 5	Firma 14	Firma 19	Firma 4	Firma 7	Firma 16	Firma 10			
161402,6	Firma 1	Firma 2	Firma 6	Firma 15	Firma 3	Firma 12	Firma 11	Firma 17	Firma 18	Firma 20	Firma 5	Firma 14	Firma 19	Firma 4	Firma 7	Firma 16	Firma 10	Firma 8	Firma 9	
180948,7	Firma 1	Firma 2	Firma 6	Firma 15	Firma 3	Firma 12	Firma 11	Firma 17	Firma 18	Firma 20	Firma 5	Firma 14	Firma 19	Firma 4	Firma 7	Firma 16	Firma 10	Firma 8	Firma 9	Firma 13

Zdroj: Vlastní zpracování za použití software Statistica 12

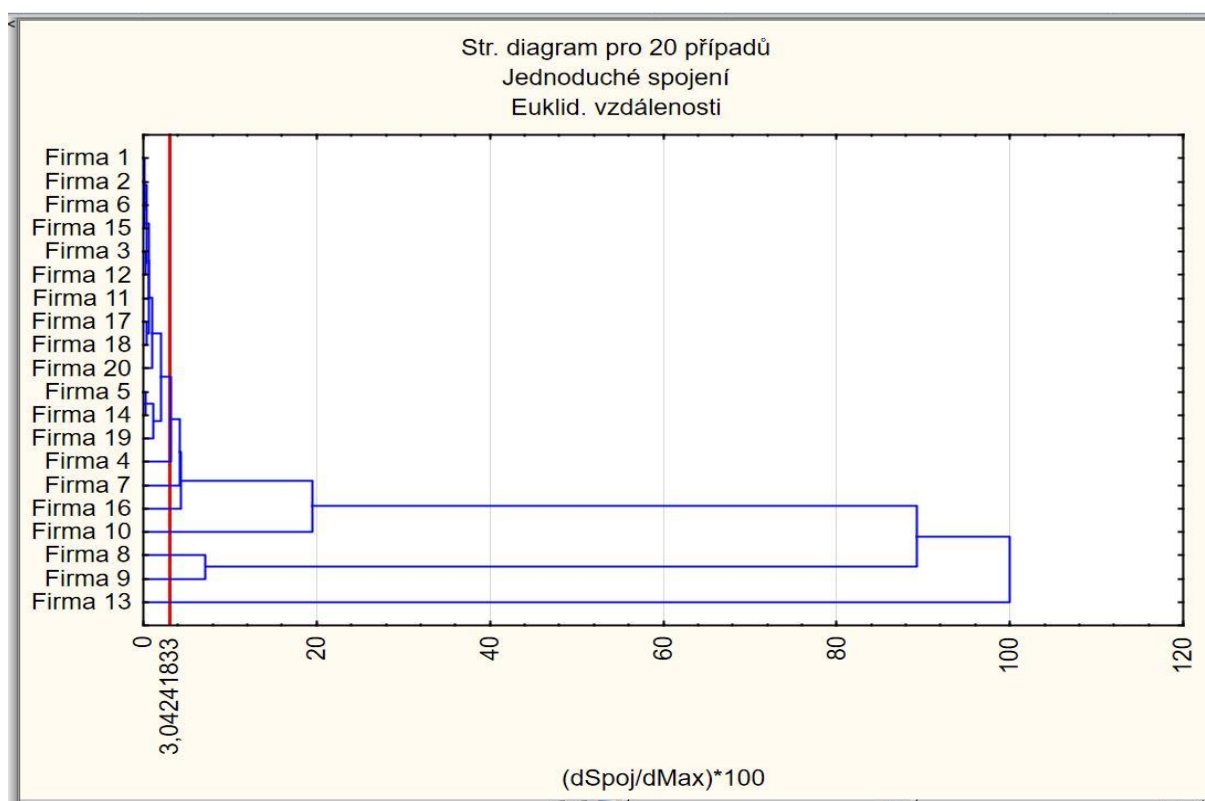
Z tabulky 21 - ilustrace je patrné rozdělení vybraných firem do clustřů neboli taxonomů podle mezi-objektové podobnosti na základě měření korelační míry a míry vzdálenosti.

Grafické znázornění hierarchického shlukování se provádí pomocí grafu nazývaného dendrogram, který znázorňuje historii spojování do shluků při dané vzdálenosti.

²²⁹ Popis systematiky taxonomie. Meloun, M., Militký, J. (2017) *Statistická analýza vícerozměrných dat v příkladech*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3618-4

²³⁰ Meloun, M., Militký, J. (2017) *Statistická analýza vícerozměrných dat v příkladech*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3618-4

Graf 4 Výsledný dendrogram shluků – ilustrace

Zdroj: Vlastní zpracování za použití software Statistica 12

Výsledný dendrogram²³¹ v ilustraci je následně upravován pomocí posuvné linie, která utváří rozhraní shluků. Shluky pod touto linií následně vytvoří jeden shluk a společně s ostatními shluky za posuvnou linií vytváří konečný počet shluků²³². Terminační kritérium²³³ není nijak ustanoveno, a proto jej lze stanovit za pomoci jednoduchého vyšetření měr podobnosti mezi shluky v každém kroku. Terminační kritérium je tam, kde míra podobnosti překročí předem definovanou velikost nebo se následně hodnoty skokově mění.

²³¹ Meloun, M., Militký, J. (2017) *Statistická analýza vícerozměrných dat v příkladech*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3618-4

²³² Tento proces se nazývá terminační kritérium. Meloun, M., Militký, J. (2017) *Statistická analýza vícerozměrných dat v příkladech*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3618-4

²³³ Tamtéž

Tabulka 22 Zařazení do klustrů s hodnotami ukazatelů - ilustrace

Zařazení do klustrů (Detekce outlier - zdrojová matice)				
Spojovací vzdálenost = 5502,18				
Jednoduché spojení				
Euklid. vzdálenosti				
	Zařazení do klustrů	EAT	UPH	PBD-UPH
Firma 4	1	8850	13732	0,35551995
Firma 7	2	9925	21270	0,53338035
Firma 8	3	143116	167637	0,14627439
Firma 9	4	143076	180638	0,20794074
Firma 10	5	34325	48409	0,29093764
Firma 13	6	257793	320446	0,19551812
Firma 16	7	16868	17812	0,05299798
Firma 1	8	2002	2972	0,32637954
Firma 2	8	1840	2704	0,31952663
Firma 3	8	2586	3393	0,23784262
Firma 5	8	4521	9189	0,50799869
Firma 6	8	1673	2632	0,3643617
Firma 11	8	654	2131	0,69310183
Firma 12	8	3126	3451	0,0941756
Firma 14	8	4820	9452	0,49005501
Firma 15	8	2023	2602	0,22252114
Firma 17	8	893	1008	0,1140873
Firma 18	8	420	479	0,12317328
Firma 19	8	6323	7935	0,2031506
Firma 20	8	3629	5333	0,31951997

Zdroj: Vlastní zpracování za použití software Statistica 12

Provedenou analýzou výsledků podobnosti objektů ve shlcích (clustrech) je patrné rozdělení objektů do shluků (klustrů) podle skokové změny v hodnotách. Shluky objektů (firem) pod terminačním kritériem se spojily do shluku číslo 8. Hodnoty deklarované v tomto shluku se pohybují v rádech jednotek milionů korun a ve vzájemné korelaci nevybočují u dosaženého čistého zisku a upravené přidané hodnoty dosažené z hlavní ekonomické činnosti podniku. V případě ukazatele příspěvku na rozvoj podniku ($Index_{BD}$) již některé dosažené hodnoty u objektů (firem) v tomto shluku vybočují. Jedná se zejména o objekty (firmy) s hodnotami pod doporučenými hodnotami²³⁴. Znamená to, že tyto objekty (firmy 19, 18, 17, 15, 3 a zejména firma 12) nechávají po vyplacení celého čistého zisku běžného období na podílech na zisku²³⁵ málo peněžních prostředků (cash flow) na další rozvoj podniku neboli akcionáři nebo společníci upřednostňují vyplacení podílů na zisku a tím i odliv peněžních prostředků z podniku a v případě zahraničních podniků i z České republiky na úkor stability, solventnosti a růstu hodnoty podniku. Hodnoty deklarované ve shlcích číslo 1 a 2 (firmy 4 a 7) jsou také v rádech jednotek milionů korun, ale vzájemná korelace hodnot dosaženého čistého zisku a upravené přidané hodnoty z hlavní ekonomické činnosti je vybočující. Znamená to, že v provozních nákladech mimo hlavní ekonomickou činnost byly utopeny peněžní prostředky v rozpětí 12 až 14 milionů korun.

²³⁴ Doporučené hodnoty 30 % až 45 %

²³⁵ Ve formě dividend u akciových společností nebo podílech na zisku u společností s ručením omezeným.

Je tedy nutné podrobit tyto firmy podrobnější kontrole řízení nákladů, neboť tyto náklady nejsou hodnototvorné a nezahrnují se do kalkulací cenotvorby. Z pohledu ukazatele příspěvku na rozvoj podniku tyto firmy vykazují průměrné až nadprůměrné hodnoty tohoto indexu, ale nejsou vynaložené efektivně, protože jsou utopené v provozních nákladech a měly by být spíše využity pro hlavní ekonomickou činnost.

Hodnoty deklarované ve shluku číslo 7 (firma 16) jsou v řádu desítek milionů korun a ve vzájemné korelaci nevybočují u dosaženého čistého zisku a upravené přidané hodnoty dosažené z hlavní ekonomické činnosti podniku. V případě ukazatele příspěvku na rozvoj podniku (Index_{BD}) je hodnota velmi vybočující, neboť tento podnik ponechává na rozvoj podniku jeho cash flow²³⁶ pouze 5 % z upravené přidané hodnoty. Opět lze konstatovat, že akcionáři nebo společníci upřednostňují vyplacení podílů na zisku a tím i autorizují odliv peněžních prostředků z podniku a v případě zahraniční účasti i z České republiky na úkor stability, solventnosti a růstu hodnoty podniku.

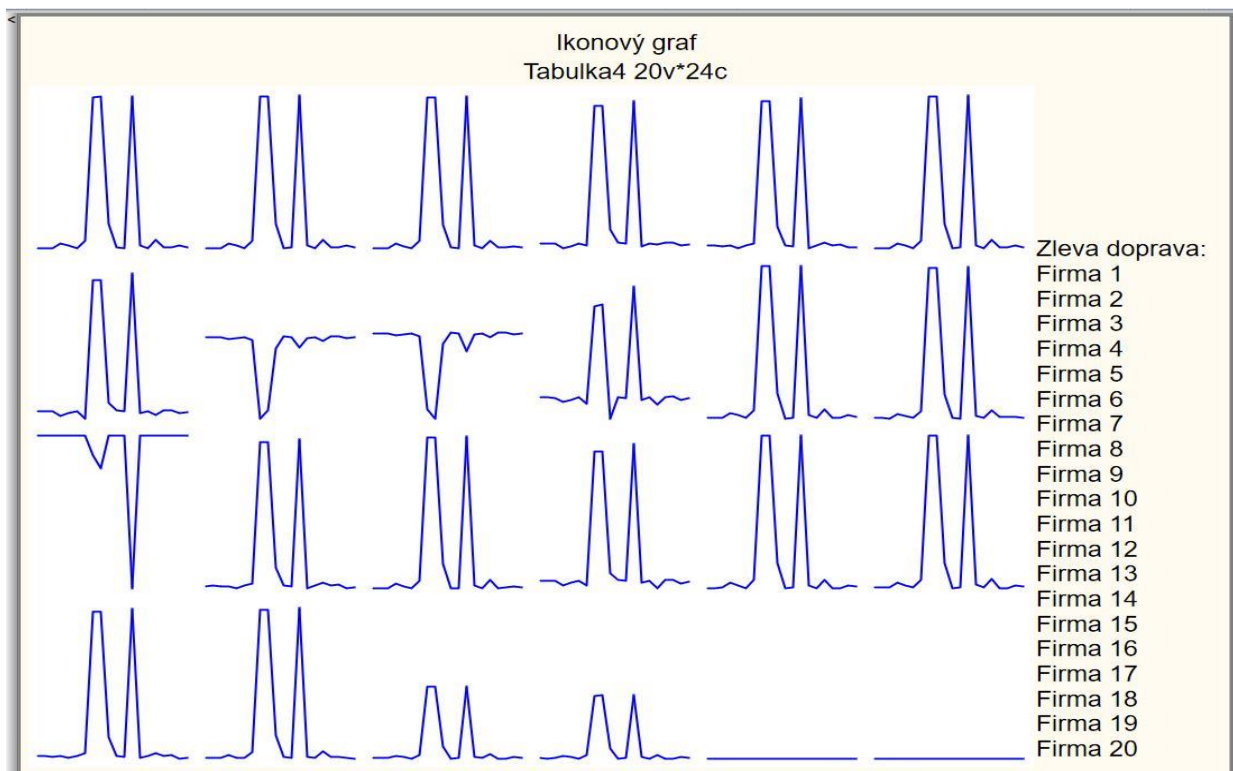
Hodnoty deklarované ve shluku číslo 5 (firma 10) jsou také v řádu desítek milionů korun, ale vzájemná korelace hodnot dosaženého čistého zisku a upravené přidané hodnoty z hlavní ekonomické činnosti jsou vybočující a v tomto shluku je vybočující hodnotou i hodnota příspěvku na rozvoj podniku. Znamená to, že v provozních nákladech mimo hlavní ekonomickou činnost byly utopeny peněžní prostředky v řádu 14 milionů korun. Znovu je tedy nutné podrobit tuto firmu podrobnější kontrole řízení nákladů, neboť tyto náklady nejsou hodnototvorné a nezahrnují se do kalkulací cenotvorby. V případě ukazatele příspěvku na rozvoj podniku je hodnota podprůměrná, ale dosahuje minimálně 29 %.

Hodnoty deklarované ve shlucích číslo 3 a 4 (firma 8 a 9) jsou v řádu stovek milionů korun a ve vzájemné korelaci nevybočují u dosaženého čistého zisku a upravené přidané hodnoty dosažené z hlavní ekonomické činnosti podniku. V případě ukazatele příspěvku na rozvoj podniku (Index_{BD}) je hodnota u firmy 9 mírně vybočující, neboť tento podnik ponechává na rozvoj podniku jeho cash flow 21 % z upravené přidané hodnoty a u firmy 8 je velmi vybočující, neboť tento podnik ponechává na rozvoj podniku jeho cash flow 14,5 % z upravené přidané hodnoty. I v tomto případě lze konstatovat, že akcionáři nebo společníci upřednostňují vyplacení podílů na zisku a tím i autorizují odliv peněžních prostředků z podniku a v případě zahraniční účasti i z České republiky na úkor stability, solventnosti a růstu hodnoty podniku. Hodnoty deklarované ve shluku číslo 6 (firma 13) jsou také v řádu stovek milionů korun, ale vzájemná korelace

²³⁶ Cash flow – peněžní tok

hodnot dosaženého čistého zisku a upravené přidané hodnoty z hlavní ekonomické činnosti jsou vybočující a v tomto shluku je vybočující hodnotou i hodnota příspěvku na rozvoj podniku. Znamená to, že v provozních nákladech mimo hlavní ekonomickou činnost byly utopeny peněžní prostředky v řádu 63 milionů korun. Znovu je tedy nutné podrobit tuto firmu podrobnější kontrole řízení nákladů, neboť tyto náklady nejsou hodnototvorné a nezahrnují se do kalkulací cenotvorby. V případě ukazatele příspěvku na rozvoj podniku je hodnota podprůměrná, ale dosahuje minimálně 20 %. Výsledky shlukové analýzy lze prezentovat i v grafické formě. Pro grafické znázornění vybočujících hodnot (outliers) byl vybrán ikonový graf.

Graf 5 Ikonový graf shlukové analýzy - ilustrace

Zdroj: Vlastní zpracování za použití software Statistika 12

Ilustrace Ikonového grafu znázorňuje vybočující hodnoty (outliers) v hodnotách ukazatelů ze zdrojové matice. Vyšší vybočující hodnoty jsou u grafu firmy číslo 8 a 9 a nejvyšší vybočující hodnoty jsou u firmy číslo 13.

4.2.6. Shrnutí výsledků vybraných metod pro odhalování podvodů v účetnictví.

Odhalování podvodů v účetnictví je velmi důležitý úkol. Nejpostiženější skupinou kreativitou v účetních záznamech a výkaznictví je zejména skupina stakeholders. Uvnitř podniku to jsou zejména zaměstnanci, kteří nemohou dosáhnout na vyšší mzdy, protože podnik nemá dostatečné finanční rezervy (cash flow) a také z důvodu, že podnik nedostatečně sestavuje (propočítává) dlouhodobé plány²³⁷ v oblasti řízení nákladů a kalkulačního systému. Dále se jedná o samotný podnik a jeho rozvoj do budoucna. Znamená to, že podniku chybí peněžní prostředky (cash flow) na budoucí investice a inovace, aby mohla růst hodnota podniku.

Z pohledu okolí podniku je nejpostiženější ze skupiny stakeholders stát, který kreativitou v účetní evidenci podniků přichází o příjmy státního rozpočtu z daní. Obdobně jsou kráceny na těchto příjmech i obce, neboť v rámci přerozdělování příjmů z daní nedostávají svůj podíl na těchto příjmech. Vlastníci a investoři mohou být postiženou skupinou také, pokud je kreativita v účetnictví páchána managementem podniku nebo zaměstnanci.

Metody k odhalování podvodů v účetnictví založené na analýzách účetních výkazů²³⁸ a účetních závěrek v časových řadách nebo i jen za uplynulé účetní období řeší problematiku podvodů v účetnictví až následně²³⁹, tedy s časovým zpožděním. Čas je ale v tomto případě nejdůležitější faktor. Výsledky těchto analýz mohou již pouze ukázat, že podnik byl okraden, účetnictví a účetní výkazy zkresleny a je možné pouze vyčíslit škodu. Zpětné vyšetřování, kdo je odpovědný za toto zkreslení nebo za tento podvod, je žádoucí pro výpověď z pracovního poměru takového jedince z podniku, ale způsobená škoda je již nenapravitelná – stala se.

Je tedy velmi důležité přistupovat ke kreativě a podvodům v účetnictví obezřetně a tuto problematiku řešit preventivně průběžně, nejlépe online.²⁴⁰ Vybrané detekční metody hodnototvorných řetězců, upravené přidané hodnoty, $index_{UBD}$ a taxonomie outliers umožňují detekovat podvody v účetnictví, neboť jsou navázány na kalkulační systém podniku obchodní korporace a jsou plně využitelné v době digitalizace a robotizace. Aplikací jednotlivých metod pro odhalování podvodů v účetnictví nelze dosáhnout na komplexní řešení řízení fraud managementu.

²³⁷ Dlouhodobé plány jsou primárně sestavovány podle priority vlastníků, a to hodnoty dividend požadovaných k vyplacení každým rokem. Ostatní hodnoty ve finančních plánech jsou této prioritě přizpůsobovány.

²³⁸ Výkazu Rozvaha, Výkazu zisku a ztráty a výkazu o pohybu peněžních prostředků

²³⁹ Po uzavření účetnictví, po sestavení účetní závěrky, případně při schvalování účetní závěrky na valné hromadě podniku obchodní korporace.

²⁴⁰ Online – sledování v reálném čase

Je nutné implementovat ucelený systém (soubor) těchto metod do celého řízení podniku prostřednictvím robotického interního auditu – podrobněji v kapitole 4.4.

Metoda detekce taxonomie outliers je přiřaditelná do několika identifikačních skupin vytvořených kolektivem autorek Kouřilová a kol.²⁴¹ (2016). Do skupiny b) Identifikace prostřednictvím software a zejména do skupiny c) Identifikace na základě detekce matematicko–statistických metod.

4.3. Návrh na formalizaci účetní metodiky modifikace výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi

Na první pohled je možné se domnívat, že problematika výpočtové základny pro výplatu dividend²⁴² nesouvisí s odhalováním podvodů v účetnictví a také s možnostmi, jak těmto podvodům předcházet. V kontextu s korporátní praxí však tyto oblasti spolu úzce souvisí a jejich výsledky vedou k objasnění a identifikaci podvodů v účetnictví, kterými se záměrně zkreslují výpočtové základny pro výpočet výplaty dividend a podílů na zisku podniků obchodních korporací.

Důležitým faktorem v oblasti zkreslování výpočtové základny pro výplatu dividend je účetní pohled na stanovení účetního čistého výsledku hospodaření. Teoretická východiska a analýza aktuální dividendové politiky byly provedeny v kapitole 1.5.1.

Následně bude proveden přezkum současného stavu postupu kalkulace výpočtové základny pro výplatu dividend a návrh modifikace stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend společně s jeho aplikací na data z výkaznictví vybrané reálné obchodní korporace.

4.3.1. Ustálené zvyklosti pro výplatu dividend

Podle současného stavu ustálených zvyklostí pro výplatu dividend je první ustálenou zvyklostí výše výsledku hospodaření po zdanění za běžné účetní období. Druhou ustálenou zvyklostí je bonita hodnoty disponibilního nerozděleného zisku minulých let a třetí ustálenou zvyklostí je bonita obchodní korporace. Výplatou dividend nesmí dojít k úpadku podniku obchodní

²⁴¹ Kouřilová, J. Drábková, Z., Vlčková, M. (2016) Metody: AHP, CFEBT, DMFCA jako možná metoda identifikace chyb a podvodů v účetnictví. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*, České Budějovice. ISBN: 978-80-7394-623-4

²⁴² Hradecká, M. (2019) Possibilities of identifying distortion of the calculation basis for the payment of dividend on the basis of accounting. *Economic Working Papers*. Vol. 3. N.2. ISSN 1804-9516.

korporace. Bonitu obchodní korporace lze zjistit za pomoci bonitních nebo bankrotních modelů, například Kralickův rychlý test, Index Bonity, Z Score, Aspekt Global Rating apod.

Účetní výsledek hospodaření za běžné účetní období je podle současného stavu tvořen veškerými účetními výnosy a náklady z provozní a finanční činnosti v druhovém členění bez reflektování příčinné souvislosti zejména v oblasti nákladů k jednotlivým aktivitám podniku obchodní korporace (účetní jednotky) a bez reflektování hodnototvorných aktivit.

Disponibilní nerozdělený zisk je podle současného stavu tvořen čistým výsledkem hospodaření po zdanění (EAT²⁴³) ve schvalovacím řízení za skončené účetní období, zvýšeným o nerozdělený zisk minulých let a sníženým o ztráty z minulých let, případně sníženým o dobrovolně vytvářené fondy ze zisku.

4.3.2. Současný postup stanovení výpočtové základny

Prvním krokem by měla být detekce testu na bonitu podniku obchodní korporace pomocí bonitních nebo bankrotních modelů. Za pomoci těchto modelů by účetní jednotka (podniku obchodní korporace) měla zjistit, jestli vyplacením dividend nehrozí možnost úpadku. Pokud se podnik obchodní korporace nepohybuje v pásmu šedé zóny nebo v pásmu signalizujícím bankrot na základě výsledků těchto modelů, může přistoupit k dalšímu kroku detekce.

Druhým krokem je detekce dosaženého čistého výsledku hospodaření. Čistý výsledek hospodaření (EAT) může nabývat kladné hodnoty, to znamená, že byl dosažen čistý zisk nebo může dosahovat záporné hodnoty, to znamená, že byla dosažena účetní ztráta. Pokud byl dosažen čistý účetní zisk, může podnik obchodní korporace přistoupit k dalšímu kroku detekce.

Třetím krokem je detekce bonitní hodnoty disponibilního nerozděleného zisku minulých let. Pokud má podnik obchodní korporace neuhrazené ztráty z minulých let, které převyšují disponibilní zisk z minulých let, musí vedení podniku obchodní korporace nejprve navrhnout valné hromadě vlastníků úhradu ztrát z minulého období, a to z dosaženého zisku za běžné účetní období. Teprve následně, pokud ještě zbývá nějaká část čistého zisku, může podnik obchodní korporace navrhnout rozdělení tohoto zisku na reinvestice a vyplacení dividend schválenou metodou dividendové politiky.

Struktura a složení jednotlivých položek výsledovky a výkazu zisku a ztráty má bezprostřední vliv na výpočtovou základnu pro výplatu dividend. Účetnictví a výkaznictví založené na druhovém členění výnosů a nákladů hrubě zkresluje výpočtovou základnu pro výplatu

²⁴³ EAT – earning after tax – čistý zisk po zdanění

dividend. Výpočtová základna může být tímto druhovým členěním v některých účetních obdobích nadhodnocena nebo podhodnocena. Pokud by bylo účetnictví založeno na kalkulacích hodnototvorných aktivit, podávalo by věrnější obraz o výsledku hospodaření z hlavní ekonomické činnosti odděleně od ostatních provozních činností. Hodnototvorné aktivity²⁴⁴ zahrnují zejména kalkulované příčině související osobní náklady (mzdy a pojistné), odpisy²⁴⁵ majetku, který je používán k danému projektu nebo zakázce, kalkulovaný podíl na nájemném a souvisejících službách, kalkulovaný podíl na režii, podíl na nákladech kapitálu, příčině související podíl na reklamě a na transferových řízených transakcích koncernu apod. Ostatní výnosy a náklady, které příčině nesouvisejí s hodnototvornými aktivitami, by se tak vykazovaly v provozním výsledku hospodaření pod hrubým ziskem nebo ztrátou z hlavní činnosti. Výkaz zisku a ztráty sestavený na bázi hodnototvorných aktivit by umožňoval lepší detekci podvodů v účetnictví, podvodů v oblasti transferových řízených transakcí²⁴⁶ a vyšší transparentnost a objektivnost pro potenciaální investory.

Tabulka 23 Komparace struktury a složení jednotlivých položek výkazu zisku a ztráty

Výkaz v druhovém členění	Modifikovaný výkaz
Tržby za služby	Tržby za služby
Výkonová spotřeba	Hodnototvorné aktivity
(Přidaná hodnota)	Hrubý zisk nebo ztráta
Osobní náklady	Ostatní osobní náklady
Úpravy hodnot (odpisy, OP)	Ostatní úpravy hodnot
Ostatní provozní výnosy	Ostatní provozní výnosy
Ostatní provozní náklady	Ostatní provozní náklady
Provozní výsledek hospodaření	Provozní výsledek hospodaření

Zdroj: Vyhláška č. 500/2002 Sb., prováděcí vyhláška k zákonu o účetnictví. vlastní zpracování.

Zdroj: Modifikovaný výkaz - vlastní návrh

²⁴⁴ Viz kapitola 4.2.3

²⁴⁵ Odpisy majetku vyjadřují průběžné opotřebení majetku v čase.

²⁴⁶ Hradecká, M. (2018) Application of detection methods on controlled transaction of concerns transfer pricing. *Mezinárodní vědecká konference INPROFORUM 2018*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7394-726-2.

Z tabulky číslo 23 je patrné u modifikovaného výkazu oddělení hrubého zisku z hlavní ekonomické činnosti od ostatních provozních aktivit. Výkaz sestavený podle druhového členění nákladů vykazuje hrubě zkreslenou přidanou hodnotu a shodně tak i hrubě zkreslenou upravenou přidanou hodnotu o osobní náklady a odpisy dlouhodobého majetku, neboť položky výkonné spotřeby, osobních nákladů a účetních odpisů zahrnují veškeré náklady, tedy nerozlišené podle příčinné souvislosti.

4.3.3. Návrh modifikace stanovení výpočtové základny

Modifikace výpočtové základny pro výplatu dividend úzce souvisí s navrhovanými změnami autorkou v oblasti účetních předpisů.

Zejména se jedná o změnu struktury výkazu zisku a ztráty v modifikovaném formátu hodnototvorných aktivit a doplnění položek do popisné přílohy účetní závěrky upravené Vyhláškou 500/2002 Sb., v platném znění pro podnikatelské subjekty, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb. o účetnictví, v platném znění. Navrhovanými položkami k doplnění do účetní závěrky jsou zejména rozdělení a účel 1) přijatých služeb, předepsaných nákladů cizího kapitálu na služby a náklady kapitálu věcně přiřaditelné do kalkulace ceny služeb nebo zboží, které tvoří přidanou hodnotu (přidanou hodnotu upravenou) a na 2) přijaté služby a náklady cizího kapitálu ostatní provozního charakteru. Další navrhovanou změnou českých účetních předpisů a standardů autorkou upravujících oceňování je zavedení povinnosti kalkulací všech podnikových aktivit.

Navrhovaná modifikace ustálených zvyklostí pro výplatu dividend vychází primárně z:

- 1) Modifikovaného čistého výsledku hospodaření pro výplatu dividend (NTEDP²⁴⁷).
- 2) Bonitní hodnoty disponibilního nerozděleného zisku minulých let upraveného o vybrané závazky.
- 3) Bonity obchodní korporace matematicky zpracované z modifikovaného výkazu zisku a ztráty.

Modifikovaný výsledek hospodaření po zdanění je čistý výsledek hospodaření (EAT²⁴⁸) upravený o nerealizované výnosy z hlavní ekonomické činnosti, dále o provozní výnosy z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu, a také o položky výnosů z titulu přijatých dotací a

²⁴⁷ NTEDP - net total earning for dividend payments (modifikovaný čistý výsledek hospodaření pro výpočtovou základnu výplatu dividend)

²⁴⁸ EAT – earning after tax (čistý zisk po zdanění)

náhrad od pojišťovny. Na straně nákladů se jedná o úpravu nerealizovaných nákladů z hlavní ekonomické činnosti a ostatních provozních nákladů z prodaného dlouhodobého majetku ve výši zůstatkové ceny a materiálu. Položky nerealizovaných²⁴⁹ výnosů a nákladů z hlavní ekonomické činnosti se vztahují zejména k hodnotám účtovaným souvztažně na účtech dohadných položek aktivních a pasivních (účty doporučeného účtového rozvrhu 388 a 389) a také k hodnotám nerealizovaných výnosů a nákladů účtovaných souvztažně na účtech výnosů příštích období a nákladům příštích období (účty doporučeného účtového rozvrhu 385 a 381), pokud nebudou realizované²⁵⁰ do termínu konání valné hromady, která schvaluje účetní závěrku za dané účetní období a která rozhoduje o rozdělení čistého výsledku hospodaření. Důvodů pro nezahrnutí těchto položek do výpočtové základny pro výplatu dividend je více.

Primárně jsou tyto položky nerealizovaných výnosů a nákladů z hlavní ekonomické činnosti často prostředkem ke kreativnímu zkreslování cíleného účetního výsledku hospodaření za účelem dosažení požadované výše kovenant pro přiznání prémie, tantiém a ročních odměn managementu, a také právě pro nadhodnocení účetního výsledku hospodaření jako výpočtové základny pro zajištění vyplacení dividend. V následujícím účetním období pak musí management podniku obchodní korporace řešit rozpuštění části vytvořených nerealizovaných²⁵¹ zisků do jiného výsledku hospodaření minulých let²⁵² (účet 426 doporučeného účtového rozvrhu) jako důsledek nadhodnocených nerealizovaných výnosů, zejména dohadných položek a tím i nadhodnoceného výsledku hospodaření. Současně musí dojít i k opravě daňové povinnosti²⁵³ vůči státu. Z účetního hlediska budou všechny účty doporučeného účtového rozvrhu vyrovnány, ale z pohledu peněžních toků, likvidity, stability a složení vlastního kapitálu obchodní korporace

²⁴⁹ Tyto položky nerealizovaných výnosů a nákladů z hlavní ekonomické činnosti jsou podle současných předpisů považované za realizované, ale mohou být záměrně nadhodnocované pro zajištění požadované výše kovenant pro výplatu tantiém, prémie a dividend nebo podílů na zisku. Příležitost manipulovat zejména výnosy účtované souvztažně s účty dohadných položek aktivních, vzniká částečně proto, že vykazované realizované výnosy, které jsou zároveň příjmem v daném účetním období, generují i peněžní tok, který je lehce měřitelný. Kdežto dohadné výnosy účtované akruálním principem do období, se kterým časově a věcně souvisí, ale jejich příjem se promítne do peněžních toků až v následujícím účetním období, nelze tak lehce měřit pevnou změnou.

²⁵⁰ To znamená, pokud vytvoří peněžní tok do konání valné hromady, aby byla zajištěna solventnost a likvidita obchodní korporace po vyplacení dividend, odlivu peněžních prostředků

²⁵¹ Rozdíly v těchto záměrně nadhodnocených položkách nákladů a výnosů, lze charakterizovat jako chyby, respektive záměrné chyby a můžeme je zařadit do skupiny nerealizovaných výnosů a nákladů. Management, který se záměrně dopouští této manipulace s výnosy a náklady v jednom účetním období, tyto rozdíly v následujícím účetním období rozpustí jako odchylku odhadů do hospodářského výsledku následujícího roku a tím zkreslí i hospodářský rok následujících období. Tento postup je v rozporu s českými účetními pravidly. Definované rozdíly jako účetní chyby se opravují v následném období výhradně rozvahově do vlastního kapitálu.

²⁵² § 15a, Vyhlášky 500/2002 Sb. Prováděcí Vyhlášky k zákonu č.561/91 Sb. o účetnictví v platném znění

²⁵³ § 23, odst. 3, zákona č. 586/92 Sb. o dani z příjmů, v platném znění

tomu tak není. Opravy účetního výsledku hospodaření sníží stav vlastního kapitálu zejména tím, že korigují výsledek hospodaření předchozího roku, ale bohužel s časovým zpožděním.²⁵⁴ Vyplacením dividend (podílů na zisku) dojde ke snížení nerozděleného zisku minulých let a odtoku peněžních prostředků. Dále je nutné přepočítat test vlastního kapitálu po rozvahovém dni podle § 350, odst. 1 a 2, zákona o obchodních²⁵⁵ korporacích. „*Společnost nesmí rozdělit zisk ani jiné vlastní zdroje mezi akcionáře, pokud se ke dni skončení posledního účetního období vlastní kapitál vyplývající z řádné nebo mimořádné účetní závěrky nebo vlastní kapitál po tomto rozdělení sníží pod výši upsaného základního kapitálu zvýšeného o fondy, které nelze podle tohoto zákona nebo stanov rozdělit mezi akcionáře.*“ Pokud by došlo po vyplacení dividend k následnému porušení tohoto testu, obchodní korporace by v tom případě vyplatila dividendy neoprávněně a v rozporu se zákonem o obchodních korporacích.

Sekundárně tyto položky nerealizovaných výnosů a nákladů nepřispěly peněžním tokem k reálné hodnotě ukazatele likvidity a solventnosti, která je pro výplatu dividend stěžejní.

Dalšími položkami, které by měly být modifikovány jsou položky provozních výnosů a nákladů z prodaného dlouhodobého majetku a materiálu (účty doporučeného účtového rozvrhu 541 a 641). Tyto položky by neměly vstupovat do modifikovaného výsledku hospodaření pro výplatu dividend, protože nevznikly hlavní (hodnototvornou) ekonomickou činností běžného účetního období a peněžní toky z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu by měly být použity přímo na reinvestice²⁵⁶ (skryté rezervy) do nového dlouhodobého majetku bez uvažování plánované výše výplatního poměru a dividendové politiky.

Poslední skupinou pro uvažovanou modifikaci jsou položky provozních výnosů z titulu přijatých dotací a náhrad od pojišťovny. Poskytnuté dotace podniku obchodní korporaci (účetní jednotce) od státu nebo jiné organizace jsou směřovány jako podpůrné peněžní prostředky ke krytí nákladů podniku obchodní korporace, například na zaměstnávání osob se zdravotním postižením nebo na zemědělskou činnost. Rozhodně není možné tyto výnosy zahrnovat do základny pro výplatu dividend (podílů na zisku), neboť záměrem poskytovatele není zvýšení bohatství vlastníků, ale podpora zaměstnanosti a jiné podporované činnosti. Shodně tak provozní výnosy v podobě náhrad od pojišťovny by měly být použity přímo na krytí ztrát způsobených

²⁵⁴ Nadhodnocený čistý výsledek hospodaření za uzavřené účetní období, který je výpočtovou základnou umožní výplatu dividend, neboť opravy části nerealizovaných zisků do jiného hospodářského výsledku minulých se promítnou až při účetní závěrce za další účetní období.

²⁵⁵ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, v platném znění

²⁵⁶ Vytvářením rezerv na investice v rámci vlastního kapitálu, jako nové položky výkazu rozvahy.

pojistnou událostí a na reinvestice²⁵⁷ (skryté rezervy) do nového dlouhodobého majetku bez uvažování plánované výše výplatního poměru a dividendové politiky.

4.3.4. Návrh postupu stanovení modifikované výpočtové základny

Prvním krokem je detekce testu na bonitu podniku obchodní korporace pomocí bonitních nebo bankrotních modelů, ale z hodnot modifikovaného výkazu zisku a ztráty, založeného na hodnototvorných aktivitách. Pokud se podnik obchodní korporace nepohybuje v pásmu šedé zóny nebo v pásmu signalizujícím bankrot na základě výsledků těchto modelů, může přistoupit k dalšímu kroku detekce.

Druhým krokem je detekce dosaženého modifikovaného výsledku hospodaření. Účetní modifikovaný výsledek hospodaření, znamená účetní výsledek hospodaření upravený o položky nerealizovaných²⁵⁸ výnosů a nákladů, dále upravený o položky výnosů a nákladů z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu a upravený o výnosy z titulu přijatých dotací a náhrad od pojišťovny. Může nabývat kladné hodnoty, to znamená, že byl dosažen zisk nebo může dosahovat záporné hodnoty, to znamená, že byla dosažena ztráta. Pokud byl dosažen modifikovaný účetní zisk, může obchodní korporace přistoupit k dalšímu kroku detekce.

Třetím krokem je detekce bonitní hodnoty disponibilního nerozděleného zisku minulých let. U této ustálené zvyklosti se shodně nejprve detekují neuhrazené ztráty obchodní korporace z minulých let. Pokud převyšují disponibilní zisk z minulých let, musí vedení obchodní korporace nejprve navrhnout valné hromadě vlastníků úhradu ztrát z minulého období z dosaženého zisku za běžné účetní období.

Návrh modifikace této ustálené zvyklosti spočívá v doplnění korekce disponibilního zisku k rozdělení o odečtení závazků z titulu veškerých daní, mezd a pojistného z mezd, které jsou po splatnosti. Navrhovaná korekce má důležitý význam pro zadržení likvidních peněžních prostředků (cash flow) pro úhradu veškerých závazků vůči státu a pojišťovnám tak, aby nebyly upřednostněny nároky a peněžní toky²⁵⁹ vlastníků²⁶⁰ před zákonnou povinností platit daně,

²⁵⁷ Vytvářením rezerv na investice v rámci vlastního kapitálu, jako nové položky výkazu rozvaha.

²⁵⁸ Nerealizované výnosy a náklady jsou záměrně nadhodnocené položky nákladů a výnosů, které lze charakterizovat jako chyby, respektive záměrné chyby. Viz odkazy pod čarou číslo 242 a 243 této práce.

²⁵⁹ Pokud jsou upřednostňovány peněžní toky akcionářů, pak podniky obchodních korporací nemají často cash flow na úhradu veškerých daní, mezd a pojistného, včetně srážkové daně z dividend v případě fyzických osob a dostávají se do nesolventností, jsou často uveřejňovány ve veřejných rejstřících Ministerstva financí jako nespolehlivé osoby se všemi sankcemi podle daňového řádu a dalších specifických zákonů. Tato spirála nesolventnosti může končit až bankrotem podniku a zvýšením nezaměstnanosti.

²⁶⁰ Vlastníci – akcionáři akciových společností a společníci společností s ručením omezeným

mzdy a pojistné z vyplacených mezd. Pokud je výsledkem po všech korekcích disponibilní zisk, je možné následně navrhnout vyplacení dividend schválenou metodou dividendové politiky.

4.3.5. Aplikace navrhovaného postupu stanovení modifikované výpočtové základny

Detekce modifikovaných ustálených zvyklostí a výpočet modifikovaného výsledku hospodaření na datech z výkaznictví a hlavní účetní knihy vybrané reálné obchodní korporace.

Tabulka 24 Stanovení výsledku hospodaření – stávající a navrhovaný postup - ilustrace

Výkaz v druhovém členění	v tis. Kč	Modifikovaný výkaz	v tis. Kč
Stálá aktiva	62 753 Kč	Stálá aktiva	62 753 Kč
Zásoby	23 500 Kč	Zásoby	23 500 Kč
Peněžní prostředky	6 580 Kč	Peněžní prostředky	6 580 Kč
Pohledávky krátkodobé	10 500 Kč	Pohledávky krátkodobé	10 500 Kč
Dohadné položky aktivní	952 Kč	Dohadné položky aktivní	952 Kč
Základní kapitál	2 000 Kč	Základní kapitál	2 000 Kč
Nerozdělený zisk	25 900 Kč	Nerozdělený zisk	25 900 Kč
Výsledek hospodaření	37 825 Kč	Výsledek hospodaření	37 825 Kč
Krátkodobé závazky	27 100 Kč	Krátkodobé závazky	27 100 Kč
Závazky z titulu daní	10 872 Kč	Závazky z titulu daní	10 872 Kč
Dohadné položky pasivní	588 Kč	Dohadné položky pasivní	588 Kč
Tržby za služby	202 646 Kč	Tržby za služby	202 646 Kč
Výkonová spotřeba	80 432 Kč	Hodnototvorné aktivity	107 683 Kč
Přidaná hodnota	122 214 Kč	Hrubý zisk nebo ztráta	94 963 Kč
Osobní náklady	61 132 Kč	Ostatní osobní náklady	34 864 Kč
Úpravy hodnot (odpisy, OP)	1 962 Kč	Ostatní úpravy hodnot	1 001 Kč
Ostatní provozní výnosy	1 200 Kč	Ostatní provozní výnosy	1 200 Kč
Přijaté dotace	1 130 Kč	Přijaté dotace	1 130 Kč
Výnosy z prodeje DHNM	104 Kč	Výnosy z prodeje DHNM	104 Kč

Ostatní provozní náklady	14 813 Kč	Ostatní provozní náklady	14 813 Kč
Provozní HV	46 741 Kč	Provozní HV	46 719 Kč
Nákladové úroky	44 Kč	Nákladové úroky	22 Kč
Finanční HV	-44 Kč	Finanční HV	-22 Kč
Výsledek hospodaření	46 697 Kč	Výsledek hospodaření	46 697 Kč
Daň z příjmů	8 872 Kč	Daň z příjmů	8 872 Kč
Výsledek hospodaření EAT	37 825 Kč	Výsledek hospodaření EAT	37 825 Kč
EBIT	46 741 Kč	EBIT	46 719 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, Zdroj: Modifikovaný výkaz – vlastní návrh

Z ilustrace stanovení výsledku hospodaření podle stávajícího druhového členění a navrhovaného modifikovaného členění jsou patrné velké rozdíly v hodnotách zejména nákladů z hlavní činnosti a hodnotách přidané hodnoty, i když výše provozního výsledku hospodaření nevykazuje žádné vysoké rozdíly.

4.3.5.1. Testování ustálených zvyklostí pro výplatu dividend podle současného stavu

První ustálenou zvyklostí je *bonita obchodní korporace*. K testování této ustálené zvyklosti budou využita vybraná data z vybrané reálné obchodní korporace (účetní jednotky). Z množiny bonitních a bankrotních modelů bude použit bankrotní model IN95²⁶¹ (manželů Neumaierových). Důvodem pro výběr tohoto modelu je použitelnost indexu IN95 pro specifické české účetní výkazy a české podnikatelské prostředí a má úspěšnost až 70 %. Model nepracuje s tržní hodnotou firmy, to znamená, že je použitelný i na obchodní korporace, které nemají své akcie kotované na burze. Další předností modelu je zakomponování indexu platební neschopnosti.

Rovnice 5 Vzorec modelu IN95²⁶²

$$IN95 = V(1) * A + V(2) * B + V(3) * C + V(4) * D + V(5) * E - V(6) * F$$

A = aktiva / cizí kapitál

261 Neumaierová, I., Neumaier, I. (2005). Index IN05. Mezinárodní vědecká konference „Evropské finanční systémy.“ [Online]. *Masarykova univerzita v Brně*. pp. 143-148. [cit. 2. 1. 2019]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1456/sborniky/2005/evropske-financni-systemy-2005.pdf>, ISBN: 80-210-3753-9

²⁶² Tamtéž

$B = \text{EBIT} / \text{nákladové úroky}$

$C = \text{EBIT} / \text{celková aktiva}$

$D = \text{tržby} / \text{celková aktiva}$

$E = \text{oběžná aktiva} / \text{krátkodobé závazky}$

$F = \text{závazky po lhůtě splatnosti} / \text{tržby}$

$V_1 \text{ až } V_6 = \text{váhy jednotlivých ukazatelů}$

Rovnice 6 Výpočet bankrotního modelu IN95 podle současného výkaznictví

$$\text{IN95} = 0,34 * 2,75 + 0,11 * 1062,30 + 5,74 * 0,44 + 0,35 * 1,94 + 0,10 * 1,07 - 16,54 * 0,01$$

IN95 = 120,93

Na základě výsledku bankrotního modelu IN95 je možné konstatovat, že podnik obchodní korporace je v dobré kondici a nehrozí bankrot.

Je tedy možné přistoupit k druhé ustálené zvyklosti, kterou je *dosažený účetní výsledek hospodaření (EAT) za běžné účetní období*.

Tabulka 25 Výsledek hospodaření v druhovém členění - ilustrace

Název položky	Hodnota v tis. Kč
Tržby za služby	202 646 Kč
Výkonová spotřeba	80 432 Kč
Osobní náklady	61 132 Kč
Úpravy hodnot (odpisy, OP)	1 962 Kč
Ostatní provozní výnosy	2 434 Kč
Ostatní provozní náklady	14 813 Kč
Provozní HV	46 741 Kč
Finanční výnosy	0 Kč
Finanční náklady	44 Kč
Finanční HV	-44 Kč

Výsledek hospodaření před zdaněním	46 697 Kč
Daň z příjmů	8 872 Kč
Výsledek hospodaření po zdanění (EAT)	37 825 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Podle vstupních dat vybrané reálné obchodní korporace v ilustraci lze konstatovat, že byl dosažen účetní zisk ve výši 37 825 tis. Kč.

Je tedy možné přejít k testování třetí ustálené zvyklosti, kterou je *bonita disponibilního nerozděleného zisku*. K testování této ustálené zvyklosti budou použita také vstupní data reálné vybrané obchodní korporace v oblasti položek kapitálových.

Tabulka 26 Nerozdělený zisk podle současného stavu - ilustrace

Název položky	Hodnota v tis. Kč
Nerozdělený zisk minulých let	+25 900 Kč
Neuhrazená ztráta minulých let	0 Kč
Tvorba fondů ze zisku	0 Kč
Výsledek hospodaření běžné období	+37 825 Kč
Disponibilní zisk k rozdělení	63 725 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnota nerozděleného zisku minulých let stanovená podle současného stavu dosahuje 25 900 tis. Kč. Reálná obchodní korporace nevykazuje žádnou neuhrazenou ztrátu minulých let, a ani nevytváří žádné fondy ze zisku. Celkový disponibilní zisk k vyplacení činí 63 725 tis. Kč.

Doplňující ukazatel ustálených zvyklostí pro dokreslení finanční stability (solventnosti) podniku obchodní korporace je *ukazatel likvidity*.

Rovnice 7 Ukazatel okamžité likvidity (Cash Position Ratio)

$$\text{Okamžitá likvidita} = \frac{\text{Finanční majetek}}{\text{Krátkodobé závazky}}$$

$$\text{Okamžitá likvidita} = \frac{6\,580}{37\,972} = 0,17$$

Okamžitá likvidita = **0,17**

Hodnota ukazatele likvidity stanovená pro účely testování solventnosti podniku obchodní korporace pro výplatu dividend je ve výši 0,17. Tato hodnota je nedostačující²⁶³.

4.3.5.2. Testování ustálených zvyklostí podle navrhovaného modifikovaného návrhu.

První ustálenou zvyklostí je *bonita obchodní korporace* – modifikovaný výpočet.

Rovnice 8 Výpočet bankrotního modelu IN95 podle modifikovaného výkaznictví

$$IN95 = 0,34 * 2,75 + 0,11 * 2123 + 5,74 * 0,45 + 0,35 * 1,94 + 0,10 * 1,07 - 16,54 * 0,01$$

$$IN95 = 237,66$$

Na základě výsledku bankrotního modelu IN95 podle modifikovaného výkaznictví je možné konstatovat, že obchodní korporace je v dobré kondici a nehrozí bankrot.

Je tedy možné přistoupit k druhé ustálené zvyklosti, kterou je *dosažený účetní výsledek hospodaření (EAT) za běžné účetní období* – modifikovaný výpočet.

Tabulka 27 Modifikace výpočtové základy - ilustrace

Položka	Hodnota v tis. Kč
Tržby za služby	202 646 Kč
Hodnototvorné aktivity	107 683 Kč
Hrubý zisk nebo ztráta	+94 963 Kč
Ostatní osobní náklady	34 864 Kč
Ostatní úpravy hodnot	1 001 Kč
Ostatní provozní výnosy	2 434 Kč
Ostatní provozní náklady	14 813 Kč
Provozní HV	+46 719 Kč
Nákladové úroky	22 Kč

²⁶³ Ukazatel okamžité likvidity – doporučené hodnoty v rozpětí 0,2 až 0,5

Finanční HV	-22 Kč
Výsledek hospodaření před zdaněním	+46 697 Kč
Daň z příjmů	8 872 Kč
Výsledek hospodaření běžné účetní období	+37 825 Kč
Dohadné položky aktivní (výnosy hlavní činnosti)	-952 Kč
Výnosy prodej dlouhodobého majetku	-104 Kč
Přijaté dotace	-1 130 Kč
Dohadné položky pasivní (náklady nerealizované)	+588 Kč
Modifikovaný výsledek hospodaření	+ 36 227 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, vlastní návrh

Podle navrhovaného modifikovaného výkaznictví dosáhl modifikovaný výsledek hospodaření výše 36 227 tis. Kč. To znamená, že byl dosažen účetní zisk.

Je tedy možné přejít k testování třetí ustálené zvyklosti, kterou je **bonita disponibilního nerozděleného zisku** - modifikovaný výpočet.

Tabulka 28 Modifikace disponibilního nerozděleného zisku - ilustrace

Položka	Hodnota v tis. Kč
Nerozdělený zisk minulých let	+25 900 Kč
Neuhrazená ztráta minulých let	0 Kč
Tvorba fondů ze zisku	0 Kč
Modifikovaný výsledek hospodaření běžné období	+36 227 Kč
Závazky vůči státu po splatnosti (10 872 - 8 872)	-2 000 Kč
Modifikovaný disponibilní zisk k rozdělení	+ 60 177 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnota nerozděleného zisku minulých let v ilustraci dosahuje 25 900 tis. Kč. Vybraná reálná obchodní korporace nevykazuje žádnou neuhrazenou ztrátu minulých let, a ani nevytváří žádné fondy ze zisku. **Modifikovaný celkový disponibilní zisk** je korigován o závazky vůči státu po splatnosti, a také o modifikovaný výsledek hospodaření za běžné účetní období. Celkový disponibilní zisk k vyplacení činí 60 177 tis. Kč.

Doplňující ukazatel ustálených zvyklostí pro dokreslení finanční stability (solventnosti) podniku obchodní korporace je **ukazatel likvidity** – podle modifikovaného výkaznictví.

Rovnice 9 Ukazatel okamžité likvidity (Cash Position Ratio)

$$\text{Okamžitá likvidita} = \frac{\text{Finanční majetek}}{\text{Krátkodobé závazky}}$$

$$\text{Okamžitá likvidita} = \frac{6\,580}{37\,972} = 0,17$$

$$\text{Okamžitá likvidita} = \mathbf{0,17}$$

Hodnota ukazatele likvidity stanovená pro účely testování solventnosti obchodní korporace pro výplatu dividend z pohledu modifikovaného výkaznictví je ve výši 0,17. Tato hodnota je nedostačující²⁶⁴.

4.3.6. Komparace vyhodnocení současného stavu testování ustálených zvyklostí pro výpočtovou základnu s navrhovaným modifikovaným modelem výpočtové základny na účetní bázi

Porovnáním testovaných ustálených zvyklostí potřebných pro stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend podle současného stavu a navrhovaným modelem lze dovodit následující závěry.

Tabulka 29 Vyhodnocení výsledků detekce ustálených zvyklostí - ilustrace

Současný stav	Hodnota	Navrhovaná modifikace	Hodnota
Bonita korporace	120,93	Bonita korporace	237,66
Výsledek hospodaření	37 825 tis. Kč	Výsledek hospodaření	37 825 tis. Kč
Výpočtová základna	37 825 tis. Kč	Výpočtová základna	36 227 tis. Kč
Disponibilní zisk	63 725 tis. Kč	Disponibilní zisk	60 177 tis. Kč
Likvidita	0,17	Likvidita	0,17

Zdroj: vlastní zpracování

²⁶⁴ Ukazatel okamžité likvidity – doporučené hodnoty v rozpětí 0,2 až 0,5

Komparaci výsledků první ustálené zvyklosti lze konstatovat, že navrhovanou modifikací výkaznictví došlo ke zvýšení hodnoty testu bonity. Rozdíly v jednotlivých ukazatelích bankrotního modelu spočívají ve výši nákladových úroků vykazovaných ve finančních nákladech. Modifikované výkaznictví zahrnuje náklady cizího kapitálu, který je použit k financování projektů a zakázek do položky hodnototvorné aktivity. Ostatní úrokové náklady, které nesouvisí s projekty, jsou účtovány do finančních nákladů. Toto přehodnocení úrokových nákladů v kalkulaci hodnotových řetězců ovlivňuje hodnotu EBIT (zisk před úroky a daněmi). Výsledné hodnoty obou variant bankrotního modelu udávají vysokou bonitu této vybrané reálné obchodní korporace.

Komparace výsledků druhé ustálené zvyklosti vykazuje rozdíl ve výši 1 598 tis. Kč²⁶⁵ čistého výsledku hospodaření (výpočtové základny), který může být vyplacen na dividendách vlastníkům. Podle současného stavu jsou do čistého výsledku hospodaření (výpočtové základy) zahrnuty veškeré výnosy a náklady, jak realizované, které přinášejí užitek a peněžní toky, tak nerealizované, které nepřispívají v daném účetním období žádným způsobem k likviditě a solventnosti podniku obchodní korporace a nezvyšují peněžní toky v daném období. Vlastníci podniku obchodní korporace si mohou vyplatit dividendu a odčerpat peněžní prostředky i z té části hospodářského výsledku, který nemusí být následně realizován.

Podle současných právních předpisů nemusí vlastníci následně v dalším účetním období vrátit dividendu, pokud výnosy nerealizované, to znamená, účtované prostřednictvím dohadných položek nedosáhnou odhadnuté výše vykázané v účetní závěrce. Podnik obchodní korporace pouze v následujícím účetním období rozpustí výši dohadných položek z nerealizovaných zisků, opraví účetní výsledek hospodaření minulých let a podá dodatečné daňové přiznání k dani z příjmů za minulé období a opraví výši daně z příjmů. Po účetní a daňové stránce je vše vyrovnáno, avšak dividendy byly vyplaceny a není ze zákona²⁶⁶ povinnost vyplacené dividendy nebo podíly na zisku z tohoto titulu vrátit. Podnik obchodní korporace se bohužel tímto dostává do situace, kdy nemá peněžní prostředky na reinvestice a další rozvoj podniku a může se stát nesolventní.

Navrhovaný modifikovaný výsledek hospodaření, který je výpočtovou základnou pro výplatu dividend tyto absurdity eliminuje a tyto položky vyčleňuje z hodnoty výsledku

²⁶⁵ Podle navrhované modifikace výpočtové základny zůstává v podniku obchodní korporace o 1,6 mil. Kč více nežli podle současné právní úpravy.

²⁶⁶ Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) takovou povinnost v § 40, v §161, ani v § 350 neukládá.

hospodaření. Cílem této eliminace je ochrana obchodní korporace před neoprávněným odtokem peněžních prostředků z podniku a také ochrana před nesolventností. Mezi další absurdity podle názoru autorky lze řadit i výplatu dividend z výnosů z dotací a pojistných událostí, které mají sloužit ke krytí ztrát a provozních nákladů. Namísto toho zvyšují výsledek hospodaření a tím i výpočtovou základnu pro výplatu dividend.

Komparace výsledků třetí ustálené zvyklosti vykazuje rozdíl ve výši 3 548 tis. Kč²⁶⁷, disponibilního zisku, který může být vyplacen na dividendách vlastníků. Podle současného stavu se do disponibilního zisku zahrnují nerozdělený zisk minulých let společně s dosaženým výsledkem hospodaření za běžné účetní období, ponížené o úhradu případné ztráty minulých období a dobrovolný příděl do fondů. Shodně jako u předešlé ustálené zvyklosti jsou do disponibilního zisku zahrnuty nerealizované výnosy a náklady, výnosy a náklady z prodeje dlouhodobého majetku a výnosy z dotací a pojistných událostí, které mohou cíleně nadhodnocovat čistý výsledek hospodaření.

Další nezohledněný faktor jsou závazky po splatnosti. Vlastníci si vyplatí dividendu nejen z nerealizovaných zisků, ale odčerpají peněžní prostředky z obchodní korporace bez ohledu na nezaplacené závazky vůči státu, to znamená závazky (dluhy) z titulu všech daní, mezd a pojistného. V ilustraci vybraného reálného podniku obchodní korporace byly zahrnuty pouze závazky vůči státu, ale management podniku by měl (zvážit) zahrnout do této položky i závazky po splatnosti z titulu splátek leasingu, zápůjček (úvěrů) a další závazky tak, aby jednal s péčí řádného hospodáře.

Navrhovaný modifikovaný disponibilní zisk, který je možné vyplatit na dividendách a podílech na zisku, tuto položku neuhrazených závazků (dluhů) po splatnosti podle názoru autorky eliminuje a začleňuje ji do výpočtu disponibilního zisku. Cílem této eliminace je ochrana podniku obchodní korporace před neoprávněným odtokem peněžních prostředků z podniku a také ochrana před nesolventností a možným bankrotem.

Doplňujícím ukazatelem pro vyhodnocení ustálených zvyklostí je ukazatel okamžité likvidity (Cash Position Ratio). Likvidita podle současného i modifikovaného stavu dosahuje hodnoty 0,17. Tato hodnota je pod doporučenými hodnotami (0,2 – 0,5). Znamená to, že výplata dividend (podílů na zisku) a odtok peněžních prostředků může dostat management podniku obchodní korporace do nesolventnosti a může nastat situace, kdy si bude muset management

²⁶⁷ Podle navrhované modifikace výpočtové základny zůstává v podniku obchodní korporace o 3,5 mil. Kč více nežli podle současné právní úpravy.

podniku obchodní korporace na výplatu dividend zapůjčit peněžní prostředky a vyplatit dividendy (podíly na zisku) na dluh a následně ještě platit náklady z takto vypůjčeného kapitálu. Takovéto jednání je krajně nezodpovědné v rozporu s péčí řádného hospodáře. Z těchto důvodů by měl být brán tento ukazatel v potaz jako doplňková při rozhodování o výplatě dividend.

4.3.7. Vyhodnocení detekce ustálených zvyklostí pro výpočtovou základnu

Celkovým vyhodnocením ilustrace detekce ustálených zvyklostí pro výpočtovou základnu pro výplatu dividend (podílů na zisku) u tohoto příkladu vybrané reálné obchodní korporace lze dojít k závěru, že navrhovanou modifikací výkaznictví a navrhovanou změnou výpočtové základny pro výplatu dividend **dochází k úspoře (zadržení) peněžních prostředků ve výši 3 548 tis. Kč**, které může podnik obchodní korporace využít pro rozvoj podniku bez uvažování dividendové politiky a bez uvažování výše výplatního poměru.

4.3.8. Finanční plánování

Nedílnou součástí finančního řízení podniku obchodní korporace a řízení dividendové politiky je finanční plánování. Jeho cílem je stanovit velikost peněžních prostředků (finančních zdrojů) nejen pro zajištění solventnosti a finanční stability, pro financování plánovaných projektů a investic pro běžné provozní činnosti, ale také pro plánovanou výši dividend (podílů na zisku) pro vlastníky. V rámci řízení pracovního kapitálu management podniku obchodní korporace rozpočtuje bilanci zdrojů a užití těchto zdrojů.

Tabulka 30 Bilance zdrojů a užití těchto zdrojů

Zdroje	Užití finančních zdrojů
Zisk	Splátky úvěrů
Odpisy	Zvýšení pracovního kapitálu
Provozní cash flow	Investice
Dlouhodobé úvěry	Distribuce podílů vlastníkům
Snížení pracovního kapitálu	---
Dodatečné vklady do základního kapitálu	---

Zdroj: Krauseová, J., a kol. Zakladatelský finanční záměr firmy do kapsy, vlastní zpracování

Z pohledu peněžních toků je však nutné ze zisku vyloučit výnosy a náklady, které nejsou příjmem nebo výdajem (negenerují peněžní tok). Management podniku obchodní korporace proto musí v rámci finančního plánování a rozpočtování používat metody oceňování jednotlivých položek bilance tak, aby tyto rozdíly korigoval.

Odpisy patří k položkám, které v rámci výsledku hospodaření nepřinášejí peněžní tok, ale pro daňové účely jsou položkami snižujícími daňový základ k dani z příjmů právnických osob. Dochází tak ke snížení daňové povinnosti a tím i k úspoře peněžních prostředků. Z tohoto důvodu jsou odpisy zahrnuty do skupiny zdrojů. Provozní peněžní tok a finanční úvěry jsou peněžním tokem samým. Proto není pochyb o zařazení těchto položek do zdrojů. Položka snížení pracovního kapitálu souvisí s množstvím evidovaných zásob a velikostí pohledávek. Pokud obchodní korporace dobře řídí pracovní kapitál, pak je jejím každodenním zájmem minimalizace výše a množství pohledávek, neboť tyto mohou vést ke snížení likvidity a solventnosti. Řízení zásob má svá specifika daná hlavní ekonomickou činností obchodní korporace.

V příkladu ilustrace vybrané reálné obchodní korporace řešeném v kapitole 4. 3 jsou hlavní ekonomickou činností služby v oblasti projektování. To znamená, že management takového podniku musí v pravidelných periodách sledovat jednotlivé fáze projektů a detekovat odchylky od plánové kalkulace. Specifická situace nastává v době příprav účetní závěrky, kdy v rámci uzávěrkových operací musí být zásoby vytvořené vlastní činností (nedokončená výroba) oceněny výhradně skutečnými příčinně souvisejícími náklady. Hodnotu těchto specifických zásob a tím i hodnotu pracovního kapitálu lze korigovat pouze prostřednictvím záloh přijatých za jednotlivé fáze projektu. Úhradami přijatých záloh dochází k růstu peněžní části pracovního kapitálu, to znamená k růstu zdrojů k užití. Bilance zdrojů a užití těchto zdrojů se tak vyrovná. Dalším zdrojem jsou další vklady do vlastního kapitálu²⁶⁸ podniku obchodní korporace. Jedná se přímo o peněžní tok, který není nutné nijak upravovat. Je ale spojen s finančními náklady za poplatky, například u notáře nebo v případě zvýšení vkladů za zápis od veřejného rejstříku apod.

Druhou stranu bilance tvoří splátky úvěrů, které jsou přímo peněžním tokem, které není potřeba nijak upravovat. Jsou také spojené s finančními náklady, a to náklady kapitálu, které je potřeba zahrnout do této bilance. Zvýšení a snížení pracovního kapitálu ovlivňuje výše pohledávek, zásob, ale také výše krátkodobých závazků. Pro management podniku obchodní

²⁶⁸ Vklady zapisované do obchodního rejstříku do základního kapitálu, tak vklady mimo základní kapitál do kapitálových fondů

korporace platí u závazků stejné pravidlo jako u pohledávek. Je nutné pravidelně sledovat nejen hodnotu pohledávek, ale i hodnotu závazků tak, aby přinášely pozitivní peněžní tok.

Položka investic úzce souvisí s dlouhodobými zdroji, a to vlastním kapitálem (vytvořeným kladným výsledkem hospodaření nebo cizím kapitálem (dlouhodobými úvěry). Peněžní tok vyvolaný pořízením investice je spojen s finančními náklady kapitálu, které je nutné promítnout do peněžních toků.

Položka distribuce podílů vlastníkům podléhá strategické politice podniku obchodní korporace spočívající v nastavení zvolené dividendové politiky. Peněžní tok, který je požadován vlastníky, musí být korigován řadou testů a modelů, které jsou uvedeny v kapitole 4.3. tak, aby vyplacení podílů na zisku nezpůsobilo nesolventnost vedoucí až k možnému bankrotu podniku obchodní korporace. K těmto účelům lze využívat také model minimálního potřebného zisku.²⁶⁹ Tento model zahrnuje všechny položky potřebné pro plánování účetního výsledku hospodaření a je doplňkem pro plánování ročních peněžních toků.

Rovnice 10 Vzorec pro výpočet minimálního potřebného zisku²⁷⁰

$$EAT = \frac{D (P - O) + RF + OF + Div + I}{1 - D}$$

EAT = Čistý zisk po zdanění

D = Daňová sazba

P = připočitatelné položky

O = Odpočitatelné položky

RF = Rezervní fond

OF = Ostatní fondy

Div = Dividendy

I = Investice

Tento model však nezohledňuje modifikace navrhované v kapitole 4.3. Zejména se jedná o modifikovaný účetní výsledek hospodaření, ze kterého jsou vylučovány nerealizované výnosy a náklady z hlavní ekonomické činnosti, výnosy a náklady z prodeje dlouhodobého majetku, a

²⁶⁹ Fetisovová, E., a kol. (2005). *Podnikové finance*. Bratislava. Iura Edition. p. 56. ISBN: 80-8078-030-7.

²⁷⁰ Tamtéž

také cílené a účelové dotace a náhrady pojišťoven, které jsou určeny ke krytí škod a provozních nákladů.

Další nezohledněnou modifikací tohoto modelu je modifikovaný disponibilní zisk k distribuci, který koriguje disponibilní zisk o hodnotu neuhrazených závazků (dluhů) z titulu všech daní, mezd a pojistného z mezd, které jsou po splatnosti.

Finanční plánování a rozpočtování v rámci podniku obchodní korporace musí vždy vycházet ze souboru aplikovaných modelů bilancí, čistého zisku a disponibilního zisku, které budou postupně upravovány modifikací.

4.3.9. Diskusní otázky k promítnutí návrhu modifikace do legislativních předpisů

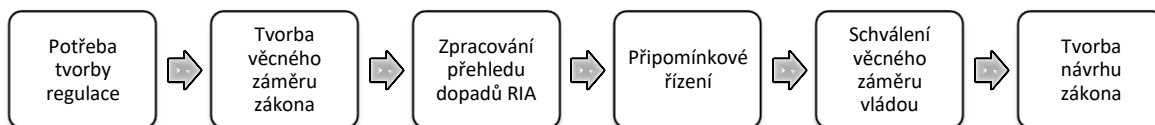
Navrhované řešení modifikace výpočtové základny pro výplatu dividend autorkou je nutné také promítnout do současných právních předpisů prostřednictvím novelizací právních předpisů.

Nabízí se diskusní otázka:

Jak doplnit navrhované řešení modifikace výkaznictví a metodiku oceňování a účtování do právních předpisů České republiky?

Právní předpisy vznikají ve standardním legislativním procesu.

Schéma 6 Legislativní proces věcného záměru zákona

Zdroj: www.psp.cz. Grafické znázornění: vlastní zpracování

4.3.9.1. Návrh věcného záměru novelizace zákona č. 90/2012 Sb.

Prvním zákonem, který by měl být podle autorky novelizován, je zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). Podle § 51 až § 53, tohoto zákona jsou upravena *pravidla jednání členů statutárních orgánů*. Tato ustanovení není potřeba novelizovat, neboť plně zahrnuje ustanovení, že člen statutárního orgánu nese důkazní břemeno při posouzení, zda jednal s péčí řádného hospodáře. Důkazním materiálem,

který by měl být požadován, jsou právě kalkulace hodnototvorných aktivit, finanční plány a rozpočty požadovaných výnosů, čistého zisku, analýza ukazatelů finanční analýzy a detekce bonity podniku obchodní korporace. Nezbytnou součástí by měla být i dokumentace dividendové politiky. Nabízí se možnost zahrnutí těchto informací do komentáře k zákonu o obchodních korporacích.

Zákon o obchodních korporacích²⁷¹ upravuje samostatně výplatu podílů v následujících paragrafech:

§ 40, odst. 1. „*Obchodní korporace nesmí vyplatit zisk nebo prostředky z jiných vlastních zdrojů, ani na ně vyplácet zálohy, pokud by si tím přivodila úpadek podle jiného právního předpisu*“.

§161, odst. 4. „*Částka k rozdělení mezi společníky nesmí překročit výši hospodářského výsledku posledního skončeného účetního období zvýšenou o nerozdělený zisk z předchozích období a sniženou o ztráty z předchozích období a o příděly do rezervních a jiných fondů v souladu s tímto zákonem a společenskou smlouvou*“.

§350, odst. 1 a 2. „(1) *Společnost nesmí rozdělit zisk ani jiné vlastní zdroje mezi akcionáře, pokud se ke dni skončení posledního účetního období vlastní kapitál vyplývající z řádné nebo mimořádné účetní závěrky nebo vlastní kapitál po tomto rozdělení sníží pod výši upsaného základního kapitálu zvýšeného o fondy, které nelze podle tohoto zákona nebo stanov rozdělit mezi akcionáře*“. „(2) *Částka k rozdělení mezi akcionáře nesmí překročit výši hospodářského výsledku posledního skončeného účetního období zvýšenou o nerozdělený zisk z předchozích období a sniženou o ztráty z předchozích období a o příděly do rezervních a jiných fondů v souladu s tímto zákonem a stanovami*“.

Zejména v §161, odst. 4. a v § 350, odst. 1 a 2, je zakotven u společností s ručením omezeným test ziskovosti a u akciových společností test ziskovosti a test vlastního kapitálu. Navrhovaná novelizace by měla doplnit do § 161, zákona o obchodních korporacích test vlastního kapitálu u společností s ručením omezením a do §§ 161 a 350 zapracovat modifikovanou verzi disponibilního zisku.

Návrh řešení - novelizované znění (2) *Částka k rozdělení mezi akcionáře nesmí překročit výši hospodářského výsledku posledního skončeného účetního období (definovaného ve Vyhlášce č. 500/2002 Sb.) sníženého o závazky z titulu všech daní, mezd a pojistného z mezd, které jsou po*

271 Zákon. č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, v platném znění

splatnosti, zvýšenou o nerozdělený zisk z předchozích období a sníženou o ztráty z předchozích období a o příděly do rezervních a jiných fondů v souladu s tímto zákonem a stanovami“.

Navrhované nové znění má význam pro zadržení likvidních peněžních prostředků pro úhradu závazků vůči státu a pojišťovněm tak, aby nebyly upřednostněny nároky vlastníků²⁷² před zákonnou povinností platit daně a pojistné z vyplacených mezd.

4.3.9.2. Návrh věcného záměru novelizace zákona č.563/91 Sb.

Druhým zákonem, který by měl být podle autorky novelizován, je zákon o účetnictví č. 563/91 Sb. o účetnictví²⁷³ v platném znění.

Podle § 25, odst. 1, se zejména oceňuje majetek a závazky: metodou pořizovacích cen, zásoby a nehmotný majetek vytvořené vlastní činností se oceňují vlastními náklady, peněžní prostředky a ceniny jmenovitými hodnotami, podíly, cenné papíry a deriváty pořizovacími cenami, pohledávky při vzniku jmenovitou hodnotou, při nabytí za úplatu nebo vkladem pořizovací cenou; závazky jmenovitou hodnotou a majetek v případech, kdy vlastní náklady na jeho vytvoření vlastní činností nelze zjistit, reprodukční pořizovací cenou.

Navrhované řešení - doplnit do §25, odst. 1, za písmena a) až l), nové písmeno m) *veškeré výkony se oceňují metodou kalkulace příčinně souvisejících hodnotových řetězců (hodnototvorných aktivit).*

Tabulka 31 Vzorec pro Hodnotový řetězec

Hodnototvorné aktivity +
Marže +
Celková cena výkonu

Zdroj: Vlastní zpracování

Navrhované znění má význam pro věrnější obraz a vykazování kalkulovaných příčinně souvisejících nákladů a cenotvorbu výkonů. Navrhované znění přispěje k odhalování podvodů v účetnictví a povede ke zpřesnění vykazované přidané hodnoty a vytvořené marže.

²⁷² Vlastníci – akcionáři akciových společností a společníci společností s ručením omezeným

²⁷³ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v platném znění

4.3.9.3. Návrh věcného záměru novelizace Vyhlášky 500/2002 Sb.

Prováděcím účetním předpisem, který by měl být podle autorky novelizován, je Vyhláška 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví. Podle hlavy III., této vyhlášky je stanoveno obsahové vymezení položek výkazu zisku a ztráty.

- 1) Návrh řešení – (novelizace Vyhlášky). Změnit textaci paragrafů 20 až 38 a nahradit je položkami v předkládaném modifikovaném výkazu zisku a ztráty se zahrnutím hodnototvorných aktivit. (viz tabulka č. 32).

Tabulka 32 Návrh modifikovaného výkazu zisku a ztráty z provozní části

Položka	Název položky
1.	Tržby z prodeje výrobků a služeb +
2.	Tržby z prodeje zboží +
3.	Hodnototvorné aktivity -
*	Hrubý zisk nebo ztráta +/-
5.	Ostatní provozní výnosy +
6.	Ostatní provozní náklady -
**	Provozní výsledek hospodaření +/-

Zdroj: vlastní zpracování

- 2) Návrh řešení – (novelizace Vyhlášky). Nový zvláštní paragraf pro navrhovaný vzorec modifikovaného čistého výsledku hospodaření pro výplatu dividend (podílů na zisku). „*Účetní modifikovaný výsledek hospodaření je účetní výsledek hospodaření upravený o položky nerealizovaných²⁷⁴ výnosů a nákladů, dále upravený o vyloučené položky výnosů a nákladů z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu a po odečtení výnosů z titulu přijatých dotací a náhrad od pojišťovny.*“
- 3) Návrh řešení – (novelizace Vyhlášky). Změnit a doplnit textace v povinných položkách přílohy k účetní závěrce. Podle hlavy IV. této vyhlášky je stanoveno uspořádání a obsahové

²⁷⁴ Nerealizované výnosy a náklady jsou záměrně nadhodnocené položky nákladů a výnosů, které lze charakterizovat jako chyby, respektive záměrné chyby.

vymezení vysvětlujících a doplňujících informací v příloze k účetní závěrce, obsažené v § 39 až § 39c podle velikosti účetní jednotky.

Informace požadované podle § 39, odst. 1, písm. b), vyhlášky: „*Účetní jednotka v příloze v účetní závěrce uvede alespoň obecné údaje o účetní jednotce, informace o použitých obecných účetních zásadách a použitých účetních metodách a odchylkách od těchto metod podle principu významnosti. Toto ustanovení není potřeba podle autorky novelizovat, neboť je všeobecného charakteru a plně zahrnuje požadavek navrhované modifikace pro oceňování všech výkonů metodou hodnototvorného řetězce (hodnototvorných aktivit).*

Informace požadované podle § 39, odst. 1, písm. g), vyhlášky: „*Dále účetní jednotka uvede v účetní závěrce celkovou výši závazkových vztahů, průměrný počet zaměstnanců v průběhu účetního období, dále povahu a výši jednotlivých položek výnosů a nákladů, které jsou mimořádné svým objemem nebo původem.*“ Návrh řešení - navrhovaná novelizace by měla doplnit textaci do § 39, odst. 1, písmene g), a to povinnost uvádět rozpis nákladů na služby. Položky „*Služby zahrnované do hodnototvorných aktivit*“ a „*Služby provozního charakteru*“. Účelem této novelizace je zpřesnění vykazování těchto přijatých služeb, které jsou řazeny mezi nejproblematictější položky výkaznictví v oblasti výsledku hospodaření ve věci odhalování podvodů v účetnictví a fiktivních služeb za účelem snížení základu daně z příjmů a tím i snížení daňové povinnosti.

4.3.9.4. Návrh věcného záměru novelizace Českého účetního standardu č. 019 upravující postup účtování nákladů a výnosů.

Další účetním předpisem, který by měl být podle autorky novelizován, je Český účetní standard (ČÚS) č. 019²⁷⁵, který upravuje postup účtování nákladů a výnosů. Podle bodu 3.1 a bodu 3.2 tohoto standardu se účtují náklady podle jednotlivých skupin účtů.

Návrh řešení - novelizace tohoto standardu by měla změnit textace bodů 3.2, který upravuje „*účtování spotřebovaných nákupů na účtech účtové skupiny 50*“ a bodu 3.3, který upravuje „*účtování služeb na účtech účtové skupiny 51*“ a novelizovat tyto body o metodiku účtování hodnototvorných aktivit příčině souvisejících s výkonem. Ostatní výnosy a náklady nesouvisející s hodnototvornými aktivitami by se pak účtovaly v souladu s ostatními body tohoto standardu.

²⁷⁵ Český účetní standard č. 19, Účtování nákladů a výnosů

Druhá diskusní otázka:

Lze zahrnout zadržovaný zisk minulých let na reinvestice v následujícím roce do disponibilního zisku pro výplatu dividend?

Odpověď na tuto otázku je velmi citlivá a bude prezentována z pohledu názoru autorky práce. Podle vstupních dat v případě vybrané reálné obchodní korporace (tabulka 26 a 28) je nerozdělený zisk minulých let ve výši 25 900 tis. Kč.

Pokud valná hromada vlastníků v roce, kdy schvalovala výsledek hospodaření ve výši 25 900 tis. Kč rozhodla, že dosažený zisk nebude rozdělen a bude převeden do nerozděleného zisku minulých let, pak lze odpovědět, že zadržovaný nerozdělený zisk může být zahrnut do modifikovaného disponibilního zisku pro výplatu dividend (podílů na zisku) v následujícím roce.

Pokud by však valná hromada vlastníků při schvalování výsledku hospodaření ve výši 25 900 tis. Kč rozhodla, že tento zisk má být zadržen na reinvestice (skryté rezervy), pak lze uvažovat o neoprávněnosti zahrnutí částky 25 900 tis. Kč do modifikovaného disponibilního zisku v následujícím roce. Důvodem je fakt, že každá investice má svoji dobu návratnosti.

Management podniku obchodní korporace by měl hodnotit výhody a nevýhody každé investice nejméně podle kritérií návratnosti investice, míry ziskovosti (rentability), vnitřního výnosového procenta a čisté současné hodnoty, a také podle doby obnovy kapitálu.

Rovnice 11 Doba návratnosti investice „T“²⁷⁶

$$T = \frac{IN}{CF}$$

IN = Investice

CF = roční příjem – úspora nákladů v důsledku investice

Tento ukazatel měří počet let, po kterých se vyrovná počáteční kapitálový výdaj z přijatých peněžních příjmů. Do jmenovatele tohoto vzorce lze zahrnout diskontované peněžní příjmy (DCF).

²⁷⁶ Krauseová, J., a kol. (2007). *Zakladatelský finanční záměr firmy do kapsy*. 1. vydání. Praha. MELANDRIUM. ss. 107 – 111. ISBN: 978-80-86175-54-6.

Rovnice 12 Míra rentability investic „R“²⁷⁷

$$R = \frac{\text{Užitek z investice}}{\text{Investiční výdaj}}$$

Tento ukazatel měří rentabilitu investice spočívající v rychlejším toku peněz.

Rovnice 13 Vnitřní výnosové procento „VVP“²⁷⁸

$$I - \text{DNCF} = 0$$

I = Investice

DNCF = diskontované čisté peněžní toky

Tento ukazatel měří, kolik % z investice bude užitek pro obchodní korporaci, pokud bereme v úvahu časovou hodnotu peněz.

Rovnice 14 Doba obnovy kapitálu „TC“²⁷⁹

$$TC = \frac{\text{Celkový investovaný kapitál}}{\text{čistý zisk} + \text{odpisy}}$$

Tento ukazatel měří dobu, za kterou se vrátí investovaný kapitál.

Pokud by byla částka 25 900 tis. Kč zadržného zisku z minulého roku použita na financování investic a uvažovaná návratnost investic by byla kalkulovaná na čtyři roky, pak je možné tuto zadržnou část disponibilního zisku zahrnout do modifikovaného disponibilního zisku pro výplatu dividend až po 4 letech, kdy dojde k návratnosti investovaného kapitálu a k dosažení užitku z těchto investic.

Třetí otázka k diskusi:

Jak ovlivní navrhovaná modifikace výsledku hospodaření, výkaznictví a metodiky oceňování a účtování ukazatel EVA (ukazatel ekonomické přidané hodnoty)?

277 Tamtéž

278 Tamtéž

279 Tamtéž

Koncipování ukazatele EVA je založeno účetní bázi. Jednotlivé veličiny zahrnuté do výpočtu ekonomické hodnoty podniku je nutné transformovat a očistit je o neoperační položky.

Rovnice 15 Vzorec pro výpočet ekonomického ukazatele přidané hodnoty podniku (EVA) ²⁸⁰

$$EVA = NOPAT - WACC * C$$

NOPAT = výsledek hospodaření z operační činnosti

WACC = průměrné náklady kapitálu

C = investovaný kapitál

Tabulka 33 Transformace účetních položek pro výpočet ukazatele EVA

Provozní výsledek hospodaření před zdaněním
+/- Korekce provozního výsledku hospodaření
Korigovaný výsledek hospodaření před zdaněním
+/- Změna zůstatků rezerv
+/- Další změny provozního výsledku hospodaření
Korigovaný provozní HV před zdaněním
- Zdanění korigovaného provozního HV
Korigovaný výsledek hospodaření po zdanění NOPAT
Vážené průměrné náklady kapitálu
Investovaný kapitál
Minimální požadovaný výnos z investovaného kapitálu
EVA Ekonomická přidaná hodnota

Zdroj: Kislíngrová, E., a kol. Manažerské finance. p. 261., vlastní zpracování

Navrhovaná modifikace metodiky oceňování a účtování hlavní ekonomické činnosti by výrazným způsobem přispěla ke zjednodušení transformace účetního provozního výsledku

280 Kislíngrová, E., a kol. (2010). *Manažerské finance*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck. ss. 383 – 418. ISBN: 978-80-7400-194-9.

hospodaření na operační (korigovaný) výsledek hospodaření, který je jednou z veličin pro výpočet ukazatele EVA.

Všechny náklady kalkulované k výkonům podle metody hodnototvorných řetězců (aktivit) jsou podle příčinné souvislosti přiřazovány k projektům a společně s výnosy z těchto projektů tvoří přímo hrubý výsledek hospodaření z hlavní činnosti (tabulka 27). Tento hrubý výsledek hospodaření z hlavní činnosti lze postavit na roveň korigovaného výsledku hospodaření před zdaněním. Položky změny rezerv a další změny provozního výsledku před zdaněním (tabulka 27) jsou v navrhované modifikaci oceňování a účtování shodně jako všechny ostatní náklady rozděleny podle příčinné souvislosti s projektem nebo podle povahy čistě provozního charakteru. Rezervy a další položky, které příčinně souvisí s projektem, patří do hrubého výsledku hospodaření z hlavní činnosti a náklady, které jsou pouze provozního charakteru, by se účtovaly a vykazovaly v položkách ostatních provozních nákladů (tabulka 27).

Další veličiny nutné pro výpočet ekonomické hodnoty podniku jsou korigovány na úrovni operačních aktiv a investovaného kapitálu. V těchto položkách by se postupovalo shodně.

4.3.10. Závěrečné shrnutí k návrhu modifikace výpočtové základny na účetní bázi

Účetnictví je primárně považováno za informační systém, který poskytuje managementu, investorům, a dalším institucím potřebné informace o obchodní korporaci prostřednictvím běžné účetní závěrky. Součástí účetní závěrky jsou podle českých účetních předpisů výkazy rozvaha, výkaz zisku a ztráty, případně přehled o peněžních tocích a přehled o pohybu vlastního kapitálu a příloha. Porovnatelnost účetních závěrek a zejména účetních výkazů²⁸¹ podle českých účetních standardů s výkazy sestavenými podle mezinárodních účetních standardů²⁸² (IFRS) a porovnatelnost s výkazy sestavenými podle amerických²⁸³ účetních standardů (US GAAP) je zatím stále na nízké úrovni. Tato kapitola je zaměřena na návrh modifikace

²⁸¹ Pokud srovnáváme účetní výkazy podle českých účetních standardů a mezinárodních účetních standardů, popřípadě amerických účetních standardů, tak jak jsou zveřejňovány ve veřejných rejstřících je porovnatelnost na nízké úrovni. Tuto skutečnost potvrzuje ve své odborné publikaci IFRS autorka Krupová a taktéž autor Mládek ve své odborné publikaci Světové účetnictví. Transformace českého výkaznictví na mezinárodní nebo americké je možné, ale vyžaduje znalosti odlišností mezi českými (ČÚS), mezinárodními (IFRS) nebo americkými standardy (US GAAP) a je náročnější z časového hlediska.

²⁸² Krupová, L. (2009). *Mezinárodní standardy účetního výkaznictví*. Praha. VOX. ISBN 978-80-86324-76-0

²⁸³ Mládek, R. (2017). *IFRS and US GAAP Accounting policies and procedures*. Praha. Leges. ISBN 978-80-7502-194-6.

výpočtové základy pro výplatu dividend, která primárně vychází z účetního výsledku hospodaření po zdanění.

Podle současných účetních předpisů obsahuje účetní výsledek hospodaření všechny výnosy a náklady, to znamená i odhadované výnosy a náklady. Podle amerických účetních standardů US GAAP a shodně i podle mezinárodních účetních standardů IFRS jsou odhady považovány za nedůvěryhodné zdroje účetních informací a musí být z účetních systémů a výkaznictví co nejvíce vytěšňovány.

Neporovnatelnost výsledovky podle IFRS a US GAAP s českým výkazem zisku a ztráty je dána rozdílnými účetními postupy. Výkaz IFRS a US GAAP je koncipován na operační část zaměřenou na hlavní činnost a na neoperační část, která obsahuje zisky a ztráty z ostatní činnosti. Dále výsledovka podle IFRS a US GAAP obsahuje část, takzvané podčarové položky, mezi které patří například souhrnné vlivy ze změn metod apod. Vyhláška SFAS 130, US GAAP přidala do výsledovky ještě čtvrtou část, která obsahuje změny v kapitálu nebo nerealizované zisky a ztráty.

Další významnou odlišností ve výkazech je uznatelnost výnosů a nákladů, to znamená, kdy je možné o výnosu nebo nákladu účtovat. Výnosy je možné účtovat až do období, kdy jsou zasloužené. To znamená, že existují důkazy, že byly uskutečněny a existuje současně také příslib zaplacení. Náklady je možné účtovat pouze k souvisejícím výnosům v období, kdy je o výnosech účtováno.

Vlastní návrh na modifikaci výkaznictví v oblasti výsledku hospodaření je podložen návrhem povinnosti oceňovat všechny aktivity v podniku do hodnototvorných řetězců. Výkaz zisku a ztráty v účelovém členění rozdělí výkony, výnosy a náklady na hlavní ekonomickou činnost a provozní činnost, ale neodstraní zkreslování tohoto výkazu. Pokud by byly povinné kalkulace všech aktivit a ty přiřazovány do kalkulací výkonů, bude mít každá aktivita primární klíč podle kterého bude zařazována. V době digitalizace a robotizace je to nezbytné pro zajištění efektivního vedení účetnictví.

Začátkem roku 2020 zpracovalo Ministerstvo financí věcný záměr nového zákona o účetnictví - identifikační číslo 720/20. Poslední verze tohoto záměru na základě připomínkového řízení proběhla v červnu 2020. Věcný záměr nového zákona o účetnictví²⁸⁴ by měl být koncipován jako koncepční rámec, který by definoval jak základní prvky účetnictví, například

²⁸⁴ Věcný záměr zákona o účetnictví – (30.6.2020) Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/mf-predklada-vlade-navrh-vecneho-zameru-38775>

aktivum, dluh, náklady, výnosy a vlastní kapitál, tak i základní zásady a principy, na kterých je účetnictví založeno, včetně zahrnutí prvků mezinárodních standardů. Navrhované členění položek výsledku hospodaření podle tohoto věcného záměru nového zákona o účetnictví je výsledek hospodaření, jiný výsledek, úplný výsledek a přínosy a újmy. Zveřejněný věcný záměr není podrobně rozpracovaný do jednotlivých položek výkaznictví a z tohoto důvodu není možné v této práci porovnat návrhy na novelizace výkaznictví autorkou a návrhy na novelizace Ministerstvem financí.

Pro dokreslení problematiky je možné uvést, že vykazování výsledku hospodaření v účelovém členění umožní lépe analyzovat výsledky hospodaření prostřednictvím finanční analýzy, ale pokud nebude povinnost kalkulovat všechny aktivity, kreativita zpracovatelů a předkladatelů účetních výkazů se tak neodstraní.

Navrhovaná modifikace účetního výkaznictví v oblasti výsledku hospodaření a modifikace výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi významně přispěje k odhalování podvodů v účetnictví v oblasti výkonové spotřeby a také k zamezení zkreslování výsledku hospodaření pro vyšší výplatu dividend.

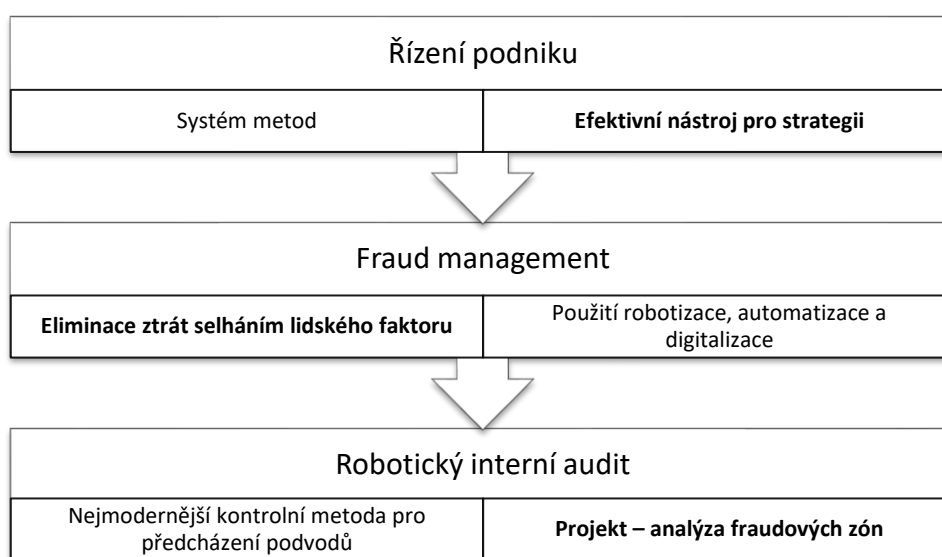
V odborné literatuře a odborných časopisech jsou témata dividendové politiky a výplaty dividend zaměřeny hlavně na růst hodnoty dividendy z pohledu vlastníků nebo komparaci jednotlivých modelů dividendové politiky v souvislosti s financováním projektů korporací. Strategické plánování dividendové politiky je důležité jak pro management podniku obchodní korporace, tak i pro vlastníky, ale pokud nebudou řešeny a odstraněny hrubě zkreslující a nadhodnocující položky výpočtové základny pro výplatu dividend jako primární úkol z účetních předpisů bude docházet k vyššímu odlivu peněžních prostředků z obchodních korporací.

4.4. Návrh koncepce implementace fraud managementu do organizační struktury podniku pomocí robotického interního auditu.

V moderním systému řízení podniku, v jeho vrcholovém managementu má již své nezastupitelné místo i fraud management. Úkolem fraud managementu je eliminace veškerých ztrát způsobených selháním lidského faktoru za použití robotizace, automatizace a především digitalizace (průmysl 4.0).

Tyto procesy pověřené osoby a v některých případech i vlastníci monitorují a vyhodnocují v reálném čase a na základě získaných dat robotickým interním auditem přijímají opatření, která vedou ke snížení ztrát způsobených nesprávným jednáním v podniku obchodní korporace.

Schéma 7 - Řízení podniku – Fraud management

Zdroj: vlastní zpracování a návrh

Robotický interní audit²⁸⁵ je celopodnikový robotický systém poskytující v reálném čase informace o fraudovém prostředí bez zásahu lidského faktoru. Systém dokáže zaznamenávat řadu

²⁸⁵ Hradecká, M. (2019) Robotic internal audit – control methods in the selected company. *Agris on-line Papers in economics and informatics*. ISSN 1804-1930.

kroků mezi více systémy a prezentovat výsledky pomocí dashboards²⁸⁶. Zamezuje zkreslení hodnot a krádeží ve výrobě, ve skladech materiálu a zboží a také záměrnému zkreslení účetních informací a záznamů ve finančním účetnictví. Kontrolní metody robotického interního auditu jsou souborem finančních i nefinančních ukazatelů a dalších vybraných hodnot.

4.4.1. Implementace robotického interního auditu - RIA

Aplikace robotického interního auditu v podniku je vždy individuální zákaznický projekt, to znamená, že se bude lišit nejen z důvodu odlišné ekonomické činnosti, ale také specifickostí interních procesů v podniku nebo individuálními požadavky investorů nebo přímo vlastníků podniku obchodní korporace.

Schéma 8 Fáze aplikace robotického interního auditu RIA, postup

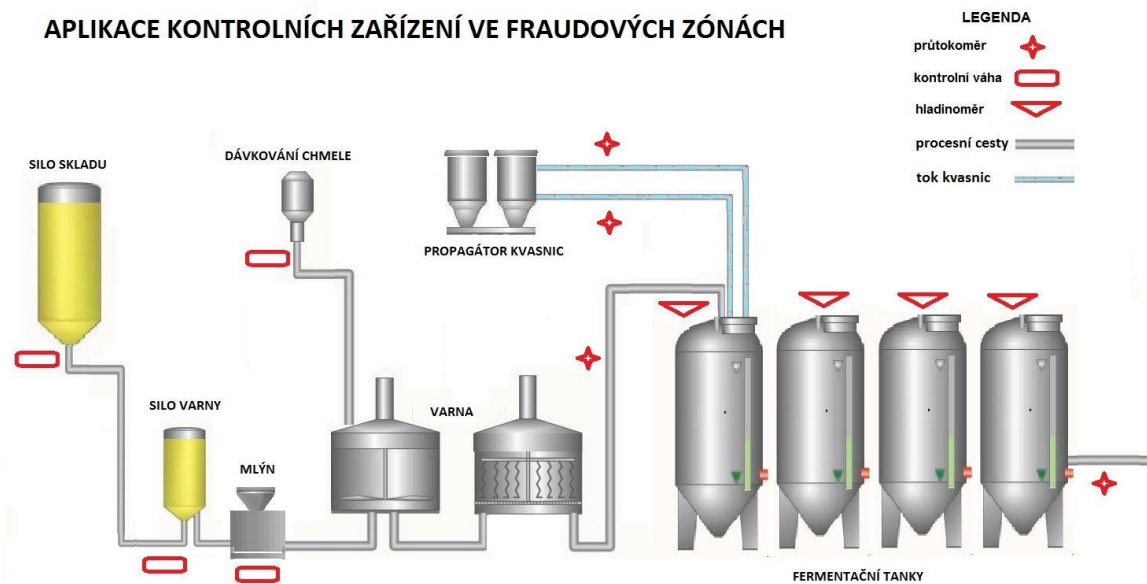

Zdroj: vlastní zpracování a postup

V první fázi se provádí analýza stavu podniku ve vztahu k fraudovému prostředí auditorem robotického interního auditu. Zejména se jedná o shromažďování informací o technologiích, softwarech, záměru investic do technologií apod. Druhá fáze zahrnuje detekci veškerých fraudových zón. Ve třetí fázi se modeluje projekce řešení, která zahrnuje například osazení kontrolních zařízení. Čtvrtá fáze zahrnuje fyzickou realizaci projektu implementace robotického interního auditu. V páté fázi dochází k testování zákaznické aplikace RIA.

²⁸⁶ Dashboard – je panel nebo obrazovka (web page) poskytující aktuální informace o stavu právě probíhajících procesů

Schéma 9 Ilustrace schématického znázornění možných fraudových míst ve varně pivovaru

Zdroj: Zařízení varny – SW od firmy Marco Bortolan,

Zdroj: Aplikace kontrolních zařízení ve fraudových zónách, vlastní námět

V poslední šesté fázi již robotický interní audit funguje v reálném čase jako součást fraud managementu.

Schéma 10 Ukázka možné obrazovky fraudového místa v aplikaci RIA

Zdroj: Aplikace RIA, společný projekt zahraniční spolupráce autorky a firmy M. Bortolan

4.4.2. Robotický interní audit v balanced scorecard

Pro maximální účinnost robotického interního auditu je nutná implementace do všech částí podniku. Nejvhodnější způsob, jak implementovat robotický interní audit v celém podniku je podle názoru autorky prostřednictvím metody balanced scorecard²⁸⁷. Tato metoda je strategická manažerská metoda. Posílením této metody o robotický interní audit lze získat rychleji informace a výsledky nejen o efektu dosahování strategického ekonomického cíle, ale i o účinnosti předcházení podvodů v celém podniku, a to ve vzájemných souvislostech, tedy nejen z finančního oddělení. Je tak možné rychleji reagovat na ekonomické odchylky, ale hlavně včas, to znamená v reálném čase odhalovat podvody a krádeže v podniku.

Management tak není odkázán pouze na kontrolní dny a měsíční účetní závěrky pro vyhodnocování plnění ekonomických cílů vyplývajících z balanced scorecard, ale může přijmout i rychlá opatření k odhaleným chybám, podvodům a krádežím. Důležitým úkolem managementu podniku je zvolení podnikového strategického cíle. Strategickým cílem může být například *boj proti fraudům v podniku pro zvýšení ekonomické hodnoty podniku*. Jestliže jsou se strategickými cíli podniku obchodní korporace seznamováni všichni zaměstnanci, tak se riziko potenciální podvodné činnosti zmenšuje.

Metoda balanced Scorecard²⁸⁸ je rozdělena na 4 perspektivy. Ke všem perspektivám je nutné stanovit konkrétní prevenční cíle. Z hlediska pohledu metody BSC²⁸⁹ je největší riziko vzniku podvodného jednání v oblasti financí, jakožto zdroje největších příležitostí. K podvodnému jednání však dochází i v rozhraní vztahu s klientem. Nejmenší příležitosti jsou v oblasti vzdělávání.

4.4.3. Perspektivy metody balanced scorecard

Metoda balanced scorecard²⁹⁰ představuje převod cíle podniku obchodní korporace do provozní činnosti prostřednictvím čtyř perspektiv: 1) Finanční, 2) Zákaznické, 3) Interních procesů, 4) Učení se a růstu. Počet perspektiv není striktně stanoven. V některých podnicích jsou perspektivy rozšířeny o metriky dodavatelů nebo zaměstnanců, i když zájmy zaměstnanců jsou

²⁸⁷ Kaplan, R.S., Norton, D.P. (1996). *The Balanced Scorecard*. PRESS Boston. USA. ISBN 80-7261-037-6

²⁸⁸ Hradecká, M. (2016). Control methods for detection and identification of fraud in accounting. *Mezinárodní vědecká konference INPROFORUM 2016 Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*. ISBN 978-80-7394-608-1

²⁸⁹ BSC - metoda balanced scorecard

²⁹⁰ Kaplan, R.S., Norton, D.P. *The Balanced Scorecard*. PRESS Boston. 1996. USA. ISBN 80-7261-037-6

zainteresované skupiny a jsou skrytě zahrnuty ve všech ostatních perspektivách. Další samostatnou perspektivou se mohou stát i environmentální aspekty. Tuto problematiku lze také obsáhnout v rámci stávajících čtyřech perspektivách. Zvýšený počet perspektiv totiž neznamená vyšší vypovídací schopnost o konkurenční výhodě.

Následující schéma 11 znázorňuje perimetrickou čtyřku metody balanced scorecard modelového podniku, jehož strategickým cílem je boj proti fraudům v podniku pro zvýšení ekonomické hodnoty podniku. Hlavní perspektivy finance, orientace na zákazníka, interní procesy a vzdělávání jsou posíleny o implementaci kontrolní metody robotického interního auditu, což představuje upgradování a zefektivnění celé metody o prevenci proti fraudům.

Finanční perspektiva je navržena²⁹¹ a rozdělena na dvě části: 1) investiční část, která je zásadní pro implementaci robotického interního auditu, neboť zahrnuje nákup (vytvoření) softwarové aplikace pro RIA a nákup automatizované výrobní technologie průmyslu 4.0, případně robotizace skladu výrobků. V případě požadavku zachování stávající výrobní technologie jsou investice směřovány do nákupu kontrolních zařízení. Druhá část 2) Dashboards²⁹² jsou vytvářené podle specifické ekonomické činnosti podniku obchodní korporace a také podle požadavků managementu a vlastníků. Do schéma 11 byly použity tři skupiny dashboards. První skupinu tvoří dashboards z robotického interního auditu – ukázka schéma 10 fraudové místo. Druhou skupinu mohou tvořit ukazatele finanční analýzy a jiné specifické údaje podle požadavků managementu. Třetí skupinu dashboards mohou tvořit ukazatele finanční analýzy a jiné specifické údaje podle požadavků investorů (vlastníků) vztahující se k hlavní činnosti a vývoji výsledku hospodaření.

Perspektiva zákazníci je navržena²⁹³ pro vydávání a dodržování standardů pro obchodní činnost se zákazníky. Zejména se jedná o standard smluv, systém slev, který je obsažen v informačním systému podniku a nelze jej svévolně měnit. Veškeré schvalování a podepisování dokumentů probíhá zásadně elektronicky a s elektronickým podpisem.

²⁹¹ Jedná se o vlastní návrh

²⁹² Dashboard - je panel nebo obrazovka (web page), která je propojena s databází umožňující průběžnou aktualizaci dat v čase.

²⁹³ Jedná se o vlastní návrh

Schéma 11 Perspektivy a metriky metody Balanced Scorecard vybraného podniku

ROK 2019

Výrobní podnik

FINANCE	ZÁKAZNÍCI	VNITŘNÍ PROCESY	VZDĚLÁVÁNÍ
<ul style="list-style-type: none"> • INVESTICE • Nákup sotwarové aplikace pro RIA • Nákup automatizované technologie průmyslu 4.0 nebo kontrolních zařízení na stávající technologii • Robotizace skladu výrobků • Nákup kamerového systému • DASHBOARDS Z RIA • Příklad schéma 10 • Fraudové místo • DASHBARDS UKAZATELE PROVOZNÍ • Index tržeb • Index nákladů • Index majetku • Bilanční saldo P a Z • Provozní CF • Provozní VH • Upravená přidaná hodnota • Index_{BD} • DASHBOARDS UKAZATELE VLASTNÍKŮ • ROI • ROE • ROCE • EAT 	<ul style="list-style-type: none"> • STANDARD PODMÍNKY • Systém slev a odměn • STANDARD SMLUV • Nový systém elektronického potvrzování dodacího listu na přijaté zboží. • Elektronická evidence obalů a keců QR kódy nebo čárové kódy • VÝKAZNICTVÍ • Měsíční reporting vybraných ukazatelů z účetnictví odběratelů 	<ul style="list-style-type: none"> • ŘÍZENÍ RIZIK FRAUDŮ • Katalog fraudů • Karty fraudů • PROJEKT FRAUD MANAGEMENTU • Integrace všech pracovišť na RIA • Personální restrukturalizace • Identifikace fraudů do katalogu fraudů • Deskripce fraudů do karet fraudu • Vyvozování důsledků fraudů • DODAVATELÉ • STANDARD smluv • STANDARD obalů s čárovým kódem • Nový systém elektronického potvrzování dodacího listu na přijaté zboží. • Elektronická evidence obalů a keců QR kódy nebo čárové kódy 	<ul style="list-style-type: none"> • ŠKOLENÍ • Seznámení s druhy fraudů • Procesy řízení fraudů • SPECIFICKÉ ŠKOLENÍ • Odpovědnost za fraudy jednotlivými odpovědnými osobami • Tréning na automatizované technologie průmyslu 4.0

Zdroj: vlastní zpracování a návrh, Názvy perspektiv BSC - Kaplan (1996)

Perspektiva vnitřní procesy je navržena²⁹⁴ a rozdělena na tři části: 1) Realizace projektu fraud managementu, to znamená integrovat všechna pracoviště (oddělení) do systému robotického interního auditu. Další částí 2) Řízení fraudů zahrnuje identifikaci možných fraudů ve všech odděleních podniku a jejich zahrnutí do podnikového katalogu fraudů (obrázek 1) a následně podrobněji do karet fraudů (obrázek 2 a 3), které upravují i standard k vyvozování důsledků fraudů. Třetí část této perspektivy 3) Dodavatelé je zaměřena na vydání a dodržování standardů pro obchodní činnost s dodavateli. Zejména se jedná o standard smluv a dodacích podmínek, zejména jednotné a požadované označování obalů čárovým kódem, elektronické potvrzování dodacích listů s QR kódem²⁹⁵ pro načtení do podnikového informačního systému.

Obrázek 1 Katalog fraudů - příklady

IDENTIFIKA RIZIK - FRAUD					Firemní interní předpisy	Procesy při zjištění rizika		Zodpovědnost
ID	Popis rizika - FRAUD	Pravděp.	Dopad	Skore	Opatření proti riziku	Spouštěč rizika	Plán nápravných opatření	Zodpovědná osoba
		1 až 5	1 až 5	1 až 25				
	O co jde			P x D	Jaké jsou interní předpisy	Jaké signály naznačují pod.	Co uděláme	kdo je odpovědný
1	Krádež hotových výrobků		4		Podnikové standardy	autonomita skladu	zavedení automatizace, robotického interního auditu, zavedení systému automatické kontroly a kontroly zodpovědnými osobami	
2	Krádež surovin		4			autonomita skladu	shodné	
3	Krádež obalů		2			autonomita skladu	shodné	
4	Fiktivní služba		4			příležitost manažera	shodné	
5	Fiktivní reklamace		2			nestandardní vztahy zákazníků s obchodními manažery	shodné	
6	Fiktivní služební cesta		1			malá kontrola činnosti zaměstnanců	shodné	
7	Neoprávněné čerpání peněžních prost.		4			slabá kontrola	shodné	
8	Krádež finančních prostředků		4			příležitost	shodné	
9	Zvýhodňování zákazníka		5			nestandardní vztahy zákazníků s obchodními manažery	shodné	
10	Korupce během výběrového řízení		5			neznalost akcionářů některých problematik	shodné	
11	Fiktivní faktura		3			příležitost	shodné	
12	Korupce při nákupu surovin		5			neznalost akcionářů některých problematik	shodné	
13	Korupce při nákupu majetku		5			neznalost akcionářů některých problematik	shodné	

Zdroj: vlastní zpracování a návrh

²⁹⁴ Jedná se o vlastní návrh

²⁹⁵ QR kód - je prostředek pro automatizovaný sběr dat

Obrázek 2 – Karta fraud bez RIA

KARTA RIZIKA				
Název rizika	Krádež			
Definice rizika	Krádež zboží ve skladě hotových výrobků			
Klasifikace rizika	nebezpečné, možnost zapojení více osob, umožňující opakování			
Vlastník rizika				
Datum zpracování	01 02 2019			
Zdroje a příčiny	nedůsledné předávání zboží ze střediska výroby			
	nedostatečná kontrola zodpovědných manažerů			
	nedostatečná účinnost posilovacích kontrolních zařízení			
Taktika řízení				
Přijatá opatření ke zvládnání rizik				
Popis opatření	Oddělení - středisko	Odpovědná osoba	Zahájení/ukončení	Významnost
zvýšená kontrola			trvalé	střední
evidence online			trvalé	střední
Indikátory - signály			Limity	
Popis			Limit 1	Limit 2
výsledek inventarizace				
oznámení				
kamerový záznam				
Monitoring rizika				
Popis a frekvence			Oddělení	Odpovědná osoba
namátková kontrola stavu skladu			logistika	manager logistiky
kontrola záznamu kamer			ostraha	manger bezpečnosti
Popis a frekvence			Oddělení	Odpovědná osoba
Výkaznictví rizika			Komu je vykazováno	Odpovědná osoba
Zpráva o riziku				

Zdroj: vlastní zpracování a návrh

Na základě provedené komparace karty fraudu (obrázek 2 a 3) před zavedením robotického interního auditu RIA a po jeho implementaci je možné vidět diametrální rozdíl příčin indikátorů, signálů, monitoringu apod. Robotický interní audit umožňuje fraud detekovat a řešit v reálném čase, a nikoliv až po inventuře skladu nebo po účetní závěrce kdy již není možné fraud odhalit.

Obrázek 3 Karta fraud s RIA

KARTA RIZIKA FRAUDU PŘI APLIKOVANÉM TRIA (kompletní robotický interní audit)				
Název rizika	Krádež			
Definice rizika	Krádež zboží ve skladě hotových výrobků			
Klasifikace rizika	nebezpečné, možnost zapojení více osob, umožňující opakování			
Vlastník rizika				
Datum zpracování	01 02 2019			
Zdroje a příčiny	vada elektronických kontrolních systému čtecích zařízení porucha záložního zdroje při výpadku elektrické energie nedostatečná účinnost posilovacích kontrolních zařízení porucha kamerového systému			
Taktika řízení	Robotický interní audit			
Přijátá opatření ke zvládnutí rizik				
Popis opatření	Oddělení - str.	Odpovědná osoba	Zahájení/ukončení	Významnost
vyhodnocování dat přijatých od software TRIA	IT	fraud manager	trvalé	nejvyšší
kontrola bezpečnostních elektronických systémů a veškerého hardware napojeného na software TRIA	IT	fraud manager	trvalé	střední
Indikátory - signály		Limity		
Popis		Limit 1	Limit 2	
výsledek inventarizace				
snaha o narušení bezpečnostního zařízení				
elektronický hackerský útok				
oznámení				
kamerový záznam				
Monitoring rizika				
Popis a frekvence		Oddělení	Odpovědná osoba	
namátková kontrola stavu skladu		logistika	manager log.	
kontrola záznamu kamer		ostraha	manger bezp.	
kontrola softwaru		informatika	IT manager	
vyhodnocování hlášení od TRIA		vedení společnosti	GM	
Popis a frekvence		Oddělení	Odpovědná osoba	
Výkaznictví rizika		Komu je vykazováno	Odpovědná osoba	
Zpráva o riziku				

Zdroj: vlastní zpracování a návrh

Perspektiva vzdělávání tato perspektiva je navržena²⁹⁶ a rozdělena také na tři části: 1) Školení zaměřené na seznámení s druhy fraudů a proces řízení detekce fraudů. Druhou částí 2) Školení specificky věnované odpovědnosti za fraudy jednotlivými odpovědnými osobami. Třetí část této perspektivy 3) Trénink na automatizované technologie průmyslu 4.0.

²⁹⁶ Jedná se o vlastní návrh

4.4.4. Vyhodnocení implementace robotického interního auditu do organizační struktury

Vlastníci a management podniků obchodních korporací by měli při řízení podniku jednat s péčí řádného hospodáře a klást důraz na průběžnou znalost a kompletní vyhodnocování finanční situace podniku. Včas odhalovat silné a slabé stránky ekonomické činnosti podniku a minimalizovat nepříznivé výsledky. Neméně důležitým úkolem je správně vytvořená a aplikovaná antifraudová prevence pro snížení nebo zamezení nesprávného jednání zaměstnanců a manažerů prostřednictvím zavedení robotického interního auditu.

Aplikace robotického interního auditu významně přispěje ke zkvalitnění kontrolní činnosti a odhalování podvodů v účetnictví a zejména umožní vytěžování a vyhodnocování dat v reálném čase ze všech částí podniku, což přináší významné úspory pro řízení podniku.

Management, který se zodpovídá vlastníkům podniků obchodních korporací za výsledky hospodaření, nemusí předkládat v určitých periodách dosahované výsledky, neboť vyhodnocení míry přínosu a efektivnosti implementace robotického interního auditu mohou vlastníci sledovat online na stanovených dashboardech z kteréhokoli místa na světě.

5. Výsledky

Detekce účetních podvodů jako prostředku pro předcházení nesprávného jednání v okruhu účetních podvodů a prezentace problematiky na třech vybraných tématech představoval pro zpracování široký záběr. Zároveň ale výsledky práce mohou nabídnout adekvátně poměrně širokou škálu potencionálních přínosů. Zkoumanými situacemi v různých podnicích byly: 1) Fiktivní služby ve výkonové spotřebě, 2) Nadhodnocované přenosové služby u transferových řízených transakcí, 3) Modifikace stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi. V tomto kontextu bylo třeba hledat postupy a metody, kterými je možné podvodná jednání identifikovat, přičemž tyto metody by měly být pro uživatele co nejdostupnější.

Na základě provedené analýzy vhodných metod identifikace účetních podvodů v první části postupu a provedené aplikace vybraných detekčních metod pro odhalování účetních podvodů v oblasti fiktivních služeb ve výkonové spotřebě a nadhodnocovaných přenosových služeb u transferových řízených transakcí ve druhé části postupu a na základě dedukce přezkumu výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi ve třetí fázi postupu lze zhodnotit výsledky tohoto výzkumu následovně:

První analyzovanou skupinou metod jsou interní směrnice, interní výkazy (reporting), dokumentová workflow, závazné vzory smluv apod. Tyto metody mají svůj význam v podniku, neboť napomáhají nepřímo předcházet podvodům v účetnictví i v rámci celého podniku. Pokud jsou striktně dodržovány, je vše v pořádku, ale pokud by došlo k selhání lidského faktoru, mohou fraudy z porušení těchto interních procesů způsobit značné finanční škody. Z tohoto důvodu lze doporučit tyto interní metody a procesy zakomponovat do robotického interního auditu (RIA), aby nemohlo dojít k takovému lidskému selhání (nesprávnému jednání).

Druhou analyzovanou skupinou jsou ukazatele finanční analýzy, model CFEBT, model Beneis M score, Jonesova nediskreční akruálnost. Tyto vybrané metody svou podstatou plně splňují požadavky na odhalování podvodů v účetnictví a výkaznictví, ale výsledky těchto metod mohou být zkreslené právě nesprávným jednáním, to znamená selháním lidského faktoru a tím je zkreslování údajů a hodnot v účetní závěrce a v účetních výkazech, ze kterých tyto metody čerpají informace. Tyto metody lze zařadit do skupiny metod ex post, protože účetnictví a účetní závěrka jsou již uzavřené a zveřejněné. Výsledky těchto metod mohou již pouze konstatovat, že k fraudu došlo a podnik byl okraden. Možné řešení pro tyto metody vyplývá v jejich skupinové aplikaci prostřednictvím robotického interního auditu (RIA), který detekuje fraudy

v reálném čase. Podstatný rozdíl je v tom, že robotický interní audit nečerpá informace z výkaznictví, ale z databáze (datového skladu) nadřazeného systému, do kterého jsou vysílána data ze všech segmentů podnikových aplikací v podniku. To znamená, že manipulace s účetními záznamy, kalkulacemi výroby nebo kalkulacemi projektů, či nadhodnocování nakupovaných služeb jsou odhalovány v jakékoliv časové periodě - online prostřednictvím robotického interního auditu.

Třetí analyzovanou skupinou metod jsou bilanční model Q-DMFCA a Gurčický Index. Tyto vybrané metody také svou podstatou plně splňují požadavky na předcházení podvodů, ale na rozdíl od předchozích metod pracují nejen s hodnotami z výkaznictví, ale i z kalkulačního systému podniku. Dále jsou specifické tím, že jsou zaměřené na výrobu. V případě Gurčického indexu na specifickou činnost, kterou je zemědělství a v případě modelu Q-DMFCA na výrobu a vykazování a oceňování zásob ve vazbě na bilance struktury zásob, fiktivní prodej, evidenci zmetků a odpadu. Tyto vybrané metody jsou velmi vhodné pro zapojení do robotického interního auditu, neboť jsou navázány na oceňování a evidenci zásob, které lze v rámci robotického interního auditu čerpat nejen z účetních výkazů, ale i přímo z výroby nebo skladů. Fraudy v oblasti zásob jsou pro výrobní nebo zemědělský podnik stěžejní a v těchto účetních položkách dochází k velkým finančním ztrátám (škodám), které mohou způsobit i bankrot takového podniku.

V další části práce byl využit aplikační výzkum pomocí návrhu aplikace vybraných detekčních metod pro odhalování fiktivních služeb ve výkonové spotřebě a nadhodnocovaných služeb a transferových řízených transakcích prostřednictvím modelových ilustrací na datech vybraných účetních jednotek. V této fázi se jedná o aplikaci nových možných detekčních metod, a to metody komparace, metody upravené přidané hodnoty, metody analýzy hodnotového řetězce, aplikace Indexu_{BD} – příspěvku na rozvoj podniku a metody taxonomie outliers. Tyto dvě oblasti mají společný charakteristický směr a tím je zkreslení výkonové spotřeby a zejména zkreslení výsledku hospodaření.

Metoda komparace hodnot ve výkaznictví je jednou z možných metod používaných při tvorbě cen transferových řízených transakcí²⁹⁷ u spojených osob.²⁹⁸ Nejproblematictější místo

²⁹⁷ Komparace prováděná z důvodu porovnání cen a zjištění ceny obvyklé na trhu u nezávislých osob podle OECD.

²⁹⁸ Spojené osoby jsou osoby kapitálově nebo jinak spojené osoby. Kapitálově spojené osoby: přímo kapitálově spojené osoby: kdy se jedna osoba přímo podílí na kapitálu nebo hlasovacích právech druhé osoby, a přitom tento podíl představuje alespoň 25 % základního kapitálu nebo 25 % hlasovacích práv těchto osob. Nepřímo kapitálově spojené osoby: kdy se jedna osoba nepřímo podílí na kapitálu nebo hlasovacích právech druhé osoby, a přitom tento podíl představuje alespoň 25 % základního kapitálu nebo 25 % hlasovacích práv těchto osob. Jinak spojené

u této metody je neporovnatelnost účetních výkazů. Účetní výkaznictví sestavené podle českých standardů je rozdílné od výkaznictví podle mezinárodních účetních standardů (IFRS) nebo podle amerických účetních standardů (US GAAP). Používají jinou strukturu a náplň položek výkazů a zejména používají jiné oceňovací metody s prvkem časové hodnoty peněz.

Metoda upravené přidané hodnoty umožňuje odhalovat fraudy zejména v oblasti přidané hodnoty. Výkazy sestavené v druhovém členění podle Českých účetních standardů nezahrnují do položky přidané hodnoty náklady na mzdy, ostatní osobní náklady a odpisy majetku (stálých aktiv) používané k procesu výroby nebo poskytování služeb (výkonů). Z účetních výkazů v druhovém členění nelze oddělit mzdové náklady a odpisy stálých aktiv pro hlavní činnost, které patří do upravené přidané hodnoty z hlavní ekonomické činnosti, a naopak položka přidané hodnoty v současné době zahrnuje část nakupovaných služeb, které s hlavní ekonomickou nemají nic společného. Zapojením ukazatele upravené přidané hodnoty do robotického interního auditu (RIA) umožní prezentovat skutečnou hodnotu upravené přidané hodnoty z hlavní ekonomické činnosti, a navíc RIA umožňuje tuto hodnotu stanovit na základě vytěžených dat ze všech částí nadřízeného informačního systému, tedy nejen z účetnictví, které může být selháním lidského faktoru zkresleno.

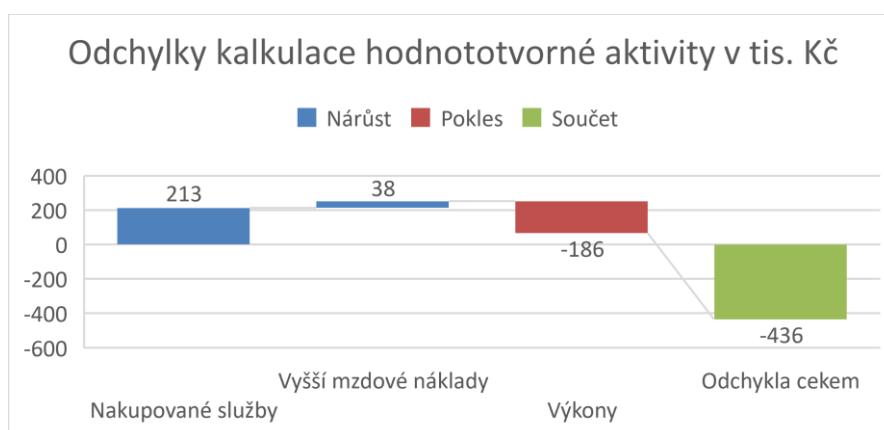
Analýza hodnotového řetězce je ideální metoda pro předcházení podvodů v celém podniku. Podstatou metody jsou kalkulace,²⁹⁹ a to kalkulace každé aktivity v podniku. Kalkulace hodnototvorných aktivit a jejich řetězce lze vytvářet ideálně prostřednictvím robotického interního auditu (RIA), neboť do dashboards jsou vytěžována data nejen z účetnictví, ale i z ostatních složek podnikového informačního systému a dalších zařízení. Detekční procesy a výsledky této analýzy jsou prezentovány v podkapitole 4.2.3.³⁰⁰ Analýzou a procesy robotického interního auditu bylo zjištěno na datech vybrané obchodní korporace, že skutečné výnosy se oproti kalkulovaným výnosům odchyľují o 186 tis. Kč, výkonová spotřeba se oproti plánované odchyľuje o 213 tis. Kč a osobní mzdové náklady se od plánových odchyľují o 38 tis. Kč.

osoby: kdy se jedna osoba podílí na vedení nebo kontrole jiné osoby nebo kdy se shodné osoby nebo osoby blízké podílejí na vedení či kontrole jiných osob. Dále, ovládající a ovládaná osoba a také osoby ovládané stejnou ovládající osobou, osoby blízké nebo osoby, které vytvořily právní vztah převážně za účelem snížení základu daně nebo zvýšení daňové ztráty. Zákon č. 586/1992 Sb. o dani z příjmů, v platném znění

²⁹⁹ Kalkulace jsou v České republice stále opomíjeným prvkem při oceňování výroby, služeb apod. Zákon č. 563/91 Sb. o účetnictví, a české účetní standardy ukládají zákonnou úpravu a rozsah kalkulací pouze u nedokončené výroby zásob vlastní výroby.

³⁰⁰ Podkapitola 4.2.3. strany 71 – 74 této práce.

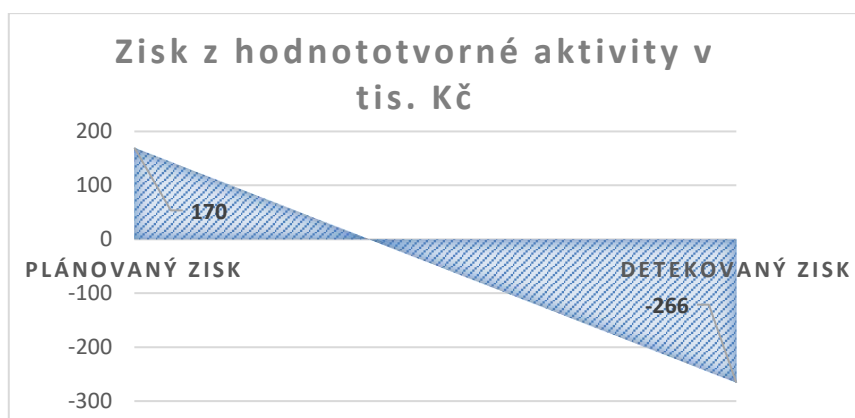
Graf 6 Odchyly kalkulační hodnototvorné aktivity detekované RIA

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato detekční metoda umožňuje v reálném čase identifikovat odchyly od plánových rozpočtovaných kalkulací a současně detekovat podvody ve výkonové spotřebě a výsledku hospodaření.

Graf 7 Detekovaný rozdíl mezi plánovaným ziskem a detekovaným ziskem aktivity

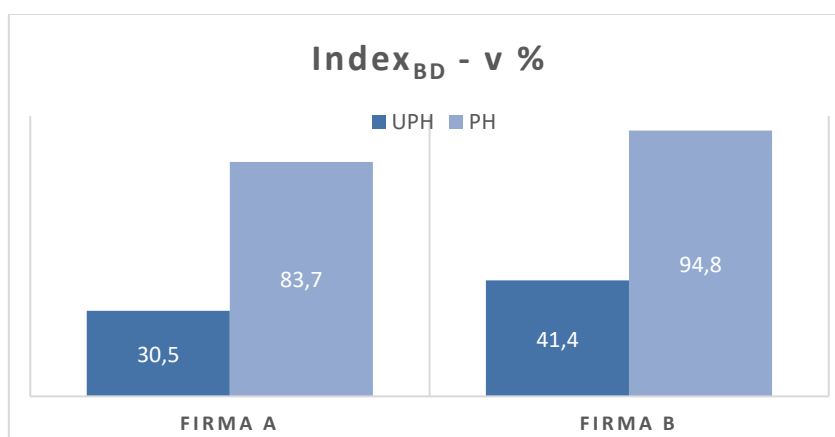
Zdroj: vlastní zpracování

Odpovědné osoby jsou ihned předvolány k vysvětlení a nápravě, případně usvědčeny z nepravého jednání (fraudu).

Index_{BD} - příspěvek na rozvoj podniku je zaměřen na část užítku z vytvořené přidané hodnoty upravené, který zůstává v podniku na jeho další rozvoj po vyplacení maximálních požadovaných podílů na zisku. Výsledek hospodaření zahrnuje výnosy a náklady nejen z hlavní ekonomické činnosti, ale i další provozní a finanční výnosy a náklady. Podstatou vytvořeného

$Index_{BD}$ je omezení vyplacení dividend a podílů na zisku³⁰¹ akcionářům, pokud neponechávají optimum³⁰² vytvořené upravené přidané hodnoty na další rozvoj podniku do budoucna. V podkapitole 4.2.4 byla provedena komparace hodnot tohoto $Index_{BD}$ příspěvku na rozvoj podniku podle současně vykazované přidané hodnoty, kterou autorka práce považuje za hrubě zkrácenou a podle navrhované upravené přidané hodnoty. Komparace³⁰³ byla provedena na datech reálné obchodní korporace. Komparací bylo zjištěno, že vzniká značný rozdíl v hodnotách indexu rozvoje podniku.

Graf 8 $Index_{BD}$ podle současné přidané hodnoty PH a upravené přidané hodnoty UPH

Zdroj: Vlastní zpracování

Firma A vykázala $Index_{BD}$ podle současně vykazované přidané hodnoty ve výši 83,7 % a podle upravené přidané hodnoty ve výši 30,5 %, to znamená rozdíl ve výši 53,2 %. Firma B vykázala $Index_{BD}$ podle současně vykazované přidané hodnoty ve výši 94,8 % a podle upravené přidané hodnoty ve výši 41,4 %, to znamená rozdíl ve výši 53,4 %. Hodnoty $Index_{BD}$ podle vykazované upravené přidané hodnoty vykazují skutečné reálné hodnoty. Dodržování doporučených limitů tohoto $Index_{BD}$ umožní podniku manažersky řídit zajištění nepřetržitého pokračování hlavní ekonomické činnosti podniku i v dalším období. Současně umožní dodržování doporučených limitů tohoto indexu i zachování solventnosti a stability podniku. $Index_{BD}$ příspěvek na rozvoj podniku je doporučen k zahrnutí do systému robotického interního auditu (RIA), neboť vytěžuje data z celého informačního systému.

³⁰¹ Odliv peněžních prostředků z podniku a z České republiky

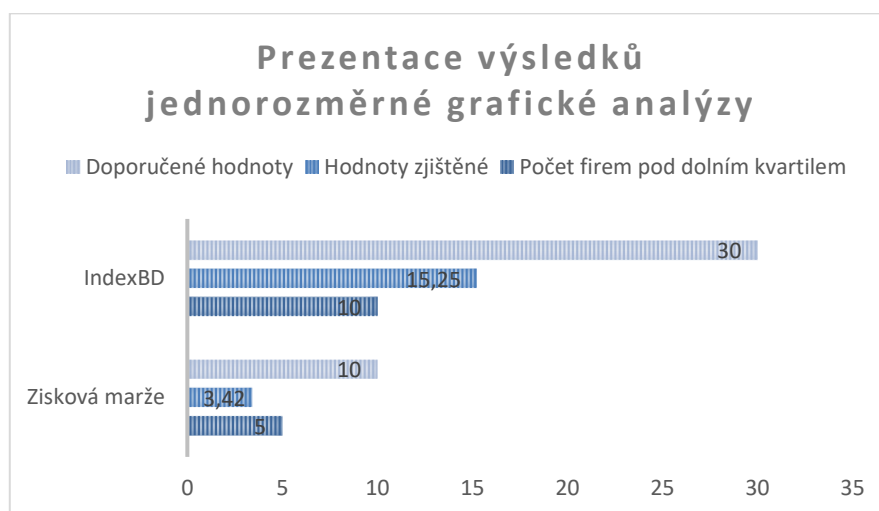
³⁰² Doporučené rozpětí 30 % - 45 %

³⁰³ Komparace byla provedena na stranách 58 – 60, této práce

Metody taxonomie outliers umožňují detekci fraudů na základě identifikace extrémně vysokých nebo vybočujících hodnot (outliers). Metoda byla svým původním záměrem určena k využití v biologii a medicíně. Autorku práce inspirovala podstata zjišťování extrémně vysokých nebo vybočujících hodnot, které se při detekci fraudů v celém podniku vyskytují také. Ze skupiny metod taxonomie outliers byla vybrána jednorozměrná Grafická analýza a vícerozměrná Shluková analýza. Tyto metody byly aplikovány na datech vybraných podniků v podkapitole 4.2.5.1. a 4.2.5.2.

Na základě výsledků bylo provedeno hodnocení finančních ukazatelů jednorozměrnou grafickou analýzou. Zisková marže – u tohoto ukazatele byly vybočují hodnoty objektů (firem) 1, 11, 14, 15, 16 pod hodnotou 3,42 % dolního kvartilu³⁰⁴. U těchto podniků obchodních korporací by mělo dojít k prověření kalkulačního systému a systému řízení nákladů z důvodu dosahování nízké marže. Může se jednat o chybu v kalkulacích, ale i o nesprávné jednání zkreslování výsledku hospodaření. Rentabilita nákladů – vybočují hodnoty u tohoto ukazatele byly u objektů (firem) 4, 9, 10, 19 nad hodnotou 14,45 % horního kvartilu³⁰⁵. V případě těchto podniků by mělo dojít také k hlubší kontrole řízení nákladů, neboť se může jednat o chybu v kalkulacích, ale i o fraudové jednání. Ukazatel rozvoje podniku Index_{BD} – u tohoto ukazatele byly vybočují hodnoty u největšího počtu objektů (firem) 3, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19 pod hodnotu 15,25 % dolního kvartilu³⁰⁶.

Graf 9 Vybočující hodnoty ziskové marže a Indexu_{BD} pod dolním kvantilem

³⁰⁴ Doporučené hodnoty ziskové marže 10 % - 30 %.

³⁰⁵ Doporučené hodnoty – doporučuje se srovnání podniků v daném oboru. Všeobecně čím nižší tím lépe.

³⁰⁶ Index rozvoje podniku by měl dosahovat alespoň 30 % - 45 %.

Zdroj: Vlastní zpracování

Tyto podniky obchodních korporací by měly omezit výplatu dividend a podílů na zisku z čistého výsledku hospodaření, aby na další rozvoj podniku zůstávalo v podniku alespoň 30% upravené přidané hodnoty. Informace a hodnoty pro jednorozměrnou analýzu outliers je vhodné čerpat prostřednictvím robotického interního auditu, neboť vytěžuje data z celého informačního systému.

V podkapitole 4.2.5.2. bylo provedeno hodnocení finančních ukazatelů vícerozměrnou shlukovou analýzou. Výsledné shluky byly vytvořeny podle skokové změny v hodnotách podobných objektů (firem). Podle výsledků shlukové analýzy jsou první skupinou objekty s hodnotami v řádech jednotek milionů korun. Z této skupiny objektů (firem) nejvíce vybočuje objekt (firma 12), a to u $\text{index}_{\text{uBD}}$ příspěvku na rozvoj podniku. Hodnota tohoto ukazatele dosahuje pouze 9 %. Další skupinou jsou objekty (firmy) s hodnotami v řádech desítek milionů korun. Z této skupiny objektů (firem) nejvíce vybočuje objekt (firma) 16, a to také u $\text{index}_{\text{uBD}}$ příspěvku na rozvoj podniku, který dosahuje pouze 5,29 %. Ve shluku číslo 5 jsou u objektu (firmy) 10 vybočující všechny ukazatele. Podrobnější analýze by měly být podrobeny provozní náklady, ve kterých bylo utopeno 14 milionů korun. Jedná se o náklady mimo hlavní ekonomickou činnost. Další skupinou jsou objekty (firmy) s hodnotami v řádech stovek milionů korun. Hodnoty ukazatelů detekovaných objektů (firem) vybočují všechny, ale nejvíce u objektu 13. Podrobnější analýze by měly být podrobeny provozní náklady, ve kterých bylo utopeno 63 milionů korun. Zároveň by mělo dojít i k omezení výplaty dividend a podílů na zisku, neboť index_{BD} příspěvku na rozvoj podniku dosahuje pouze 20 % upravené přidané hodnoty. Z grafického znázornění Ikonového grafu (str. 89) jsou patrné největší outliers u objektu (firmy) 13, a dále u objektů (firem) 8 a 9. Na základě výsledků použitých metod ze skupiny taxonomie outliers je možné potvrdit, že detekce odlehklých hodnot (outliers) je využitelná pro detekci podvodů v účetnictví, podnikovém subsystému³⁰⁷ i v oblasti zkrusování základu daně z příjmů. Tyto metody umožňují analýzu velkého množství objektů.³⁰⁸ Jsou tedy využitelné i pro kontrolní činnost Finančních úřadů při výběru podezřelých subjektů k daňové kontrole nebo při testování dokumentace transferových řízených transakcí.

Návrh na formalizaci účetní metodiky modifikace výpočtové základy pro výplatu dividend na účetní bázi ve třetí části postupu je soubor navrhovaných inovací v účetních postupech a

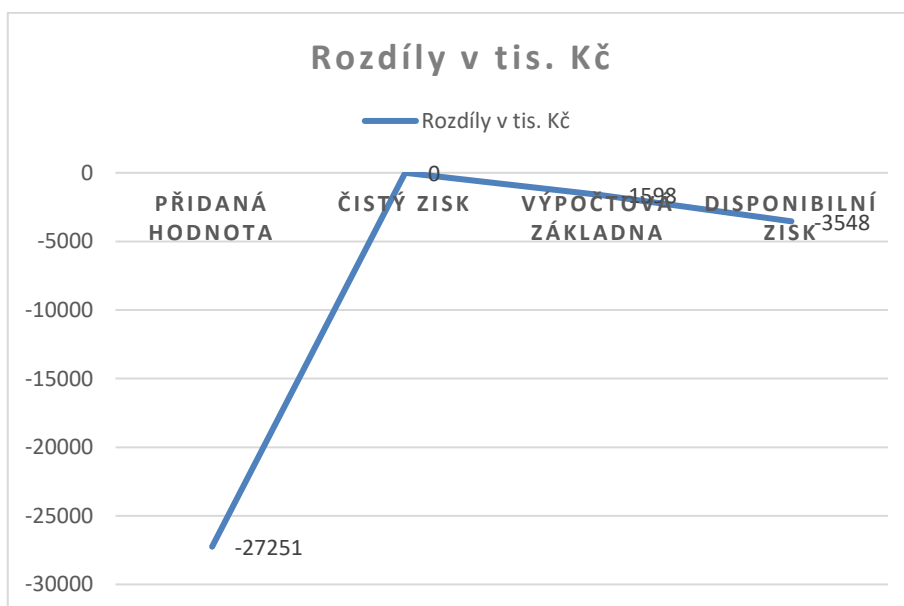
³⁰⁷ V podnikových subsystémech, například u zákaznických slev a odměn

³⁰⁸ Daňových subjektů ve velkém datovém souboru v databázích správců daně.

právních předpisech³⁰⁹, které přispějí k předcházení podvodů v oblasti zkreslování účetního výsledku hospodaření (výpočtové základny) za účelem splnění hodnot kovenant pro výplatu premií, tantiém a zejména výplaty dividend a podílů na zisku.

Navrhované inovace mohou zajistit, že v podniku obchodní korporace zůstane větší podíl peněžních prostředků, neboť do výpočtové základny pro výplatu dividend se po navrhovaných inovacích nezahrnovaly některé položky výnosů a nákladů, které v daném účetním období nepřinesly peněžní tok. Dále by se nezahrnovaly vybrané provozní výnosy a náklady, a také hodnoty neuhrazených závazků vůči státu (veškeré daně a pojištění) a mzdové závazky, které jsou po splatnosti. Navrhovaná modifikace výpočtové základny byla aplikována na datech vybrané reálné obchodní korporace v podkapitolách 4. 3. 5 až 4. 3. 6. Na základě provedených výpočtů lze zhodnotit výsledky následovně.

Graf 10 Výsledky hodnot inovací - ilustrace

Zdroj: Vlastní zpracování

Navrhovanou modifikací výkaznictví by došlo ke zpřesnění výsledných hodnot testů bonity podniků obchodních korporací, protože náklady a výnosy jsou přiřazovány do výkaznictví podle příčinné souvislosti s ekonomickou činností. Hodnota modifikované výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku zachovává pro následnou likviditu podniku vyšší částky

³⁰⁹ Ve formě věcných záměrů zákona v kapitole 4.3.9.

peněžních prostředků v uvedené ilustraci o 1598 tis. Kč a také snižuje a omezuje disponibilní zisk pro výplatu dividend a podílů na zisku o 3548 tis. Kč.

Celkově je navrhovaná modifikace výpočtové základny účinný nástroj pro předcházení podvodů v účetnictví, protože záměrné zkreslování účetního výsledku hospodaření již ztratí opodstatnění pro osoby dopouštějící se nesprávného jednání. Navrhované inovace účetních a jiných právních předpisů zpřesní a sjednotí postup výpočtové základny a disponibilního zisku a zamezí tak na minimum podvodná jednání (frauds) zkreslování výsledku hospodaření za účelem zajištění výplaty dividend a podílů na zisku.

Návrhy použití metod a návrhy modifikace účetních předpisů byly aplikovány na vybrané účetní jednotky. Všechny metody z aplikačního výzkumu jsou použitelné na jakoukoliv účetní jednotku. Konkrétní případy z praxe na adresné korporace nelze uvést z důvodu zákonné mlčenlivosti. Rozklad kalkulací v jednotlivých korporacích je předmětem obchodního tajemství. Největší překážkou pro výpočty je právě současné vykazování služeb, neboť není možné rozdělit služby na hodnototvorné a provozní z účetního výkaznictví a ani z účetních knih – například z hlavní knihy.

Čtvrtá část postupu byla věnována systému „Robotickému Internímu Audit (RIA). Tento celopodnikový robotický systém využívá interakcí internetu věcí a internetu služeb na úrovni průmyslu 4.0. Aplikace robotického interního auditu významně přispívá ke zkvalitnění kontrolní činnosti a odhalování podvodů v účetnictví, protože umožňuje vytěžování a vyhodnocování dat v reálném čase ze všech částí podnikového subsystému, což přináší významné úspory pro řízení podniku. Management, který se zodpovídá vlastníkům podniků obchodních korporací za výsledky hospodaření, nemusí předkládat v určitých periodách dosahované výsledky, neboť vyhodnocení míry přínosu a efektivnosti aplikace robotického interního auditu mohou vlastníci sledovat online na stanovených dashboardech z kteréhokoli místa na světě.

Pátá část postupu zahrnuje formulace odpovědí na výzkumné otázky. Výzkumné otázky byly zpracovány a doloženy odpovědi.

Lze využít kalkulace a hodnototvorné řetězce k detekci podvodů v oblasti fiktivních služeb a nadhodnocovaných přenosových služeb u transferových řízených transakcích?

Na tuto otázku je možné odpovědět ano. Systém kalkulací a hodnototvorných řetězců jsou ideálně předurčeny ke kontrole cenotvorby a kontrole nákladů všech aktivit v podniku. Naku-
pované služby a přenosové služby u transferových řízených transakcí jsou jedny z položek

kalkulace příčinně souvisejících nákladů cenotvorby. Pokud jsou tyto služby nerentabilní, je více než zřejmé, že byly sjednány účelově.

Lze využít taxonomie outliers k odhalování podvodů (fraudů) v účetnictví?

Na tuto otázku je možné odpovědět ano. Taxonomie outliers je skupina metod, které lze považovat za velice účinné a sofistikované metody. Vytěžená vícerozměrná shluková analýza umožňuje zorientovat se v krátkém časovém období ve velkém množství dat, jelikož extrémní hodnoty (outliers) jsou zřejmé okamžitě a není nutné čekat na výsledky méně adekvátních metod dlouhé hodiny.

Je možné modifikací výpočtové základny na účetní bázi zamezit nebo snížit nadměrný odliv peněžních prostředků ve formě dividend nebo podílů na zisku z podniků obchodních korporací?

Na tuto otázku je možné odpovědět ano. Pokud tato modifikace bude podpořena legislativou, tak se výrazně sníží odliv peněžních prostředků z podniků obchodních korporací a umožní stabilitu a kontinuální pokračování podniku. Legislativní podpora je důležitá, protože akcionářský zájem je co nejvyšší zisk a okamžitý peněžní tok a akcionáři nikdy dobrovolně nepřistoupí na jakékoliv opatření nebo omezení, které by jen nepatrně snížilo čistý zisk a jejich nároky na vyplacení dividendy nebo podílu na zisku.

Ovlivní robotizace a digitalizace průmyslu 4.0 kontrolní činnost v oblasti řízení podniku pro zamezení (snížení) podvodných jednání (fraudů)?

Na tuto otázku je možné odpovědět ano. Robotická kontrola je již ve své podstatě kontrolou spolehlivou, protože není ovlivňována lidským faktorem. Současná úroveň technologií splňující kritéria průmyslu 4.0 takovýto neocenitelný přínos nabízí.

Umožní větší restriktivní opatření implementovaná do novelizací účetních předpisů zamezit (snížit) fiktivní služby ve výkonové spotřebě a nadhodnocování přenosových služeb u transfe-rových řízených transakcích?

Na tuto otázku je možné odpovědět ano. Státní instituce, zejména Finanční správa a Ministerstvo financí získají inovacemi účetních předpisů v oblasti výkaznictví podle hodnototvorných řetězců velice rychlou možnost orientace ve výkaznictví o stavu výsledku hospodaření členěném na hlavní činnost a jeho přidanou hodnotu a na ostatní provozní činnost, ze které lze vyčíst, zdali se jedná nebo nejedná o účelové služby vykazující znaky nesprávného jednání nebo fraudu.

6. Přínosy disertační práce

Na základě provedeného aplikačního výzkumu vyplynuly přínosy této práce z hlediska vědecko-teoretického, pro oblast praxe a také pro oblast pedagogickou.

6.1. Přínosy pro oblast teorie

Předložený text pracuje s několika dosud nezavedenými pojmy, jako jsou fraud management, detekce podvodů robotickým interním auditem, modifikace výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi, výkaznictví podle hodnototvorných řetězců, inovace účetních předpisů, modifikace disponibilního zisku a další, které by mohly otevřít akademickou diskusi. Za další přínos lze považovat vytvoření nové identifikační skupiny „Identifikace na základě digitalizace a robotizace“ pro odhalování podvodů vytvořených kolektivem autorek Kouřilová a kol. (2016). Nová podskupina“ „Detekce podvodů robotickým interním auditem.“

Dalším přínosem pro teoretickou oblast je nový průnik teoretických poznatků s postupy uplatňovanými v podnikatelské praxi. A to rozšíření teoretických poznatků o robotizaci v oblasti kontroly podnikatelského subsystému. Získání zcela nových informací o řízení fraudů, katalogizace fraudů a karet fraudů. Rozšíření dosavadní možnosti využitelnosti metod taxonomie outliers k detekci podvodů v účetnictví. Přiblížení problematiky řízení fraud managementu širokému okolí managementu pomocí manažerské metody Balanced scorecard.

6.2. Přínosy pro oblast praxe

Podnikatelská veřejnost může získat další možnosti pro oblast odhalování podvodů v podnicích obchodních korporací. Nové návody, případně postupy, jak snížit nebo dokonce úplně eliminovat podvody (fraudy) ve svých podnicích a tím dosáhnout lepších cílů ve své ekonomické činnosti. Hlavní přínosy pro praxi jsou vytvoření a definování celopodnikového systému - Robotického Interního Auditů a jeho implementace do organizační struktury podniků obchodních korporací, neboť aplikace robotického interního auditu významně přispívá ke zkvalitnění kontrolní činnosti a odhalování podvodů v účetnictví v reálném čase. Dále návrhy věcných záměrů inovací právních a účetních předpisů k problematice modifikace výkaznictví výsledku hospodaření a modifikace výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi umožní zadržení většího podílu peněžních prostředků v podnicích na udržitelný budoucí rozvoj podniků. Dalším přínosem je návrh koncepce implementace fraud managementu do organizační struktury podniků prostřednictvím strategické metody balanced scorecard, tato nová část managementu

umožní předcházení a odhalování podvodů v účetnictví a současně i v dalších sekcích podnikového subsystému v době průmyslu 4.0. Mezi další přínosy pro podnikatelskou oblast je vytvoření a definování Indexu_{BusinessDevelopment} - příspěvku na rozvoj podniku. Využívání tohoto Indexu_{BD} přinese efektivnější řízení peněžních prostředků v podniku obchodní korporace a tento index může také doplnit a zpřesnit validační testy pro stanovení disponibilního zisku.

6.3. Přínosy pro oblast pedagogickou

Možnosti využití této práce jako informačního zdroje pro výuku manažerských předmětů zaměřených na fraud management jako novou součást řízení podniku. Dále možnosti využití této práce jako informačního zdroje pro nové využití metod taxonomie outliers pro detekci podvodů (fraudů) a možnosti využití poznatků této práce pro výuku zaměřenou na aplikaci robotického interního auditu jako celopodnikového robotického systému pro odhalování podvodů (fraudů) v podniku.

7. Závěr

Na bázi poznatků získaných studiem teoretických problémů, osobních zkušeností a poznatků z dlouholeté praxe v oblasti účetnictví a daní byla vybrána v rámci okruhu účetních podvodů tři témata z odlišných úhlů pohledu na problematiku spojenou s potřebou řešit vztahy účetních podvodů, managementu, financování apod. V tomto kontextu bylo třeba hledat metody, kterými je možné podvodná jednání identifikovat při jejich zároveň dobré dostupnosti. Příhodně zvolené metody jsou z hlediska dosažení cílů prioritní.

Hlavní cíl práce: Detekce účetních podvodů jako prostředek pro předcházení nesprávného jednání ve vybraných oblastech a jejich dopady.“ V této souvislosti byl cíl specifikován na úrovni z prostředí podniků obchodních korporací a na vybraná témata aktuálního dění. **Dílčí cíle práce** jsou formulovány na základě tří vybraných problémových témat, ke kterým jsou stanoveny výzkumné úkoly ve vztahu k návrhu řešení těchto konkrétních problematik.

- 1) Identifikovat fiktivní služby ve výkonové spotřebě a navrhnout možnost řešení jejich účtování a zdaňování.
- 2) Identifikovat nadhodnocované služby u transferových řízených transakcí a navrhnout možnost řešení jejich účtování a zdaňování.
- 3) Navrhnout modifikaci výpočtu stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi a vytvořit možné věcné návrhy pro novelizaci předpisů upravujících validaci disponibilního zisku.
- 4) Zjistit možnost využití některé ze zkoumaných metod k identifikaci účetních podvodů.
- 5) Vytvořit podnikový kontrolní systém pro odhalování podvodů v době digitalizace a robotizace.

Výsledky těchto cílů jsou uvedeny v následujícím textu.

Téma podvodných jednání (fraudů) v podnikovém subsystému je a bude předmětem stále dalších zkoumání V našem případě se zejména jedná o uvádění nesprávných hodnot ve vykazovaných účetních datech podniků obchodních korporací, což je nejen účetní, ale i daňový problém, který ovlivňuje nejen vnitřní procesy uvnitř podniku, ale i strategická rozhodování pro budoucí rozvoj podniku a jeho okolí. Podvodná jednání mohou být z důvodu absence kontrolních systémů uvnitř podniků odhalována s velkým zpožděním, kdy lze již pouze konstatovat,

že k podvodnému jednání došlo. Není tak možné včas, nejlépe ihned fraud odhalit v době kdy byl spáchán, viníka potrestat a zároveň učinit opatření pro předcházení podvodů.

Témata fiktivní služby ve výkonové spotřebě a nadhodnocované přenosové služby u transferových řízených transakcí mají společnou problematiku a tou jsou zejména nakupované služby vykazované ve výkonové spotřebě. Na základě teoretických východisek a popisu současných detekčních metod pro odhalování kreativity v účetnictví v kapitole čtvrté byly v rámci aplikovaného výzkumu použité nové možné detekční metody k odhalování účetních podvodů v oblasti nakupovaných služeb, které mohou mít povahu hodnototvorné jednotky, provozní služby nebo fiktivní služby za účelem daňové optimalizace a peněžních toků. Třetím tématem byly účetní podvody při stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi. Teoretická východiska a analýza aktuální dividendové politiky byly provedeny v kapitole 1.5. Následně byl proveden přezkum současného stavu postupu kalkulace výpočtové základny pro výplatu dividend a návrh modifikace stanovení této výpočtové základny na modelových ilustracích.

K dosažení výsledků práce byly použity výzkumné metody analýzy, dedukce, explanace, komparace, management science, matematické metody, mentální metody, modelové ilustrace, statistické metody a strukturalizace metod.

Aplikovaný výzkum byl proveden pomocí aplikace vybraných detekčních metod pro odhalování fiktivních služeb ve výkonové spotřebě a nadhodnocovaných služeb u transferových řízených transakcí prostřednictvím modelových ilustrací. V této fázi se jednalo o aplikaci nových možných detekčních metod, a to metody upravené přidané hodnoty, metody analýzy hodnotového řetězce, aplikace $INDEX_{UBD}$ – příspěvku na rozvoj podniku a metody taxonomie outliers. Další částí aplikovaného výzkumu byl formální návrh modifikace kalkulace výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi, který má za cíl zpřesnění výsledků finanční analýzy a zamezení účelovému nadhodnocování účetního výsledku hospodaření jako výpočtové základny pro vyšší výplatu dividend a podílů na zisku, zpřesnění disponibilního zisku a také snížení odlivu peněžních prostředků z podniků obchodních korporací.

Autorka práce si stanovila pět výzkumných otázek v kapitole 2.3. Odpovědi jsou prezentovány naplněním provedených testování v aplikačním výzkumu.

Závěry a výsledky práce jsou prezentovány tematicky ve shrnutích za každou kapitolou a souhrnně ve výsledcích v kapitole 5. Výsledky vybraných aplikovaných metod - Metoda analýzy hodnotového řetězce (kapitola 4.2.3) - aplikací této metody na datech vybrané obchodní

korporace bylo detekováno nadhodnocení nákladů a podhodnocení výkonů oproti stanovené kalkulaci projektu a uzavřených kontraktech (graf 7). Zjištěné rozdíly ve výši 436 tis. Kč jsou následkem selhání lidského faktoru, které může finančně poškodit podnik obchodní korporace a může se jednat i o záměrné jednání zaměstnance k získání osobního prospěchu. Model *IndexUBusinessDevelopment* (kap. 4.2.4.) – aplikací tohoto indexu na datech z účetních výkazů vybraného podniku podle současného a podle nově navrhovaného (modifikovaného) výkaznictví bylo vyhodnoceno značné zkreslení vykazované přidané hodnoty z hlavní činnosti ve výši okolo 53 % (graf 8). Následkem tohoto zkreslení může být managementem podniku učiněno například špatné rozhodnutí v oblasti dlouhodobých investic nebo poskytnutí zkreslených údajů o bonitě podniku finanční instituci při žádosti o úvěr apod. Metody skupiny taxonomie outliers (kapitola 4.2.5.) – aplikací vícerozměrné metody Shlukové analýzy pomocí software Statistica 12 byly detekovány extrémně vybočující hodnoty (outliers) vybraných ukazatelů (graf 5). Na základě výsledků bylo zjištěno, že některé podniky nesplňují doporučené hodnoty testovaných kovenant, a proto by měly omezit výplatu dividend, jinak hrozí úpadek nebo až bankrot. Tato metoda je vhodná pro detekci velkého množství dat v datových souborech a její využití je nejen pro podnikatelské subjekty, ale i pro Finanční správu. V případě formálního návrhu modifikace výkaznictví výsledku hospodaření – aplikací této modifikace na datech vybrané reálné korporace klesla hodnota vykazované přidané hodnoty o 27 251 tis. Kč při stejném výsledku hospodaření ve výši 46 697 tis. Kč. Tento detekovaný rozdíl je následkem změny ve vykazovaných příčinně souvisejících aktivit k výkonům. Současně platné výkaznictví tedy hrubě zkresluje přidanou hodnotu z hlavní ekonomické činnosti. V případě formálního návrhu modifikace výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi – aplikací této modifikace na datech vybrané reálné korporace klesla hodnota disponibilního zisku pro výplatu dividend o 3 548 tis. Kč z původní výše 63 725 tis. Kč podle současně platných účetních předpisů na hodnotu 60 177 tis. Kč podle modifikovaného výpočtu. Dále klesla hodnota výpočtové základny pro výplatu dividend o 1 598 tis. Kč z původních 37 825 tis. Kč podle současně platných účetních předpisů na hodnotu 36 227 tis. Kč podle modifikovaného výpočtu. Tyto detekované rozdíly jsou následkem změny ve stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend a změny v položkách započítatelných do disponibilního zisku pro výplatu dividend.

Hlavní přínosy práce 1) Vytvoření a definování celopodnikového kontrolního systému Robotického Interního Auditů a jeho implementace do organizační struktury podniků obchodních korporací, neboť aplikace robotického interního auditu významně přispívá ke zkvalitnění kontrolní činnosti a odhalování podvodů v účetnictví v reálném čase. 2) Návrh věcných záměrů

inovací právních a účetních předpisů k problematice modifikace výkaznictví výsledku hospodaření a modifikace výpočtové základny pro výplatu dividend na účetní bázi, které umožní zadržení vyšší podíl peněžních prostředků v podnicích na udržitelný budoucí rozvoj podniků.

3) Návrh koncepce implementace fraud managementu do organizační struktury podniků prostřednictvím strategické metody balanced scorecard, která umožní předcházení a odhalování podvodů v účetnictví a současně i v dalších sekcích podnikového subsystému v době průmyslu 4.0. 4) Vytvoření další nové identifikační skupiny „Identifikace na základě digitalizace a robotizace“. pro odhalování podvodů vytvořených kolektivem autorek Kouřilová a kol. (2016). Nová podskupina „Detekce podvodů robotickým interním auditem.“ 5) Vytvoření a definování nového Indexu_{BD} - příspěvku na rozvoj podniku. Využívání tohoto Indexu_{BD} umožní vyšší zadržení peněžních prostředků v podniku obchodní korporace na další rozvoj podniku do budoucna. 6) Upgradování manažerské metody balanced scorecard o robotický interní audit a jeho implementaci v podniku.

Téma účetní podvody, formy, dopady, metody jejich identifikace ve vybraných oblastech bylo vybráno z důvodu dlouhotrvajícího souboje interpretací platných účetních předpisů a uplatňované kreativity podnikatelských subjektů. Navrhované věcné záměry novelizací účetních předpisů a zákona o obchodních korporacích mohou u odborníků z jiných profesí vyvolat diskusi, či jiné názory co by se mělo právní regulací v této oblasti postihnout. Odborná diskuse dané problematice jen přispěje.

Na úplný závěr lze konstatovat, že hlavní a dílčí cíle disertační práce byly naplněny.

8. Summary

The need to address the relationship between accounting, management, financing and other disciplines is documented on selected three topics in the area of accounting fraud from different backgrounds and perspectives, simultaneously relations of accounting, management, financing and other disciplines. In this context, suitable, user-friendly methods were sought, designed and applied, by which it is possible to document fraud, in all processed topics. Due to the absence of control systems within companies, such conduct can be detected with a long delay, when it can only be established that fraud has taken place. It is not possible to react in time and take appropriate measures.

Due to the absence of control systems within companies, such conduct can be detected with a long delay, when it can only be established that fraud has taken place. It is not possible to react in time and take appropriate measures. In this regard, the payment of dividends and profit shares and their excessive outflow abroad to foreign owners are currently a much discussed area. The issue of distortion of the calculation base for the payment of dividends and profit shares on an accounting basis was addressed by a proposal to modify the determination of this calculation base and draft substantive plans were developed to incorporate these measures into legislation, as they can contribute to fraud prevention. In the case of research within the other two topics, it is the identification of fictitious services in power consumption and overvalued transmission services in transfer-controlled transactions. These services and transactions may be in the nature of a value-creating unit, an operating service or a notional service for the purpose of tax optimization and cash flow. To identify frauds in these services and transactions, new possible methods were tested, namely the method of adjusted value added, the method of value chain analysis, the application of the $Index_{BD}$ - a contribution to the development of the company. For example, by applying this index to data from the financial statements of a selected company according to current and newly proposed (modified) reporting, it is possible to evaluate the degree of distortion of reported value added from the main activity. This means finding out the amount of differences that can be caused by human factor failure. This failure can financially damage a business corporation's business and can even be an intentional act of an employee for personal gain. Such a distortion can also result in a bad decision made by the company's management. Based on the results, it was found that some companies do not meet the recommended values of the tested covenants and should therefore limit the payment of dividends with regard to the risk of bankruptcy or even bankruptcy. Outliers taxonomy methods

are suitable for detecting large amounts of data in data files. Their use is not only for business entities, but also for the Financial Administration. From this group of methods, the cluster analysis method is designed and used to detect fraud in accounting, which is used mainly in biology and pharmacy, or medicine. Based on the results of testing this method, it is possible to classify companies showing deviating to significantly deviating values (outliers) of the monitored items of the economic result into individual taxonomies and to control them effectively.

To embed control activities in the company at the time of industrial level 4.0, a company-wide robotic system "Robotic Internal Audit" was designed and defined, which can contribute to the maximum reduction of fraud in the company and management and especially owners can monitor online controlled states, values and covenants on dashboards from anywhere in the world. The topic of accounting fraud, forms, impacts, methods of their identification in selected areas was chosen by the author due to the long-lasting battle of interpretations of valid accounting regulations and applied creativity of business entities. The issue of dividend payment and its calculation base is focused on the choice of dividend policy method and the effects on return on capital. However, the accounting view of this issue and its impact on the future sustainable development of the company has long been lacking in this area. The proposed substantive intentions of amendments to accounting regulations and the Act on Business Corporations may provoke a discussion among experts from other professions, or other opinions on what should be affected by legal regulation in this area. Expert discussion will only contribute to the issue.

In conclusion, it can be stated that the main and partial goals of the dissertation were met.

9. Zdroje

- [1] Ahmad, H. J., Pacheco, O., Carolos, J. (2007). The Economical and Behavioral Determinants of Cash Dividends Policy. *Forum Empresarial. Puerto Rico*. vol. 12, núm. 2, pp. 54-75, [online 15.4.2019]. Dostupné z: forum@uprrp.edu. ISSN: 1541-8561
- [2] Arena, M. (2013) Internal audit in Italian universities: An empirical study. *Procedia Social and Behavioral Sciences. ELSEVIER*. [online 24.6.2019]. Dostupné z: www.sciencedirect.com
- [3] Ahmed A. N. A, Aziati, A.H.N, Chuan L.T., Ta, S.I. (2018) An Overview of Industry 4.0: Definition, Components and Government Initiatives. *Journals of Advanced Research in Dynamical and Control System*. Vol. 10,14. ISSN 1943 - 023X. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/332440369_An_Overview_of_Industry_40_Definition_Components_and_Government_Initiatives
- [4] Arshad, R., Razalli, W.A.A.M., Bakar, N.A. (2015) Catch the „Warning Signals“: The Fight against Fraud and Abuse in Non-Profit Organisations. *Procedia Economics nad Finance. ELSEVIER*. [online 24.6.2019]. Dostupné z: www.sciencedirect.com
- [5] Aziz, M.A.A., Rahman, H.A., Alam, M.M., Said, J. (2015) Enhancement of the Accountability of Public Sectors Through Integrity System, Internal Control System and Leadership Practices: A Review Study. *Procedia Economics nad Finance. ELSEVIER*. [online 20.6.2019]. Dostupné z: www.sciencedirect.com
- [6] Babiš, A. (2018). Nechte zisky v Česku, žádá Babiš investory. *Lidové noviny*. [online 15.9.2019]. Dostupné z: www.lidovky.cz
- [7] Badara, M.S., Saidin, S.Z. (2013) Impact of the Effective Internal Control System on the Internal Audit Effectiveness at Local Government Level. *Journal of Economics and Development Sciences*. [online 28.5.2019]. Dostupné z: http://hrmars.com/hrmars_papers/Article_38_The_Journey_so_far_on_Internal_Audit_Effectiveness.pdf
- [8] Blok, S. B., Hirt, A. G. (1988). *Foundations of Financial Management*. USA: IRWIN. 1972. pp. 542 – 559. ISBN: 0-256-06844-5.
- [9] Beneish M Score – calculator. (2013) [online 6.9.2019]. Dostupné z: <https://apps.kelley.iu.edu/Beneish/Mscore/MscoreInput>
- [10] Bergstresser, D., Philippon, T. (2006). CEO incentives and earning management. *Journals of Financial economics*. Dostupné z: www.sciencedirect.com

- [11] Brigham, E. F., Kahl, A. L., Rentz, W. F. (1986). *Canadian financial management*. Canada. CSB College Publishing. 1986. pp. 464 – 497. ISBN: 0-03-921885-6.
- [12] Bokšová, J. (2007) Transferové ceny. *Český finanční a účetní časopis*. VŠE. Dostupné z: <https://cfuc.vse.cz/pdfs/cfu/2007/02/04.pdf>
- [13] Danos, P., Eugene, A., Imhoff, JR. (1991). *Financial Accounting*. Boston: IRWIN. 1991. pp. 610 – 612. ISBN: 0-256-62187-4.
- [14] Drábková, Z. (2011). *Kreativní účetnictví a účetní podvody jako porušování věrného a poctivého obrazu účetnictví*. (Disertační práce) Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Dostupné z: <https://theses.cz/id/4pa3u2/1372777>
- [15] Dvořáček J., Kafka, T. (2005) *Interní audit v praxi*. Praha. Computer Press. ISBN 80-251-40836-8
- [16] Fetisovová, E., a kol. (2005). *Podnikové finance*. Bratislava. Iura Edition. p. 56. ISBN: 80-8078-030-7.
- [17] Fourie, H., Ackermann, Ch. (2013) The Impact of COSO control components on internal control effectiveness: An Internal Audit Perspective. *Journal of Economics and Financial Sciences*. [online 28.5.2019]. Dostupné z: <https://journals.co.za/content/jefs/6/2/EJC142871>
- [18] Gurčík L, (2002) G index the financial situation prognosis method of agricultural enterprises. *Zemědělská ekonomika*, ročník 48 (8). UZPI, Praha. s. 373-378. ISSN 0139-570X.
- [19] Habib, J. (2012). Earning management and board oversight an international comparison. *Econpapers*. [online 15.9.2019] Dostupné z: <https://econpapers.repec.org>
- [20] Hantková, Z. (2015). *Forenzní účetnictví a hospodářská kriminalita*. (Diplomová práce), Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Dostupné z: <https://theses.cz/id/wa2itv/>
- [21] He, W., Ng, L. K., Zaits, N. S., Zhang, B. (2017) Dividend policy and Earning management Across. *Journal of Corporate Finance*. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2686897
- [22] Hnilica, J.,Fotr, J. (2009) *Aplikovaná analýza rizika ve finančním managementu a investičním rozhodování*. Grada Publishing. Praha. ss. 28-56. ISBN: 978-80-247-2560-4.
- [23] Hradecká, M. Hudečková, (2016) V. Typologie osobnosti a její využitelnost při identifikaci kreativního účetnictví. *Aktuální trendy sociální práce (Česko-slovenské perspektivy rozvoje)*. Sborník z mezinárodní vědecké konference. Příbram. Ústav sv. Jana Nepomuka Neumanna. ss. 286 – 298. ISBN 978-80-906146-8-0.

- [24] Hradecká, M. (2016). Control methods for detection and identification of fraud in accounting. *Mezinárodní vědecká konference INPROFORUM 2016 Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*. ISBN 978-80-7394-608-1
- [25] Hradecká, M. (2017). Detection of outliers as a Possible Method od Accounting Fraud Revelation. *Scintific konference INPROFORUM 2017, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*. ISBN 978-80-7394-668-5.
- [26] Hradecká, M. (2018) Kalkulace, možná metoda pro předcházení podvodů v účetnictví při poskytování služeb. *Konference doktorandů VŠFS*. Praha. ISBN 978-80-7408-181-1
- [27] Hradecká, M. (2018) Application of detection methods on controlled transaction of concerns transfer pricing. *Mezinárodní vědecká konference INPROFORUM 2018*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7394-726-2.
- [28] Hradecká, M. (2019) Robotic internal audit – control methods in the selected company. *Agris on-line Papers in economics and informatics*. ISSN 1804-1930.
- [29] Hradecká, M. (2019) Possibilities of identifying distortion of the calculation basis for the payment of dividend on the basis of accounting. *Economic Working Papers*. Vol. 3. N.2. ISSN 1804-9516.
- [30] Chen, E. and Gaviious, I. (2015). Unrealized Earning Dividends and Reporting Aggreasiveness. *Accounting and Finance*. Dostupné z: <https://papers.ssrn.com>
- [31] Chytil, Z., Klesla, A. (2018) Nositel Nobelovy ceny za ekonomii pro rok 2017. [online 6.9.2019]. *Politická ekonomie*. Dostupné z: <https://www.vse.cz> > polek.
- [32] Ištvánfyová, J. Pelák J. (2010). Vliv účetních norem na koncept dividendové politiky v České republice. *Český Finanční a Účetní Časopis*. VŠE. Dostupné: <https://cfuc.vse.cz>
- [33] Kačerová, L. (2011). Aktuální otázky dividendové politiky. SVOČ. *Univerzita Karlova v Praze*. [Online 30.9.2018]. Dostupné z: <https://www.prf.cuni.cz/res/dwe-files/1404046090.pdf>
- [34] Kaplan, R.S., Norton, D.P. (1996). The Balanced Scorecard. *PRESS Boston*. USA. ISBN 80-7261-037-6
- [35] Kislíngrová, E., a kol. (2010). *Manažerské finance*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck. 2010. pp. 383 – 418. ISBN: 978-80-7400-194-9.
- [36] Kouřilová, J. (2013) Model DMFCA jako způsob užití environmentálních nákladů ke kontrole účetnictví podniku. *Mezinárodní vědecká konference INPROFORUM 2013*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7394-440-7

- [37] Kouřilová, J. Drábková, Z., Vlčková, M. (2016) *Metody: AHP, CFEBT, DMFCA jako možná metoda identifikace chyb a podvodů v účetnictví*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice. ISBN: 978-80-7394-623-4
- [38] Královič, J. Lojda, J. (2009). Analýza současného stavu dividendové politiky ve vybraných a.s. v ČR. *Příspěvek z Mezinárodní konference finanční řízení podniků a finančních institucí. VŠB-TU Ostrava*. [online 18.9.2018]. Dostupné z: <https://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/frpfi/cs/archiv/rocnik-2009/prispevky/dokumenty/Lojda.Jan-Kralovie.pdf>
- [39] Krauseová, J., a kol. (2007). *Zakladatelský finanční záměr firmy do kapsy*. 1. vydání. Praha. MELANDRIUM. ss. 107 – 111. ISBN: 978-80-86175-54-6.
- [40] Krupová, L. (2009). *Mezinárodní standardy účetního výkaznictví*. Praha. VOX. ISBN 978-80-86324-76-0
- [41] Marai, A., Pavlovič, V. (2013) Earning management vs financial reporting fraud key features for distinguishing. *Facta Universitatis. Economics and organization*. n. 1. ss.39-47. UCD: 343.53.657.375. [cit. 15.4.2019]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net>
- [42] Marek, P. (2007). Věčně živá dividendová hádanka. *Český finanční a účetní časopis*. roč. 2. č.1. Praha. [Online 18.9.2018]. Dostupné z: <https://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=cfuc&pdf=215.pdf>
- [43] Marek, P. (2008). Model odložené výhody, respektive nevýhody z reinvestování – metodické problémy. *Český finanční a účetní časopis*, roč. 3. č. 3. Praha. [Online 18.9.2018]. Dostupné z: <https://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=cfuc&pdf=277.pdf>
- [44] Marek, P., a kol. (2009). *Studijní průvodce financemi podniku*. 2. vydání. Praha. Ekopress. ss. 459 – 496. ISBN: 978-80-86929-49-1.
- [45] Masry, M. (2018). Faktory ovlivňující dividendovou politiku na vznikajícím kapitálu. *Mezinárodní žurnál ekonomiky, financí a manažerských věd*. Vol. 6, č. 4, Egypt. [online 2. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.sciencepublishinggroup.com/j/ijefm> ISSN: 2326-9553
- [46] Meloun, M., Militký, J. (2012) *Kompendium statistického zpracování dat*. 3. vydání. Karolinum 1. Praha: ISBN: 978-80-246-2196-8
- [47] Meloun, M., Militký, J. (2017) *Statistická analýza vícerozměrných dat v příkladech*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3618-4
- [48] Mládek, R. (2017). *IFRS and US GAAP Accounting policies and procedures*. Praha. Leges. ISBN 978-80-7502-194-6.

- [49] Moudrý, M. (2017) Evropská směrnice oseká daňově uznatelné náklady, české firmy zaplatí stamiliony navíc. [online 2. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/evropska-smernice-oseka-danove-uznatelne-naklady-ceske-firmy-zaplati-stamiliony-navic-1339260>
- [50] Molnár, Z. a kolektiv. (2012) Pokročilé metody vědecké práce. *Profess Consulting*. Praha. ISBN: 978-80-7259-064-3. Dostupné z: http://www.fit.vutbr.cz/lib/dokumenty/Pokrocile_metody_vedecke_prace.pdf
- [51] Moyer, CH. R, Mcguigan, J.R., Kretlow, W.J. (1990). *Contemporary Financial Management*. USA. West Publishing Company. 1990. pp. 6 – 17. ISBN: 0-314-58059-X
- [52] Mulford, W. CH., Comiskey, E.E. (2002). The Financial Numbers Game. *John Wiley & SONS.INC. US*. Dostupné z: <https://www.wiley.com>
- [53] Neumaierová, I., Neumaier, I. (2005). Index IN05. Mezinárodní vědecká konference „Evropské finanční systémy.“ [Online 2.1.2019]. Masarykova univerzita v Brně. pp. 143-148. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1456/sborniky/2005/evropske-financni-systemy-2005.pdf>, ISBN: 80-210-3753-9
- [54] Nevosádová, D. (2013). *Dividendová politika podniků v ČR*. (Diplomová práce). Masarykova univerzita v Brně. [online 18.9.2018]. Dostupné z: <http://is.muni.cz>
- [55] Nerudová, D., Solilová, V., Bohušová, H., Svoboda, P., Litman. M. (2017) Panelový regresní model: Nástroj pro odhad obvyklé rentability tržeb pro účely převodních cen v kontextu malých a středních podniků. *Politická Ekonomie*. Praha. ss. 440-459. VOL. 65. No. 4. [online 15.9.2019]. Dostupné z: <http://doi.org/10.18267/j.polek.1154>. ISSN: 2336-8225.
- [56] Nwankpa, J., Datta, P. (2012) Perceived Audit Quality from ERP Implementations. *Information Resources Management Journal*. [online 28.5.2019]. Dostupné z: https://www.academia.edu/31125056/Perceived_Audit_Quality_from_ERP_Implementations
- [57] Paino, H., Razalli, F.M., Jabar, F.A. (2015) The Influence of External Auditor's Working Style, Communication Barriers and Enterprise Risk Management toward Reliance on Internal Auditor's Work. *Procedia Economics nad Finance. ELSEVIER*. [online 22.6.2019]. Dostupné z: www.sciencedirect.com
- [58] Piketty, T. (2018). Češi jsou poraženým národem. Na členství v EU prodělali nejvíc. *Parlamentní listy*. [Online 20.9.2018]. Dostupné z: www.parlamentnilisty.cz.
- [59] Porter, Michael E. (1993) *Konkurenční výhoda: (jak vytvořit a udržet si nadprůměrný výkon)*. Praha: Victoria Publishing, 626 s. ISBN 80-85605-12-0.

- [60] Riegel, K. (2007) *Ekonomická psychologie*. Praha. 1. vydání. Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1185-0
- [61] Růčková, P. (2010) *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. Praha. Grada. ISBN: 80-247-1386-1.
- [62] Roychowdhury, S. (2006). Earning management through real activities manipulation. *Journal of accounting and Economics*. Dostupné z: www.sciencedirect.com
- [63] Smith, A. (2016) *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Praha. 3. vydání. Grada Publishing. ISBN: 978-8086389-60-8
- [64] Strnad, J. (2013). Signální efekty dividend. Bakalářská práce. *Univerzita Karlova*. Praha. [online 15.4.2019]. Dostupné z: <http://is.cuni.cz>
- [65] Solilová, V., Nerudová, D. (2019) *Transferové ceny – Unikátní komplexní zpracování problematiky*. Wolters Kluwer. Praha. ISBN 978-80-7598-169-1.
- [66] Tran, H.Q., Croson, R.T.A., Seldon, B.J. (2016) Experimental evidence on transfer pricing. *International Journals of Management and Economics*. [online 6.9.2019] Dostupné z: Sciendo.com
- [67] Uyar, M. (2014) A study of accounting of transfer pricing and its effect on taxation. *Accounting and Finance Research*. [online 6.9.2019] Dostupné z: Sciedu.ca

Ostatní

- [1] Jak mohou malé a střední podniky snížit riziko podvodu – *Studie vydaná Evropskou Federací Účetních FEE (2005) Překlad Komora Auditorů ČR*. [online 6.9.2019] Dostupné z: https://www.kacr.cz/file/851/4_2006_mim_pril.pdf
- [2] Koncept 4. revoluce – chytrá továrna. (2020) *IoT portál*. [online 22.6.2020]. Dostupné z: <https://www.iot-portal.cz/co-je-iot/>
- [3] Příručka řízení rizik, (2006). *Ministerstvo pro místní rozvoj*. [online 6.9.2019] Dostupné z: http://www.dotaceu.cz/getmedia/883b7bdc-d729-4bb0-9ee8-afa4224750fb/Prirucka_rizeni_rizik.pdf
- [4] Vytvoření Evropského úřadu pro boj proti podvodům. „*European Office for the Fight against Fraud*.“ [online 6.9.2019] Dostupné z: https://www.kacr.cz/file/851/4_2006_mim_pril.pdf

Právní předpisy

[1] Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

[2] Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

[3] Zákon č. 563/91 Sb. o účetnictví, v platném znění

[4] Zákon č. 586/92 Sb. o dani z příjmů, v platném znění

[5] Vyhláška 500/2002, prováděcí vyhláška k zákonu o účetnictví pro podnikatele

[6] Český účetní standard č. 19 – účtování nákladů a výnosů

[7] ISA č. 240 – Mezinárodní účetní standard. Postupy auditorů související s podvody při auditu účetní závěrky

10. Seznam tabulek

- [1] Tabulka 1 Položky části výkazu zisku a ztráty – druhové členění
- [2] Tabulka 2 Položky části výkazu zisku a ztráty – druhové členění
- [3] Tabulka 3 Komparace hodnot podle metody ceny CUP
- [4] Tabulka 4 Kalkulace projektu metodou rozdělení zisku PSM
- [5] Tabulka 5 Stanovení konsolidované marže projektu
- [6] Tabulka 6 Rozdělení zisku metodou PSM
- [7] Tabulka 7 Služby zahrnuté do unikátní služby a komparace kovenant úspor nákladů
- [8] Tabulka 8 Kalkulace služeb zahrnutých do unikátní služby poskytované mateřským podnikem
- [9] Tabulka 9 Tržby a výkony z projektů dceřiných podniků
- [10] Tabulka 10 Vzorec pro Hodnotový řetězec
- [11] Tabulka 11 Vstupní údaje pro plánovou kalkulaci na projekt
- [12] Tabulka 12 Detekční procesy
- [13] Tabulka 13 Výsledky detekčních procesů
- [14] Tabulka 14 Aplikace $INDEXU_{BD}$ - současná vykazovaná přidaná hodnota
- [15] Tabulka 15 Aplikace $INDEXU_{BD}$ - upravená přidaná hodnota
- [16] Tabulka 16 $Index_{BD}$ - příspěvek na rozvoj podniku
- [17] Tabulka 17 Zdrojová matice – vypočtené hodnoty ukazatelů
- [18] Tabulka 18 Hodnoty kvantilů Ukazatel ziskové marže
- [19] Tabulka 19 Hodnoty kvantilů Ukazatel nákladů z hlavní činnosti
- [20] Tabulka 20 Hodnoty kvantilů Ukazatel příspěvek na rozvoj podniku
- [21] Tabulka 21 Rozvrh slučování
- [22] Tabulka 22 Zařazení do clustrů s hodnotami ukazatelů
- [23] Tabulka 23 Komparace struktury a složení jednotlivých položek výkazu zisku a ztráty
- [24] Tabulka 24 Stanovení výsledku hospodaření stávající a navrhovaný postup

- [25] Tabulka 25 Výsledek hospodaření v druhovém členění
- [26] Tabulka 26 Nerozdělený zisk podle současného platného stavu
- [27] Tabulka 27 Modifikace účetního výsledku hospodaření
- [28] Tabulka 28 Modifikace disponibilního nerozděleného zisku
- [29] Tabulka 29 Vyhodnocení výsledků detekce ustálených zvyklostí
- [30] Tabulka 30 Bilance zdrojů a užití těchto zdrojů
- [31] Tabulka 31 Vzorec pro hodnotový řetězec
- [32] Tabulka 32 Návrh modifikovaného výkazu zisku a ztráty
- [33] Tabulka 33 Transformace účetních položek pro výpočet ukazatele EVA
- [34] Tabulka 34 Strukturalizace detekčních metod z aplikačního výzkumu – Příloha č. 1

11. Seznam schémat

- [1] Schéma 1 Vlastní schéma účetních pochybení a podvodů
- [2] Schéma 2 Rozdělení zisku obchodní korporace
- [3] Schéma 3 Hlavní druhy dividendové politiky
- [4] Schéma 4 Přehled vzájemných relací Robotického Interního Auditů
- [5] Schéma 5 Specifikace cíle na úroveň vybraných témat z hlavního okruhu účetních podvodů
- [6] Schéma 6 Legislativní proces věcného záměru zákona
- [7] Schéma 7 Řízení podniku – Fraud management
- [8] Schéma 8 Fáze aplikace Robotického Interního Auditů
- [9] Schéma 9 Ilustrace schématického znázornění možných fraudových míst ve varně pivo varu
- [10] Schéma 10 Ukázka možné obrazovky fraudového místa v aplikaci RIA
- [11] Schéma 11 Perspektivy a metriky metody balanced Scorecard vybraného podniku

12. Seznam rovnic

- [1] Rovnice 1 Test na stabilní hodnotu dividendy v daném roce (DIV)
- [2] Rovnice 2 Výpočet odložené výhody pro akcionáře
- [3] Rovnice 3 Stanovení výše dividend podle výše dosaženého zisku
- [4] Rovnice 4 Index rozvoje podniku $INDEX_{BD}$
- [5] Rovnice 5 Rovnice modelu IN95
- [6] Rovnice 6 Výpočet bankrotního modelu IN95 podle současného výkaznictví
- [7] Rovnice 7 Ukazatel okamžité likvidity
- [8] Rovnice 8 Výpočet bankrotního modelu IN95 podle modifikovaného výkaznictví
- [9] Rovnice 9 Ukazatel okamžité likvidity
- [10] Rovnice 10 Vzorec pro výpočet minimálního potřebného zisku
- [11] Rovnice 11 Doba návratnosti investice T
- [12] Rovnice 12 Míra rentability investice R
- [13] Rovnice 13 Vnitřní výnosové procento VVP
- [14] Rovnice 14 Doba obnovy kapitálu TC
- [15] Rovnice 15 Vzorec pro výpočet ekonomického ukazatele přidané hodnoty EVA

13. Seznam grafů

- [1] Graf 1 Grafické znázornění detekovaných kvantilů ziskové marže
- [2] Graf 2 Grafické znázornění detekovaných kvantilů nákladů z hlavní činnosti
- [3] Graf 3 Grafické znázornění detekovaných kvantilů příspěvek na rozvoj podniku
- [4] Graf 4 Výsledný dendrogram shluků
- [5] Graf 5 Ikonový graf shlukové analýzy
- [6] Graf 6 Odchylky kalkulace hodnototvorné aktivity v tis. Kč
- [7] Graf 7 Detekovaný rozdíl mezi plánovaným ziskem a detekovaným ziskem aktivity
- [8] Graf 8 $Index_{BD}$ podle současné přidané hodnoty PH a upravené přidané hodnoty UPH
- [9] Graf 9 Vybočující hodnoty ziskové marže a $Index_{BD}$ pod dolním kvantilem
- [10] Graf 10 Výsledky hodnot inovací

14. Seznam obrázků

[1] Obrázek 1 Katalog fraudů - příklady

[2] Obrázek 2 Karta fraud bez RIA

[3] Obrázek 3 Karta fraud s RIA

15. Přehled zkratk a pojmů

- [1] Akruálnost - vybraná základní účetní zásada
- [2] ATAD1 a ATAD2, směrnice č. 2016/1164 a 2017/952 – stanovující pravidla proti praktikám vyhýbání se daňovým povinnostem, které mají přímý vliv na fungování vnitřního trhu EU.
- [3] Backtesting - testování strategií do budoucna na historických datech.
balanced scorecard - je manažerský strategický systém.
- [4] Cash flow – přehled o peněžních tocích
- [5] Cash pooling - nástroj k optimalizaci firemních účtů
- [6] CCCTB - Common consolidated corporate tax base - společný konsolidovaný základ daně z příjmů právnických osob. Návrh směrnice č. 121.
- [7] COSO – vnitřní kontrolní systém podle výboru COSO
- [8] COST⁺ metoda - Cost Plus Method, metoda nákladů⁺
- [9] COVID – název viru, který způsobil pandemii
- [10] Credit quality – úvěrová kvalita (bonita) skupiny podniků
- [11] CRIF – Czech Credit Bureau, společnost zabývající se ratingem firem
- [12] CUP metoda – Comparable Uncontrolled Price Method
- [13] ČÚS - České účetní standardy
- [14] Dashboard – panel nebo obrazovka (web page), která je propojena s databází umožňující průběžnou aktualizaci dat v čase.
- [15] DMS – dokumentový systém
- [16] DNCF - diskontované čisté peněžní toky
- [17] Dokumentace Masterfile - hlavní dokumentace tvorby transferových řízených transakcí.
- [18] EAT – Earning after tax, čistý zisk po zdanění
- [19] EBT – Earning before tax, zisk před zdaněním
- [20] EBIT – Earning before tax and interest, zisku před zdaněním a úroky

- [21] EBITDA – Earning before tax, interest and depreciation, zisk před zdaněním, úroky a odpisy.
- [22] EET – elektronická evidence tržeb
- [23] EPS - čistý zisk na akcii
- [24] EU – Evropská unie
- [25] EVA ukazatel– ukazatel růstu ekonomické hodnoty podniku obchodní korporace
- [26] eDOCaT – elektronická řízená dokumentace
- [27] Finanční analýza – rozbor účetních výkazů
- [28] FRAUD – označení pro množinu podvodných jednání běžně užívaný v zahraničí
- [29] Home office – práce z domova
- [30] HDP – hrubý domácí produkt
- [31] IFRS – International Financial Reporting Standards, mezinárodní účetní standardy
- [32] ISA - auditorský standard USA
- [33] IT – informační technologie
- [34] Joint Venture – společný podnik nebo projekt
- [35] Kovenanta je hraniční hodnota určitého ukazatele nebo položky v účetním výkaznictví
- [36] Management fee - poplatek za poskytnuté služby, nejčastěji mateřskou korporací.
- [37] MSP – rating hodnocení zdraví podniku
- [38] NTEDP - net total earning for dividend payments, modifikovaný čistý výsledek hospodaření pro výpočtovou základnu výplatu dividend
- [39] Oběžná aktiva – finanční majetek, zásoby a pohledávky
- [40] OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
- [41] Online ukazatel– sledování v reálném čase
- [42] OSN - Organizace spojených národů
- [43] OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná
- [44] PBD-PH příspěvek business development z přidané hodnoty

- [45] PBD-UPH příspěvek business development z upravené přidané hodnoty
- [46] PH – přidaná hodnota
- [47] ProvVH – provozní výsledek hospodaření
- [48] PSM metoda– Profit Split Method, metoda rozdělení zisku
- [49] QR kód - je prostředek pro automatizovaný sběr dat
- [50] RIA – robotický interní audit
- [51] Rozvahový den, je datum pro sestavení výkazů a účetní závěrky
- [52] RPA – robotické automatizované procesy
- [53] RPM – ceny při opětovném prodeji
- [54] RONA – nákladová rentabilita
- [55] Shareholders – akcionáři, vlastníci podílů ve společnosti
- [56] Stakeholders – zainteresovaná skupina osoba institucí
- [57] Stálá aktiva – majetek s dobou použitelnosti (opotřebení) déle než jeden rok
- [58] Spojené osoby - osoby kapitálově nebo jinak spojené osoby
- [59] TC – doba obnovy kapitálu
- [60] TNNM – transakční metoda čistého rozpětí
- [61] TVK – test vlastního kapitálu
- [62] UPH – upravená přidaná hodnota
- [63] US GAAP – Generally Accepted Accounting Principles United States, americké účetní standardy
- [64] Vlastníci – akcionáři akciových společností a společníci společností s ručením omezeným
- [65] VVP – vnitřní výnosové procento
- [66] ZM – zisková marže

16. Přílohy

[1] Strukturalizace detekčních metod z aplikačního výzkumu

[2] Vzorec testu ziskovosti

[3] Vzorec testu vlastního kapitálu

[4] Vzorec testu insolvence

[5] Vzorec testu solventnosti

[6] Vzorec testu platební neschopnosti

16.1. Příloha 1 Strukturalizace metod pro detekci podvodných jednání

Tabulka 34 Strukturalizace detekčních metod z aplikačního výzkumu

A - Identifikace podvodů prostřednictvím právních aktivit a norem

- Modifikace stanovení výpočtové základny inovacemi právních předpisů
- Inovace výkaznictví v hodnototvorných aktivitách
- Index_{BD} - kontrolní test pro výplatu dividend implementovaný do zákona o korporacích

B - Identifikace podvodů prostřednictvím software

- Dokumentová workflow
- Q-DMFCA
- Kalkulace
- Hodnototvorné řetězce
- Upravená přidaná hodnota
- Index_{BD}
- Taxonomie outliers

C - Identifikace podvodů prostřednictvím matematicko-statistických modelů

- Taxonomie outliers

D - Identifikace podvodů uplatňováním etiky a odpovědnosti

E - Identifikace podvodů prostřednictvím manažerských metod

- Interní směrnice
- CFEBT
- Beneish M. Score
- Jonesova nediskreční akruálnost
- Gurčíkův index
- Q-DMFCA
- Kalkulace
- Hodnototvorné řetězce
- Upravená přidaná hodnota
- Index_{BD}
- Modifikace stanovení výpočtové základny inovacemi právních předpisů
- Metoda Balanced scorecard

F - Identifikace podvodů prostřednictvím behaviorálních metod

G - Identifikace podvodů prostřednictvím digitalizace a robotizace

- Robotický systém Robotický interní audit

Zdroj: Kategorizace A až F - Kouřilová, J. Drábková, Z., Vlčková, M. (2016) Metody: AHP, CFEBT, DMFCA jako možná metoda identifikace chyb a podvodů v účetnictví. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*, České Budějovice. ISBN: 978-80-7394-623-4

Zdroj: Nová kategorie G – vlastní návrh, Zdroj: Grafický návrh – vlastní zpracování

16.2. Příloha 2 Vzorec testu ziskovosti

Test ziskovosti (Z)

$$Z = HVSO + NZML - NZTML - PFOZ$$

Proměnné:

Z - ziskovost

HVSO – výsledek hospodaření posledního skončeného období

NZML- nerozdělený zisk minulých let

NZTML – neuhrazená ztráta minulých let

PFOZ – příděl do fondů rezervních i ostatních

16.3. Příloha 3 Vzorec testu vlastního kapitálu (TVK)

$$VK_M = UZK + FO$$

Proměnné:

VK_M – vlastní kapitál minimální

UZK – upsaný základní kapitál

FO – vytvořené fondy, které nelze rozdělit (podle zákona nebo stanov korporace)

$$VK_S = HVSO + NZML - NZTML - PFOZ$$

Proměnné:

VK_S – stav vlastního kapitálu k rozvahovému právě skončeného posledního období

HVSO – výsledek hospodaření posledního skončeného období

NZML- nerozdělený zisk minulých let

NZTML – neuhrazená ztráta minulých let

PFOZ – příděl do fondů rezervních i ostatních

$$VK_P = HVSO + NZML - NZTML - PFOZ - VD$$

Proměnné:

VK_P – stav vlastního kapitálu k rozvahovému právě skončeného posledního období po vyplacení plánovaných dividend

HVSO – výsledek hospodaření posledního skončeného období

NZML- nerozdělený zisk minulých let

NZTML – neuhrazená ztráta minulých let

PFOZ – příděl do fondů rezervních i ostatních

VD – hodnota vyplacených dividend

$$TVK = VK_S \text{ nebo } VK_P > VK_M$$

Obchodní korporace nesmí rozdělit zisk ani jiné vlastní zdroje za poslední skončené účetní období, pokud vlastní kapitál VK_S nebo VK_P se sníží pod hodnotu VK_M .

16.4. Příloha 4 Vzorec testu insolvence (CPR)

$$\mathbf{CPR}_S = \frac{PP}{KZ}$$

\mathbf{CPR}_S – okamžitá likvidita za právě skončené účetní období

PP – peněžní prostředky (pokladna, banka)

KZ – krátkodobé závazky

$$\mathbf{CPR}_P = \frac{PP-VD}{KZ}$$

\mathbf{CPR}_P – okamžitá likvidita za právě skončené účetní období po vyplacení plánovaných dividend

PP – peněžní prostředky (pokladna, banka)

VD – hodnota vyplacených dividend

KZ – krátkodobé závazky

(doporučené hodnoty CPR = 0,2 až 0,5)

16.5. Příloha 5 Vzorec testu solventnosti

Vybraný test pro české podnikatelské prostředí³¹⁰

$$IN95 = V_{(1)} * A + V_{(2)} * B + V_{(3)} * C + V_{(4)} * D + V_{(5)} * E - V_{(6)} * F$$

Proměnné:

IN95 – index solventnosti (důvěryhodnosti)

- A = aktiva / cizí kapitál
- B = EBIT / nákladové úroky
- C = EBIT / celková aktiva
- D = tržby / celková aktiva
- E = oběžná aktiva / krátkodobé závazky
- F = závazky po lhůtě splatnosti / tržby

Závazky po lhůtě splatnosti nelze nalézt v Rozvaze ani Výsledovce, naleznete je v analytické evidenci účetní.

V(1) až V(6) = váhy jednotlivých ukazatelů

Váhy se počítají jako podíl významnosti ukazatele ke kriteriální hodnotě ukazatele. Hodnoty vah vypočtené pro jednotlivé obory ekonomických činností jsou uvedeny v tabulce. Tabulka nezahrnuje hodnoty V(2) a V(5), která jsou pro všechna odvětví stejná. Váha V(2) je rovna 0,11 a váha V(5) je rovna 0,10.

OKEČ	Název	V(1)	V(3)	V(4)	V(6)
D	Elektrotechnika a elektronika	0,27	9,5	0,51	8,27
DM	Výroba dopravních prostředků	0,23	29,29	0,71	7,46
DN	Jinde nezařazený průmysl	0,26	3,91	0,38	17,62
E	Elektřina, voda plyn	0,15	4,61	0,72	55,89
F	Stavebnictví	0,34	5,74	0,35	16,54
G	Obchod, opravy motorových vozidel	0,33	9,70	9,70	28,32
H	Pohostinství a ubytování	0,35	12,57	0,88	15,97
I	Doprava, sklad, spoje	0,07	14,35	0,75	60,61
	Ekonomika ČR	0,22	8,33	0,52	16,80

³¹⁰ NEUMAIEROVÁ, I., NEUMAIER, I. 2005. Index IN05

Výsledná kvalifikace firmy se provede podle následující tabulky:

$IN > 2$	Uspokojivá finanční situace
$1 < IN \leq 2$	Šedá zóna nevyhraněných výsledků
$IN \leq 1$	Firma je ohrožena vážnými finančními problémy

POZN: (Lze použít i jiný model pro testování bankrotního indexu)

16.6. Příloha 6 Vzorec testu platební neschopnosti

Zákonné předpoklady platební neschopnosti podle §3, odst. 1 a 2, zákona č. 182/2006 Sb. Insolvenční zákon, v platném znění.

Dlužník je v úpadku, jestliže má:

- a) více věřitelů a
- b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a
- c) tyto závazky není schopen plnit

Obchodní korporace naplňuje tyto znaky: ANO NE

(zaškrtnout co je skutečnost)

Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže:

- a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo
- b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo
- c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí

Obchodní korporace naplňuje tyto znaky: ANO NE

(zaškrtnout co je skutečnost)